

Kongregacija
za bogoslužje in zakramente

•
DIREKTORIJ
ZA
LJUDSKE POBOŽNOSTI
IN
BOGOSLUŽJE

Cerkveni dokumenti

102

**Kongregacija
za bogoslužje in zakramente**

**DIREKTORIJ
ZA LJUDSKE POBOŽNOSTI
IN BOGOSLUŽJE**

Družina
Ljubljana
2003

CERKVENI DOKUMENTI 102

Kongregacija za bogoslužje in zakramente, DIREKTORIJ ZA LJUDSKE POBOŽNOSTI IN BOGOSLUŽJE. NAČELA IN SMERNICE. Naslov izvirnika: Congregazione per il culto divino e la disciplina dei sacramenti, DIRETTORIO SU PIETA POPOLARE E LITURGIA. PRINCIPI E ORIENTAMENTI, Libreria Editrice Vaticana 2002. Prevod: Branko Melink (1-2 pogl.), Rafko Valenčič (3-7) in Pavel Bratina (8). Redakcija: Ivan Likar st. in Julka Nežič. Lektorica: Marija Bratina. Oprema: Lucijan Bratuš.

Zbirko CERKVENI DOKUMENTI izdaja Družina, d. o. o. Urednik: Rafko Valenčič. Uredništvo: Trubarjeva 80, 1000 Ljubljana. Uprava: Družina, d.o.o., Krekov trg 1, 1000 Ljubljana, SLO. Za založbo: dr. Janez Gril.

Tisk: Tiskarna Ljubljana, d. d., junija 2003.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

264.02

248.159

DIREKTORIJ za ljudske pobožnosti in bogoslužje / [pripravila]
Kongregacija za bogoslužje in zakramente : [prevod Branko Melink,
Rafko Valenčič in Pavel Bratina]. - Ljubljana : Družina, 2003. -
(Cerkveni dokumenti, ISSN 1318-1262 ; 102)

Prevod dela: Direttorio su pieta popolare e liturgia

ISBN 961-222-470-6

1. Congregazione per il culto divino e la disciplina dei sacramenti
124978176

BOGOSLUŽJE IN LJUDSKE POBOŽNOSTI - NAVDIH BOŽJEGA DUHA

UVODNA BESEDA

Koncil je sprejel načela za splošno prenovu bogoslužja, da bodo tako obredi »jasneje izražali svete reči, ki jih pomenijo, da jih bo krščansko ljudstvo moglo ... kar najlažje razumeti ter se jih udeleževati na polni, dejavni in občestveni način« (B 24). Na temelju zgodovinskih, teoloških in pastoralnih raziskav ter izkušenj sodobnega liturgičnega gibanja se je prenova bogoslužja osredotočila najprej na prenovu zakramentov in zakramentalov (bлагословov). Uvedba domačega jezika, bogatejši, pesterjši in primernejši izbor svetopisemskih beril, prenova dosedanjih obredov in uvajanje novih oblik, prenova bogoslužnega prostora, zlasti pa dejavno sodelovanje vernikov ... so zunanja znamenja zaželenih prenov, ki je osnova za duhovno prenovu vernikov. Toda nič se ne zgodi brez izrecnega, načrtnega in vztrajnega osebnega in občestvenega prizadevanja. V prepričanju, smemo reči celo v veri, da je bil ne samo koncil, marveč tudi pokoncilska prenova delo Svetega Duha, smemo in moramo vztrajati na tej poti. To seveda ne pomeni, da smemo vsaki človeški misli, predlogu in prenovi pripisati ta značaj. Tudi glede tega velja načelo, da moramo preiskovati, kaj je delo Božjega Duha in kaj zgolj človeško delo, ki je podvrženo nepopolnostim in zmotam.

Tudi »pobožne vaje krščanskega ljudstva« so potrebne preнове, da bodo »v skladu z liturgičnimi časi, da bodo s svetim bogoslužjem v soglasju, v nekem smislu iz njega izviral, ljudstvo k njemu vodile« (B 13) ter tako podpirale njegovo duhovno rast. Kot zadnje so prišle na vrsto za prenovu »pobožne vaje krščanskega ljudstva« Nič manj kot bogoslužje so (bile) pobožne vaje potrebne preнове, toliko bolj, ker so današnjemu človeku po svoji vsebinski in religiozni plati blizu, ker je v današnji duhovni ponudbi človeku na voljo mnogo izbir – dobrih, manj dobrih in zgrešenih. Nič novega, če pomislimo, da so bile ljudske pobožnosti tudi v preteklosti, tako kot danes, izpostavljene nevarnosti praznoverja.

Vendar ne gre prezreti, da te pobožnosti vsebujejo mnogo prvin predevangelizacije, tako pomembnih za novo evangelizacijo. Zamudili bi veliko priložnost, če ne bi bili pozorni na ta in druga dejstva, ki jih obravnava Direktorij.

1. Nekaj značilnosti ljudskih pobožnosti

Poleg liturgije kot zakonite oblike bogočastja so se v Cerkvi uveljavile tudi tako imenovane ljudske pobožnosti. S to besedo označujemo mnoge po izvoru, obliki in religioznem sporočilu zelo različne pobožnosti.

1. Ljudske pobožnosti so se rojevale v vseh zgodovinskih obdobjih, razširjene so med vsemi narodi in na vseh geografskih območjih. Če bi jih razumeli predvsem kot nasprotje bogoslužju Cerkve, kot inventivnost in spontanost nasproti statičnosti, kot ustvarjalnost nasproti že priznanemu, bi s tem ustvarjali med njima prepad. Obe imata isti izvor in cilj. Isti izvor – človeka kot religiozno bitje ter presežnost njegovega bivanja; isti cilj – priznanje in češčenje Boga, ki je hkrati »tremendum et fascinosum«.

2. Ne gre zgolj za osebno in notranje prepričanje posameznega človeka, marveč za oblike in izraze religioznosti nekega občestva, ki na ta način izraža svojo povezanost z Bogom. Zaveda se, da se vera, najbolj osebna človekova dejavnost, izraža na poseben način v občestvu, v njem živi in se dopolnjuje. Ko posameznik v občestvu doživlja in sprejema občestveno dimenzijo vere, hkrati tudi drugim omogoča isto izkustvo. Njegova navzočnost pomeni zanj in za druge potrditev v veri, sodelovanje pa prispeva k temu še poseben delež.

3. Cerkev se zaveda, da ljudske pobožnosti predstavljajo veliko duhovno bogastvo. Čeprav daje prvenstvo bogoslužju kot »vrhunecu, h kateremu teži delovanje Cerkve, in hkrati viru, iz katerega izvira vsa njena moč« (B 10), priznava, da »duhovno življenje ni samo v sodelovanju pri bogoslužju« (B 12), marveč tudi v osebni (zasebni) pobožnosti in pobožnih vajah (B 13), ki se morajo napažati ob Svetem pismu in voditi k bogoslužju, ki je »že po svoji naravi odličnejše od njih« (B 13). Nadomeščanje in prekrivanje bogoslužja z ljudsko pobožnostjo ni dopustno. Kakor bogoslužje tako mora tudi ljudske pobožnosti navdihovati pristna in zrela vernost, ki se izraža na njima lastnem področju.

4. Tudi ljudske pobožnosti izražajo vero in jo hranijo, vendar bolj poudarjajo posamezno versko resnico alikak njen vidik, medtem ko bogoslužje v večji meri upošteva zgodovino odrešenja kot celoto, kot polnost razodetja. Pomislimo na mašo, v kateri se obrača-

mo na vse tri Božje osebe; v njej je zaobjeto celotno Kristusovo odrešilno delo, vsebuje občestveno in osebno razsežnost vere, je prošnja in hkrati hvalnica Bogu. Tudi ljudske pobožnosti izvirajo iz istega religioznega počela, to je iz Božje svetosti, neskončnosti in naklonjenosti, ki v človeku prebujajo vero, zavest povezanosti, priznanja in spoštovanja. Kakor je zgrešeno, če izraze ljudske pobožnosti sprejemamo brez vsake kritičnosti, tako je zgrešeno, če v njih vidimo le antropološke prvine ali zgolj ostanke poganstva, ki nima nič opraviti z zgodovino odrešenja, v kateri je Bog nekoč govoril človeku »velikokrat in na veliko načinov« (Hebr 1, 1).

5. Ljudske pobožnosti imajo bolj kot bogoslužje značilnosti nekega časa, kraja in ljudi. To je treba imeti pred očmi ne samo za razumevanje njihovega verskega sporočila, marveč tudi pri njihovi prenovi, kjer je ta potrebna. Medtem ko sta na primer pobožnost križevega pota in rožnega venca del evropskega duhovnega izročila, ima šmarnična pobožnost religiozne prvine slovenskega človeka in kraja. V njej se počutimo bolj doma, lažje oblikujemo njeno vsebino in sporočilo, jo prilagajamo glede na potrebe in dane možnosti. Ljudske pobožnosti so odsev dosedanje inkulturacije vere in čas in prostor, v narod in njegovo kulturo. To pomeni, da niso vse njene oblike tako univerzalne značaja, kot je bogoslužje, v katerem se verujoči povsod prepoznavamo kot kristjani. Zato je pri sprejemanju in uvajanju ljudskih pobožnosti od drugod potrebna kritičnost.

2. Pastoralne naloge

Koncilsko liturgično prenovu so nekateri razumeli kot odstranjevanje vsega, kar ni razumsko utemeljeno in bodisi pri vernikih bodisi pri nevernih sproža nerazumevanje in pomisleke. Zato so že iz bogoslužja, še bolj pa iz ljudskih pobožnosti odstranili vse, kar je bilo v tem smislu moteče, kolikor niso slednjih povsem odpravili. Prav tako so koncilsko prenovu razumeli kot neko obliko ustvarjalnosti, na videz »novega in boljšega«, kot inovativnost in spontanost, pri čemer bi se težko sklicevali na merila, ki naj bi jih priporočil koncil. Direktorij prinaša zgodovinske podatke ter teološko predstavitev posameznih ljudskih pobožnosti, poleg tega pa daje tudi pastoralna priporočila za njihovo prenovu.

1. Kar zadeva prenovu bogoslužja, so koncilski navodila jasna: Sveto pismo je temelj teološkega študija in integralni del vsega bogoslužja; obredi naj se, kjer je potrebno, poenostavijo, da bodo jasneje izražali naravo in pomen zakramentalnih dejanj; uveden

je domač jezik, da bodo verniki laže razumeli pomen bogoslužnih opravil; ponavljanja (dublete) naj se opustijo; duhovnik je voditelj bogoslužnega zbora in je neposredno odgovoren, da se sodelovanje vernikov ujema z naravo bogoslužja ter njihovimi pravicami in nalogami; samo cerkvena oblast na vesoljni in krajevni ravni (papež, škof) ima pravico urejati in spreminjati bogoslužje. Besedila bogoslužnih opravil, zlasti maše, so bila že od davnine izbrana kot najbolj ustrezna in pomensko bogata; zato je spreminjanje in improvizacija obrednih besedil osiromašenje bogoslužja. Posebna vatikanska komisija bo v kratkem opozorila na napake, ki se dogajajo na tem področju.

2. Podobna, čeprav ne vedno identična merila veljajo tudi za prenovo ljudskih pobožnosti. V njih se je v stoletjih nabralo marsikaj, kaj zakriva njihovo izvorno religiozno vsebino in sporočilo. Zato je treba poznati njihov zgodovinski nastanek in razvoj ter sedanji pomen. Kar ni več koristno in pomenljivo, je treba opustiti. Prenova naj upošteva, da morajo ljudske pobožnosti izražati bogoslužnega duha in k njemu voditi vernike. Tako bodo ljudske pobožnosti s pristnostjo religioznega čuta, s čutom za človeka in stvarnost vzgajale za bogoslužje ter ga bogatile in dopolnjevale.

3. V zadnjem času vse bolj uveljavljajo razne oblike zunaj zakramentalnih pobožnosti (npr. župnijski prazniki, velikonočni blagoslov jedil ipd.). To nas opozarja, da so ti blagoslovi zaradi splošno antropološkega značaja ljudem še razumljivi. Za mnoge je to edini in redek stik z verskim izročilom. Za pastoralo je to izziv, kaj mora storiti, da bi »priložnostnim kristjanom« pokazala korak naprej v spoznanju evangeljskega sporočila in življenja po veri. Ne pohvala ne graja nista dovolj, tudi osredotočenje oznani na omenjene dneve ali priložnosti ne zadošča. Evangelij je predlog in povabilo, sredstva obveščanja (zlasti župnijski listi, zgibanke in druge publikacije) pa so poleg osebnega stika z obrobni kristjani prvo razpoložljivo in pomembno oznanilo.

4. Ta obsežni in po vsebini zelo široko zasnovani Direktorij bo lahko pastoralnim delavcem v veliko oporo pri pastoralnem delu. Če upoštevamo njegova teološka in antropološka izhodišča ter dejstvo, da obravnava poleg cerkvenega leta vse pomembnejše praznike in pastoralne dejavnosti v župniji in krščanski skupnosti, da se pri tem opira na teološka izhodišča, na splošno priznana liturgična in koncilski navodila, bo zanesljiv svetovalec pri oblikovanju bogoslužja ter pastoralni ljudskih pobožnosti.

Rafko Valenčič, urednik

Kongregacija za bogoslužje in za zakramente

**DIREKTORIJ
ZA LJUDSKE POBOŽNOSTI
IN BOGOSLUŽJE**

NAČELA IN SMERNICE

ODLOK

Drugi vatikanski cerkveni zbor potrjuje prvenstvo bogoslužja, ki je »vrhunec, h kateremu teži delovanje Cerkve, in hkrati vir, iz katerega izvira vsa njena moč« (Konstitucija o svetem bogoslužju /B/, 10), vendar pa opozarja, da »duhovno življenje ne obstaja samo v sodelovanju pri svetem bogoslužju« (B 12). Duhovno življenje vernih se namreč hrani tudi iz »pobožnosti krščanskega ljudstva«, posebej tistih, ki jih priporoča Apostolski sedež in se obhajajo v delnih Cerkvah po določbah ali z odobritvijo krajevnega škofa. Potem ko koncilski očetje znova naglasijo, kako pomembno je, da so ti izrazi bogočastja usklajeni z zakoni in predpisi Cerkve, nakažejo teološki in pastoralni okvir, v katerem jih moremo prav umevati: »Trebajo pa je te pobožnosti uskladiti, da bodo s svetim bogoslužjem v soglasju, v nekem smislu iz njega izvirale in ljudstvo k njemu vodile, kajti sveto bogoslužje je že po svoji naravi daleč odličnejše od njih« (B 13).

V luči tega avtoritativnega nauka in drugih izjav cerkvenega učiteljstva glede pobožnosti krščanskega ljudstva in ob upoštevanju pastoralnih navodil, ki so izšla v zadnjih letih, je plenarni zbor Kongregacije za bogoslužje in za zakramente na seji od 26. do 28. septembra 2001 odo-

bril besedilo omenjenega Direktorija. V njem so v zaporedju obravnavane vezi, ki povezujejo liturgijo in ljudske pobožnosti. Pri tem so posebej poudarjena načela, ki urejajo to medsebojno razmerje, in podane smernice z namenom, da bi bilo to razmerje v delnih Cerkvah glede na posebna izročila vsake izmed njih kar najbolj rodovitno. Potemtakem je torej posebna naloga škofov, da ljudske pobožnosti vrednotijo. Sadovi te pobožnosti so bili in so še vedno izrednega pomena za ohranitev vere v krščanskem ljudstvu, če do te pobožnosti zavzamejo pastoralno pozitiven in spodbujajoč odnos.

Potem ko je papež Janez Pavel II. odobril, da naša Kongregacija objavi »Direktorij o ljudskih pobožnostih in bogoslužju. Načela in smernice« (Foglio della Segreteria di Stato, 14. decembra 2001, Prot. šte. 497.514), ga ista Kongregacija za bogoslužje in za zakramente z veseljem objavlja. Želimo, da bi bil ta pripomoček tako pastirjem kot vernikom v spodbudo za rast v Kristusu, zanj in z njim, v Svetem Duhu v slavo Očeta, ki je v nebesih.

Vse, kar je temu nasprotno, je brez veljave.

Na sedežu Kongregacije za bogoslužje in za zakramente, 17. decembra 2001.

*Jorge A. kardinal MEDINA ESTEVEZ
prefekt*

*+ Francesco Pio TAMBURRINO
nadškof, tajnik*

UVOD

1. V prizadevanju za uveljavitev in pospeševanje bogoslužja, ki je »vrhunec, h kateremu teži delovanje Cerkve, in hkrati vir, iz katerega izvira vsa njena moč«,¹ ta Kongregacija čuti dolžnost, da pri tem ne bi zanemarili drugih oblik pobožnosti krščanskega ljudstva in prezrli rodovitnega prispevka, ki ga te dajejo za to, da bi živeli zedinjeni s Kristusom v Cerkvi, kakor nas uči 2. vatikanski cerkveni zbor.²

V času pokoncilske preнове so se krščanske ljudske pobožnosti v posameznih deželah različno uveljavile, pač odvisno od krajevnih izročil. Tako se srečujemo z nasprotujočimi si položaji, kot so: očitna opustitev ali zanemarjanje oblik pobožnosti, podedovanih iz preteklosti, zaradi česar je nastala nepopravljiva praznina; zatekanje k nepopolnim ali celo zgrešenim oblikam pobožnosti, ki ljudi oddaljujejo od pristnega svetopisemskega razodetja in nekako tekmujejo z zakramentalnim redom; neupravičene kritike na račun pobožnosti preprostih ljudi pod pretvezo skrbi za »čistost« vere; zahteve po ohranitvi bogastva ljudskih pobožnosti kot izrazu globokega in zrelega čutenja vernikov v določenem prostoru in času; potreba po odstranitvi dvoumnosti in izogibanje pred nevarnostjo sinkretizma; obnavljanje ljudske pobožnosti kot odziv in odpor do tehnološko-pragmatične kulture in ekonomskega utilitarizma; upad zanimanja za ljudske oblike pobožnosti kot posledica, ki so jo izzvale sekularizirane ideologije in napad »sekt«, ki so do nje sovražno razpoložene.

---

¹ *Konstitucija o svetem bogoslužju* (B), 10.

² Prim. B 12 in 13.

To vprašanje terja nenehno pozornost škofov, duhovnikov in diakonov, pa tudi drugih pastoralnih delavcev in znanstvenikov, ki sta jim pri srcu tako pospeševanje liturgičnega življenja vernikov kot tudi ovrednotenje ljudskih pobožnosti.

2. Razmerja med liturgijo in pobožnimi vajami se je izrecno dotaknil tudi 2. vatikanski cerkveni zbor v Konstituciji o svetem bogoslužju.³ Sveti sedež⁴ in škofovske konference⁵ so se ob različnih priložnostih obsežneje posvečali vprašanju ljudske pobožnosti. Tudi sedanji papež Janez Pavel II. to uvršča med naloge za prihodnjo prenovu v Apostolskem pismu *Vicesimus quintus annus*: »Ljudske pobožnosti ne smemo ne ignorirati ne obravnavati z indiferentnostjo ali s prezirom, kajti vsebuje bogastvo vrednot in sama po sebi izraža religiozni odnos do Boga. Vendar je ta pobožnost potrebna nenehne evangelizacije, da bi vera, ki jo izraža, postala vedno bolj zrelo in pristno dejanje. Tako pobožne vaje krščanskega ljudstva kot druge oblike pobožnosti so sprejemljive in priporočljive, vendar ne smejo nadomestiti ali motiti liturgičnih opravil. Pristna liturgična pastorala bo znala sprejemati bogastvo ljudske pobožnosti, jo očiščevati in

---

³ Prim. B 13.

⁴ Prim. Kongregacija svetih obredov, *Navodilo o češčenju euharistične skrivnosti*, Ljubljana 1967, 58–67; Pavel VI., *Apostolska spodbuda o Marijinem češčenju*, Ljubljana 1974, 24–58; Pavel VI., *Apostolska spodbuda o evangelizaciji*, Ljubljana 1976, 48; Janez Pavel II., *Apostolska spodbuda o katehezi*, Cerkveni dokumenti 5, Ljubljana 1980, 54; Janez Pavel II., *Apostolsko pismo o družini*, Cerkveni dokumenti 16, Ljubljana 1982, 59–62; Kongregacija za duhovščino, *Splošni pravilnik za katehezo*, Cerkveni dokumenti 75, Ljubljana 1998, 195–196.

⁵ Prim. Tretja generalna konferenca latinsko-ameriških škofov, *Documento de Puebla*, 444–469, 910–915, 935–937, 959–963; Španska škofovska konferenca, *Documento pastoral de la Comisión episcopal de Liturgia, Evangelización y renovación de la piedad popular*, Madrid 1987; *Liturgia y piedad popular*, *Directorio Litúrgico-Pastoral*, *Secretariado Nacional de Liturgia*, Madrid 1989; Generalna konferenca latinsko-ameriških škofov, *Documento del Santo Domingo*, 36, 39, 53.

usmerjati k bogoslužju kot daru, ki ga prispeva vse ljudstvo.«⁶

3. Tej kongregaciji se je torej zdelo primerno oskrbeti in urediti ta *Direktorij* z namenom, da bi pomagali »škofom, da bi poleg liturgičnih opravil pomnožili in ohranjali v časti molitve in pobožne običaje krščanskega ljudstva, ki so popolnoma v skladu z določbami Cerkve.«⁷ V njem si prizadevamo, da bi v urejeni organski obliki obravnavali povezavo med bogoslužjem (liturgijo) in ljudskimi pobožnostmi, ter pri tem opozorili na nekatera načela in podali smernice za njihovo praktično izvajanje.

NARAVA IN ZNAČAJ

4. *Direktorij* je sestavljen iz dveh delov. Prvi del z naslovom *Poglavitne smeri* podaja prvine za uresničenje harmoničnega razmerja med bogoslužjem in ljudsko pobožnostjo. Najprej je prikazana izkušnja, ki je zorela v zgodovini, potem problematika, kakor se kaže v našem času (1. poglavje). Sledi pregled nauka cerkvenega učiteljstva kot nujen pogoj za cerkveno občestvenost in rodovitno delovanje (2. poglavje). Končno so predstavljena teološka načela, v luči katerih je potrebno gledati in reševati težave, ki se pojavljajo v razmerju med liturgijo in ljudsko pobožnostjo (3. poglavje). Samo v modrem in dejanskem upoštevanju teh predpostavk je mogoče zagotoviti pravo in rodovitno sozvočje. V nasprotnem primeru se nepozornost konča v obojestranski sterilni nevednosti, škodljivi zmešnjavi ali pa v polemičnem nasprotovanju.

Drugi del z naslovom *Smernice* prinaša sklop delovnih predlogov. Razumljivo je, da pri tem nikakor nima namena zajeti vseh oblik in praks ljudske pobožnosti, ki so

---

⁶ Janez Pavel II., Apostolsko pismo *Vicesimus quintus annus*, 1988, 18.

⁷ Janez Pavel II., Apostolska konstitucija *Pastor Bonus*, 1988, 70.

v navadi v posameznih krajih. Z obravnavo različnih oblik in izrazov ljudske pobožnosti tudi nima namena spodbujati ali vpeljevati določenih oblik tam, kjer jih do sedaj ni bilo. Prikaz je zasnovan tako, da se opira na potek cerkvenega leta (4. poglavje), na mnogovrstne oblike češčenja, ki jih Cerkev izkazuje Materi našega Gospoda (5. poglavje), na češčenje angelov, svetnikov in blaženih (6. poglavje), molitve in spomin rajnih (7. poglavje), prirejanje romanj in različne oblike množičnih pobožnosti v velikih božjepotnih svetiščih (8. poglavje).

Gledano v celoti, je namen tega *Direktorija* vse to usmerjati. Tudi če v posamičnih primerih pokaže na možne stranpoti in zlorabe, je vendar naravnano konstruktivno in optimistično. V tem vzdušju prinašajo *Smernice* kratke zgodovinske značilnosti posameznih pobožnosti, navajajo različne oblike, v katerih se določena pobožnost izraža, osvetljujejo njihove teološke temelje, dajejo praktična navodila in podatke glede časa, kraja, govornice in drugih prvin, ki lahko kar najbolj pripomorejo k čimboljši uglašenosti med bogoslužjem (liturgijo) in ljudsko pobožnostjo.

NASLOVNIKI

5. Delovni predlogi, ki zadevajo le latinsko Cerkev, v glavnem rimskega obreda, so naslovljeni predvsem na škofove, kajti njim je zaupana naloga, da predsedujejo škofijskemu bogoslužnemu občestvu, pospešujejo bogoslužno življenje in z njim usklajujejo druge oblike češčenja.⁸ Naslovniki so tudi njihovi neposredni sodelavci, torej nji-

---

⁸ Prim. *Dogmatična konstitucija o Cerkvi* (C), 21; B 41; *Odlok o pastirski službi škofov* (Š), 15; Kongregacija za škofove, *Directorium de pastoralis ministerio Episcoporum*, Typis Polyglottis Vaticanis 1973, 75–76, 82, 90–91; *Zakonik cerkvenega prava*, Ljubljana 1983, kan. 835, § 1 in kan. 839, § 2; Janez Pavel II. Apostolsko pismo *Vicesimus quintus annus*, 21.

hovi namestniki, duhovniki in diakoni, na poseben način pa rektorji svetišč. Poleg tega so delovni predlogi naslovljeni tudi na višje predstojnike ustanov posvečenega življenja, tako moških kot ženskih, kajti mnoge izmed teh oblik ljudske pobožnosti so vzniknile in se razvile prav v tem okolju, pa tudi zaradi tega, ker zagotovitev resnične harmonije, ki si jo želimo in za katero si moramo prizadevati, lahko pričakujemo prav od sodelovanja redovnikov in redovnic ter od članov svetnih institutov.

TERMINOLOGIJA

6. V teku stoletij so v Cerkvi na Zahodu skupaj in zraven rednega bogoslužja v različni meri cveteli in se tudi zakoreninili med krščanskim ljudstvom mnogovrstni in različni načini, kako preprosto in sprejemljivo izražati in prenašati vero v Boga, ljubezen do Kristusa Odrešenika, klicanje Svetega Duha, pobožnost do Device Marije, češčenje svetnikov, prizadevanje za spreobrnitev in bratško ljubezen. Ker pri obravnavi tega obsežnega področja, ki ga običajno imenujemo »ljudska vernost« ali »ljudska pobožnost«,⁹ ni ustaljene enopomenske terminologije, je treba izrazje natančno določiti. Ne mislimo, da je mogoče odgovoriti na vsa vprašanja, vendar bomo skušali določiti običajni pomen izrazov, ki jih bomo uporabljali v tem dokumentu.

---

⁹ V *Apostolski spodbudi o evangelizaciji* (48) je Pavel VI., potem ko je navedel bogastvo vrednot ljudske pobožnosti, zapisal: »Zaradi vsega tega ji radi pravimo 'ljudska pobožnost', se pravi 'ljudska bogovdanost', raje kakor pa ljudska vernost (religiositas)«. V *Apostolski spodbudi o katehezi* (54) je sprejet izraz 'ljudska pobožnost'; *Zakonik cerkvenega prava* (kan. 1234, § 1) rabi izraz 'ljudska pobožnost'; tudi Janez Pavel II. v apostolskem pismu *Vicesimus quintus annus* rabi izraz 'ljudska pobožnost'; Katekizem katoliške Cerkve (1674–1676) poleg izraza 'ljudska religioznost' pozna še izraz 'ljudska pobožnost'; *Četrto navodilo za pravilno razlago koncilске konstitucije o sveti liturgiji* (37–40) v poglavju *Varietates legitimae*, 45 (objavila ga je Kongregacija za bogoslužje in za zakramente 1. 1994), navaja izraz 'ljudska pobožnost'.

Pobožna vaja

7. V Direktoriju označuje izraz »pobožna vaja« vse tiste oblike javne ali privatne krščanske ljudske pobožnosti, ki niso sicer del bogoslužja (liturgije), vendar so v skladu z njim in spoštujejo njenega duha, pravila in ritem. Pri bogoslužju se na neki način navdihujejo in k njemu tudi vodijo krščansko ljudstvo.¹⁰ Nekatere pobožne vaje se opravljajo po naročilu Svetega sedeža, druge po naročilu škofov,¹¹ mnoge so sestavni del bogoslužnega izročila krajevnih Cerkev ali posameznih redovnih ustanov. Pobožne vaje so vedno v tesnem razmerju z javnim Božjim razodetjem in imajo cerkvenostno utemeljitev. Povezane so namreč z dejanskostjo milosti, ki jo je Bog razodel v Jezusu Kristusu, in se »skladajo s cerkvenimi postavami in pravili« ter se opravljajo »v skladu z navadami ali zakonito potrjenimi knjigami«.¹²

Pobožnosti

8. V našem okolju s to besedo označujemo različne zunanje izraze in drže (npr. uporabo določenih obrazcev za molitev in petje, spoštovanje svetih časov in obisk svetih krajev, nošnje svetih oznak, svetinjic, skratka navede in običaje, ki izvirajo iz notranje verske drže ter kažejo posebne poudarke v razmerju verujočega do Božjih oseb ali Matere Božje glede na milosti, za katere prosimo, in nazive, s katerimi te osebe označujemo. Podobno velja za svetnike, kolikor jih pojmujeemo v njihovem priličenju Kristusu in vlogi, ki so jo odigrali v življenju Cerkve.¹³

---

¹⁰ Prim. B 13.

¹¹ Prim. B 13.

¹² B 13.

¹³ Prim. Tridentinski koncil, *Decretum de invocatione, veneratione et reliquiis Sanctorum, et sacris imaginibus* (1563), v: DS 1821–1825; Pij XII., *Okrožnica Mediator Dei et hominum*, v: AAS 39 (1947) 581–582; B 104; C 50.

Ljudska pobožnost

9. Besedna zveza »ljudska pobožnost« označuje različne vrste bogočastja bodisi privatnega bodisi občestvenega značaja, ki v okrilju krščanske vere povečini dobivajo svoj izraz po vzorcih svetega bogoslužja, in sicer v mnogovrstnih oblikah, in jih narekuje izvirnost nekega ljudstva ali nekega rodu (etnične skupnosti) ter njune kulture.

Ljudska pobožnost, ki jo po pravici imamo za »pravi zaklad Božjega ljudstva«,¹⁴ »razodeva ... tako žejo po Bogu, kakršno lahko poznajo samo preprosti in ubogi. Človeka napravlja sposobnega za velikodušnost in požrtvovalnost prav do junaštva, ko gre za izpovedovanje vere. V njej se kaže izostreni čut za neizrekljive Božje lastnosti: za Božje očetovstvo, previdnost, ljubečo in stalno navzočnost. Ta ljudska pobožnost poraja notranjo usmerjenost, ki je kje drugje zlepa ne srečamo v enaki meri: potrpežljivost, smisel za križ v vsakodnevnem življenju, nenavezanost na stvari, odprtost za druge, predanost.«¹⁵

Ljudska vernost

10. Stvarnost, ki jo poimenujemo z besedno zvezo »ljudska vernost«, v neki meri pomeni splošno človeško izkušnjo. V srcu vsakega človeka kakor tudi v kulturi vsakega ljudstva in v njenem javnem izražanju je vedno religiozna prvina. Vsak narod si namreč prizadeva, da bi na zunanaj izrazil svoj vseobsegajoči pogled na presežnost in svoje pojmovanje narave, družbe in zgodovine s pomočjo bogočastnih sredstev, in sicer v značilnih povzetkih, ki imajo velik duhovni in človeški pomen.

Ljudska vernost ni nujno povezana s krščanskim razodetjem. Vendar se v mnogih pokrajinah, to pa prihaja

---

¹⁴ Janez Pavel II., *Homilija* pri opravi Božje besede v La Sereni (Čile), 2, v: *Insegnamenti X/1* (1987), Citta del Vaticano 1988, 1078.

¹⁵ Pavel VI., *Apostolska spodbuda o evangelizaciji*, 48.

do izraza v okolju, ki je na različne načine prepojeno s krščanskimi prvinami, spaja v neke vrste »ljudsko katolištvo«, v katerem bolj ali manj skladno sobivajo prvine, ki izvirajo iz religioznega občutja življenja, kulture, lastne nekemu narodu in iz krščanskega razodetja.

NEKATERA NAČELA

Da bi omogočili vpogled v celoto, si bomo na kratko priklicali v spomin, o čem govori ta Direktorij.

Prvenstvo liturgije

11. Zgodovina uči, da so v določenih obdobjih versko življenje krepile oblike in prakse pobožnosti, s pomočjo katerih so mnogi verniki doživljali bogoslužje (liturgijo) kot nekaj dodatnega, vzporednega. V resnici pa je »vsako bogoslužno opravilo kot dejanje Kristusa duhovnika in njegovega telesa, ki je Cerkev, na najodličnejši način sveto dejanje; učinkovitosti tega dejanja v istem redu in na isti stopnji ne doseže nobeno drugo cerkveno dejanje«. ¹⁶ Vsekakor je treba odpraviti vsak dvom, da liturgija ni nekaj »ljudskega«. Koncilska prenova je hotela še bolj pospešiti sodelovanje ljudstva pri liturgičnih opravilih, tako da je pridružila liturgičnim pravilom načine in možnosti (petje, aktivno sodelovanje, laiške službe), ki so morda kdaj v preteklosti spodbudile vzporedne ali celo nadomestne pobožnosti.

Vzvišenost liturgije nad vsako drugo mogočo in zakonito obliko krščanske molitve mora stopiti v zavest vernikov. Da namreč moremo živeti v Kristusu, so zakramentalna dejanja nekaj *nujnega*, oblike ljudske pobožnosti pa so v območju *izbirnega*. Izjemen dokaz za to je zapoved obvezne udeležbe pri nedeljski maši, medtem ko nikoli ni bilo nikakršne obveznosti glede ljudskih pobožnosti,

---

¹⁶ B 7.

pa naj so jih še tako širili in priporočali, čeprav jih posamezne skupnosti ali posamezni verniki lahko sprejmejo kot obvezujoče.

Povedano zadeva vzgojo in oblikovanje duhovnikov in vernikov, da bi dali prednost liturgični molitvi in cerkvenemu letu pred vsako drugo obliko pobožnosti. V nobenem primeru pa zaradi te dolžne prednosti ne smemo ljudskih pobožnosti izključevati, jim nasprotovati ali jih zapostavljati.

Vrednotenje in prenova

12. Neobveznost pobožnih vaj torej ne pomeni, naj jim ne namenjamo pozornosti ali jih celo preziramo. Pot, ki jo je treba ubrati, je pravilno in modro ovrednotenje mnogovrstnega bogastva ljudskih pobožnosti, možnosti, ki jih same po sebi ponujajo, ter spodbudo za krščansko življenje, ki jo lahko dajo.

Ker je evangelij vrednostno merilo vsake izrazne oblike – stare in nove – krščanske pobožnosti, mora iti vštric z vrednotenjem pobožnih vaj in izrazov pobožnosti tudi prizadevanje za prečiščenje, ki je včasih tako zelo nujno za ohranitev pravega odnosa do krščanske skrivnosti. Tudi za ljudsko pobožnost, kolikor je pridružena krščanski liturgiji, velja, da »v nobenem primeru ne sme vsebovati nobenih magičnih obredov, vraževerja, klicanja duhov, maščevalnosti ali prvin, ki bi dvoumno namigovala na spolnost«. ¹⁷

Ob upoštevanju vsega tega ne bo težko razumeti, da mora prenova, ki jo je hotel 2. vatikanski koncil uvesti v bogoslužje, na neki način navdihovati tudi pravilno vrednotenje in prenavo pobožnih vaj in oblik ljudske pobožnosti. V le-teh moramo zaznati: *biblični navdih*, kajti krščanska molitev, v kateri ni neposrednega ali vsaj posred-

---

¹⁷ Kongregacija za bogoslužje in za zakramente, *Četrto navodilo za pravilno izvajanje konstitucije o svetem bogoslužju* (37–40), *Varietates legitima*e, 48.

nega odnosa do nekega svetopisemskega besedila, ni sprejemljiva; *liturgični navdih*, ki vsebujejo ali vsaj dopušča, da odmevajo skrivnosti, ki se obhajajo pri bogoslužnih slavljih; *ekumenski navdih*, to je upoštevanje in čut za različna krščanska izročila, ne da bi pri tem zašli v nepotrebne prepovedi; *antropološki navdih*, ki se kaže najprej v ohranjanju za določeno ljudstvo pomenljivih simbolov in izrazja, pri čemer se je treba izogniti arhaizmom, ki nimajo nikakršnega pomena, kakor tudi v prizadevanju za dialog s posluhom za današnji čas. Da bo ta prenova rodovitna, mora biti prežeta s pedagoškim čutom in jo je potrebno postopoma izvajati z občutkom za kraj in okoliščine.

Razločevanje in usklajevanje z liturgijo

13. Stvarna razlika med pobožnimi vajami ter različnimi oblikami pobožnosti v razmerju do liturgije mora postati vidna v bogoslužnem izrazju. To pomeni, da ni dovoljeno mešati oblik, ki so lastne pobožnim vajam, s tistimi, ki so lastne liturgičnim opravilom; dejanja in oblike ljudske pobožnosti imajo svoje mesto zunaj obhajanja evharistije in drugih zakramentov.

Najprej se je treba izogniti prekrivanju, tako da so jezik, vrstni red, potek, teološki poudarki pri ljudskih pobožnostih drugačni kot pri liturgičnih dejanjih. Prav tako je potrebno premagati, kjer se to dogaja, tekmovanje ali nasprotovanje liturgičnim opravilom. Prednost imajo vsekar nedelja, slovesni prazniki ter liturgični časi in dnevi.

Po drugi strani pa se je treba izogniti prilagajanju »liturgičnega slavja« pobožnim vajam, ki morajo ohraniti lastni slog, svojo preprostost in svoj jezik.

GOVORICA LJUDSKIH POBOŽNOSTI

14. Besedna govorica in govorica kretenj pri ljudskih pobožnostih morata kljub temu, da ohranjata preprostost in spontanost izrazov, vedno delovati urejeno, na tak

način, da v vsakem primeru skupaj z verskimi resnicami razodevata tudi veličino krščanskih skrivnosti.

Kretnje (geste)

15. Za ljudsko pobožnost sta značilna velika pestrost in bogastvo simboličnih kretenj in izrazov. Pomislimo na primer na običaj, da svete podobe, kraje, relikvije ali svete predmete poljubimo ali se jih dotaknemo z roko. Pomislimo na pripravo romanj ali procesij; na to, da del poti ali »posebna« mesta prehodimo bos ali po kolenih; na to, da prinesemo darove, sveče ali zaobljubljene predmete; da si nadenemo posebno obleko; da pokleknemo na obe kolena ali se vržemo na obraz; da nosimo svetinje ali insignije ... Vsi ti in podobni izrazi, ki se stoletja prenašajo iz roda v rod, od očeta na sina, so neposreden in preprost način, kako človek na zunaj pokaže, kaj čuti njegovo srce in kako si prizadeva, da bi živel krščansko. Če ni te notranje prvine, tvegamo, da bodo simbolične kretnje postale zgolj prazne navade in v najslabšem primeru celo vraževerje.

Besedila in obrazci

16. Čeprav imamo v tem primeru opraviti z govornico, če lahko tako rečemo, kjer ne veljajo tako stroga pravila kakor pri liturgičnih molitvah, se morajo besedila molitev in molitveni obrazci navdihovati iz besedil Svetega pisma, liturgije, cerkvenih očetov in cerkvenega učiteljstva in biti v soglasju z vero Cerkve. Besedila molitev, namenjena za trajno in javno rabo, ter same oblike pobožnosti, mora odobriti krajevni škof.¹⁸

Petje in glasba

17. Tudi petje kot naravni izraz duše nekega ljudstva zavzema zelo pomembno mesto v ljudski pobožnosti.¹⁹

---

¹⁸ Prim. ZCP, kan. 826, § 3.

¹⁹ Prim. B 118.

Skrb za ohranjanje glasbene dediščine, podedovane iz izročila, mora biti povezana z bibličnim in cerkvenostnim čutom ter sprejemljiva za potrebne popravke in nove skladbe.

Pri nekaterih narodih je petje samoumevno povezano s ploskanjem z rokami, z ritmičnim gibanjem telesa in s plesnimi koraki. Te oblike izražanja notranjega čutenja so sestavni del ljudskih izročil, posebej ob priložnosti praznovanja svetih zavetnikov. Povsem jasno je, da mora biti to izraz pristne skupne molitve, ne pa zgolj zunanja predstava. Dejstvo, da je takšno izražanje običajno v določenih deželah, še ne pomeni, da je treba spodbujati k temu, naj se razširi tudi drugam, v kraje, kjer bi ne bi bilo v skladu z izročilom.

Svete podobe

18. Izrazno sredstvo, ki v okviru ljudske pobožnosti zavzema posebej pomembno mesto, je raba svetih podob, ki glede na merila kulture in različnost umetnosti vernim pomagajo srečati se s skrivnostmi krščanske vere. Češčenje svetih podob je namreč po svoji naravi sestavni del pobožnosti v katoliški Cerkvi. O tem govori bogata umetniška dediščina, ki jo je mogoče najti v cerkvah in svetiščih. In prav ljudska pobožnost je pogosto k temu veliko prispevala.

Glede liturgične rabe svetih podob Kristusa, Device Marije in svetnikov, ki jih je Cerkev vedno zagovarjala in branila, velja načelo odnosnosti. Cerkev se je vedno zavedala, da se »čas, ki se izkazuje sveti podobi, nanaša na osebo, ki jo ta podoba predstavlja«. ²⁰ Potrebno strogost, ki se zahteva za ikonografsko opremo cerkva ²¹ –

---

²⁰ Prim. Drugi nicejski koncil, *Definitio de sacris imaginibus* (23. oktobra 787), v: DS 601; Tridentinski koncil, *Decretum de invocatione, veneratione et reliquiis Sanctorum, et sacris imaginibus* (3. decembra 1563), v: DS 1823–1825.

²¹ Prim. B 124–125.

glede na verske resnice in njihovo mesto (hierarhijo), načela lepega in kvaliteto izvedbe –, je mogoče prenesti tudi na svete podobe in predmete, ki so namenjeni zasebni in osebni pobožnosti.

Ker ikonografska oprema sakralnih stavb ni prepuščena zasebni pobudi, naj odgovorni za cerkve in oratorije varujejo dostojanstvo, lepoto in kakovost svetih podob, ki so izpostavljene javnemu čaščenju, in tako preprečijo, da bi bile slike ali kipi, ki jih narekuje privatna pobožnost posameznikov, dejansko brez odobritve dane v javno čaščenje.²²

Tako škofje kot tudi rektorji svetišč naj bdijo tudi nad tem, da svete podobe, ki so bile na različne načine reproducirane za potrebe vernikov, bodisi kot podobe za namestitev v stanovanjih bodisi zato, da bi jih ljudje nosili na verižici okrog vratu ali pa drugače imeli pri sebi, nikoli ne bi prešle v banalnost ali zavajale v zmoto.

Kraji

19. Poleg cerkve pozna ljudska pobožnost še en po pomenu zelo izrazit kraj – romarsko svetišče, ki kdaj niti ni cerkev –, vendar ga prepoznamo po čisto posebnih oblikah in tudi vrstah pobožnosti, med katerimi je najbolj znano romanje. Poleg teh dveh vrst krajev, cerkve in romarskega svetišča, ki sta očitno namenjena skupni in osebni molitvi, so še nekateri drugi kraji, ki nikakor niso manj pomembni, kot so *domovi, prostori, namenjeni bivanju in delu*. Ob nekaterih priložnostih postanejo tudi *ulice in trgi* kraji za verske prireditve.

Časi

20. Ritem, ki ga narekuje menjavanje dneva in noči, mesecev, letnih časov, spremljajo različni izrazi ljudske pobožnosti. Ta je obenem močno vezana na posebne

---

²² Prim. ZCP, kan. 1188.

dneve, ki jih zaznamujejo veseli in žalostni dogodki v osebnem življenju, v družini in skupnosti. Še posebej krajevni praznik (»žegnanje«, »shod«) z dnevi priprave nanj daje duška verskim prireditvam in prispeva k razcvetu vsakovrstnih izročil v določenem krajevnem občestvu.

ODGOVORNOST IN PRISTOJNOST

21. Za pravilno podobo ljudskih pobožnosti je odgovoren krajevni ordinarij. Ta je pristojen za njihovo ureditev, za to, da jih spodbuja kot poživitev krščanskega življenja med verniki, da tam, kjer je to potrebno, poskrbi za prečiščenje njihovih sestavin in njihovo evangeliziranje; da bedi tudi nad tem, da jih verniki ne bi zamenjavali z liturgijo in jih ne bi mešali z liturgičnimi opravili.²³ Zadolžen je tudi za to, da odobri besedila molitev in obrazcev, ki so v rabi pri javnih oblikah pobožnosti in pobožnih vajah.²⁴ Določbe, ki jih izda posamezni ordinarij za področje (škofijo), za katero je pristojen, razumljivo, veljajo le za krajevno Cerkev, ki mu je zaupana.

Zato se bodo posamični verniki – tako kleriki kot laiki – pa tudi posebne skupine izogibali tega, da bi v javnosti uvajali nove oblike molitev, nove obrazce in pobude po lastni presoji, brez soglasja ordinarija.

Glede na že navedeno Apostolsko konstitucijo *Pastor Bonus* (70) je naloga te kongregacije pomagati škofom pri oblikovanju molitev in pobožnosti krščanskega ljudstva, prav tako je njena naloga dajati predpise, ko gre za primere, ki presegajo okvire ene krajevne Cerkve ali so potrebni nadomestni ukrepi.

---

²³ Prim. Janez Pavel II., Apostolsko pismo *Vicesimus quintus annus*, 18; Kongregacija za bogoslužje in za zakramente, *Četrto navodilo za pravilno izvajanje konstitucije o svetem bogoslužju* (37–40), *Varietates legitima*e, 45.

²⁴ Prim. ZCP, kan. 826, § 3.

PRVI DEL

POGLAVITNE SMERI, KI JIH KAŽEJO ZGODOVINA, CERKVENO UČITELJSTVI IN TEOLOGIJA

Prvo poglavje

LITURGIJA IN LJUDSKE POBOŽNOSTI V ZGODOVINSKI LUČI

LITURGIJA IN LJUDSKE POBOŽNOSTI V TEKU STOLETIJ

22. Povezava med liturgijo in ljudsko pobožnostjo sega v najstarejše čase. Pa vendar je treba vnovič premisliti – čeprav na hitro –, kako je bilo s tem razmerjem v teku stoletij. Od tod bomo ne v tako redkih primerih, dobili navdih in spodbude za reševanje vprašanj, ki se nam postavljajo v današnjem času.

Prva doba krščanstva

23. V apostolski in poapostolski dobi smo priče vsestranskemu prelivanju bogočastnih izrazov, ki jih danes imenujemo liturgija in ljudska pobožnost. Za najstarejše krščanske skupnosti je edina stvarnost, ki res nekaj pomeni – Kristus (prim. Kol 2,16), njegove besede življenja (prim. Jn 6,63), njegova zapoved medsebojne ljubezni (prim. Jn 13,34), obredna dejanja, ki jih je naročil obhajati v svoj spomin (prim. 1 Kor 11,24–26). Vse drugo – dnevi

in meseci, letni časi in leta, prazniki in mlaji, jedi in pijače ... (prim. Gal 4,10; Kol 2,16–19) - je drugotnega pomena.

Vsekakor pa pri prvih kristjanih že najdemo znamenja pobožnosti, ki je osebnega značaja in izvira predvsem iz judovskega izročila, kakor sta npr. upoštevanje Jezusovih in Pavlovih priporočil in zgleda, kako je treba stalno moliti in se ne naveličati (prim. Lk 18,1; Rim 12,12; 1 Tes 5,17), tako da vsako stvar sprejmemo ali pa začnemo z zahvaljevanjem (prim. 1 Kor 10,31; 1 Tes 2,13; Kol 3,17). Pobožen Izraelec je začel dan s hvalnicami in zahvaljevanjem Bogu in v tem duhu ravnal pri vsakem novem delu čez dan; tako je vsak trenutek, bodisi vesel bodisi žalosten, dobil svoj izraz v zahvaljevanju, prošnji, kesanju. Evangeliji in drugi spisi Nove zaveze vsebujejo vzklike, s katerimi so se verni obračali k Jezusu in jih ponavljali skoraj kot vzdihljaje zunaj liturgičnega bogoslužja ter so znamenje kristološko naravnane pobožnosti. To v nas prebuja prepričanje, da je bilo vernikom skupno, da so ponavljali svetopisemske vzklike kot: »Jezus, Davidov sin, usmili se me!« (Lk 18,38); »Gospod, če hočeš, me moreš ozdraviti« (Mt 8,1); »Jezus, spomni se me, ko prideš v svoje kraljestvo« (Lk 23,42); »Moj Gospod in moj Bog« (Jn 20,28); »Gospod Jezus, sprejmi mojo dušo« (Apd 7,59). Po zgledu te pobožnosti so se pozneje razvile mnogotere molitve, s katerimi so se verni vseh časov obračali h Kristusu.

Že vse od 2. stoletja je moč opaziti, kako so se oblike in izrazi ljudske pobožnosti, tako tiste judovskega izvora kot one z grško-rimsko osnovo ali iz drugih kultur, spontano uvrščali v liturgijo. Že večkrat je bilo npr. naglašeno, kako v dokumentu, ki ga poznamo kot *apostolsko izročilo (traditio apostolica)*, niso tako redke prvine, ki so nastale pod vplivom ljudske pobožnosti.¹

¹ Kot ljudski vzorec so prepoznavne na primer *Oblatio casei et olivarum* (št. 6) ter *Benedictio fructuum* (št. 32), v: B. Botte (ur.), *La tradition apostolique de saint Hippolyte. Essai de reconstitution*, Aschendorff, Muenster Westfalen, ed. 1989, 18, 78.

Prav tako je mogoče ugotavljati, kako je pri češčenju mučencev, ki je zelo značilno in pomembno za krajevne Cerkve, mogoče najti sledove ljudskih običajev v zvezi s spominom na pokojne.² Sled ljudske pobožnosti je zaznati tudi v nekaterih prvinskih izrazih češčenja blažene Device,³ pri čemer je potrebno posebej omeniti molitev *Pod tvoje varstvo (Sub tuum praesidium)* in marijansko ikonografijo v Priscilinih katakombah v Rimu.

Čeprav ima torej Cerkev stroga merila, kar zadeva notranje pogoje, pa tudi kar zadeva prostor in opravo za dostojanstveno obhajanje svetih skrivnosti (prim. 1 Kor 11,17–32), sama nima nikakršnih pomislekov proti sprejemanju tistih oblik in izrazov pobožnosti, ki so individualnega, domačega pa tudi občestvenega porekla, v liturgično obredje.

V tem obdobju se liturgija in ljudska pobožnost ne postavljata druga proti drugi ne načelno ne v pastoralni praksi: harmonično se dopolnjujeta v slavljenju edinstvene Kristusove skrivnosti, ki jo obe pojmujeta kot steber nadnaravnega in moralnega življenja Gospodovih učencev.

24. V 4. stoletju se vprašanje odnosov med liturgičnimi izrazi in izrazi ljudske pobožnosti, tudi zaradi novega politično-družbenega položaja, v katerem se je znašla Cer-

---

² Znani so nekateri izrazi češčenja mučencev, ki so ljudskega izvora: sveče, ki so gorele na grobovih; venci iz vej in cvetja, ki so dajali svetemu kraju svečan videz; vonjave in dišave, ki so jih posipali na grobove mučencev; razni predmeti, zlasti oblačila, imenovana *brandea*, *palliola*, *sanctuarialia*, *nomina*, ki so prišli v stik z grobom, so čistili kot dragocene in pristne relikvije; praksa okrepčila (gostije) pri grobovih mučencev.

³ Znani apokrif *De Nativitate Mariae* (2. stoletje), bolj znan kot *Protoevangelium Iacobi*, in mnogi drugi apokrifi *De Dormitione Mariae*, katerih korenine segajo v 2. stoletje, so priče pobožnosti starodavnih krščanskih občestev do Gospodove Matere. Po prepričanju raziskovalcev so mnoga izročila sprejela oba apokrifa, ki sta imela pomemben vpliv na razvoj marijanske pobožnosti.

kev, ne postavlja več le kot vprašanje spontanega sožitja, ampak tudi kot vprašanje zavestnega prilagajanja ter inkulturacije.

Mnoge krajevne Cerkve, ki so imele povsem jasen namen evangelizirati in pastoralno delovati, se niso obotavljale privzeti v liturgijo, seveda ustrezno prečiščene, slovesne in praznične oblike češčenja, ki so izvirale iz poganskega sveta; bile so zmožne ganiti dušo in vzbuditi predstavní svet, ki je bil za ljudi privlačen. Te oblike, ki so jih postavili v službo skrivnostim vere, se niso pokazale kot nasprotujoče ne resnici evangelija ne čistosti pristnega krščanskega češčenja. Še več: pokazalo se je, da so se šele v češčenju, ki je usmerjeno h Kristusu, pravemu Bogu in resničnemu Odrešeniku, izkazali resnični mnogi kulturni izrazi, ki so izvirali iz najglobljega človekovega religioznega občutja, a so bili naslovljeni na namišljena božanstva in navidezne odrešenike.

25. V 4. in 5. stoletju je prišel najbolj do izraza čút za sveto, kar zadeva čas in kraj. Kot prvo stvar so namreč krajevne Cerkve, poleg tega, da so se sklicevale na novozavezne podatke glede »Gospodovega dne«, velikonočnega praznovanja, postnega časa (prim. Mr 2,18–22), določile posebne dneve za obhajanje posamičnih Kristusovih odrešilnih skrivnosti, npr. Gospodovo razglašenje, božič, vnebohod; čas za počastitev spomina mučencev na njihov *rojstni dan (dies natalis)*, spomin smrti svojih pastirjev na obletnico njihovega *dne pokopa (dies depositiones)*, obhajanje nekaterih zakramentov ali slovesno prevzemanje določene življenjske naloge. Kar zadeva posvečenost kraja, na katerega so sklicevali občestvo za obhajanje svetih skrivnosti in slavljenje Gospoda – kraja, ki je prej včasih služil za poganski kult ali pa je bil preprosto profan prostor – ta kraj so zdaj izrecno posvetili za bogoslužje in je postal po sami arhitekturni razporeditvi prostora odsev Kristusove skrivnosti in podoba Cerkve, ki časti Boga.

26. V tem obdobju je dozorel proces oblikovanja in iz njegga izvirajoče razvejanje različnih liturgičnih družin. Najpomembnejše metropolitanske Cerkve so namreč zaradi več motivov – jezika, teološkega izročila, duhovne naravnosti, družbenega okolja – obhajale eno in isto češčenje Gospoda po svojih lastnih kulturnih in ljudskih vzorcih. To je postopoma privedlo do nastanka liturgičnih sistemov, od katerih je vsak imel poseben slog obhajanja ter lasten sestav besedil in obredov. Torej ni brez pomena naglasiti, da pri oblikovanju liturgičnega obredja celo v dobah, ki jim lahko rečemo zlate, ni šlo brez ljudskih prvin.

Po drugi strani pa so v urejanje bogoslužja posegali škofje in pokrajinske sinode s tem, da so postavljali norme ter bdeli nad doktrinalno pravilnostjo bogoslužnih besedil, skrbeli za njihovo zunanjo lepoto ter presojali in potrjevali obredna besedila in speve.⁴ Taki posegi so imeli za posledico vzpostavitev liturgične zakonodaje z že ustaljenimi oblikami, pri čemer se je nujno precej zadržala prvotna ustvarjalnost, ki nikakor ni bila samovoljna. V tem nekateri izvedenci vidijo enega izmed vzrokov za poznejšo množitev besedil za privatno in ljudsko pobožnost.

27. Pontifikat sv. Gregorija Velikega (590 – 604), znamenitega pastoralista in liturgista, običajno navajamo za zgled rodovitnega odnosa med liturgijo in ljudsko pobožnostjo. Ta papež si je namreč v prid rimskega ljud-

---

⁴ »Nihče se v molitvi ne obrača na Očeta namesto na Sina, ali na Sina namesto na Očeta. Ko smo pri oltarju, tedaj se molitev obrača k Očetu. Kdor koli svoje molitve prinaša od drugod, jih ne uporablja, če jih ni prej predložil izkušnim bratom« (Tretji koncil v Kartagini, kan. 23, v: I. D. Mansi, *Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio*, III, Florentinae 1759, col. 884; »Tudi to je po godu, da molitve, ki so bile odobrene na koncilu, prav tako hvalospevi in priprošnje, polaganje rok, izrekajo skupno, nikakor pa niso predložene tiste proti veri: vse, ki so jih zbrali modreci, pa naj se uporabljajo«: *Codex canonum Ecclesiae Africae*, can. 103 (prav tam, col. 807).

stva na moč prizadeval prav na liturgičnem področju, in sicer s prirejanjem procesij, vmesnih postankov, priprošnih molitev, skratka stvari, ki so ustrezale ljudskemu čutu, pa so vendar tako tesno povezane s samim obhajanjem Božjih skrivnosti. Izdal je modre smernice, da bi spreobrnitev k evangeliju novih narodov ne pripravila ob njihovo duhovno (kulturno) izročilo, nasprotno, samo bogoslužje naj bi se obogatilo z novimi zakonitimi bogočastnimi izrazi. Uspelo mu je uskladiti plemenite izraze umetniškega genija s tistimi bolj preprostimi iz ljudske pobožnosti. Poskrbel je za združevalno vlogo krščanskega bogoslužja, ki ga je trdno utemeljil na praznovanju velike noči, pri tem pa so različni drugi dogodki iste odrešitvene zgodovine – kot so božič, razglašenje, vnebohod ... – ohranili značaj krajevnega praznovanja, prav tako tudi češčenje svetnikov, ki se je vedno bolj širilo.

V srednjem veku

28. Na krščanskem Vzhodu, posebej to velja za področje Bizanca, spada v srednjeveško obdobje boj proti hereziji ikonoklazma, in sicer v dveh obdobjih (725 – 787 in 815 – 843). Vmesna doba, nekakšno »razvodje«, je čas, v katerem se je razvijala liturgija, ko so nastali klasični komentarji o evharističnem bogoslužju in o ikonografiji stavb, namenjenih bogoslužju.

Na liturgičnem področju se je močno pomnožila ikonografska dediščina in obredje je dobilo svojo dokončno podobo. Liturgija je odsevala simbolično pojmovanje vesolja in hierarhično ter sakralno pojmovanje sveta. K temu so težile tudi ustanove krščanske družbe, ideali in oblike redovništva, težnje ljudi, intuicija mistikov in prava asketov.

Potem ko je bila z odlokom *De sacris imaginibus* 2. nicejskega cerkvenega zbora (leta 787)⁵ premagana kriza

---

⁵ Prim. DS 600–603.

ikonoklazma in je bila ta zmaga potrjena v »Zmagi ortodoksije« (leta 843), se je ikonografija še dodatno razvila, dokončno uredila in se doktrinalno utemeljila. Ikona, hieratika, ki v sebi skriva veliko simbolno moč, je tudi sama postala sestavni del liturgičnega slavlja; odseva skrivnost, ki se obhaja, predstavlja neko obliko trajne navzočnosti in jo ponuja vernemu ljudstvu.

29. Na Zahodu se že v 5. stoletju srečujejo s krščanstvom novi narodi: Kelti, Vizigoti, Anglosasi, Franko-Germeni. Pozneje v visokem srednjem veku je to sprožilo proces oblikovanja novih kultur in novih političnih in civilnih ustanov.

V dolgem časovnem razdobju, ki sega vse od 7. pa tja do sredine 15. stoletja, se izoblikuje in postopno vse ostreje začrta razlika med liturgijo in ljudsko pobožnostjo, in sicer do takšne stopnje, da pride v bogoslužju do nekakšnega dualizma: vzporedno z liturgijo, ki je v latinskem jeziku, se razvija občestvena ljudska pobožnost, ki ima svoj izraz v domačem jeziku.

30. Med vzroki, ki so v tem obdobju pripeljali do takega dualizma, je mogoče navesti naslednje:

- misel, da je liturgija predvsem stvar klerikov in da so potemtakem laiki pri tem nekakšni gledalci;
- zelo izrazita diferenciacija vlog v krščanski družbi
- kleriki, redovniki, laiki -, ki je spodbudila različne oblike in slog molitve;
- različnosti in posebnosti v pojmovanju liturgije in ikonografije različnih vidikov ene in iste Kristusove skrivnosti; kakor je to po eni strani izraz ljubeče pozornosti do Gospodovega življenja in dela, po drugi nikakor ne olajšuje jasne zaznave, da je velika noč središnega pomena, zato spodbuja različne vidike in oblike pobožnosti ljudskega porekla;
- nezadostno neposredno poznanje Svetega pisma ne le s strani laikov, ampak tudi mnogih klerikov in redov-

nikov, onemogoča uporabo nujno potrebnega ključa za razumevanje strukture in simbolne liturgične govornice;

- nasprotno pa ima razširjenost apokrifne literature, tako bogate s pripovedmi o čudežih in anekdotičnih epizodah, več kot le omembe vreden vpliv na ikonografijo; ker zaposluje domišljijo vernikov, privlači tudi njihovo pozornost.

- zelo redko oznanjevanje v obliki homilije, skoraj izginotje mistagogike in nezadostna katehetska izobrazba, zaradi česar liturgično praznovanje ostaja zaprto za razum in dejavno soudeležbo vernikov, ki spričo tega iščejo druge vzporedne kultne oblike in prvine;

- težnja k alegorizmu, ki pretirano vztraja pri takšnem tolmačenju besedil in obredov, kar vernike vodi proč od razumevanja prave narave liturgije;

- vnovično uvajanje ljudskih izraznih oblik in struktur, kot bi šlo za podzavestno rivalstvo z liturgijo, ki je zaradi več stvari za vernike postala nerazumljiva in daleč od ljudi.

31. V srednjem veku so nastala in se razvila mnoga duhovna gibanja in družbe z različnim pravnim in cerkvenim statusom. Njihovo življenje in dejavnost sta močno vplivala na vzpostavitev razmerja med liturgijo in ljudsko pobožnostjo.

Tako so npr. novi redovi evangeljsko-apostolskega življenja, ki so se posvečali pridiganju, prevzeli preprostejšje oblike obredov v primerjavi s tistimi, ki jih poznajo menihi, in so bližje ljudem in ljudskemu načinu izražanja. Po drugi strani pa so bili tudi naklonjeni uvajanju različnih pobožnih vaj, s katerimi so izražali svojo karizmo in jo posredovali vernikom.

Pobožne bratovščine, ki so nastale z namenom posebnega češčenja in dobrotelčnosti, ter laiške združbe, ki so se oblikovale s poklicnimi nameni, so začele gojiti določeno liturgično dejavnost, ki je bila bolj ljudskega značaja: postavljali so kapele za svoja pobožna srečanja, iz-

brali so si svetega zavetnika in praznovali njegov god ter ne tako redko za svoje potrebe sestavili kratke obrede in molitvene obrazce, kjer se očitno kaže vpliv liturgije, obenem pa tudi navzočnost prvin, ki izhajajo iz ljudske pobožnosti.

V svojem času so določene šole duhovnosti postale zelo vplivna središča v cerkvenem življenju. Navdihovale so življenjski slog in način, kako razlagati življenje v Kristusu in v Svetem Duhu. To je potem močno vplivalo na nekatere bogoslužne izbire (npr. odlomki o Kristusovem trpljenju) ter predstavljajo temelj za mnoge pobožne vaje.

Še več: civilna družba, ki se je oblikovala po idealu *krščanske družbe (societas christiana)*, je izoblikovala nekatere strukture po navadah, ki so že bile v Cerkvi, in je občasno narekovala ritem življenja po ritmu liturgičnih časov (cerkvenega leta). Tako je npr. večerno zvonjenje obenem oznanilo krajanom, naj končajo delo na polju in se vrnejo domov in jih tudi povabilo, naj pozdravijo Devico Marijo.

32. Ves srednji vek so torej postopoma nastajale in se razvijale mnoge oblike ljudske pobožnosti; ni jih tako malo, ki so preživele in prispele v naš čas:

– pripravljali so predstave z versko tematiko. Prikazovali so skrivnosti, ki so jih praznovali v teku cerkvenega leta, zlasti odrešenjske dogodke Kristusovega rojstva, trpljenja, smrti in vstajenja;

– porodila se je poezija v domačem jeziku, ki jo je ljudska pobožnost sprejela z odprtimi rokami, omogočala je namreč soudeležbo vernikov;

– pojavile so se alternativne ali vzporedne oblike pobožnosti k nekaterim liturgičnim oblikam. Tako so npr. redko prejetanje evharistije nadomeščali z različnimi oblikami češčenja Najsvetejšega zakramenta; v poznem srednjem veku je molitev rožnega venca poskušala nadomestiti molitev psalmov (psalterija); pobožnosti v čast

Gospodovemu trpljenju na veliki petek so za mnoge vernike nadomestile liturgične obrede, lastne temu dnevju;

- naraslo je število ljudskih pobožnosti v čast blaženi Devici Mariji in svetnikom, romanja na svete kraje v Palestini in na grobove apostolov in mučencev, češčenje relikvij, prošnje v obliki litanij, priprošnje za rajne;

- znatno so se razširili obredi blagoslovov, pri katerih skupno s prvinaami pristne krščanske vere naletimo tudi na drugačne prvine, ki so odsev naturalističnega občutja ter predkrščanskega ljudskega verovanja in prakse;

- nastala so nekakšna jedra »svetih časov« na ljudski podlagi, ki so se postavila ob rob ritmu cerkvenega leta: sveto-profani sejemski dnevi, tridnevja, sedemdnevja, osemndevja, devetdnevnice, meseci, posvečeni posebnim ljudskim pobožnostim.

33. V srednjem veku je razmerje med liturgijo in ljudskimi pobožnostmi trajno in večplastno. Mogoče je opazovati vplivanje v obe smeri: liturgija navdihuje in oplaja izraze ljudskih pobožnosti; pa tudi nasprotno: določene oblike ljudske pobožnosti so sprejete in včlenjene v liturgijo. To se je dogajalo predvsem na področju obredov posvetitve oseb, prevzemanja osebnih služb in poslanstva, posvetitve krajev, uvajanja praznikov in na zelo pestrem področju blagoslovov.

Vsekakor v razmerju med liturgijo in ljudskimi pobožnostmi prevladuje neki dualizem. Proti koncu srednjega veka je za oboje nastopilo obdobje krize: v liturgiji so zaradi prenehanja enotnega bogoslužja dobile drugotne prvine prevelik pomen na škodo središčnih; v ljudski pobožnosti je zaradi pomanjkanja temeljite kateheze prišlo do stranpoti in pretiravanj, kar je predstavljalo grožnjo pravemu krščanskemu češčenju.

V novem veku

34. Zdi se, da na samem začetku novega veka čas ni bil naklonjen uravnoteženemu razmerju med liturgijo in

ljudsko pobožnostjo. V drugi polovici 15. stoletju je *sodobna duhovnost (devotio moderna)*, ki je imela znamenite učitelje duhovnega življenja in je dosegla precejšen razmah med kleriki in učenimi laiki, pospeševala nastanek pobožnosti na meditativni in čustveni podlagi, ki so se predvsem navezovale na Kristusovo človeškost – skrivnost njegovega otroštva, skritega življenja, trpljenja in smrti. Toda prvenstvo te pobožnosti, ki je bila ubrana na kontemplacijo in ovrednotenje človekove subjektivnosti, oboje v zvezi z določenim asketskim pragmatizmom, je s poudarkom na človekovem prizadevanju ustvarilo takšno vzdušje, da liturgija v očeh moških in žena ni pomenila možnosti velikega duhovnega vzpona in ni bila prvi vir krščanskega življenja.

35. Značilen odsev *sodobne duhovnosti* je slovito delo *Hoja za Kristusom (De imitatione Christi)*, ki je imelo izjemen in zdravilen vpliv na mnoge Gospodove učence, željne doseči krščansko popolnost. *Hoja za Kristusom* usmerja vernike v vzorec individualne pobožnosti, kjer sta naglašena predvsem odmaknjenost od sveta in povabilo k poslušnosti glasu notranjega Učitelja. Zdi se, da je dosti manj prostora posvečeno občestvenim in cerkvenostnim vidikom, kar zadeva molitev in nujnost liturgične duhovnosti.

V tistih okoljih, kjer je cvetela *sodobna duhovnost*, ni težko srečati dobro zasnovane pobožnosti, izrazov češčenja iskreno pobožnih oseb, ne srečamo pa tako pogostoma polnega ovrednotenja liturgičnih slavi.

36. Ob koncu 15. in v začetku 16. stoletja se spričo odkritij novih dežel v Afriki, Ameriki in potem na Daljnem vzhodu vprašanje razmerja med liturgijo in ljudsko pobožnostjo postavlja v novih razsežnostih.

Evangelizacija in kateheza v deželah, oddaljenih od kulturnega in kulturnega središča rimskega obreda, se je gotovo dogajala prek oznanjevanja Besede in obhajanja

zakramentov (prim. Mt 28,19), vendar tudi s pomočjo pobožnosti, ki so jih širili misijonarji.

Pobožnosti so torej postale sredstvo za prenos evangeljskega oznanila in pozneje sredstvo za ohranjanje krščanske vere. Zaradi pravil, ki so varovale rimsko liturgijo, se zdi, je bilo medsebojno vplivanje med liturgijo in avtohtono kulturo zelo skromno (do neke mere so bile izjema redukcije v Paragvaju). Brez težav pa sta se srečali v okviru ljudskih pobožnosti.

37. Na začetku 16. stoletja velja omeniti med ljudmi, ki so bili najbolj zavzeti za pristno reformo Cerkve, dva redovnika kamaldolenca. To sta Paolo Giustiniani in Pietro Querini, avtorja knjige *Libellus ad Leonem X.*⁶ V njej so pomembne smernice za oživljanje liturgije in odpiranje njenih zakladov vsemu Božjemu ljudstvu: pouk, zlasti biblični, klera in redovnikov, prevzem ljudskega jezika v obhajanje svetih skrivnosti, preureditev liturgičnih knjig, izločitev nepristnih prvin, ki so nastale pod vplivom nezdrave ljudske pobožnosti; kateheza usmerjena k temu, da vernike seznanjajo z vrednotami liturgije.

38. Kmalu po koncu 5. lateranskega koncila (16. marca 1517), ki je izdal kar nekaj uredb za vzgojo mladine v liturgiji,⁷ se je začela kriza ob porajanju protestantizma, katerega tvorci so prišli na dan z vrsto ugovorov proti bistvenim prvinam katoliškega nauka glede zakramentov in bogoslužja Cerkve, vključno z ljudsko pobožnostjo.

Tridentinski koncil (1545–1563), ki je bil sklican, da bi se soočil s položajem, ki je nastal med Božjim ljudstvom s širjenjem protestantskega gibanja, pa se je moral v vseh treh obdobjih zasedanja ukvarjati z vprašanji,

---

⁶ Besedilo v: *Annales Camaldolenses*, IX, Venezia 1773, col. 612–719.

⁷ Prim. 5. lateranski koncil (Bulla reformationis Curiae), v: *Conciliarum Oecumenicorum Decreta*, izdal Istituto per le scienze religiose di Bologna, Ed. Dehoniane, Bologna 1991, 625.

ki zadevajo liturgijo in ljudske pobožnosti bodisi z gledišča doktrine bodisi z gledišča bogočastja. Glede na zgodovinske okoliščine in prevladujoč dogmatični značaj vprašanj, ki jih je moral koncil obravnavati, se je prvenstveno soočil z vprašanji liturgično-zakramentalne narave, in sicer z doktrinalnega gledišča.⁸ To je storil kot nekak prijavitelj zmot in sodnik za prekrške, a tudi branilec vere in liturgičnih izročil Cerkve. Pri tem pa je bil vendarle pozoren na vprašanje liturgične vzgoje ljudi, zato je v odloku *De reformatione generali*⁹ predložil pastoralni načrt in zaupal njegovo uresničevanje Apostolskemu sedežu in škofom.

39. Iz spoštovanja do koncilskih navodil so mnoge cerkvene pokrajine sklicale sinode, na katerih se očitno kaže skrb, da bi vernike privedli do rodovitne udeležbe pri obhajanju Božjih skrivnosti. Prav zato so tedaj papeži začeli obsežno liturgično reformo. V razmeroma kratkem času, od l. 1568 do l. 1614, so izpeljali prenovo koledarja in pripravili nove knjige rimskega obreda (Rimski brevir, Rimski misal in Rimski obrednik);¹⁰ leta 1568 je bila

---

⁸ Tako v *Decretum de sacramentis* (DS 1600–1630) in v: *Decretum de ss. Eucharistia* (DS 1635–1650), v razpravah v: *Doctrina de sacramento poenitentiae* (DS 1667–1693), v: *Doctrina de sacramento extremae unctionis* (DS 1694–1700), v: *Doctrina de communionem sub utraque specie et parvulorum* (DC 1725–1730), v: *Doctrina de ss. Missae sacrificio* (DS 1738–1759), ki zadeva osnovna vprašanja katoliške vere o evharistiji kot daritvi in posebna vprašanja njenega obrednega obhajanja; v: *Decretum super petitione coessionis calicis* (DE 1760), v: *Doctrina de sacramento ordinis* (DS 1763–1770), v: *Doctrina de sacramento matrimonii* (DS 1797–1800), v: *Decretum de purgatorio* (DS 1820); v: *Decretum de invocatione, veneratione et reliquiis Sanctorum, et sacris imaginibus* (DS 1821–1825), ki zelo na široko razpravljajo o ljudski pobožnosti.

⁹ *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, 784–796.

¹⁰ Pij V. je 9. julija 1568 z bulo *Quod a nobis* objavil *Breviarium Romanum ex decreto SS. Concilii restitutum*; z bulo *Quod primum tempore* (1570) je izdal *Missale Romanum ex decreto sacrosancti Concilii tridentini restitutum*; 1616 pa je Pavel V. dopolnil reformo liturgičnih knjig z Apostolskim pismom *Apostolicae Sedi* oziroma z izdajo *Rimskega obrednika (Rituale Romanum)*.

ustanovljena Sveta kongregacija za obrede, da bi skrbe-la za pravilno ureditev liturgičnih slavij v Cerkvi rimske-ga obreda.¹¹ Kot pripomoček za pastoralno-liturgično oblikovanje je odigral posebno vlogo *Katekizem za žup-nike* (*Catechismus ad parochos*).

40. Reforma, ki se je zgodila po tridentinskem konci-lu, je prinesla liturgiji velike dobrine: znova je bilo za vr-sto obredov vzpostavljeno stanje po »starodavnih pravi-lih svetih očetov«,¹² čeprav so bila spoznanja omejena in na znanstveni ravni tedanje dobe. Iz liturgije so izloči-li tuje prvine in vso navlako, vse, kar je bilo pretirano ve-zano na ljudsko občutje; vsebina besedil je bila pregle-dana z gledišča pravovernosti, tako da iz njih odseva čist verski nauk; v okviru rimskega obreda je bila dosežena precejšnja obredna enotnost, ki je obredom znova zagoto-vila dostojanstvenost in lepoto.

Posredno se je pokazalo tudi nekaj negativnih posle-dic: liturgija je dobila videz okorelosti, to pa bolj zaradi na-vodil v rubrikah, ki so jo urejale, kot pa zaradi njene na-rave; poleg tega daje vtis, da je postala izključno stvar hierarhije kot edinega dejavnega subjekta, kar je še po-večalo razdvojenost med liturgijo in ljudsko pobožnostjo.

41. Katoliška obnova je v svojem pozitivnem prizade-vanju za versko, moralno in institucionalno prenavo Cerkve in v svoji nameri, da bi zavrla razvoj protestan-tizma, v določenem pogledu pospeševala uveljavljanje večplastne baročne kulture. In ta je v svojem času imela velik vpliv na literarni, arhitekturni, likovni in glasbeni izraz katoliške pobožnosti.

---

¹¹ Kongregacijo za obrede je ustanovil Sikst V. z apostolsko konstitucijo *Immensa aeterni Dei* (1588).

¹² V buli o razglasitvi Rimskega misala je izrecno rečeno, da so strokov-njaki Apostolskega sedeža »misal vrnilo na nekdanjo raven pravil in obredov svetih očetov«.

V potridentinskem obdobju prinaša razmerje med liturgijo in ljudsko pobožnostjo še dodatne, deloma nove vsebine: liturgija vstopa v neko obdobje bistvene uniformiranosti in nepremične statičnosti, v nasprotju s tem pa ljudska pobožnost doživi izreden razmah.

Z določenimi omejitvami, ki izvirajo iz potrebe bdeti nad nastajanjem pretiranih ali že kar fantastičnih oblik pobožnosti, je katoliška obnova (protireformacija) pospeševala nastajanje in širjenje pobožnosti, ki so se izkazale kot pomembno sredstvo za obrambo katoliške vere in pobuda za pobožnost vernikov. Spomnimo se npr. na razvoj bratovščin, posvečenih Gospodovemu trpljenju, blaženi Devici Mariji in svetnikom, ki so imele kar trojni namen: pokoro, oblikovanje laikov in dobrodelno dejavnost. Iz te ljudske pobožnosti so nastale čudovite svete podobe, polne čustva. Premišljevanje teh podob je tudi pozneje hranilo vero in versko izkušnjo vernikov.

Tudi »ljudski misijoni«, ki so nastali v tem obdobju, so prispevali k širjenju raznih pobožnosti. Tu so liturgija in ljudske pobožnosti hodile vstric, čeprav ne zmeraj čisto enakovredno: prvenstveni cilj ljudskih misijonov je bil namreč pripeljati vernike do prejema zakramentov sprave in evharistije. Dodatni pripomoček so bile ljudske pobožnosti, s katerimi so vernike uvedli v proces spreobrnjenja in tako z bogočastnim dejanjem zagotovili zanesljivo udeležbo ljudi.

Pobožne vaje so bile pogosto zbrane in razvrščene v molitvenih priročnikih, ki so imeli cerkveno dovoljenje in so tako postali pravi bogoslužni pripomočki za različne dele dneva, meseca, leta in mnoge življenjske priložnosti.

V dobi katoliške obnove se razmerje med liturgijo in ljudskimi pobožnostmi ne kaže zgolj kot nekaj, kar je v nasprotju: statičnost nasproti razvoju. Pojavijo se tudi položaji, ki še posebej kažejo nepravilnosti: pobožne vaje se včasih odvijajo znotraj same liturgije in jo preraščajo. Tudi v pastoralni dejavnosti jim dajejo prednost pred li-

turgijo. Tako prideta še bolj do izraza odmik od Svetega pisma in nezadostna pozornost do središčne, Kristusove velikonočne skrivnosti, ki je temelj, bistvo in vrhunec vsega krščanskega češčenja, kar pride do izraza zlasti ob nedeljah.

42. V obdobju razsvetljenstva se naglaša razhajanje med »vero učenih«, ki naj bi bila morda blizu liturgiji, in »vero preprostih«, ki naj bi bila po svoji naravi bližja ljudski pobožnosti. Dejansko pa je učene in preproste združevala ista verska praksa. Vendar so »učeni« gojili versko prakso, ki sta jo razsvetljevala razum in vedenje, in so nasprotovali ljudski pobožnosti, ki je po njihovem mnenju izvirala iz vraževerja in fanatizma.

K liturgiji jih je usmerjal aristokratski čut, ki je preveval najrazličnejše izraze kulturnega življenja, enciklopedični značaj, ki se je navzel vedenja, kritičen in raziskovalen duh, ki je poskrbel za objavo starih liturgičnih virov, asketski značaj nekaterih gibanj, ki so tudi pod vplivom janzenizma zahtevala vrnitev k čisti liturgiji najstarejših krščanskih časov. Čeprav je v ozadju čutiti posebno kulturno obnebje tistega časa, obnovljeno zanimanje za liturgijo navdihuje pastoralni interes tako pri kleru kot pri laikih, kot se je to dogajalo v Franciji od začetka 17. stoletja naprej.

Cerkev je pozorno spremljala ljudsko pobožnost na mnogih področjih pastoralnega delovanja. Vedno močnejše je namreč čutiti tisto vrsto pastoralnega delovanja, ki teži k temu, da bi se liturgija in ljudska pobožnost v neki meri medsebojno dopolnjevali. Tako ima npr. pridiga svoje mesto ob pomembnih liturgičnih časih, kot sta post in pa nedelja, ko je na vrsti kateheza odraslih. Njen namen je spodbujati notranje spreobrnjenje in tudi predrugačnejše navad in obnašanja vernikov, da bi jih pripravila do zakramenta sprave in obiska nedeljske maše, da bi poglobila vrednost zakramenta bolniškega maziljenja in prejema svete popotnice.

Kot se je že v preteklosti ljudska pobožnost izkazala učinkovita, da je zajezila negativne učinke protestantskega gibanja, tako se je pokazala ustrezna za ustavitev razdiralnih pomislekov razsvetljenstva, znotraj Cerkve pa škodljivih posledic janzenizma. Te naloge in poznejši razvoj ljudskih misijonov so ljudsko pobožnost dodatno obogatili: na nov način so prišli do izraza nekateri vidiki krščanske skrivnosti, denimo češčenje Jezusovega srca. Novi »dnevi« (prazniki) so tako polarizirali pobožnost vernikov, npr. devet »prvih petkov« v mesecu.

V 18. stoletju je potrebno poleg drugega spomniti tudi na dejavnost Ludovika Antonija Muratorija, ki je znal povezati učene raziskave z novimi pastoralnimi pobudami. V svojem slovitem delu *Della regolata devozione dei cristiani (O urejeni krščanski pobožnosti)* je predstavil takšno vrsto vernosti, ki bo znala in zmogla v liturgiji in Svetemu pismu poiskati bistveno in se bo držala daleč stran od vraževerja in magije. Razsvetljeno je bilo tudi delo papeža Benedikta XIV., ki mu dolgujemo pomembno pobudo glede rabe Svetega pisma v domačem jeziku.

43. Katoliška obnova je okrepila strukture in enotnost obredja v rimski Cerkvi. Vendar je le-ta, ko je v 18. stoletju doživela velik razmah misijonov v zunajevropskih deželah, branila svoje latinsko bogoslužje in svojo ureditev pri ljudstvih, ki jim je oznanjala evangeljsko sporočilo.

V 18. stoletju je bilo v misijonskih deželah razmerje med liturgijo in ljudsko pobožnostjo podobno ali še bolj zaostreno, kot smo prej omenili za Evropo v 16. in 17. stoletju.

Liturgija je ohranila nedotaknjen svoj rimski obraz, kajti v novih okoliščinah je šla – tudi zaradi strahu pred negativnimi posledicami za verovanje – skoraj povsem mimo problema inkulturacije. Vendarle je treba omeniti hvalevredna prizadevanja Mattea Riccija z delom *Riti cinesi* (Kitajski obredi) in Roberta de' Nobilija z delom *Riti*

indiani (Indijanski obredi). Razumljivo, da sta rimski obraz liturgije čutila, vsaj deloma, kot tuj za avtohtone kulture.

Ljudska pobožnost je bila po eni strani v nevarnosti, da bi zašla v religiozni sinkretizem, zlasti tam, kjer evangelizacija ni segla v globino, po drugi strani pa je postopoma postajala vse bolj samostojna in zrela. Ni se omejevala na tiste oblike pobožnosti, ki so jih razširili evangelizatorji, ampak je ustvarila še druge, zaznamovane s krajevno oziroma pokrajinsko kulturo.

V našem času

44. Potem ko je bila premagana kriza, katero je povzročila francoska revolucija, ki je v svoji nameri, da bi izkoreninila katoliško vero, javno nasprotovala krščanskemu bogoslužju, smo v 19. stoletju priče pomenljivega liturgičnemu preporodu.

Vnaprej ga je pripravljala razcvet ekleziologije, ki je predstavila Cerkev ne le kot zgolj hierarhično družbo, ampak tudi kot Božje ljudstvo in bogoslužno občestvo. Ob ekleziološki prebuditvi velja kot predhodnike ekleziološkega preporoda osvetliti tudi razcvet bibličnih in patrističnih ved ter eklezialno in ekumensko zavzetost ljudi, kot sta bila Antonio Rosmini (+1855) in John Henry Newman (+1890).

V procesu preporoda liturgičnega češčenja zasluži še posebno omembo delo, ki ga je opravil opat Prosper Guéranger (+1875), obnovitelj meništva v Franciji, ustanovitelj opatije Solesmes. Njegovo videnje liturgije je vse prežeto z ljubeznijo do Cerkve in njenega izročila. Vendar ga je obravnavanje rimske liturgije, ki jo ima za nepogrešljiv dejavnik edinosti, pripeljalo do odklanjanja avtohtonih liturgičnih izrazov. Prerod bogoslužja, ki ga je podpiral, je znamenit po tem, da pri njem ni šlo za akademsko gibanje, ampak si je prizadeval za to, da bi liturgija postala bogoslužna govorica, ki bi jo doumelo in pri njej sodelovalo vse Božje ljudstvo.

45. Devetnajsto stoletje ni prineslo le razcveta liturgije, ampak včasih tudi povsem neodvisno od tega porast ljudske pobožnosti. Tako je razcvet bogoslužnega petja sočasen z nastankom novih ljudskih pesmi; širjenje liturgičnih pripomočkov, kot so dvojezični misali za vernike, je povezano s širjenjem molitvenikov za osebno pobožnost.

Romantična kultura, ki je znova upoštevala vlogo čustev in religioznih vzgibov v človeku, je podpirala raziskovanje, sprejemanje in ovrednotenje ljudskih prvin tudi na področju bogočastja.

V tem stoletju smo pričeli pojavu, ki ima širši in daljnosežen pomen: gre za izraze pobožnosti, ki so vezani na čisto določen kraj. Nastale so na pobudo ljudi, in sicer v zvezi z izrednimi dogodki – čudeži in prikazovanji. Pozneje so bili ti dogodki uradno priznani, pobožne pobude s tem v zvezi pa je podprla in ščitila cerkvena oblast; izrazi te pobožnosti so bili privzeti celo v liturgijo. S tem v zvezi je značilen pojav nekaterih božjepotnih svetišč, ki so postala cilj romanj, središča spokornosti in evharistije ter sveti kraji, zaznamovani z marijansko ljudsko pobožnostjo.

Vendar je v 19. stoletju odnos med liturgijo, ki je na stopnji prebujanja, in ljudsko pobožnostjo, ki je v razmahu, motil negativni dejavnik: gre za pojav, ki smo ga srečali že v dobi katoliške obnove, da ljudske pobožnosti prevladujejo nad liturgičnimi opravili.

46. Na začetku 20. stoletja si je papež sv. Pij X. (1903–1914) zadal nalogo približati liturgijo vernikom, napraviti jo torej »ljudsko«. Zagovarjal je mnenje, da se bodo verniki navzeli »pravega krščanskega duha«, če bodo zajemali pri »njegovem prvem in nepogrešljivem viru, ki je dejavna udeležba pri svetih skrivnostih ter skupni in slovesni molitvi Cerkve«. ¹³ S tem je sv. Pij X. odločno prispeval

---

¹³ Sv. Pij X., Motuproprij *Tra le sollecitudini*, v: Pii XI Pontificis Maximi Acta, I, Akademische Druck-u. Verlagsanhalt, Graz 1971, 77.

k uveljavitvi objektivne prednosti liturgije pred vsako drugo obliko pobožnosti; zavrnil je mešanje ljudske pobožnosti in liturgije, neposredno je podprl jasno razločevanje med dvema področjema in s tem pripravil pot, ki je pozneje pripeljala do pravilnega umevanja razmerja med njima.

Tako je s prizadevanjem ljudi, ki jih je odlikovalo znanje, pobožnost in zavzetost za Cerkev, nastalo liturgično gibanje, ki je zavzelo pomembno mesto v življenju Cerkve v 20. stoletju. V njem so papeži zaznali mimohod Svetega Duha.¹⁴ Glavni cilj animatorjev liturgičnega gibanja¹⁵ je bil pastoralne narave: pospeševati med verniki razumevanje in torej tudi ljubezen do obhajanja svetih skrivnosti ter jim vrniti zavest, da pripadajo duhovniškemu ljudstvu (prim. 1 Pt 2,5).

Razumljivo je, da so nekateri najbolj togi pripadniki liturgičnega gibanja z nezaupanjem gledali na izraze ljudske pobožnosti in videli v njih enega izmed vzrokov za propad liturgije. Po njihovem mnenju je bila za odstopanje kriva prednost, ki jo je imela ljudska pobožnost pred liturgijo, včasih pa kar nadomeščanje liturgije z izrazi ljudske pobožnosti. Poleg tega so v nameri, da bi znova prišli do čistosti bogoslužja, gledali na liturgijo prvih stoletij Cerkve kot na idealen vzor. Zaradi tega so zavračali, včasih zelo odločno, vse izraze ljudske pobožnosti, nastale v srednjem veku ali pa v potridentski dobi.

Takšno zavračanje ni dovolj upoštevalo dejstva, da so ti izrazi ljudske pobožnosti, ki jih je pogosto odobrila in priporočala tudi sama Cerkev, služili ohranjanju duhovnega življenja pri mnogih vernikih, obrodili očitne sado-

---

¹⁴ Prim. Pij XII., Nagovor udeležencem 1. mednarodnega kongresa za liturgično pastoralno, Assisi – Rim 1956, v: AAS 48 (1956) 712; B 43.

¹⁵ Med njimi navajamo imena: Lambert Beauduin (+1960), Odo Casel (+1948), Pius Parsch (+1954), Bernard Botte (+1960), Romano Guardini (+1968), Josef A. Jungmann (+1973), Cipriano Vagaggini (+1999), Aime Georges Martimort (+2000).

ve svetosti in v veliki meri prispevali k ohranitvi vere in širjenju krščanskega oznanila. Zato je Pij XII. v programskem dokumentu, s katerim je prevzel vodstvo liturgičnega gibanja, v okrožnici *Mediator Dei et hominum* (21. novembra 1947)¹⁶ branil ljudske pobožnosti pred temi očitki, saj se je s temi pobožnostmi istovetila katoliška pobožnost zadnjih stoletij.

Nalogo pravilne opredelitve razmerja med liturgijo in ljudskimi pobožnostmi je potem opravil 2. vatikanski cerkveni zbor v *Konstituciji o svetem bogoslužju*, v kateri je jasno razglasil prvenstvo svete liturgije in podrejenost pobožnih vaj tej prvi, čeprav je poudaril tudi vrednost ljudskih pobožnosti.¹⁷

LITURGIJA IN LJUDSKE POBOŽNOSTI: SEDANJA PROBLEMATIKA

47. Iz tega zgodovinskega prikaza je razvidno, da se vprašanje razmerja med liturgijo in ljudskimi pobožnostmi ne zastavlja samo danes. V teku stoletij, morda z drugačnimi poimenovanji in na drugačne načine, se je to vprašanje večkrat postavljalo in nanj so različno odgovarjali. Iz nauka, ki nam ga daje zgodovina, je zdaj potrebno izoblikovati nekaj smernic, da bi mogli odgovoriti na pastoralna vprašanja, ki se nam danes pogosto in neizogibno zastavljajo.

Zgodovinski mejniki: vzroki za porušeno ravnotežje

48. Zgodovina kaže predvsem to, da se je pravilno razmerje med liturgijo in ljudsko pobožnostjo porušilo, ko je pri vernikih oslabela zavest glede nekaterih bistvenih vrednot liturgije. Med vzroki za takšno oslabitev je treba opozoriti na naslednje:

---

¹⁶ Prim. AAS 39 (1947) 521–600.

¹⁷ Prim. B 7, 10, 13.

– šibka zavest ali zmanjšanje pomena velike noči in središčno mesto, ki ga zavzema v odrešenjski zgodovini in katerega udejanjanje je krščanska liturgija. Kjer se to dogaja, verniki tako rekoč nujno usmerjajo svojo pobožnost, ne da bi se posebej zavedali »hierarhije resnic«, tudi k drugim odrešilnim skrivnostim Kristusovega življenja, k blaženi Devici Mariji, angelom in svetnikom;

– oslabitev čuta za splošno duhovništvo, v moči katerega so verniki poklicani in usposobljeni, da »darujejo duhovne žrtve, ki bodo po Jezusu Kristusu prijetne Bogu« (1 Pt 2,5; prim. Rim 12,1) in se v polnosti udeležujejo, kolikor jim življenjski položaj to dovoljuje, bogoslužja Cerkve. Oslabitev tega čuta, ki ga pogosto spremlja pojav, da kleriki nastopajo kot voditelji liturgije tudi v tistih delih, kjer ni nujno, da so za to potrebni posebej posvečeni služabniki, sta privedla do tega, da so se verniki usmerili v prakso pobožnih vaj, kjer se počutijo dejavni soudeleženci;

– nerazumevanje govornice, ki je lastna liturgiji – namreč govornice posebne zvrsti jezika, znamenj, simbolov in posebnih obrednih kretenj –, zaradi česar so verniki v veliki meri prikrajšani za pomen obhajanja bogoslužja. Pri tem se lahko v njih poraja občutek, da so na obrobju liturgičnega dogajanja. Torej se bodo zlahka nagnili k temu, da jim bodo bolj pri srcu pobožne vaje. Tudi jezik le-teh je namreč bližnji njihovi kulturni ravni in posebne pobožnosti bolj ustrezajo konkretnim zahtevam in položajem vsakdanjega življenja.

49. Vsako izmed teh dejstev, ki se neredko v istem okolju pojavijo skupaj, povzroča napetost v razmerju med liturgijo in ljudsko pobožnostjo v škodo prve in osiromašenje druge. Zavoljo tega se velja potruditi s skrbnim in vztrajnim katehetskim ter pastoralnim delom, da bi bilo to razmerje neoporečno.

Na tak način bosta gibanje za liturgično prenovo in pospeševanje liturgičnega čuta v vernikih pripeljala do

novih razsežnosti ljudskih pobožnosti v razmerju do liturgije. To je pozitivno dejstvo, ki je v skladu z globoko usmeritvijo krščanske pobožnosti.

V luči Konstitucije o svetem bogoslužju

50. Danes je treba gledati na vprašanje razmerja med liturgijo in ljudsko pobožnostjo predvsem v luči smernic, ki jih daje koncilaska *Konstitucija o svetem bogoslužju*. Te smernice spodbujajo k iskanju skladnega odnosa med obema izrazoma pobožnosti, med katerima naj bo seveda druga objektivno podrejena in naravnana na prvega.¹⁸

To pomeni, da se je še zlasti treba izogibati takšnemu prikazovanju razmerja med liturgijo in ljudsko pobožnostjo, kjer bi se posluževali pojmov, ki pomenijo nasprotovanje, seveda pa tudi enačenje ali nadomeščanje. Zaveza o prvenstveni vlogi liturgije in iskanje njenih najbolj pristnih izrazov namreč nikakor ne smeta voditi k zemarjanju žive ljudske pobožnosti, še manj k preziranju ali takšnemu obravnavanju, kot da je ta bila odveč ali morda celo naravnost škodljiva za bogoslužno življenje Cerkve.

Neupoštevanje ali prezir ljudskih pobožnosti razodevata neustrezno vrednotenje nekaterih cerkvenih dejstev in zdi se, da izvirata bolj iz ideoloških predsodkov kot iz verskega nauka. To izraža držo:

– ki ne računa s tem, da je tudi ljudska pobožnost stvarnost v Cerkvi, ki jo vzbuja in naravnava Duh,¹⁹ in da tudi na tem področju cerkveno učiteljstvo izvaja svoje poslanstvo preverjanja avtentičnosti in garancije;

– ki ne upošteva dovolj sadov milosti in svetosti, ki jih je ljudska pobožnost že obrodila in jih še vedno rodi v cerkveni skupnosti;

---

¹⁸ Prim. B 13.

¹⁹ Prim. Janez Pavel II., Homilija pri opraviu Božje besede v La Sereni (Čile), 2, v: Insegnamenti X/1 (1987), 1078.

– ki je ne tako poredko izraz nerealnega iskanja »čiste liturgije«, če pustimo ob strani subjektivnost kriterijev, ki so botrovali določanju kriterijev za čistost; to je, kakor nas uči zgodovinska izkušnja, bolj hrepenenje po idealu kakor zgodovinska dejanskost;

– ki nas pripelje do tega, da pomešamo neko plemenito prvino človekovega duha, to je čustvo, ki povsem upravičeno prežema mnoge izraze tako liturgije kot ljudske pobožnosti z degeneracijo le-tega, to je s sentimentalizmom.

51. V razmerju med liturgijo in ljudsko pobožnostjo srečujemo tudi nasproten pojav, to je takšno vrednotenje ljudske pobožnosti, da v praksi pomeni izničenje liturgije Cerkve.

Ni mogoče zamolčati, da tam, kjer se to dogaja bodisi zaradi že uveljavljenega stanja bodisi zaradi namerne teoretične odločitve, to pomeni pastoralno stranpot. Liturgija tako ni več »vrhunec, h kateremu teži delovanje Cerkve, in hkrati vir, iz katerega izvira vsa njena moč«, ²⁰ ampak kultni izraz, ki ga lahko imamo za tujega doje-manju ter čutenju ljudstva. Liturgija je tako zanemarljena, potisnjena v drugotno vlogo ali pa pridržana za posebne skupine.

52. Hvalevredna namera, da bi sodobnega človeka, zlasti tistega, ki ni imel zadosti katehetskega poduka, približali krščanskemu bogoslužju, in trajne težave, ki jih povzročajo določene kulture, da bi si človek privzel neke prvine in strukture bogoslužja, ne smejo povzročiti teoretičnega ali praktičnega razvrednotenja prvinske in temeljne izraznosti liturgičnega bogočastja. Tako se bo zgodilo, da bomo namesto, da bi se marljivo in vztrajno spoprijemali z dejanskimi težavami, mislili, da jih je mogoče zelo preprosto rešiti.

---

²⁰ B 10.

53. Povsod tam, kjer se ljudska pobožnost izvaja na škodo liturgičnih dejanj, se dogaja, da slišimo take in podobne trditve:

– ljudska pobožnost je primeren prostor, da na svoboden in spontan način praznujemo »življenje« in njegove mnogovrstne izraze; liturgija, ki meri na »Kristusovo skrivnost«, pa je že po svoji naravi nekaj spominskega, torej onemogoča spontanost ter deluje ponavljajoče se in formalistično;

– liturgiji ne uspe zaobjeti vernika v celovitosti njegovega bitja, v njegovi telesnosti in duhovnosti; ljudska pobožnost pa govori človeku naravnost, zato zajame njegovo telo, srce in duha;

– ljudska pobožnost je stvaren in pristen prostor za molitveno življenje: v pobožnih vajah se namreč vernik resnično pogovarja z Gospodom, pri tem pa uporablja tiste besede, ki jih popolnoma razume in čuti kot lastne. Liturgija pa nasprotno polaga na njegove ustnice besede, ki niso njegove in pogosto zvenijo tuje njegovemu kulturnemu obzorju. Izkaže se, da je za človekovo molitveno življenje to prej ovira kot sredstvo;

– obredje, prek katerega se izraža ljudska pobožnost, vernik razume in sprejema, ker v njem najde soglasje med svojim kulturnim obzorjem in obredno govorico; obredje liturgije pa je nerazumljivo, ker njegovi izrazni vzorci izvirajo iz nekega kulturnega sveta, ki ga vernik doživlja kot drugačnega in oddaljenega.

54. V teh trditvah je v nekoliko pretirani in dialektično zasnovani obliki poudarjena dvojnost, ki – tega ni mogoče zanikati – obstaja v nekaterih kulturnih področjih med izraznimi sredstvi, ki so lastna liturgiji, in onimi, ki jih pozna ljudska pobožnost.

Povsem jasno je, da je tam, kjer se pojavljajo taka gledanja, to znamenje, da je pravo pojmovanje krščanske liturgije močno okrnjeno, če že ne povsem izpraznjeno svojih bistvenih vsebin.

Nasproti takim mnenjem je treba postaviti jasno in premišljeno besedo zadnjega koncila: »Zato je vsako bogoslužno opravilo kot dejanje Kristusa duhovnika in njegovega telesa, ki je Cerkev, na najodličnejši način sveto dejanje; učinkovitosti tega dejanja v istem redu in v isti stopnji ne doseže nobeno drugo cerkveno dejanje.«²¹

55. Enostransko povečevanje ljudske pobožnosti, ne da bi upoštevali liturgijo, ni skladno z dejstvom, da bistvene prvine liturgije pripadajo Jezusovi ustanovitveni volji in da ni poudarjena tako, kot bi morala biti njena soteriološka in doksološka vrednost. Po Gospodovem vnebohodu v Očetovo slavo in po sprejetju dāru Svetega Duha se najpopolnejše češčenje Boga in odreševanje človeka dogajata v prvi vrsti prek liturgičnega slavja,²² ki zahteva sprejem vere in vključuje vernika v temeljni odrešenijski dogodek: v Kristusovo trpljenje, smrt in vstajenje (prim. Rim 6,2–6; 1 Kor 11,23–26).

Cerkev v razumevanju svoje skrivnosti in svojega častilnega in odrešilnega delovanja brez pomislekov zatrjuje, da se po liturgiji »izvršuje delo našega odrešenja«, posebno s sveto evharistično daritvijo,²³ kar ne izključuje pomena drugih oblik pobožnosti.

56. Teoretično ali praktično podcenjevanje liturgije neizogibno privede do zatemitve krščanskega gledanja na skrivnost Boga, ki se usmiljeno sklanja nad padlega človeka, da bi ga pritegnil k sebi z učlovečenjem svojega lastnega Sina in z darom Svetega Duha. Prav tako kaže, da ni pravega razumevanja zgodovine odrešenja in razmerja med staro in novo zavezo. Kaže na podcenjevanje Božje Besede, edine Besede, ki odrešuje, ob kateri se liturgija hrani in h kateri se neprestano obrača. Kaže, da v

---

²¹ B 7.

²² Prim. B 5–7.

²³ B 2.

duhu vernikov slabi zavest o vrednosti odrešilnega dela Kristusa, Božjega Sina in sina Device Marije, edinega Odrešenika in edinega Srednika (prim. 1 Tim 2,5; Apd 4,12). Kaže na izgubo čuta za Cerkev (*sensus Ecclesiae*).

57. Če poudarjamo zgolj ljudsko pobožnost, ki se mora – kot je bilo med drugim povedano – dogajati v območju krščanskega verovanja,²⁴ lahko to pospešuje proces oddaljevanja vernikov od krščanskega razodetja in privzemanje prvin kozmične in naravne vere na neumesten in zgrešen način. Prek tega se lahko začnejo uvajati v krščansko češčenje prvine iz predkrščanskih verstev ali prvine, ki bi bile odsev kulture ali psihologije le enega ljudstva ali ene etnije. Ustvari se tudi utvara, da smo dosegli transcendenco s pomočjo onesnaženih religioznih izkušenj.²⁵ Pokvarili bi pristen krščanski čut za odrešenje kot zastonjski Božji dar s predlogom odrešenja, ki naj bi si ga izbojeval človek in ki naj bi bilo sad njegovih osebnih naporov (pri tem ne smemo pozabiti na vedno nove možnosti pelagijanske stranpoti). Končno se lahko zgodi, da sredniki, ki so na drugotnem mestu, kot so blažena Devica Marija, angeli in svetniki ter nekdanji središčne osebe v narodni zgodovini, prevzamejo v zavesti vernikov vlogo edinega srednika Gospoda Jezusa Kristusa.

58. Liturgija in krščanska pobožnost sta legitimna izraza krščanskega bogoslužja, čeprav ju ni mogoče poenotiti. Ne smemo ju tudi postavljati v nasprotje ali ju enačiti, ampak usklajevati, kot je bilo zapisano v koncilski *Konstituciji o svetem bogoslužju*: »Pobožnosti krščanskega ljudstva (...) naj bodo s svetim bogoslužjem v so-

---

²⁴ Prim. zgoraj št. 9.

²⁵ Prim. Kongregacija za verski nauk, Pismo *Orationis forma* škofom katoliške Cerkve glede nekaterih vidikov krščanske meditacije (1989), v: AAS 82 (1990) 362–379.

glasju, naj bi v nekem smislu iz njega izvirale in ljudstvo k njemu vodile, kajti sveto bogoslužje je že po svoji naravi daleč odličnejše od njih.«²⁶

Liturgija in ljudska pobožnost sta torej dva bogočastna izraza, ki ju je treba postaviti v vzajemen rodoviten stik, vendar mora biti v vsakem primeru liturgija merilo »za daljnovidno in modro usmerjanje molitvenega kipenja in karizmatičnega življenja«,²⁷ ki ju srečujemo v ljudski pobožnosti. Petje, ki ga pozna in premore ljudska pobožnost, lahko s svojimi simboličnimi in izraznimi vrednotami obogati liturgijo, poda koordinate za veljavno inkulturacijo ter spodbuja k učinkoviti ustvarjalni dinamiki.²⁸

Pomen vzgoje in oblikovanja

59. V luči vsega, kar smo povedali, je prava pot za odstranitev motivov, ki vodijo v neravnovesje in napetost med liturgijo in ljudsko pobožnostjo tista, ki vodi k vzgoji in oblikovanju tako klerikov kot laikov. Skupaj s potrebno liturgično vzgojo, ki terja daljši čas, pa tudi vedno novo odkrivanje in poglobljanje,²⁹ se kot dopolnitev le-te v perspektivi harmonične in bogate duhovnosti kaže potreba po vzgoji in oblikovanju tudi, kar zadeva ljudsko pobožnost.³⁰

²⁶ B 13.

²⁷ Tretja generalna konferenca latinsko-ameriških škofov, Documento de Puebla, 465 e.

²⁸ Prim. prav tam.

²⁹ Prim. Janez Pavel II., Apostolsko pismo *Vicesimus quintus annus*, 15.

³⁰ Janez Pavel II., Poslanica Plenarni seji Kongregacije za bogoslužje in za zakramente (2001). Ko je spomnil na osrednji pomen in na nena-domestljivo vlogo liturgije za življenje Cerkve, je papež poudaril, da ima »ljudska pobožnost svojo naravno krono v liturgičnem obhajanju, nasproti kateri mora biti - čeprav nanjo navadno ne vpliva - usmerjena, kar mora biti uresničeno z ustrežno katehezo«, v: *Notitiae* 37 (2001) 403; prim. tudi Kongregacija za duhovščino, *Splošni pravilnik za katehezo*, 195–196.

In ker »duhovno življenje ni samo v sodelovanju pri svetem bogoslužju«, ³¹ izrecna omejitev na liturgično vzgojo ne zadošča za vse potrebe pri spremljanju in duhovni rasti. Vemo, da liturgična dejavnost, posebej udeležba pri evharistiji, ne more prepojití življenja, v katerem ni prostora za zasebno molitev in kjer manjkajo vrednote, ki so povezane s tradicionalnimi oblikami pobožnosti, ki jih pozna krščansko ljudstvo. Današnje zatekanje k »religioznim« praksam vzhodnjaškega izvora, prilagojene na najrazličnejše načine, je pokazatelj iskanja duhovnosti bivanja, trpljenja in sodeleženja. Pokoncilski rodovi – odvisno od posamične dežele – nimajo izkušenj tistih vrst in oblik pobožnosti, ki so jih poznali prejšnji rodovi. Zaradi tega kateheza in vzgojna dejavnost v svoji ponudbi duhovnosti, ki jo je moč živeti, ne smeta zanemariti sklicevanja na dediščino, ki jo predstavlja ljudska pobožnost, še posebej tistih oblik pobožnosti, ki jih priporoča učiteljstvo Cerkve.

---

³¹ B 12.

Drugo poglavje

LITURGIJA IN LJUDSKA POBOŽNOST V NAUKU CERKVENEGA UČITELJSTVA

60. Poudarili smo že, kako pozorni so bili koncilski očetje do ljudske pobožnosti v nauku 2. vatikanskega cerkvenega zbora, papeži in škofje pa še posebej.¹ Na tem mestu se nam zdi primerno podati organski povzetek naukov cerkvenega učiteljstva, kar zadeva ta vprašanja, da bi lažje zavzeli stališče do splošne doktrinalne usmeritve glede ljudske pobožnosti in pospešili pravilno pastoralno delovanje.

Vrednote ljudske pobožnosti

61. Po nauku cerkvenega učiteljstva je ljudska pobožnost živa dejavnost Cerkve in v Cerkvi. Njen vir je stalna in dejavna navzočnost Svetega Duha v cerkvenem občestvu. Nanaša se na skrivnost Kristusa Odrešenika. Njen namen je Božja slava in zveličanje ljudi. Njena zgodovinska priložnost pa je v »posrečenem srečanju med delom za evangelizacijo in kulturo«.² Zato je cerkveno učiteljstvo večkrat izrazilo naklonjenost ljudski pobožnosti in njenim izrazom; opozorilo je tiste, ki se ne zmenijo zanj, jo zanemarjajo ali prezirajo, naj do nje

---

¹ Prim. zgoraj, člen št. 2.

² Janez Pavel II., *Homilija* v svetišču Matere Božje v Zapopan, 2, v: AAS 71 (1979) 228.

³ Prim. Pavel VI., *Apostolska spodbuda o Marijinem češčenju*, 31; Janez Pavel II., Nagovor škofom Bazilikate in Apulije na obisku 'ad limina', 4, v: AAS 74 (1982) 211–213.

zavzamejo bolj pozitiven odnos, ki bo upošteval njene vrednote;³ in končno tudi ni bilo pomislekov, da je ne bi predstavili kot »pravi zaklad Božjega ljudstva«. ⁴

Naklonjenost cerkvenega učiteljstva do ljudske pobožnosti izhaja predvsem iz vrednot, ki jih ta pobožnost uteleša.

Ljudska pobožnost ima neke vrste prirojen čut za sveto in presežno. Razodeva neko pristno željo po Bogu »in izostren čut za neizrekljive Božje lastnosti: za Božje očetovstvo, previdnost, ljubečo in stalno navzočnost«, ⁵ usmiljenje. ⁶

Dokumenti cerkvenega učiteljstva naglašajo nekatere notranje drže in kreposti, ki jih ljudska pobožnost še na poseben način ovrednoti, spodbuja in hrani, kot sta potrpežljivost in »krščanska vdanost v življenjskih položajih, ki so človeško gledano brezizhodni«; ⁷ je zaupna prepustitev Bogu, sposobnost prenašati trpljenje in dojemati »smisel križa v vsakdanjem življenju«, ⁸ iskrena želja in volja ugajati Gospodu, popraviti njemu storjene krivice in delati pokoro; nenavezanost na gmotne dobrine, solidarnost in odprtost do drugih, »smisel za prijateljstvo, dobrodelnost in družinsko življenje«. ⁹

62. Ljudska pobožnost rada namenja pozornost skrivnosti Božjega Sina, ki je iz ljubezni do ljudi postal otrok, naš brat, tako da se je reven rodil iz ponižne in preproste žene; pa tudi sicer ta pobožnost kaže živ čut za skrivnost Kristusovega trpljenja in smrti. ¹⁰

---

⁴ Janez Pavel II., Homilija pri opraviu Božje besede v La Sereni (Čile) 2.

⁵ Pavel VI., *Apostolska spodbuda o evangelizaciji*, 48.

⁶ Prim. Janez Pavel II., *Apostolska spodbuda o katezezi*, 54.

⁷ Tretja generalna konferenca latinsko-ameriških škofov, *Documento de Puebla*, 913.

⁸ Pavel VI., *Apostolska spodbuda o evangelizaciji*, 48.

⁹ Tretja generalna konferenca latinsko-ameriških škofov, *Documento de Puebla*, 913.

¹⁰ Prim. prav tam, 912.

V ljudski pobožnosti je veliko prostora za premišljevanje skrivnosti onstranstva, hrepenenje po družbi z nebeščani, blaženo Devico Marijo, angeli in svetniki ter priprošnja molitev za rajne.

63. Harmonično zlitje krščanskega oznanila s kulturo določenega ljudstva, ki ga pogosto srečujemo v izrazih ljudske pobožnosti, je še dodaten motiv, da učiteljstvo Cerkve tovrstno pobožnost tako ceni.

V najbolj pristnih izrazih ljudske pobožnosti si namreč krščansko sporočilo po eni strani privzame izrazne vzorce ljudske kulture, po drugi pa prepoji z evangeljsko vsebino njihovo pojmovanje življenja in smrti, svobode, poslanstva in človekove usode.

Kulturno izročilo, ki se torej prenaša od staršev na otroke, iz roda v rod, vsebuje tudi krščanska načela. V posamičnih primerih je zlitje tako popolno, da prvine, ki so lastne krščanstvu, postanejo prvina kulturne istovetnosti nekega naroda.¹¹ Pomislimo na primer na pobožnost do Gospodove Matere.

64. Učiteljstvo Cerkve poudarja pomen ljudske pobožnosti za versko življenje Božjega ljudstva tudi z gledišča samega ohranjanja vere in sprejemanja novih pobud za evangelizacijo.

Pripomniti je treba, da ni mogoče, da ne bi upoštevali teh »pobožnosti, pri katerih verno ljudstvo posameznih dežel sodeluje tako zavzeto in s tako čistimi nameni, da človeka naravnost pretrese«. ¹² Zdrava ljudska vernost »s koreninami, ki so v vsem svojem bistvu katoliške, zmore postati protiutež sektam in poroštvo zvestobe evangelj-

---

¹¹ Prim. Janez Pavel II., Homilija v svetišču Matere Božje v Zapopan, 2; Tretja generalna konferenca latinsko-ameriških škofov, *Documento de Puebla*, 283.

¹² Janez Pavel II., *Apostolska spodbuda o katehezi*, 54.

skemu sporočilu«. ¹³ Ljudska pobožnost je bila orodje Božje previdnosti za ohranitev vere tam, kjer so bili kristjani prikrajšani za redno pastoralno oskrbo. Tudi tam, kjer je bila evangelizacija pomanjkljiva, »so ljudje v veliki meri izražali svojo vernost prav v ljudskih pobožnostih«. ¹⁴ In končno ljudska pobožnost predstavlja trdno in nepogrešljivo »izhodišče za to, da ljudje pridejo do zrele in globoke vere«. ¹⁵

NEVARNOSTI IN STRANPOTI V LJUDSKI POBOŽNOSTI

65. Učiteljstvo Cerkve, ki osvetljuje nesporne vrednote ljudske pobožnosti, nakaže tudi nekaj nevarnosti, ki jo lahko ogrožajo: pomanjkljiva pristnost bistvenih prvin krščanske vere, v prvi vrsti odrešilni pomen Kristusovega vstajenja, čut pripadnosti Cerkvi, oseba in delovanje Svetega Duha, nesorazmerje med priljubljenostjo češčenja svetnikov oziroma določenega svetnika in priznavanjem absolutne presežnosti Jezusa Kristusa in njegove skrivnosti, pomanjkljiv neposreden stik s Svetim pismom, zanemarjanje zakramentalnega življenja Cerkve, težnja, da bi ločili kultne prvine od kristjanovega vsakdanjega dela in življenja, utilitaristično pojmovanje nekaterih oblik pobožnosti, uporaba »znamenj, kretenj in oblik, ki se jim včasih pripisuje pretiran pomen, vse do iskanja spektakularnega vtisa«; ¹⁶ v izjemnih primerih tudi tveganje, da bi s tem »omogočali pristop sektam in navajali celo k vraževerju, magiji, fatalizmu ali k nasilju«. ¹⁷

¹³ Janez Pavel II., Nagovor ob začetku 4. generalne konference latinsko-ameriških škofov v Santo Domingo, 12, v: *Insegnamenti XV/2* (1992) Citta del Vaticano 1994, 323.

¹⁴ Tretja generalna konferenca latinsko-ameriških škofov, *Documento de Puebla*, 913.

¹⁵ Prav tam, 960.

¹⁶ Janez Pavel II., Nagovor konferenci škofov iz Abruzzo in Molise na obisku žad limina', 3, v: AAS

¹⁷ Janez Pavel II., Nagovor v Popayanu (Kolumbija), v: *Insegnamenti IX/2* (1982), Citta del Vaticano 1986, 115.

66. Da bi se izognili tem morebitnim pomanjkljivostim ali stranpotem v ljudski pobožnosti, cerkveno učiteljstvo danes vztrajno zagovarja prepričanje, da je potrebno ljudsko pobožnost »evangelizirati«,¹⁸ jo spraviti v rodoviten stik z besedo evangelija. To jo bo »vedno bolj osvobajalo njenih pomanjkljivosti, očiščevalo in utrjevalo; tisto, kar je bilo morda dvoumo, bo osvetljeno z vsebino vere, upanja in ljubezni dobilo jasnejšo podobo.«¹⁹

Pastoralni čut narekuje, da pri delu za »evangelizacijo« ljudske pobožnosti ravnamo z veliko mero potrpežljivosti in z modrim in strpnim občutjem ter se navdihujemo pri metodah, po katerih se je ravnala Cerkev v teku stoletij, ko se je srečevala z vprašanji inkulturacije krščanske vere in liturgije,²⁰ pa tudi z vprašanji, ki zadevajo ljudsko pobožnost.

SUBJEKTI LJUDSKE POBOŽNOSTI

67. Ko učiteljstvo Cerkve spominja, da »duhovno življenje ni samo v sodelovanju pri svetem bogoslužju« in da je kristjan »vedno naravnan k temu, da stopi v svojo sobo, da bi molil k Očetu, ki je na skrivnem«, še več, »po nauku apostola je naravnan k temu, da nenehno moli«,²¹ pove, da je subjekt vseh najrazličnejših oblik molitve vsak posamični kristjan – klerik, redovnik ali laik – bodisi takrat, ko po nagibu Svetega Duha moli sam zase, bodi-

---

¹⁸ Prim. Janez Pavel II., Apostolsko pismo *Vigésimus quintus annus*, 18; Nagovor škofom iz pokrajin Abruci in Molise, 6; Tretja generalna konferenca latinsko-ameriških škofov, *Documento de Puebla*, 458–459; Kongregacija za bogoslužje, Pismo *Orientamenti e proposte per la celebrazione dell' Anno mariano* (1987), 68.

¹⁹ Janez Pavel II., Nagovor škofom iz pokrajin Abruci in Molise, 6.

²⁰ Prim. Kongregacija za bogoslužje in za zakramente, *Četrto navodilo pa pravilno izvajanje konstitucije o sveti liturgiji* (37–40), *Varietates legitima*, 9–20.

²¹ B 12.

si ko moli skupaj z drugimi v občestvu, različnem po izvoru in sestavi.²²

68. Papež Janez Pavel II. je še posebej pokazal na družino kot na subjekt ljudske pobožnosti. Potem ko v *Apostolski spodbudi o družini* povzdigne družino v domače svetišče Cerkve, poudari, naj se krščanska družina za to, da bi »doma vnaprej pripravila potem pa podaljšala bogoslužje, ki ga obhajamo v cerkvi,²³ zateka k družinski molitvi, ki se lahko odvija v najrazličnejših oblikah. Prav ta pestrost oblik hkrati spričuje izredno bogastvo načinov, kako Božji duh navdihuje kristjanovo molitev in prihaja naproti zahtevam in različnim življenjskim položajem vsakogar, ki se obrača h Gospodu«. Nato pripominja, da je potrebno »poleg jutranje in večerne molitve izrecno svetovati /.../ branje in premišljevanje Božje besede, pripravo na zakramente, pobožnosti in posvetitev Jezusovemu srcu, različne oblike čiščenja presvete Device, molitev pri jedi, ohranjanje ljudske pobožnosti«.²⁴

69. Prav tako pomemben subjekt ljudske pobožnosti so tudi bratovščine in druga pobožna združenja vernikov. Med njihovimi cilji, ki jih imajo kot ustanove, je poleg izvajanja karitativne dejavnosti in družbenih nalog tudi širjenje krščanskega čiščenja: do Presvete Trojice, do Kristusa in njegovih skrivnosti, do blažene Device Marije, angelov, svetnikov in blaženih, pa tudi molitev za verne duše.

Bratovščine imajo pogosto poleg liturgičnega koledarja še svoj koledar, kjer so označeni njihovi posebni prazniki, naloge, praznovanje devetdnevnice, sedemdnevnice in

---

²² Prim. *Splošni uvod v molitveno bogoslužje*, 9.

²³ Glede liturgije je potrebno omeniti tudi naslednje priporočilo *Splošnega uvoda v molitveno bogoslužje* (27): »Hvalevredno je, da družina, svetišče domače Cerkve, poleg skupne molitve goji, kolikor je mogoče, tudi kak del molitvenega bogoslužja in se tako še bolj vključuje v Cerkev.«

tridnevnic; prav tako pa tudi spokorni dnevi, ki jih je potrebno spoštovati, dnevi, ki so namenjeni procesijam ali romanjem ali pa opravljanju določenih del usmiljenja. Premorejo tudi lastne nabožne knjige in druga prepoznavna znamenja, kot so škapulirji, svetinje, oblačila in pasovi, včasih pa tudi lastne kraje za bogoslužje in tudi lastna pokopališča.

Cerkev priznava takšne bratovščine in jim daje status pravne osebe,²⁵ odobrava njihove statute in ceni njihove bogoljubne cilje in dejavnosti. Vendar pa zahteva, naj se pri bogočastju izogibljajo vsakršne oblike nasprotovanja ali svojevoljnosti ter se tako modro včlenjujejo v življenje župnije in škofije.

POBOŽNE VAJE

70. Značilen izraz ljudske pobožnosti so pobožne vaje, ki kažejo veliko pestrost v svojem zgodovinskem nastanku, vsebini, govorici, slogu, načinu izvajanja, pa tudi glede na naslovnike. Drugi vatikanski cerkveni zbor je obravnaval tudi pobožne vaje in jih znova močno priporočil.²⁶ Prav tako je spregovoril o pogojih, ki jim zagotavljajo zakonitost in veljavo.

71. Glede na naravo in posebne značilnosti krščanskega bogočastja je razvidno, da morajo biti pobožne vaje v skladu z zakoni in določbami Cerkve,²⁷ poleg tega morajo biti v soglasju tudi s samim svetim bogoslužjem. Kolikor je le mogoče, je potrebno upoštevati čase cerkvenega leta in podpirati »zavestno in dejavno udeležbo pri občestveni molitvi Cerkve«.²⁸

---

²⁴ Janez Pavel II., *Apostolska spodbuda o družini*, 61.

²⁵ Prim. ZCP, kan. 301 in 312.

²⁶ Prim. B 13; C 67.

²⁷ Prim. B 13.

²⁸ Janez Pavel II., *Homilija pri opraviu Božje besede v La Sereni* (Čile), 2.

72. Pobožne vaje spadajo na področje krščanskega bogočastja. Zato je Cerkev vedno čutila potrebo, da je bila nanje pozorna, da bi tudi s pomočjo teh vrednot poveljevali Boga in da bi človek postal deležen duhovih dobrin ter spodbud za kristjana primerno življenje.

Naloge pastirjev Cerkve v zvezi s pobožnimi vajami so bile mnogovrstne: priporočanje, spodbujanje, usmerjanje, včasih pa tudi popravljanje. V široki paleti pobožnih vaj je treba razlikovati pobožnosti, ki se opravljajo po naročilu apostolskega sedeža ali pa je ta v teku stoletij priporočal;²⁹ pobožnosti krajevnih Cerkev, »ki se opravljajo po naročilu škofov, po običajih ali priročnikih, ki so zakonito odobreni«;³⁰ druge pobožne vaje, ki se opravljajo po posebnem pravu ali izročilu v redovnih družinah ali bratovščinah ali v drugih pobožnih združenjih vernikov, ki so pogosto za to dobili izrecno odobritev Cerkve; pobožne vaje, ki se opravljajo v družinskem krogu ali jih opravlja posameznik.

Nekatere pobožne vaje, ki jih je uvedlo izročilo določene občestva vernikov in jih je odobrilo cerkveno učiteljstvo,³¹ so obdarjene z odpustki.³²

LITURGIJA IN POBOŽNE VAJE

73. Nauk Cerkve o vprašanju razmerja med liturgijo in pobožnimi vajami bi mogli povzeti takole: liturgija ima po svoji naravi prednost pred pobožnimi vajami,³³ zaradi tega je v pastoralni praksi treba dati liturgiji »prednostno mesto, ki ji pripada v primerjavi z pobožnimi vajami«;³⁴ liturgija in ljudska pobožnost morata najti obliko

---

²⁹ Prim. B 13.

³⁰ B 13.

³¹ Prim. ZCP, kan. 23.

³² Prim. EI, *Aliae concessioniones*, 50–77.

³³ Prim. B 7.

³⁴ Kongregacija za bogoslužje, *Pismo Orientamenti e proposte per la celebrazione dell' Anno mariano*, 54.

sožitja na temelju hierarhije vrednot in specifične narave obeh izrazov bogočastja.³⁵

74. Pozorno razmišljanje o teh načelih mora privedi, kolikor je to mogoče, do dejanske zavzetosti za uskladitev pobožnih vaj z zahtevami in ritmom liturgije; torej »brez zlitja ali mešanja obeh oblik pobožnosti«. ³⁶ Poleg tega se je treba izogibati prepletanju in hibridnim mešanicam med liturgijo in pobožnimi vajami, pa tudi temu, da liturgije in pobožnih vaj ne bi postavljali v nasprotje, ali pa bi, nasprotno s čutenjem Cerkve, te zadnje ukinili ter tako ustvarili praznino, ki je največkrat ni mogoče zapolniti. Vse to bi se dogajalo v veliko škodo vernega ljudstva.³⁷

SPLOŠNA PRAVILA ZA PRENOVO POBOŽNIH VAJ

75. Apostolski sedež je tudi nakazal, po katerih teoloških, pastoralnih, zgodovinskih in literarnih kriterijih naj se, če je to potrebno, prenovijo pobožne vaje:³⁸ kako naj bosta v njih poudarjena svetopisemski duh in liturgični navdih, kako naj najde svoje mesto ekumenski vidik; kako je pri tem treba poudariti bistvo, do katerega je mogoče priti s pomočjo zgodovinskih raziskav. Treba je poskrbeti, da bodo pobožne vaje odsevale tudi nekatere vidike sodobne duhovnosti. Pri tem ne bo mogoče mimo spoznanj zdrave antropologije. Spoštovati pa je treba tudi kulturo in izrazni slog ljudstva, ki so mu te pobožne vaje namenjene, pri čemer ne gre zanemariti tradicionalnih prvin, zasidranih v ljudskih običajih.

---

³⁵ Prim. Pavel VI., *Apostolska spodbuda o Marijinem češčenju*, 31, 48.

³⁶ Italijanska škofovska konferenca, Škofovska komisija za liturgijo, Pastoralno navodilo *Il rinnovamento liturgico in Italia* (1983) 18, v: *Enchiridion CEI*, 3, Ed. Dehoniane, Bologna 1986, 886.

³⁷ Prim. Pavel VI., *Apostolska spodbuda o Marijinem češčenju*, 31; Tretja konferenca latinsko-ameriških škofov, *Documento de Puebla*, 915.

³⁸ Prim. Kongregacija za škofove, *Directorium de pastorali ministerio episcoporum*, 91; Pavel VI., *Apostolska spodbuda o Marijinem češčenju*, 24–38.

Tretje poglavje

TEOLOŠKA NAČELA ZA VREDNOTENJE IN PRENOVO LJUDSKIH POBOŽNOSTI

BOGOSLUŽNO ŽIVLJENJE – OBČESTVO Z OČETOM,
PO KRISTUSU IN V SVETEM DUHU

76. V zgodovini božjega razodetja je človekovo odrešenje vedno predstavljeno kot Božji dar, ki prihaja po njegovem usmiljenju v najvišji svobodi in popolni darovanosti. Vsi dogodki in besede, v katerih se razodeva in uresničuje odrešenjski načrt,¹ so predstavljeni kot nenehni dialog med Bogom in človekom, kot dialog, v katerem ima Bog pobudo, od človeka pa zahteva držo poslušanja v veri in odgovor v »poslušnosti v veri« (Rim 1,5; 16,26).

V odrešenjskem dialogu je posebno pomembna zaveza, sklenjena na Sinaju med Bogom in izvoljenim ljudstvom (prim. 2 Mz 19–24), ki tako postane Gospodova »lastnina«, »kraljestvo duhovnikov in svet narod« (2 Mz 19,6). Čeprav izraelsko ljudstvo ni bilo vedno zvesto zavezi, je v njej našlo navdih in moč za oblikovanje lastnega ravnanja glede na ravnanje Boga samega (prim. 3 Mz 11,44–45; 19,2) ter zahtev njegove besede.

Na poseben način se bogočastje Izraela in njegova molitev spominjata *čudovitih Božjih del (mirabilia Dei)*, to je odrešenjskih posegov Boga v zgodovini. To je ohranjalo pri življenju češčenje dogodkov, v katerih so se uresničile božje obljube in so zato nenehno izhodišče tako za versko razmišljanje kot za molitveno življenje.

---

¹ B 2.

77. V skladu z večnim načrtom je Bog »mnogokrat in na mnogotere načine nekdam govoril očetom po prerokih, slednjič, te dni, je govoril po Sinu, ki ga je postavil za dediča vsega in po njem tudi naredil svet« (Heb 1,1–2). Kristusova skrivnost, zlasti njegova smrt in vstajenje, je dejansko popolno in dokončno razodetje ter uresničenje odrešenjskih obljub. Kajti Kristus, »edinorojeni Božji Sin« (Jn 3,18), je tisti, v katerem nam je Oče podaril vse brez kakršnega koli pridržka (prim. Rim 8,32; Jn 3,16). On je brez dvoma izhodiščna točka vere, v njegovi osebi in delovanju je utemeljeno molitveno življenje Božjega ljudstva, v njem imamo Učitelja življenja (prim. Mt 22,16), zvesto pričo (prim. Raz 1,5), velikega duhovnika (prim. Heb 4,14), pastirja naših duš (prim. 1 Pt 2,25), edinega in popolnega srednika (prim. 1 Tim 2,5; Heb 8,6; 9,15; 12,24); po njem človek prihaja k Očetu (prim. Jn 14,6), Cerkev dviga k Bogu svojo hvalnico in prošnjo, na človeštvo pa prihaja sleherni Božji dar.

Pokopani s Kristusom in v njem obujeni v krstu (prim. Kol 2,12; Rim 6,4), odrešeni izpod oblasti mesa in uvedeni v gospostvo Duha (prim. Rim 8,9), smo poklicani k popolnosti, kakor jo zahteva polna zrelost v Kristusu (prim. Ef 4,13). V Kristusu imamo vzorec bivanja, v katerem vsak trenutek odseva poslušnost Očetovi besedi in sprejem njegovega hotenja kot nenehni »da« njegovi volji: »Moja jed je, da izvršujem voljo tistega, ki me je poslal« (Jn 4,34).

Kristus je torej popoln vzor sinovske vdanosti in nenehnega pogovora z Očetom, to je vzor neprekinjene življenjske, intimne in zaupne vezi z Bogom, ki razsvetljuje, podpira in vodi človeka v njegovem življenju.

78. V življenjskem občestvu z Očetom vernike vodi Duh (prim. Rim 8,14), ki jim je bil dan, da bi jih postopoma prenavljal v Kristusu; da bi v njih vtil »duha posinovljenih otrok«, v katerem bodo prevzeli sinovsko držo Kristusa (prim. Rim 8,15–17), njegova čustva (prim. Fil 2,5); da bi bil v njih navzoč Kristusov nauk (prim. Jn 14,26;

16,13–25), da bi tako v njegovi luči razlagali življenje in zgodovinske dogodke; da bi jih privedel k spoznanju božjih globin (prim. 1 Kor 2, 10) in jih usposobil, da bodo iz svojega življenja naredili »duhovno bogoslužje« (prim. Rim 12,1); da jih podpira v nasprotovanjih in preizkušnjah, s katerimi se srečujejo v napornem prizadevanju prenov v Kristusu; da bi spodbujal, hranil in usmerjal njihovo molitev: »Prav tako pa tudi Duh podpira našo slabost; kaj naj bi namreč prosili, kakor je treba, ne vemo, marveč sam Duh prosi za nas z neizrekljivimi vzdihmi. On pa, ki preiskuje srca, ve, kaj je namen Duha, ker po Božji volji prosi za svete« (Rim 8,26–27).

Krščansko bogoslužje ima svoj izvor in pobudo v Duhu, v njem se dogaja in dovršuje. Lahko torej rečemo, da je brez navzočnosti Kristusovega Duha ni pristnega liturgičnega bogočastja, prav tako se ne more izraziti pristna ljudska pobožnost.

79. V luči doslej navedenih načel je potrebno, da se ljudska pobožnost oblikuje in ureja kot čas dialoga med Bogom in človekom po Kristusu in v Svetem Duhu. Brez dvoma pa ljudska pobožnost, kljub pomanjkljivostim, ki jih tu in tam srečujemo, kot na primer nejasnost, kdo je Bog Oče in kdo je Kristus, vsebuje trinitarični vidik.

Ljudska pobožnost je zelo sprejemljiva za skrivnost Boga kot Očeta. Ganjena je zaradi njegove dobrote, občuduje njegovo moč in modrost; veseli se lepote stvarstva in hvali njegovega Stvarnika; ve, da je Bog Oče pravičen in usmiljen, da skrbi za revne in ponižane; oznanja, da On ukazuje delati dobro, in nagrajuje tiste, ki živijo pošteno, držec se pravilne poti; zavrača hudo ter se oddaljuje od tistih, ki trdovratno vztrajajo na poti sovraštva in nasilja, krivice in laži.

Ljudska pobožnost rada premišljuje podobo Kristusa, Božjega Sina in Odrešenika človeka. Ganjena je ob poročilu o njegovem rojstvu in spoznava neskončno ljubezen, ki jo izžareva Otrok, pravi Bog in naš brat, ki je bil

reven in preganjan od rane mladosti. Rada si predstavlja mnoge prizore iz javnega življenja Gospoda Jezusa, Dobrega pastirja, ki se približuje cestnarjem in grešnikom, Čudodelnika, ki ozdravlja bolne in podpira uboge, Učitelja, ki govori resnico. Zlasti pa rada premišljuje skrivnosti Kristusovega trpljenja, kajti v njih vidi njegovo brezmejno ljubezen in vzor njegove solidarnosti s človeškimi trpljenjem; to je Jezus, izdan in zapuščen, bičan in s trnjem kronan, križan med razbojnikoma, ki so ga sneli s križa in pokopali v naročje zemlje med jokom prijateljev in učencev.

Ljudski pobožnosti ni tuje, da je v skrivnosti Boga navzoč kot oseba tudi Sveti Duh. Veruje namreč, da se je Božji Sin »utelesil po Svetem Duhu iz Marije Device in postal človek«,² da je bil v začetku življenja Cerkve Sveti Duh darovan apostolom (prim. Apd 2,1–13); ve, da moč Božjega Duha, katerega znamenje je na poseben način dano verujočim pri sveti birmi, deluje v vseh zakramentih Cerkve; ve, da se z besedami »V imenu Očeta in Sina in Svetega Duha« prične sveta maša, podeljuje zakrament krsta in odpuščajo grehi; ve, da se v imenu treh Božjih oseb konča vsaka molitev krščanskega občestva ter kliče na človeka in vse stvari Božji blagoslov.

80. Potrebno je torej, da se v ljudski pobožnosti utrdi zavest povezanosti s Sveto Trojico, kajti, kot je rečeno, je ta v njej izražena, čeprav v kali. V ta namen navajamo nekaj navodil.

– Vernikom je treba pojasnjevati posebni značaj krščanske molitve, ki se obrača na Očeta po sredništvu Jezusa Kristusa in v moči Svetega Duha.

– Izrazi ljudske pobožnosti naj bolj jasno postavljajo v ospredje osebo in delovanje Svetega Duha. Odsotnost »imen«, s katerim kličemo Božjega Duha, in navada, da ga ne ponazarjamo v človeški podobi, je vsaj delni razlog

---

² DS 150; *Rimski misal*, Red maše, Nicejsko-carigrajska veroizpoved.

za odsotnost Svetega Duha v besedilih in drugih načinih izražanja ljudske pobožnosti, čeprav ne smemo pozabiti tudi vloge, ki jo imata glasba in telesna znamenja v označevanju odnosa z Duhom. Takšno odsotnost (pomanjkanje) lahko zmanjšamo z evangelizacijo ljudske pobožnosti, o čemer je večkrat spregovorilo cerkveno učiteljstvo.

– Prav tako je potrebno, da izrazi ljudske pobožnosti upoštevajo prvenstveno in osnovno vrednost Kristusovega vstajenja. Ljubeča pozornost, ki jo kažemo trpečemu Odrešeniku in je tako močno prisotna v ljudski pobožnosti, mora biti vedno združena s pogledom na njegovo poveličanje. Samo s tega vidika bo v celovitosti predstavljen Božji odrešenjski načrt v Kristusu, in le tako bomo Kristusovo velikonočno skrivnost praznovali v nerazdružljivi enovitosti; samo tako bo prikazana pristna podoba krščanstva, ki je zmaga življenja nad smrtjo, praznovanje Tistega, ki »ni Bog mrtvih, marveč živih« (Mt 22,32), Kristusa, Živega, ki je bil mrtev in sedaj živi na veke (prim. Raz 1,28) ter Svetega Duha, »Gospoda, ki oživlja«.³

Končno je potrebno, da pobožnost v čast Kristusovega trpljenju vernike privede k polnemu in zavestnemu sodelovanju pri evharistični daritvi, v kateri nam je dano v hrano Kristusovo telo, darovano za nas (prim. 1 Kor 11,24); Kristusova kri, prelita na križu kot znamenje nove in večne zaveze ter v odpuščanje vseh grehov, pa nam je dana kot pijača. Takšna udeležba ima svoj vrhunec v obhajanju svetega tridnevja, ki je vrhunec cerkvenega leta, ter v nedeljskem obhajanju svetih skrivnosti.

CERKEV – OBČESTVO, KI OBHAJA

81. Cerkev, »ljudstvo, zbrano v edinosti z Očetom, Si-
nom in Svetim Duhom«,⁴ je občestvo bogočastja. Po volji

---

³ Prav tam.

⁴ Sv. Ciprijan, *De oratione dominica*, 23: CSEL 3/1, Vindobonae 1868, 285.

svojega Gospoda in Začetnika opravlja mnoga obredna dejanja, s katerimi časti Boga in posvečuje ljudi.⁵ Vsi obredi na različne načine in na različnih ravneh obhajajo Kristusovo velikonočno skrivnost, uresničujejo Božji načrt, da bi združili razkropljene otroke v edinost enega samega naroda.

V raznih obrednih dejanjih Cerkev oznanja evangelij odrešenja in izpoveduje Kristusovo smrt in vstajenje ter s tem po svetih znamenjih uresničuje njegovo odrešilno delo. V evharistiji obhaja spomin blaženega trpljenja, veličastnega vstajenja in čudovitega vnebohoda, v drugih zakramentih pa črpa druge darove Duha, ki pritekajo iz Odrešenikovega križa. Cerkev poveličuje Očeta s psalmi in himnami zaradi čudovitih del, ki jih je izvršil v smrti in poveličanju Kristusa, svojega Sina, in ga prosi, da bi odrešenska skrivnost velike noči dosegla vse ljudi; v zakramentalnih, ki so v pomoč vernikom v raznih okoliščinah in potrebah, pa prosi Gospoda, da bi njihovo delo podpiral in razsvetljeval Duh velike noči.

82. Vendar v liturgičnem obhajanju ni izčrpana naloga Cerkve glede bogoslužja samega. Kristusovi učenci po vzoru svojega učitelja molijo tudi na skrivnem (prim. Mt 6,6). Zbirajo se, da bi molili po vzorcih, ki so jih ustvarili moške in žene z velikim verskim izkustvom, ki so bolj poudarjali določene potrebe vernikov, katere so usmerjali k posebnim vidikom Kristusove skrivnosti; molijo po vzorcih, ki so nastali nekako spontano iz globin skupne krščanske zavesti in se v njih harmonično združujejo zahteve ljudske kulture z bistvenimi vsebinami evangelijskega sporočila.

83. Pristine oblike ljudske pobožnosti so prav tako delo Svetega Duha in jih moramo sprejemati kot izraz pobožnosti Cerkve. Opravljajo jih verniki, ki so v občestvu

---

⁵ Prim. B 5-7.

s Cerkvijo, sprejemajo njeno vero in spoštujejo njena bogoslužna pravila; mnoge izmed njih je Cerkev tudi izrecno potrdila in priporočila.⁶

84. Ljudska pobožnost kot izraz cerkvene pobožnosti spada pod splošne zakone krščanskega bogoslužja in pod pastoralno avtoriteto Cerkve, ki jo presoja in preverja, prav tako pa tudi prenavlja, ko jo postavlja v plodno soočanje z razodeto besedo, z izročilom in s samim bogoslužjem.

Z druge strani je potrebno, da izraze ljudske pobožnosti vedno razsvetljuje »cerkvenostno načelo« krščanskega bogočastja. To ljudski pobožnosti pomaga:

– da ima pravilen pogled na razmerje med krajevno in vesoljno Cerkvijo. Ljudska pobožnost se namreč omejuje predvsem na krajevne vrednote in neposredne potrebe, zaradi česar je v nevarnosti zapiranja pred splošnimi vrednotami in cerkvenostnimi perspektivami;

– da postavi češčenje blažene Device, angelov, svetnikov in blaženih, prav tako priprošnje za rajne v obširno območje občestva svetnikov in znotraj obstoječih odnosov med nebeško Cerkvijo in Cerkvijo, ki potuje na zemlji;

– da sprejme kot nekaj koristnega odnos med *službo in karizmo (ministerium, carisma)*: prva je potrebna v oblikah liturgičnega bogoslužja, druga pa je značilnost oblik ljudske pobožnosti.

SPLOŠNO DUHOVNIŠTVO IN LJUDSKA POBOŽNOST

85. Z zakramenti krščanskega uvajanja vernik postane član Cerkve, preroško, duhovniško in kraljevsko ljudstvo, ki ima nalogo častiti Boga v duhu in resnici (prim. Jn 4,23). Vernik izvršuje to službo po Kristusu v Svetem

---

⁶ Prim. B 13; C 67.

Duhu, in sicer ne samo v območju bogočastja, zlasti v obhajanju evharistije, marveč tudi v drugih izrazih krščanskega življenja, med katerimi so oblike ljudske pobožnosti. Sveti Duh mu namreč daje moč, da daruje zahvalne daritve Bogu, da k njemu dviga molitve in prošnje, zlasti pa naredi iz svojega življenja »živo, sveto in Bogu prijetno daritev« (Rim 12,1; prim. Heb 12,28).

86. Na tem duhovniškem temelju ljudska pobožnost pomaga vernikom, da vztrajajo v molitvi in hvalnici Bogu Očetu ter v pričevanju za Jezusa Kristusa (prim. Apd 2,42–27). Ko v čuječnosti pričakujejo njegov veličastni prihod, jim v Svetem Duhu daje pravico, da upajo na večno življenje (prim. 1 Pt 3,14). Medtem ko (ljudska pobožnost) ohranja pozitivne vidike lastnega kulturnega izvora, izraža tiste vrednote cerkvenosti, ki na razne načine in v različnih stopnjah označujejo vse tisto, kar se rojeva in se dopolnjuje znotraj Kristusovega skrivnostnega telesa.

BOŽJA BESEDA IN LJUDSKA POBOŽNOST

87. Božja beseda, ohranjena v Svetem pismu, varovana in predložena po cerkvenem učiteljstvu ter navzoča v bogoslužju, je privilegirano in nenadomestljivo sredstvo delovanja Svetega Duha v bogočastnem življenju vernikov.

Ker se s poslušanjem Božje besede gradi in raste Cerkev, mora krščansko ljudstvo doseči domačnost s Svetim pismom in se napajati z njenim duhom,⁷ da bi verški čut in duh pobožnosti tako ustvarila veri primerne in skladne oblike, ki izhajajo iz srečanja z Bogom, ki odrešuje, prenavlja in posvečuje.

V svetopisemski besedi bo našla ljudska pobožnost neusahljiv izvor navdiha, nedosegljive oblike molitve in

---

⁷ Prim. BR 25.

bogate vsebinske predloge. Poleg nenehne povezave s Svetim pismom bo to ustvarilo vodilo in merilo za uravnavanje navdušenja, ki ga pogosto izraža ljudska vernost in s tem daje prostor dvoumnim, včasih tudi zgrešenim izrazom.

88. Toda »branje Svetega pisma mora spremljati molitev, da tako nastane razgovor med Bogom in človekom«. ⁸ Zato je zelo priporočljivo, da razne oblike, v katerih se izraža ljudska pobožnost, redno vsebujejo tudi branje ustrezno izbranih in primerno razloženih svetopisemskih besedil.

89. V ta namen je v veliko pomoč vzorec, ki ga dajejo liturgična opravila, ki vključujejo branje Svetega pisma, kakor je predloženo v različnih oblikah in za različne oblike bogoslužij. Da bi izrazom ljudske pobožnosti priznavali zakonito različnost v načrtovanju in izražanju, gotovo ni potrebno, da v njih razporeditev svetopisemskih odlomkov v vsem posnema obredne oblike, s katerimi bogoslužje oznanja Božjo besedo.

V vsakem primeru je liturgični model za ljudsko pobožnost neka oblika ohranjanja pravilne lestvice vrednot, v katerih naj bo na prvem mestu poslušanje Boga, ki govori; uči naj odkrivati soglasje med staro in novo zavezo in razlagati eno v luči druge; oblikuje naj s strani laičnega izkustva priznane rešitve za pravilno uresničenje svetopisemskega sporočila in naj ponudi veljavna merila za vrednotenje pristnosti molitve.

V izbiri besedil je zaželeno, naj se izbirajo kratki odlomki, ki si jih lahko hitro zapomnimo; jedrnati in lahko razumljivi, čeprav teže uresničljivi. Vsekakor pa nekatere pobožne vaje, na primer križev pot in rožni venec, podpirajo poznanje Svetega pisma. Ko evangeljske dogodke iz Jezusovega življenja neposredno prenesemo na gibe

---

⁸ Prav tam, 25.

in molitve, naučene na pamet, se jih veliko laže spominjamo.

LJUDSKA POBOŽNOST IN ZASEBNA RAZODETJA

90. Od nekdanj in na vseh krajih ljudska pobožnost kaže interes za izredne pojave in dogodke, pogosto združene s privatnimi razodetji. Čeprav ne gre samo za področje marijanske pobožnosti, je vendar prav ta posebno nagovorjena zaradi »prikazovanj« in tovrstnih »sporočil«. V tej zadevi Katekizem katoliške Cerkve pravi: »V potekanju stoletij so nastajala tako imenovana 'zasebna razodetja', ki je nekatera izmed njih cerkvene oblast priznala. Vendar le-ta ne spadajo k zakladu vere. Njihova vloga ni 'izboljšati' ali 'dopolniti' dokončno Kristusovo razodetje, temveč pomagati, da bi v določeni dobi zgodovine polneje živeli iz njega. Ob vodstvu cerkvenega učiteljstva zna čut vernikov razločevati in sprejeti to, kar v teh razodetjih sestavlja pristen poziv Kristusa ali njegovih svetnikov, poziv, ki se obrača na Cerkev« (67).⁹

INKULTURACIJA IN LJUDSKA POBOŽNOST

91. Naravno je, da je ljudska pobožnost zaznamovana z zgodovinskim in kulturnim čutenjem. To dokazuje različnost njenih izrazov, ki cvetijo in se uveljavljajo v krajevnih Cerkvah v teku časov in so znamenje, kako se je vera ukoreninila v srcih posameznega naroda in se uveljavila v vsakdanjem življenju. Dejansko je »ljudska pobožnost prva in osnovna oblika 'inkulturacije' vere, ki mora stalno dopuščati, da jo usmerjajo in vodijo liturgična navodila, vendar pa na svoj način tudi bogati vero z

---

⁹ Prim. Joseph Ratzinger, *Commento teologico*, v: Kongregacija za verski nauk, *Il messaggio di Fatima*, Libreria Editrice Vaticana, Citta del Vaticano 2000, 32-44.

bogatenjem srca.«¹⁰ Zato srečanje med čisto novo življenjsko vitalnostjo evangeljskega sporočila in najrazličnejšimi sestavinami neke kulture doživlja potrditev v ljudski pobožnosti.¹¹

92. Proces prilagajanja ali inkulturacije neke pobožne vaje ne bi smel predstavljati posebnih težav glede jezika, glasbenih in umetniških izrazov ter prevzem telesnih kretenj in drž. Pobožne vaje se dejansko ne dotikajo bistvenih vidikov zakramentalnega življenja z ene strani, z druge pa so v mnogih primerih pristno ljudske, to je, nastale so iz ljudstva, izražajo njegovo govorico in so postavljene v okvir katoliške vere.

Dejstvo, da pobožne vaje in prakse izražajo ljudsko čutenje, ne opravičuje subjektivističnega in personalističnega ravnanja na tem področju. Upoštevati je treba pristojnosti krajevnega ordinarija ali višjih redovnih predstojnikov, če gre za pobožnosti, ki so povezane z redovniki; ko pa gre za pobožne vaje, ki zadevajo narod ali široko zemeljsko območje, je potrebno, da se o tem izreče škofovska konferenca.

Da bi preprečili, da se prek raznih oblik izražanja vne-sejo v pobožne vaje pogledi, tuji krščanski veri, ali se odpre dostop obrednim izrazom, okuženim s sinkretizmom, je potrebna posebna pozornost in globok čut razločevanja.

---

¹⁰ Prav tam, 35.

¹¹ Prim. Papeški svet za kulturo, *Za pastoralo kulture*, Cerkevni dokumenti 85, Ljubljana 2000, 28: »Ljudska pobožnost ostaja eden od najpomembnejših izrazov resnične inkulturacije vere, kajti v njej se uglašujeta vera in liturgija, občutje in umetnosti in se uveljavlja zavest o lastni identiteti v krajevnem izročilu. ŽAmerika, ki je v vsej svoji zgodovini bila in ostaja talilni lonec ljudstev, je tako v rasno mešanem obrazu Device iz Tepeyaca prepoznala dovršen zgled popolno inkulturirane evangelizacije, ki je sveta Marija Guadalupska (Ecclesia in America, 11) ... Ljudska pobožnost omogoča nekemu ljudstvu izraziti svojo vero, svoje odnose z Bogom in njegovo Previdnostjo, Devico Marijo in svetniki, z bližnjim, s pokojnimi in s stvarstvom ter utrjuje njegovo pripadnost Cerkvi.«

Posebej je pomembno, da pobožna vaja kot predmet procesa prilagajanja in inkulturacije ohrani globoko istovetnost in bistveno podobo. To zahteva dovolj prepoznavno ohranitev zgodovinskega izvora ter verske in kulturne poteze, ki so zanjo značilne.

Kar zadeva sprejemanje oblik ljudske pobožnosti v procesu inkulturacije bogoslužja, je treba upoštevati navodilo, ki ga je v tej zadevi izdala naša kongregacija.¹²

---

¹² Prim. Kongregacija za bogoslužje in disciplino zakramentov, *Četrto navodilo za pravilno izvajanje koncilske konstitucije o svetem bogoslužju*, 37–40, *Varietates legitimae*, 45.

DRUGI DEL

NAVODILA ZA PRILAGAJANJE LJUDSKIH POBOŽNOSTI LITURGIJI

UVOD

93. Kot pomoč pri uvajanju konkretnih pastoralnih dejavnosti, ki smo jih navedli zgoraj, navajamo nekaj smernic glede nujnega odnosa ljudskih pobožnosti do bogoslužja, da bi tako dosegli harmonično in uspešno pastoralno dejavnost. Ni naš namen, da bi bili pri navajanju vaj in najbolj razširjenih oblik te pobožne prakse izčrpní ali da bi obravnavali vse posamezne oblike krajevnega značaja. Zaradi sorodnosti predmeta na področjih, na katerih ni mogoče določiti jasne meje, omenjamo sem ter tja navodila, ki zadevajo liturgično pastoralo.

Razlaga vsebuje pet poglavij:

- *četrto poglavje* obravnava cerkveno leto z vidika zaželene usklajenosti njegovega obhajanja z izrazi ljudske pobožnosti;

- *peto poglavje* obravnava češčenje Matere Božje, ki ima posebno mesto bodisi v bogoslužju bodisi v ljudski pobožnosti;

- *šesto poglavje*, ki govori o češčenju svetnikov in blaženih, ima prav tako pomembno mesto v bogoslužju in v pobožnosti vernikov;

- *sedmo poglavje* obravnava molitve za rajne, ki imajo pogosto različne oblike v bogoslužnem življenju Cerkve;

- *osmo poglavje* obravnava romarska svetišča in roma-

nja kot pomembne in značilne izraze ljudske pobožnosti, ki imajo veliko povezav liturgičnega značaja.

Čeprav se pri tem dotikamo različnih situacij ter pobožnih vaj, ki so različne narave in pomena, naše besedilo oblikuje svoje predloge v nenehnem upoštevanju nekaterih osnovnih predpostavk, kot so: prvenstvo bogoslužja pred drugimi bogočastnimi izrazi;¹ funkcija in zakonitost ljudskih pobožnosti;² pastoralna dolžnost bodisi izogniti se vsaki obliki nasprotovanja med bogoslužjem in ljudskimi pobožnostmi bodisi nevarnosti, da bi pomešali te izraze s hibridnimi obredi.³

---

¹ Prim. B 7, 13.

² Prim. zgoraj, člen št. 61–64.

³ Prim. zgoraj, člen št. 74.

Četrto poglavje

CERKVENO LETO IN LJUDSKA POBOŽNOST

94. Cerkevno leto je časovna razporeditev, v kateri Cerkev obhaja celotno Kristusovo skrivnost »od učlovečenja in rojstva do vnebohoda, do binkoštnega praznika in do pričakovanja blaženega upanja in Gospodovega prihoda«. ¹

V cerkvenem letu »je obhajanje velikonočne skrivnosti ... privilegiran čas krščanskega bogoslužja v vsakdanjem, tedenskem in letnem razvoju«. ² Zato mora obhajanje cerkvenega leta v odnosu med bogoslužjem in ljudsko pobožnostjo imeti prednost pred vsakim drugim tovrstnim izrazom in pobožno vajo.

NEDELJA

95. »Gospodov dan« kot »prvobitni praznik« ter »temelj in središče vsega cerkvenega leta« ³ ne sme biti podrejen izrazom ljudske pobožnosti. Zato ni naključje, da vztrajamo pri tistih pobožnih vajah, za katere je kot izhodiščna časovna točka izbrana nedelja.

---

¹ B 102.

² Pavel VI., *Apostolsko pismo Mysteriorum paschalis*, v: AAS 61 (1969) 222.

³ B 106. Prim. *Calendarium Romanum ex Decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli VI PP promulgatum*, TYPIS Polyglottis Vaticanis 1969, Normae universales, 4.

V duhovno korist vernikov je dovoljeno ob nedeljah »med letom« nadomestiti tiste Gospodove praznike, praznike v čast Božji Materi ali svetnikom, ki pridejo na dneve med tednom ali jih verniki častijo na poseben način, tako da imajo po prednostnem redu odličnost pred samo nedeljo.⁴

V primerih, ko ljudsko in kulturno izročilo ogrožata obhajanje nedelje in s tem maličita krščanskega duha, »je potrebno stvar razjasniti s katehezo in primernimi pastoralnimi posegi ter zavreči vse, kar je nezdržljivo s Kristusovim evangelijem. Ne smemo pa pozabiti, da takšna izročila pogosto vsebujejo vrednote, ki se dajo brez težav povezati z zahtevami vere. To analogno velja tudi glede novih kulturnih predlogov, ki prihajajo s strani civilne družbe. Pastirji imajo nalogo izrekati presojo, s katero bodo ohranjali vrednote, ki so navzoče v kulturi določenega družbenega okolja, zlasti v ljudski pobožnosti. Pri tem naj gledajo, da liturgično praznovanje nedelj in praznikov ne bo trpelo škode, ampak bo od tega imelo večjo korist.«⁵

ADVENTNI ČAS

96. Advent je čas pričakovanja, spreobrnjenja in upanja:

– je čas pričakovanja in spomina na prvi, ponižni prihod Odrešenika v našem umrljivem telesu; čas pričakovanja in prošnje za zadnji, veličasten prihod Kristusa, Gospoda zgodovine in vesoljnega Sodnika;

– je čas spreobrnjenja, h kateremu nas bogoslužje tega časa pogosto kliče z besedami prerokov, zlasti Janeza Krstnika: »Spreobrnite se, zakaj nebeško kraljestvo se je približalo« (Mt 3,2);

– je čas veselega upanja, kajti odrešenje, ki se uresničuje v Kristusu (prim. Rim 8,24–25), in milost, ki sta pri-

---

⁴ Prim. prav tam, 58.

⁵ Janez Pavel II., *Apostolsko pismo Gospodov dan*, Cerkevni dokumenti 78, Ljubljana 1998, 80.

sotni v svetu, dosegata njuno izpolnitev in polnost. Tako se obljuba spreminja v resničnost, vera v gledanje, mi pa »bomo njemu podobni, ker ga bomo gledali, kakršen je« (1 Jn 3,2).

97. Ljudska pobožnost je pozorna na adventni čas, zlasti kar zadeva pripravo na prihod Mesija. V krščanskem ljudstvu je močno zakoreninjeno prepričanje glede dolgo pričakovanega Odrešenikovega rojstva. Verniki vedo, da je Bog s prerokbami podpiral upanje Izraela na Mesijev prihod.

Ljudski pobožnosti je blizu izreden dogodek, ki ga prevzema z velikim občudovanjem, da je Bog veličastva postal otrok v naročju ponižne in revne Device. Verniki so posebej pozorni na težave, s katerimi se je Devica Marija srečevala v nosečnosti. Pretreseni so ob misli, da v gostišču ni bilo prostora za Jožefa in Marijo, ki bo svetu rodila Božje dete (prim. Lk 2,7).

V zvezi z adventom so nastale razne oblike ljudskih pobožnosti, ki podpirajo vero ljudstva in izročajo nekatere vrednote tega liturgičnega časa iz roda v rod.

Adventni venec

98. Postavitev štirih sveč na vencu iz zelenega vejevja, ki je zlasti v navadi v nemških deželah in v Severni Ameriki, je postala v domovih kristjanov simbol adventa.

Adventni venec, na katerem se nedeljo za nedeljo vse do božičnega praznika prižigajo štiri sveče, spominja na stopnje zgodovine odrešenja pred Kristusom in je znamenje preroške luči, ki je postopoma razsvetljevala noč pričakovanja do vzhoda Sonca pravičnosti (prim. Mal 3,20; Lk 1,78).

Adventne procesije

99. V adventnem času se v raznih krajih obhajajo razne oblike procesij, ki po mestnih ulicah zdaj napove-

dujejo skorajšnje rojstvo Odrešenika (kot »jasna zvezda« v nekaterih italijanskih mestih), predstavljajo Jožefovo in Marijino pot v Betlehem in njuno iskanje prijaznega mesta za Jezusovo rojstvo (kot »posadas« /prenočišče/ v španski in latinsko-ameriški tradiciji).

Zimski časi

100. Na severni polobli v adventu praznujejo »zimске čase«. Ti časi označujejo spremembo letnega časa in trenutke miru za nekatera področja človeške dejavnosti. Ljudska pobožnost pozorno spremlja potek naravnega dogajanja. Med praznovanjem »zimskih časov« seme počiva pod zemljo ter pričakuje luč in toploto sonca, ki ravno ob zimskem sončnem obratu (solsticiju) začne svojo pot ter stori, da se seme začne prebujati.

Kjer je ljudska pobožnost uveljavila praznične izraze glede spremembe časa, jih moramo ohraniti in ovrednotiti kot trenutke prošnje h Gospodu in premišljevanja o pomenu človeškega dela, ki je sodelovanje pri Božjem stvariteljskem dejanju, samouresničenje osebe, služba skupnemu dobremu, uresničenje odrešenjskega načrta.⁶

Devica Marija v adventu

101. Bogoslužje adventnega časa pogosto in na poseben način časti Devico Marijo.⁷ Spominja se nekaterih starozaveznih žena, ki so bile podoba in napoved njene poslanstva; povišuje vero in ponižnost, s katero je Marija iz Nazareta v pripravljenosti in celovitosti sprejela Božji odrešenjski načrt; postavlja v ospredje njeno navzočnost v milostnih dogodkih, ki so se zgodili pred rojstvom Odrešenika. Tudi ljudska pobožnost namenja v adventnem času posebno pozornost Mariji. To nepreklic-

---

⁶ Prim. CS 34, 35, 67.

⁷ Prim. Pavel VI., *Apostolska spodbuda o Marijinem češčenju*, 4.

no potrjujejo razne pobožne vaje, zlasti devetdnevnic v čast Brezmadežni in božična devetdnevnic.

Vrednotenje adventa kot »časa, ki je posebno primeren za češčenje Gospodove Matere,«⁸ ne pomeni, da je treba ta liturgični čas predstaviti kot »Marijin mesec«.

V liturgičnih koledarjih krščanskega Vzhoda je čas priprave na skrivnost razodevanja (advent) božjega odrešenja (teofanije) v skrivnostih rojstva in razodetja edino-rojenega Božjega Sina izrazito marijanski. Pozornost je osredotočena na pripravo Gospodovega prihoda v skrivnosti Božje porodnice. Za krščanski Vzhod so vse marijanske skrivnosti kristusovske, to je v odnosu do našega odrešenja v Kristusu. Tako se v tem času v koptskem obredu prepevajo hvalnice Mariji v *Theotokia*. V vzhodni Siriji se advent imenuje *Subbara* ali oznanjenje, da bi s tem poudarili njeno marijansko značilnost. V bizantinskem obredu pa priprava na božič vsebuje vrsto vedno večjih praznikov in marijanskih odpevov.

102. Praznik Brezmadežne (8. decembra), ki ga verniki doživljajo zelo globoko, vsebuje mnoge oblike ljudske pobožnosti, med njimi ima osrednji pomen devetdnevnic njej v čast. Brez dvoma se vsebina praznika čiste in brezmadežne Device Marije kot izvirne priprave na Jezusovo rojstvo lepo včlenjuje v vsebine, ki uvajajo v advent. Tudi praznik Brezmadežne nas spominja na mesijansko pričakovanje in opozarja na prerokbe in simbole Stare zaveze, ki so v rabi v adventnem bogoslužju.

Kjer se obhaja devetdnevnic v čast Brezmadežne, je treba izbrati preroška besedila, ki izhajajo iz napovedi Prve Mojzesove knjige (3,15) in prehajajo k pozdravu nadangela Gabrijela »polna milosti« (Lk 1,28) in k sporočilu o rojstvu Odrešenika (prim. Lk 1,31–33).

Na ameriški celini se v času pred božičem obhaja praznik Naše Gospe gvadalupske (12. decembra), ki ga sprem-

---

⁸ Prav tam, 4.

ljajo številne ljudske pobožnosti. Praznik zelo primerno vpliva na razpoloženje za sprejem Odrešenika: Marija, »najtesneje združena z začetki Cerkve v Ameriki, je bila žareča Zvezda, ki je razsvetljevala sporočilo o Kristusu Odrešeniku sinovom tega naroda«. ⁹

Božična devetdnevnica

103. Božična devetdnevnica je nastala z namenom, da bi vernikom sporočila bogastvo bogoslužja, ki ga niso tako lahko razumeli. Devetdnevnica je dejansko opravila koristno nalogo in jo lahko opravlja tudi v prihodnje. Vendar je v našem času, ko je postalo sodelovanje ljudstva pri bogoslužnih opravilih bolj dejavno, zaželeno, da v dneh od 17. do 23. decembra obhajamo slovesne večernice z »velikimi antifonami« (ali »O« antifonami), h katerim so verniki povabljeni. Takšno obhajanje devetdnevnice, pred katero ali po kateri so lahko ovrednotene tudi druge sestavine, ljube ljudskim pobožnostim, bi bila odlična »božična devetdnevnica«, v polnosti liturgična in hkrati pozorna na zahteve ljudske pobožnosti. V liturgične večernice je mogoče uvrstiti še druge predvidene sestavine (na primer homilijo, kajenje, prilagoditev prošenj vernikov).

Jaslice

104. Znano je, da se je poleg predstavitev betlehemskih jasli, ki so obstajale v cerkvah že od davnine, v začetku 13. stoletja razširila navada postavljanja malih jaslic po domovih. Brez dvoma so na to vplivale jaslice, ki jih je sv. Frančišek Asiški postavil v Grecciu leta 1223. Pri postavljanju jaslic (pri čemer so zlasti dejavni otroci) je družinskim članom dana priložnost, da so v stiku s skrivnostjo božiča, da se zbirajo pri molitvi ali branju svetopisemskih odlomkov, ki govorijo o Jezusovem rojstvu.

---

⁹ Janez Pavel II., *Nagovor* ob angelovem češčenju (Meksiko, 24. januarja 1999).

Ljudske pobožnosti in adventni duh

105. Glede na intuitivno razumevanje krščanskih skrivnosti ljudska pobožnost lahko dejavno prispeva k ohranjanju nekaterih vrednot adventnega časa, ki jih ogroža razvada, da se priprava na božič skrči na »nakupovalne dejavnosti«, združene s tisoči praznih ponudb, ki jih ponuja porabniška družba.

Ljudska pobožnost nasprotno govori, da moramo Gospodovo rojstvo praznovati zmerno in v veseli preprostosti, v solidarnosti z revnimi in ljudmi na robu družbe. Pričakovanje Odrešenikovega rojstva obrača pozornost na vrednoto življenja in dolžnost, da ga spoštujemo in varujemo od spočetja dalje. Opozarja nas, da ne moremo skladno praznovati rojstva tistega, ki »bo odrešil svoje ljudstvo njegovih grehov« (Mt 1,21), ne da bi si prizadevali odstraniti iz sebe zlo greha in živeti v čuječem pričakovanju Tistega, ki bo prišel ob koncu časov.

BOŽIČNI ČAS

106. V božičnem času Cerkev obhaja skrivnost Gospodovega razodetja: njegovo ponižno rojstvo v Betlehemu, oznanilo pastirjem, ki so kot prvi v Izraelu sprejeli Odrešenika; razodetje modrim, ki »so prišli z Vzhoda« (Mt 2,1) in so prvi med poganskimi narodi v Jezusu prepoznali in počastili Kristusa, Mesija; razodetje božanstva ob reki Jordanu, ko je Oče razodel Jezusa kot »ljubljenega Sina« (Mt 3,17) in je Jezus javno začel svoje mesijansko poslanstvo; znamenje, storjeno v Kani Galilejski, s katerim je Jezus »razodel svoje veličastvo in so njegovi učenci verovali vanj« (Jn 2,11).

107. Poleg omenjenih praznikov, ki dajejo božičnemu času izvirni značaj, so še nekateri drugi prazniki tesno povezani s skrivnostjo Gospodovega razodetja, na primer: mučeništvo nedolžnih otrok (28. decembra), ki so prelili

svojo kri zaradi Herodovega sovraštva do Jezusa in zavračanja njegovega gospostva; spomin Jezusovega imena (3. januarja); praznik svete Družine (nedelja v božični osmini), ko se spominjamo družinske skupnosti, v kateri je »Jezus napredoval v modrosti in starosti in milosti pri Bogu in pri ljudeh« (Lk 2,52); novoletni praznik, ki je močan spomin božanskega, deviškega in odrešenjskega materinstva Marije; praznik Gospodovega darovanja (2. februarja), ki, čeprav že zunaj božičnega časa, označuje srečanje Mesija z izvoljenim ljudstvom, ki ga predstavlja ta Simeon in Ana, ter Simeonova mesijanska napoved.

108. Velik del bogate in neizmerne skrivnosti Gospodovega razodevanja močno odmeva in se izvirno izraža v ljudski pobožnosti, ki je zelo pozorna na dogodke v Gospodovem otroštvu, v katerem se razodeva njegova ljubezen do človeka. Ljudska pobožnost namreč intuitivno doumeva:

– vrednost »duhovnega daru«, ki je lasten božiču: »Zakaj Dete nam je rojeno, sin nam je dan« (prim. Iz 9,5), in je znamenje neskončne ljubezni Boga, ki »je svet tako ljubil, da je dal svojega edinorojenega Sina« (Jn 3,16);

– sporočilo solidarnosti, ki ga božični dogodek prinaša: solidarnost s človekom, ki je grešnik, kajti Jezus, Bog, je postal človek »zaradi nas in zaradi našega zveličanja«;¹⁰ solidarnost z revnimi, kajti Božji Sin »je postal ubog, čeprav je bil bogat, da bi po njegovem uboštvu mi obogateli« (2 Kor 8,9);

– svetost življenja in čudovit dogodek, ki se uresničuje ob vsakem rojstvu, kajti tedaj, ko je Marija rodila, je Beseđa življenja prišla med ljudi in se nam razodela (prim. 1 Jn 1, 2);

– vrednost mesijanskega veselja in miru, po katerem neskončno hrepenijo ljudje vseh časov: angeli oznanjajo

---

¹⁰ DS 150; *Rimski misal*, Red maše – Nicejsko-carigradska veroizpoved.

pastirjem, da je rojen Odrešenik sveta, »knez miru« (Iz 9,5), in izrazijo voščilo »miru ljudem, ki so Bogu po volji« (Lk 2,14);

– ozračje preprostosti in skromnosti, ponižnosti in zaupanja v Boga, ki preveva dogodke ob rojstvu Deteta Jezusa.

Ker ljudska pobožnost tako globoko doumeva božični skrivnosti lastne vrednote, je poklicana k ohranjevanju spomina Gospodovega razodevanja, tako da močno versko izročilo, povezano z božičem, ne postane področje širjenja porabništva in pronicanja novega poganstva.

Božični večer

109. V času med prvimi božičnimi večernicami in polnočno mašo ljudska pobožnost hkrati z božičnimi pesmimi, ki so pomemben izraz božičnega sporočila veselja in miru, predlaga razne molitvene oblike, ki so od kraja do kraja različne. Te naj bi po potrebi uskladili z liturgičnim obhajanjem. Takšne oblike so:

– ponazoritev »živih jaslí« in postavljanje družinskih jaslí, kar daje priložnost za družinsko molitev; takšna molitev obsega branje svetopisemskega poročila o Jezusovem rojstvu, kakor ga je zapisal evangelist Luka, med katerim naj odmevajo značilne božične pesmi, se dvigajo prošnje in zahvale posebej otrok, ki imajo prvo mesto pri tem družinskem srečanju;

– postavitev božičnega drevesa, ki ponuja podobno priložnost za družinsko molitev. Danes ima božično drevo, če pustimo ob strani njegove zgodovinske korenine, močno simbolno vrednost (evokativno) in je zelo razširjeno v krščanskem okolju. Spominja nas bodisi na drevo življenje, rastoče v Edenu (prim. 1 Mz 2,9), bodisi na les križa, zato ima kristološki pomen: Kristus je resnično drevo življenja, rojen iz človeških korenin in iz deviške zemlje Marije, ki je vedno zeleneče drevo, polno sadov. Krščanska okrasitev drevesa po izročilu oznanjevalcev

nordijskih dežel pozna jabolka in kruhke, viseče na vejah. Lahko jim dodajamo tudi »darove«, toda med darovi, ki jih postavljamo pod božično drevo, ne smejo manjkati darovi za uboge, ki jih mora pripraviti vsaka krščanska družina;

– božična večerja. Krščanska družina, ki po običaju vsak dan blagoslavlja pripravljeno mizo in se zahvaljuje Gospodu za hrano, pri božični večerji izvrši to dejanje še z večjo zavzetostjo in pozornostjo, pri kateri se izražata trdnost in veselje družinskih vezi.

110. Cerkev želi, da bi verniki na božični večer (24. decembra), če je le mogoče, prisostvovali bogoslužnemu branju kot neposredni pripravi na evharistično slavje opolnoči.¹¹ Kjer tega ni mogoče uresničiti, je po vzoru takega slavja primerno pripraviti bedenje (vigilijo), združeno s pesmimi, branjem Svetega pisma in sestavinami ljudskih pobožnosti.

111. Pri polnočni maši, ki ima velik liturgični pomen in močan ljudski »naboj«, lahko posebej poudarimo:

– na začetku maše peto oznanilo Gospodovega rojstva, kakor je zapisano v Rimskem martirologiju;

– prošnje vernikov, ki morajo imeti resnično univerzalni značaj; kjer je to primerno, jih povemo tudi v različnih jezikih; pri prinašanju darov pa se vedno spomnimo tudi revnih;

– ob koncu bogoslužja (slovesnosti) lahko ponudimo vernikom v poljub Dete Jezusa in ga položimo v jasli, pripravljene v cerkvi ali v stajah (kolibah).

Praznik svete družine

112. Praznik svete družine Jezusa, Marije in Jožefa (nedelja v božični osmini) daje primerno praznično okolje

---

¹¹ Prim. *Molitveno bogoslužje*, Splošni uvod, 215.

za pripravo nekaterih obredov ali molitvenih srečanj, lastnih krščanski družini.

Spomin na Jožefa, Marijo in Dete Jezusa, ki gredo kot vsaka druga pobožna judovska družina v Jeruzalem, da bi se udeležili velikonočnih praznikov (prim. Lk 2,41–42), bo spodbudil sprejem pastoralnega predloga, da se bo družina skupaj udeležila evharistične daritve. Pomembno je, da ob taki priložnosti družinske skupnosti obnovijo posvetitev sveti nazareški družini,¹² opravijo blagoslov otrok, kakor ga predvideva Rimski obrednik,¹³ kjer je priložnost, pa naj zakonci, sedaj starši, obnovijo obljube, ki so jih dali na dan poroke, prav tako naj obnovijo zaročne obljube, s katerimi so kot zaročenci izrazili pripravljenost za ustanovitev nove družine.¹⁴

Verniki se radi zatekajo k nazareški družini ne samo na sam praznik, ampak v mnogih okoliščinah življenja: radi se vpišejo med člane bratovščine Svete družine, da bi upodobili lastno družinsko ognjišče po vzoru nazareške družine,¹⁵ k njej se tudi zatekajo s pogostimi pobožnimi vzdihljaji, s katerimi se zaupajo njenemu varstvu in jo prosijo, naj bo ob njih v času smrti.¹⁶

Praznik nedolžnih otrok

113. Od 4. stoletja dalje Cerkev praznuje 28. decembra spomin na otroke, ki jih je zaradi Jezusa v slepem besu umoril Herod (prim. Mt 2,16–17). Liturgično izročilo jih imenuje »sveti nedolžni otroci« in jih časti kot mučence. V teku stoletij so umetnost, poezija in ljudska

---

¹² Prim. Posvetitev družine, v: *EI, Aliae concessiones*, 1, str. 50.

¹³ Prim. *Rimski obrednik*, De Benedictionibus, Ordo benedictionis filiorum, Typis Polyglottis Vaticanis 1985, 174–194.

¹⁴ Prim. prav tam, 195–204.

¹⁵ Bratovščino je ustanovil Leon XIII. (14. junija 1892) z apostolskim pismom *Neminem fugit* (v: *Leonis XIII Pontificis Maximi Acta*, Romae 1893, 149–158), potrdil pa jo je Janez Pavel II. z odlokom Papeškega sveta za laike (25. novembra 1987).

¹⁶ Prim. *EI, Piae invocationes*, 83.

pobožnost obdali ta »nežni rod nedolžnih jagnjet«¹⁷ z znamenji nežnosti in priljubljenosti. Tem občutkom nežnosti so se pridruževali tudi izrazi zgražanja zaradi nasilja, s katerim so bili iztrgani iz naročja njihovih mater in izročeni smrti.

Tudi v naših dneh so otroci izpostavljeni mnogim oblikam nasilja, ki ogrožajo njihovo življenje, dostojanstvo, poštenost in pravico do vzgoje. Ta dan je treba imeti pred očmi nepregledno množico nerojenih otrok, umorjenih pod pretvezo zakonov, ki dopuščajo splav, kar je nepojmljiv zločin. Ljudska pobožnost, ki je pozorna na konkretne probleme, je v mnogih krajih obudila k življenju kulturne predstavitve in znamenja ljubezni, kot so skrb za noseče matere, posvojitve otrok ter prizadevanje za njihovo vzgojo.

Sklep starega leta

114. V ljudski pobožnosti so izražene tudi nekatere pobožne vaje, značilne za sklep starega leta. V večini zahodnih dežel se ta dan praznuje konec civilnega leta. Obletnica spodbuja vernike k razmišljanju o »skrivnosti časa« (mysterium temporis), ki teče hitro in neizprosno. To prebujajo v njihovih dušah dvojno občutje: občutje obžalovanja in kesanja za storjene grehe in za zanemarjene milostne priložnosti v letu, ki se izteka, pa tudi občutje hvaležnosti za dobrine, ki so jih prejeli od Boga.

Takšno dvojno zadržanje je v ozadju dveh temu odgovarjajočih pobožnih vaj: vednemu čiščenju Najsvetejšega, ki daje redovnim skupnostim in vernikom priložnost predvsem za tiho zasebno molitev, ter petju *zahvalne pesmi (Te Deum)* kot izrazu skupne hvale in zahvale za dobrote, ki so jih prejeli od Boga v iztekajočem se letu.¹⁸

---

¹⁷ Prudencij, *Cathemerinon XII*, 130: CCL 126, Turnholts 1966, 69; *Molitveno bogoslužje* za 28. decembra, Sv. nedolžni otroci, Hvalnice, himna *Audit tyrannus anxius*.

¹⁸ Prim. *El, Aliae concessionis*, 26, str. 71.

V nekaterih okoljih, zlasti v meniških občestvih in laiških združenjih, ki gojijo evharistično pobožnost, imajo v zadnji noči starega leta molitveno bedenje, ki se navadno sklene s sveto mašo. Takšna bedenja je treba spodbujati, moramo pa jih obhajati v skladu z liturgičnimi vsebinami božične osmine ter živeti ne samo kot upravičeno nasprotje s potratno lahkomišelnostjo, s katero družba praznuje prehod v novo leto, marveč tudi kot skrbno darovanje začetkov tega leta Gospodu.

Praznik svete Božje Matere

115. Osmi dan po božiču, 1. januarja, Cerkev obhaja praznik blažene Device Marije, Božje Matere. Marijino božansko in deviško materinstvo je poseben odrešenski dogodek. Za Devico Marijo je bil ta dogodek uvod in razlog njene izredne slave, za nas pa je izvor milosti in odrešenja, kajti »ona nam je rodila Božjega Sina, začetnika življenja«. ¹⁹

Novega leta dan je izrazito marijanski praznik in daje posebno priložnost za povezavo liturgične pobožnosti z ljudsko. Prva obhaja ta dogodek z njej lastnimi obrazci, druga pa ne opusti, če je prav usmerjena, hvalnic in čestitk Devici zaradi rojstva njenega Božjega Sina, tudi ne opusti poglobitve vsebin številnih molitvenih obrazcev, začevši od tistega, tako dragega vernikom: »Sveta Marija, Mati Božja, prosi za nas grešnike!«

116. Na Zahodu je novo leto kot začetek civilnega leta dan za voščila. Tudi verniki so deležni prazničnega novoletnega vzdušja in si z drugimi izmenjujejo voščila za »srečno novo leto!« Vendar morajo dati tej navadi krščanski pomen in narediti iz nje nekakšen izraz pobožnosti. Verniki namreč vedo, da je »novo leto« postavljeno pod Kristusovo gospostvo, zato ga tudi sami ob izmenjavi voščil

---

¹⁹ *Rimski misal* (1. januarja), Osmina Gospodovega rojstva, Praznik Božje Matere Marije, Prošnja.

izrecno ali vključno zaupajo Kristusovemu gospostvu, kateremu pripadajo dnevi in večni časi (prim. Raz 1,8; 22,13).²⁰

S to zavestjo se povezuje zelo razširjena navada, da na novo leto pojemo himno *O pridi, Stvarnik, Sveti Duh (Veni, creator Spiritus)*, da bi Duh Gospodov vodil misli in dejanja vernikov in krščanskih občestev v vsem novem letu.²¹

117. Med voščili, ki jih ljudje izmenjujejo na dan novega leta, je tudi voščilo za mir. »Voščilo miru« ima globoke svetopisemske, kristološke in božične korenine. »Dobrinu miru« si kar najbolj želijo ljudje vseh časov, čeprav pogosto napadajo, in sicer na najbolj krut in uničujoč način – z vojno.

Apostolski sedež je v soglasju z najgljimi pričakovanji narodov že leta 1967 določil 1. januar za »svetovni dan miru«.

Ljudska pobožnost ni ostala neprizadeta ob tej pobudi apostolskega sedeža in je v luči novorojenega Kneza miru sprejela ta dan kot močni čas molitve in vzgoje za mir ter za vrednote, ki so z njim neločljivo povezane, kot so svoboda, solidarnost in bratstvo, dostojanstvo človeške osebe, varovanje narave, pravica do dela, svetost življenja, odkrivanje krivičnih razmerij, ki vznemirjajo vest in ogrožajo mir.

Praznik Gospodovega razglašenja (sveti trije kralji)

118. Ob prazniku Gospodovega razglašenja, ki je starodavnega izvora in ima bogato vsebino, so vzniknili in se razvila mnoga izročila in prvinski izrazi ljudske pobožnosti. Med njimi je vredno omeniti:

– slovesno naznanilo velike noči in glavnih praznikov v letu. Obnovitev samega praznika, kakor se dogaja v

---

²⁰ Prim. prav tam, Velikonočna vigilijska priprava sveče.

²¹ Prim. El, *Aliae concessionis*, 26, str. 70.

posameznih krajih, je potrebno ustrezno varovati. To je vernikom v pomoč, da odkrijejo povezavo med Gospodovim razglasenjem in veliko nočjo ter usmeritev vseh praznikov k temu največjemu krščanskemu prazniku;

– izmenjavo »darov svetih treh kraljev«. Navada ima korenine v evangeljskem poročilu o darovih, ki so jih modri darovali Detetu Jezusu (prim. Mt 2,11) in še bolj radikalno, v daru Boga Očeta človeštvu z rojstvom Emanuela, Boga med nami (prim. Iz 7, 4; 9,6; Mt 1,23). Zato je zaželeno, da izmenjava darov na praznik svetih treh kraljev ohrani verski značaj, da pokaže svoj najvišji razlog v spominu na evangeljsko pripoved. To bo pomagalo, da bodo ti darovi ohranili izraz krščanske pobožnosti in bodo tako obvarovani elementov potrate, razkošja in razmetavanja, ki so tuji njihovemu izvoru;

– blagoslov domov. Na njihovih vratih se zaznamuje Gospodov križ, letnica pravkar začetega leta, začetne črke po izročilu znanih imen modrih (C + M + B; slovensko: G + M + B), ki jih razlagajo tudi kot kratice »**C**hristus **M**ansionem **B**enedicat« (Kristus naj blagoslovi ta dom), napisane z blagoslovljeno kredo. Takšna dejanja, ki jih opravijo skupine otrok v spremstvu odraslih, izražajo prošnjo za Kristusov blagoslov na priprošnjo modrih in so hkrati priložnost za zbiranje darov za opravljanje karitativnih in misijonskih dejanj;

– solidarnostne pobude v korist ljudi, ki tako kot sveti trije kralji prihajajo iz daljnih dežel. Ljudska pobožnost goji do njih kot kristjanov ali nekristjanov odnos razumevajoče sprejemljivosti in dejavne solidarnosti;

– pomoč pri evangelizaciji narodov. Ljudska pobožnost močno poudarjajo misijonarsko značilnost praznika Gospodovega razglasenja, zaradi česar na ta dan rastejo pobude v korist misijonov, zlasti teh, ki so v zvezi z »misijskim delom svetega detinstva« (Opera missionaria della Santa Infanzia), ki ga je ustanovil apostolski sedež;

– določitev svetih zavetnikov. V mnogih redovnih družbah in bratovščinah je navada, da se posameznim čla-

nom dodeli svetnik, pod čigar varstvo je postavljeno pravkar začeto leto.

Praznik Jezusovega krsta

119. V tesni zvezi z odrešenjskim dogajanjem Gospodovega razglašenja so skrivnosti Jezusovega krsta in njegovega razodetja v Kani Galilejski.

S praznikom Jezusovega krsta se sklene božični čas. Z vidika novejšega časa okrog praznika niso nastali posebni izrazi ljudske pobožnosti. Vendar če so verniki pozorni na to, kar se tiče njihovega krsta in spomina na njihovo rojstvo Božjih otrok, more biti primeren čas za dejavne pobude, kot so uvajanje obreda kropljenja z blagoslovljeno vodo pri vseh nedeljskih mašah, ki jih obhajamo z zbrano množico; osredotočenje homilije in kateheze na krstne teme in simbole.

Praznik Gospodovega darovanja (Svečnica)

120. Do leta 1969 je praznik 2. februarja, ki je sicer vzhodnega izvora,²² nosil na Zahodu ime »očiščenje blažene Device Marije« in je štirideseti dan po božiču sklepal božični čas.

Praznik je vedno imel močan ljudski značaj. Verniki so (se) namreč:

– z veseljem udeleževali procesije v spomin na Jezusov prihod v tempelj in zlasti njegovo srečanje z Očetom, v čigar hišo je stopil prvič, ter na srečanje s Simeonom in Ano. Procesija, ki je na Zahodu nadomestila poganske sprevide razuzdanega značaja, sedaj pa je dobila spokorni značaj, je postala pozneje značilna zaradi blagoslova sveč, ki so jih prižgane nosili v čast Kristusu, ki je »luč za razsvetljenje poganov« (Lk 2,32);

---

²² Na bizantinskem Vzhodu je praznik osredotočen na skrivnosti Hypapante, to je srečanja Odrešenika s tistimi, katere je prišel odrešiti, predstavljata pa jih Simeon in Ana (prim. Lk 2, 29–32).

– bili pozorni na dejanje, ki ga je storila Devica Marija, ki je prinesla svojega Sina v tempelj in je sprejela obred očiščevanja po določbi Mojzesove postave (prim. Lk 12,1-8). V ljudski pobožnosti je dejanje očiščevanja sprejeto kot znamenje ponižnosti Device, zato je bil 2. februar pogosto praznik tistih, ki so v Cerkvi opravljali preprosta vsakdanja dela.

121. Ljudska pobožnost je pozorna na moder in skrivnosten dogodek spočetja in rojstva novega življenja. Zlasti krščanske matere kažejo življenjsko povezanost med materinstvom najčistejše Device, matere Glave skrivnostnega telesa, Cerkve, čeprav obstajajo tudi bistvene razlike, kajti Marijino spočetje in rojstvo Božjega Sina sta edinstveni dejanji. Tudi one so matere po božjem načrtu, kajti rodile so bodoče ude istega mističnega telesa. Iz te intuicije in zaradi določenega *posnemanja (mimesis)* obreda, ki ga je opravila Marija (prim. Lk 2,22–24), se je razvil obred očiščevanja porodnice. Nekatere sestavine tega očiščevanja pa izražajo negativno gledanje na dogajanja v zvezi z rojstvom.

V prenovljenem *Rimskem obredniku* je predviden blagoslov matere bodisi pred porodom²³ bodisi po njem;²⁴ slednji je predviden samo v primeru, ko se porodnica ni mogla udeležiti krsta svojega otroka.

Hvalevredna zadeva je, da matere in očetje prosijo za blagoslov in se tako pridružijo molitvi Cerkve, to je občestvu vere in ljubezni, ki v molitvi prosi, da bi se srečno iztekel čas pričakovanja (blagoslov pred porodom) ter zahvala Bogu za prejeti dar (blagoslov po porodu).

122. V nekaterih krajevnih Cerkvah (škofijah) je ovrednotenje izvirnih elementov evangeljskega poročila na

---

²³ *Rimski obrednik*, De Benedictionibus, Ordo benedictionis mulieris ante partum, 219–231.

²⁴ Prav tam, Ordo benedictionis mulieris post partum, 236–253.

praznik Gospodovega darovanja (Lk 2,22–40), kot so poslušnost Jožefa in Marije Gospodovi postavi, uboštvo svetih zaročencev, deviškost Jezusove Matere spodbudilo k temu, da so svečnico (2. februar) sprejeli kot praznik tistih, ki so se posvetili službi Gospodu in bratom v različnih oblikah posvečenega življenja.

123. Svečnica ohranja ljudski značaj. Vendar je potrebno, da jo obhajamo v polni soglasnosti s pristno praznično vsebino. Ne bi bilo prav, če bi ljudska pobožnost v obhajanju Gospodovega darovanja prezrla glavno kristološko vsebino in se zadržala skoraj izključno na marijanskih vidikih. Dejstvo, da moramo praznik »dojeti ... spominjajoč se Sina hkrati z Materjo«,²⁵ ni v skladu z možnimi drugačnimi pogledi. Na domovih shranjena sveča pa mora biti vernikom znamenje Kristusa, ki je »luč sveta«, zato tudi spodbuda za izražanje vere.

POSTNI ČAS

124. Post je čas, ki začenja in pripravlja obhajanje velike noči. Je čas poslušanja Božje besede in spreobrnjenja, priprave in spomina na krst, sprave z Bogom in brati, bolj pogostega zatekanja k »orožju krščanske pokore«;²⁶ molitvi, postu in miloščini (prim. Mt 6,1–6, 16–18).

V območju ljudske pobožnosti je skrivnostni pomen postnega časa težje razumljiv, zato so v njej skromno zastopane pomembne vrednote in vsebine, kot so odnos med »zakramentom štiridesetih dni« in zakramenti krščanskega uvajanja, prav tako skrivnost »izhoda« (eksodusa), ki je prisoten v postnem itinerariju. Glede na stalnico ljudske pobožnosti, zazrte v premišljevanje skrivnosti Kristusove človeške narave, so verniki v postnem času pozorni predvsem na Gospodovo trpljenje in smrt.

---

²⁵ Pavel VI., *Apostolska spodbuda o Marijinem češčenju*, 7.

²⁶ *Rimski misal*, Pepelnica, glavna prošnja.

125. Začetek štiridesetdnevnega posta je v rimskem obredu zaznamovan s resnim znamenjem pepeljenja, ki označuje bogoslužje pepelnične srede. Izhajajoč iz starega obredja, v katerem so spokorjeni grešniki sprejemali kanonično pokoro, je posipanje s pepelom znamenje priznanja lastne krhkosti in umrljivosti, ki potrebuje odrešenja Božje milosti. Cerkev ga je ohranila kot znamenje spokorjenega srca, ki ga mora vsak kristjan sprejeti v postnem času, in ne zgolj kot zunanje znamenje. Vernikom, ki v velikem številu pristopajo k pepeljenju, je treba pomagati, da bodo razumeli notranji pomen tega dejanja, ki spodbuja k spreobrnjenju in prizadevanju za velikonočno prenavo.

Kljub razkristjanjenju današnje družbe verno ljudstvo jasno spoznava, da moramo v postnem času duše obračati k stvarem, ki nekaj štejejo; da sta potrebna evangelijsko prizadevanje in življenjska skladnost, uresničena v dobrih delih in odpovedi temu, kar je odvečno in razkošno, pa tudi v znamenjih solidarnosti s trpečimi in potrebnimi.

Tudi verniki, ki poredkoma sprejemajo zakrament pokore in evharistije, vedo, kakor o tem pričuje starodavno cerkveno izročilo, da sta postni in velikonočni čas v tesni povezavi s cerkveno zapovedjo, da se svojih velikih grehov spovedo vsaj enkrat na leto in prejmejo sveto obhajilo vsaj enkrat v letu, po možnosti v velikonočnem času.²⁷

126. Razhajanje med liturgičnim in ljudskim pojmovanjem postnega časa ni razlog, da ne bi čas štiridesetih dni predstavljal dejavno priložnost za plodno sodelovanje med liturgijo in ljudsko pobožnostjo.

Primer takega sodelovanja je v dejstvu, da ljudska pobožnost daje prednost nekaterim dnevom, pobožnim va-

---

²⁷ Prim. ZCP, kan. 989 in 920.

jam, apostolatskim in dobronam dejavnostim, ki jih postna liturgija predvideva in priporoča. Post, ki je že od davnine tako značilen za ta liturgični čas, je »vaja«, ki prostovoljno osvobaja od potreb zemeljskega življenja, da bi odkrili nujnost tistega življenja, ki prihaja od zgoraj: »Človek ne živi samo od kruha, marveč od vsake besede, ki izhaja iz Božjih ust« (prim. 2 Mz 8,3; Mt 4,4; Lk 4,4; Poobhajilna antifona na 1. postno nedeljo).

Češčenje Kristusa, križanega

127. Postni čas se konča z začetkom velikonočnega tridnevja, ki se prične z mašo Gospodove zadnje večerje. V velikonočnem tridnevju pa je veliki petek, ki je posvečen spominu Gospodovega trpljenja, najpomembnejši dan »češčenja svetega križa«.

Ljudska pobožnost želi že predčasno častiti sveti križ. Dejansko je že od zgodnje krščanske tradicije vsak petek v postnem času spominski dan Kristusovega trpljenja, verniki pa radi izkazujejo svojo pobožnost skrivnosti križa.

Ko premišlujejo o križanem Zveličarju, laže razumejo pomen neizmerne in krivičnega trpljenja, ki ga je Jezus, sveti in nedolžni, pretrpel za odrešenje človeka, ter hkrati doumevajo vrednost njegove solidarnostne ljubezni in učinkovitost njegove odrešenijske žrtve.

128. Številni in različni izrazi pobožnosti do križanega Kristusa dobijo poseben poudarek v cerkvah, posvečenih skrivnosti svetega križa, ter v cerkvah, kjer se častijo pristni ostanki (relikvije) svetega križa. »Najdenje svetega križa«, ki se je po izročilu zgodilo v prvi polovici 4. stoletja in se je razširilo po vsem svetu kot češčenje delčkov križa, je prispevalo pomemben prispevek k češčenju svetega križa.

V izrazih pobožnosti v čast križanemu Kristusu se običajna znamenja ljudske pobožnosti, kot so pesmi in

molitve ter kretnje, kot so izpostavljanje, poljub, procesija in blagoslov s križem, prepletajo na razne načine in tako dajejo priložnost za pobožne vaje, včasih zelo cenjene po svoji vsebinski in formalni plati.

Vendar pa pobožnost v čast svetemu križu pogosto potrebuje tudi določene pojasnitve. Vernikom je treba pojasniti bistveni odnos med križem in vstajenjskim dogodkom: križ in prazen grob, Kristusova smrt in vstajenje sta nerazdružljiva v evangeljskem poročilu in v Božjem odrešenjskem načrtu. V krščanskem izročilu je križ izraz zmage nad močjo teme, zato ga predstavlja kot neprecenljivi biser, ki je postal znamenje blagoslova bodisi tedaj, ko z njim zaznamujemo sebe, bodisi druge osebe ali stvari.

129. Evangeljsko poročilo zelo skrbno opisuje posamezne trenutke Kristusovega trpljenja, ljudska pobožnost pa teži k njej lastnemu opisovanju in razlikovanju. Zato so verniki že od nekdaj posvečali pozornost posameznim vidikom Kristusovega trpljenja in so jih sprejeli kot predmet posebnih pobožnosti. Tako: »Glejte, človek!« (Ecce homo!), zasramovani Kristus s »trnjevo krono in škrlatnim plaščem« (Jn 19,5), ki ga Pilat pripelje pred množico; svete Gospodove rane, zlasti prebodena stran in iz nje tekoča kri (prim. Jn 19,34); mučilna orodja, sramotilni steber, svete stopnice, trnjeva krona, žebliji, sulica za prebadanje; dalje sveti prt oziroma povoji (tenčica).

Ti izrazi pobožnosti, katerih začetniki so v nekaterih primerih po svetosti znane osebe, so upravičeni. Vendar je zaradi nevarnosti pretiranega drobljenja v premišljevanju skrivnosti križa potrebno poudariti celostno upoštevanje Kristusovega trpljenja v duhu svetopisemskega in patrišičnega izročila.

Branje Gospodovega trpljenja

130. Cerkev spodbuja vernike k pogostemu, osebne-
mu in skupnemu branju Božje besede. Brez dvoma imajo svetopisemske strani, ki poročajo o Gospodovem trp-

ljenju, posebno pastoralno vrednost, zaradi česar *Rimski obrednik* (Bolniško maziljenje..) priporoča v času, ko vernik doživlja smrtni boj, branje poročila o Gospodovem trpljenju bodisi v celoti bodisi posameznih odlomkov.²⁸

V postnem času mora ljubezen do križanega Kristusa krščanske skupnosti privedi do tega, da bodo zlasti ob sredah in petkih radi premišljevali Gospodovo trpljenje.

Branje Gospodovega trpljenja, ki ima pomemben teološki pomen, priteguje pozornost vernikov bodisi zaradi vsebine bodisi zaradi pripovedne zasnove. V njih prebujajo občutke pristne pobožnosti: kesanje zaradi storjenih krivic, kajti verniki spoznavajo, da je Kristus umrl za odpuščanje grehov vsega človeštva, torej tudi njihovih; sočustvovanje in solidarnost z Nedolžnim in po krivici preganjanim; hvaležnost za neskončno ljubezen Jezusa, prvorojenega brata, ki jo je pokazal v svojem trpljenju do vseh ljudi, svojih bratov; prizadevanje, da bi mu sledili v krotkosti, potrpežljivosti, usmiljenju, odpuščanju krivic, zaupni predanosti v Očetove roke, ki jo Jezus v tako bogati in učinkoviti obliki razodeva v svojem trpljenju.

Branje Gospodovega trpljenja zunaj liturgičnega slavja lahko primerno »dramatiziramo« tako, da posameznim bralcem zaupamo njim ustrezno besedilo, med besedilo pa vstavimo pesmi in trenutke premišljevalne tišine.

Križev pot

131. Med pobožnimi vajami, s katerimi verniki častijo Gospodovo trpljenje, je malo tako priljubljenih, kot je *križev pot* (*Via crucis*). S to pobožno vajo verniki zavzeto spremljajo zadnjo pot, ki jo je Jezus prehodil v svojem zemeljskem življenju: od Oljske gore, kjer so Gospoda »na pristavi, ki se imenuje Getsemani« (Mr 14, 2), »obšle smrtne težave« (Lk 22,44), do Kalvarije, kjer je bil križan med dvema razbojnikoma (prim. Lk 23,33), in vrta, kjer je bil položen v novi grob, vklesan v skalo (prim. Jn 19,40-42).

Potrditev ljubezni krščanskega ljudstva do te pobožne vaje so mnogi križevi poti, postavljeni v cerkvah, svetiščih, samostanih in tudi na odprtem, na poljih ali ob vzpenjanju na griče, tako da posamezne postaje prispevajo k pristnemu verskemu doživetju.

132. *Križev pot* je sinteza raznih pobožnosti, ki so se razvile v poznem srednjem veku: romanja v Sveto deželo, med katerimi so verniki pobožno obiskali kraje Gospodovega trpljenja; pobožnosti »Kristusovih padcev« pod težo križa; pobožnosti »Kristusovih poti bolečin«, ki so v procesiji iz ene cerkve v drugo ponavzočevale spomin na poti, ki jih je Kristus prehodil v času svojega trpljenja; pobožnosti »Kristusovih postaj«, to je trenutkov, ko se je Jezus med potjo na Kalvarijo ustavil bodisi prisiljen od mučiteljev bodisi izčrpan od napora, ali pa se želi, gnan od ljubezni, zadržati v pogovoru z možmi in ženami, ki so navzoči ob njegovem trpljenju.

V sedanji obliki je križev pot, kakor to potrjuje prva polovica 17. stoletja, širil zlasti sv. Leonardo Portomavriški (+1751),²⁹ potrdil pa ga je Apostolski sedež in obdaril z odpustki; ta križev pot ima štirinajst postaj.

133. *Križev pot* je začrtal Sveti Duh kot božji ogenj, ki je žarel v Kristusovem srcu (prim. Lk 12,49–50) in ga je pripeljal na Kalvarijo. Cerkev ga ceni in je z njim ohranila živ spomin na besede in dogodke zadnjih dni svojega Zaročenca in Gospoda.

Pri pobožnosti križevega pota se združujejo različni in značilni izrazi krščanske duhovnosti: življenje kot pot in romanje; kot prehoda preko skrivnosti križa od zemeljskega suženjstva v nebeško kraljestvo; kot želja, da bi se čim bolj oblikovali po Kristusovemu trpljenju; kot zahte-

---

²⁸ Prim. *Rimski obrednik, Bolniško maziljenje in pastoralna skrb za bolnike*, Ljubljana 1974, 224–229, str. 111–116.

²⁹ Prim. EI, *Aliae concessionis*, 13, str. 59–60.

va, da bi hodili za Kristusom, kajti učenec mora hoditi za svojim Učiteljem in nositi vsak dan svoj križ (prim. Lk 9,23).

Zaradi vsega tega je križev pot za postni čas posebej primerna pobožnost.

134. Za duhovno bogato izvedbo *križevega pota* so lahko koristna naslednja priporočila:

– tradicionalna oblika s štirinajstimi postajami je značilna oblika te pobožne vaje; vendar ne gre prezreti možnosti nadomestila kake »postaje« z drugimi ustreznimi evangeljskimi dogodki Kristusove poslednje poti, ki odstopa od tradicionalne oblike;

– v vsakem primeru obstajajo še druge (alternativne) oblike križevega pota, ki jih je odobril apostolski sedež³⁰ ali javno predstavil rimski papež:³¹ te je potrebno sprejeti kot pristne oblike, ob katerih se ustrezno navdihujemo;

– križev pot je pobožna vaja v zvezi s Kristusovim trpljenjem; vendar je primerno, da ga sklenemo tako, da se verniki odprejo v pričakovanje, polno vere in upanja v vstajenje. Po zgledu postaje *Anastasis* ob koncu križevega pota v Jeruzalemu lahko sklenemo to pobožno vajo s spominom na Gospodovo vstajenje.

135. Na voljo imamo mnogo besedil križevega pota. Napisali so jih pastirji, ki jih je navdihovalo pristno spoštovanje pobožne vaje in so bili prepričani v njegovo duhovno učinkovitost. V nekaterih primeri so bili avtorji verni laiki, znani po svetem življenju ter verski ali literarni nadarjenosti.

Pri izbiri besedila upoštevamo morebitna navodila škofov, zlasti pa potrebe udeležencev pri pobožni vaji ter

---

³⁰ Tako npr. križev pot, objavljen v *Libro del pellegrino*, ki ga je pripravil Osrednji odbor za praznovanje jubilejnega leta 1975.

³¹ Gre za besedila, ki jih je molil Janez Pavel II. pri križevem potu v Koloseju leta 1991, 1992 in 1994.

pastoralno načelo modrega usklajevanja starega in novega. Vedno je treba dati prednost besedilom, v katerih v izvorni obliki odmeva svetopisemska beseda, ali besedilom, ki so napisana v žlahtnem in preprostem jeziku.

Modra izvedba križevega pota, v katerem se harmonično izmenjujejo besede, tihota, pesmi, procesija in postanki v premišljevanju, prispeva k temu, da dosežemo duhovne sadove te pobožne vaje.

Pot Matere

136. Tisti, ki so združeni z Božjim odrešenjskim načrtom (prim. Lk 2,34–35), križanim Kristusom in z žalostno Devico, so združeni tudi v bogoslužju in ljudski pobožnosti.

Kot je Kristus »mož bolečin« (Iz 53,3), v katerem je Bog »s krvjo njegovega križa uresničil mir in tako po njem s seboj spravil vse, kar je na zemlji in kar je v nebesih« (Kol 1,20), tako je tudi Marija »žena bolečin«, ki jo je Bog hotel pridružiti svojemu Sinu kot mater in soudeleženko njegovega trpljenja (*socia passionis*).

Od časa Kristusove mladosti je življenje svete Device, deležene zavračanja, ki ga je bil deležen njen Sin, teklo v znamenju napovedi presunitve z mečem (prim. Lk 2,35). Pobožno krščansko ljudstvo je prepoznalo v življenju žalostne Matere sedem glavnih dogodkov in jih označilo kot »sedem žalosti« blažene Device Marije.

Tako je ob vzorcu križevega pota vzniknila tudi pobožna vaja *pot žalostne Matere (Via Matris dolorosae)* ali preprosto *pot Matere (Via Matris)*, ki jo je prav tako potrdil Apostolski sedež.³² Začetne oblike te poti so prepoznavne od 16. stoletja dalje, v sedanji obliki pa najpozneje od 19. stoletja. Osnovna zamisel je ta, da je vse življenje Device od Simeonove preroške napovedi (prim. Lk 2,34–35) do smrti in pokopa njenega Sina nekakšna pot vere in

---

³² Prim. Leon XIII, *Apostolsko pismo Deiparae Perdolentis*, v: Leonis XIII Pontificis Maximi Acta, III, Romae 1884, 220–222.

žalosti; pot, ki je zaznamovana s sedmimi »postajami«, te pa ustrezajo »sedmim žalostim« Gospodove Matere.

137. Pobožna vaja *pot Matere* se lepo ujema z nekaterimi vsebinami, ki so lastne postnemu dogajanju. Ker je žalost Device Marije v tem, da so ljudje zavrgli Kristusa, *Marijina pot* nenehno in nujno spominja na skrivnost Kristusa, trpečega Gospodovega služabnika (prim. Iz 52, 13-53,12), ki ga je njegovo ljudstvo zavrnilo (prim. Jn 1,11; Lk 2,1-7; 2,34-35; 4,28-29; Mt 26,47-56; Apd 12,1-5). Spominja tudi na skrivnost Cerkve, kajti postaje Materine poti so stopnje tiste poti vere in žalosti, v katerih je Marija hodila pred Cerkvijo in jo mora slednja prehoditi do dovršitve časov.

Marijina pot je najboljše upodobljena v Sočutni (Pieta), nezčrpn podobi krščanske umetnosti od srednjega veka dalje.

VELIKI TEDEN

138. »V velikem tednu Cerkev slavi skrivnosti odrešenja, ki jih je Kristus dopolnil ob koncu svojega življenja začeniši od njegovega mesijanskega vhoda v Jeruzalem.«³³

Pri obredih velikega tedna ima udeležba vernega ljudstva pomembno vlogo. Nekateri izmed teh obredov imajo svoje sledi v prvinah ljudske pobožnosti. Zgodilo pa se je, da je tekom stoletij nastala v obredih velikega tedna neka vzporednost v praznovanju, zato imamo nekako dva cikla različnega značaja: eden je strogo liturgičen, drugi pa ima značilnosti posebnih pobožnih vaj, posebej procesije.

Takšno dvojnost liturgičnih opravil in pobožnih vaj je potrebno pravilno uskladiti. Kar zadeva veliki teden, morata pozornost in ljubezen do izrazov tradicionalne pobožnosti, tako ljube vernemu ljudstvu, voditi k ovred-

---

³³ Kongregacija za bogoslužje, *Lettera circolare sulla preparazione e celebrazione delle feste pasquali* (16. 1. 1988), 27.

notenju liturgičnih opravil, ki jih bodo podpirala tudi dejanja ljudske pobožnosti.

Cvetna nedelja

Palmove in oljčne veje ter veje drugih dreves

139. »Veliki teden se prične z oljčno nedeljo 'Gospodovega trpljenja', ki združuje Kristusov slovesni vhod in napoved trpljenja.«³⁴

Procesija, ki nas spominja na Jezusov mesijanski vhod v Jeruzalem, ima praznični in ljudski značaj. Verniki zelo radi ohranjajo na svojih domovih in ponekod tudi na delovnih mestih palmove in oljčne veje ter veje drugih dreves, ki so bile blagoslovljene in so jih nosili v procesiji.

Vernike je treba poučiti o značaju te slovesnosti, da bodo razumeli njen pomen. Tako je na primer dobro poudariti, da je pomembno pri procesiji sodelovati, ne zgolj oskrbeti palmovo ali oljčno vejo; da vej ne smemo shranjevati kot nekak obesek s čarovno močjo ali kot zdravilno ter zle vplive odvrčajočo stvar, da bi tako zadržali daleč hudobne duhove in bi od hiš in polj odstranili škodo, ki so jo povzročili, kar bi bilo dejansko praznoverje.

Palmove in oljčne veje naj bodo shranjene predvsem kot pričevanje vere v Kristusa, mesijanskega kralja, in njegovo velikonočno zmago.

VELIKONOČNO TRIDNEVJE

140. Vsako leto »v svetem tridnevju križanega, pokopanega in vstalega«³⁵ ali v velikonočnem tridnevju, ki se

---

³⁴ Prav tam, 28.

³⁵ Sv. Avguštín, *Epistula* 55, 24; CSEL 34/2, Vindobonae 1895, 195. Prim. Kongregacija za obrede, Splošni dekret *Maxima redemptionis nostrae mysteria*, v: AAS 47 (1955) 338.

prične z večerno mašo velikega četrtega (ali *Gospodove večerje*) do večernic na nedeljo vstajenja (veliko noč), Cerkev praznuje velike skrivnosti človeškega odrešenja »v najtesnejšem občestvu s Kristusom, svojim zaročencem.«³⁶

Veliki četrtek

Obisk kraja shranjevanja Najsvetejšega

141. Ljudska pobožnost je posebej pozorna na češčenje Najsvetejšega, ki sledi maši velikega četrtega (Gospodove večerje).³⁷ Glede na zgodovinski razvoj, ki pa v razvojnih stopnjah še ni povsem pojasnjen, je kraj shranjevanja označen kot »Božji grob«. Verniki so se zbirali ob njem, da bi počastili Jezusa, ki je bil po snemanju s križa položen v grob, kjer je ostal okoli štirideset ur.

Vernike je potrebno poučiti o pomenu shranjevanja Najsvetejšega. Opravljeno naj bo v resni slovesnosti in v pozornosti na bistveno – na shranitev Kristusovega telesa, ki ga bodo verniki prejeli pri bogoslužju velikega petka in bo na voljo za popotnico bolnikom.³⁸ Ta obred naj bo poziv k tihemu in dalj čas trajajočemu češčenju čudovitega zakramenta, ki je bil ustanovljen tega dne.

Zato se je treba izogibati, da bi kraj shranjevanja Najsvetejšega imenovali »grob«, pa tudi njegova ureditev naj ne bo podobna kraju pokopa. Tabernakej namreč ne sme imeti podobe groba ali pogrebne žare. Najsvetejše naj bo

---

³⁶ Kongregacija za bogoslužje, *Lettera circolare sulla preparazione e celebrazione delle feste pasquali*, 38.

³⁷ Procesija in shranjevanje Najsvetejšega se ne opravi v tistih cerkvah, v katerih na veliki petek ne bomo obhajali Gospodovega trpljenja. Prim. Kongregacija za bogoslužje, *Lettera circolare sulla preparazione delle feste pasquali*, 54.

³⁸ Prim. Kongregacija za bogoslužje, *Lettera circolare sulla preparazione delle feste pasquali*, 55; Kongregacija svetih obredov, *Navodilo o češčenju evharistične skrivnosti*, 49.

shranjeno v zaprtem tabernaklju in ga ne izpostavljamo v monštranci.³⁹

Na veliki četrtek po polnoči se češčenje sklene brez zunanje slovesnosti, kajti že se je pričel dan Gospodovega trpljenja.⁴⁰

Veliki petek

Procesija velikega petka

142. Na veliki petek se Cerkev spominja Kristusove odrešitjske smrti. V popoldanskem bogoslužju premišljuje Gospodovo trpljenje, prosi za odrešenje sveta, časti križ in se spominja svojega izvora iz odprte Kristusove strani (prim. Jn 19,34).⁴¹

Med izrazi ljudske pobožnosti velikega petka ima poleg *križevega pota* vidno mesto procesija »umrlega Kristusa«. Glede na oblike, ki so lastne ljudski pobožnosti, je procesija manjši sprevod prijateljev in učencev, ki so Kristusovo telo vzeli s križa in ga odnesli na mesto, kjer je »bil grob, izklesan v skalo, kamor še nihče ni bil položen« (Lk 23,53).

Procesija »umrlega Kristusa« se navadno dogaja v resnobi, tihoti in molitvi ter z udeležbo množice vernikov, ki razumejo bogastvo pomenov skrivnosti Kristusovega pokopa.

143. Treba je poskrbeti, da ti izrazi ljudske pobožnosti ne bodo v očeh vernikov ne po času obhajanja ne po načinu njihovega zbiranja nadomestek bogoslužnih obredov velikega petka.

V pastoralni pripravi na veliki petek moramo nameniti kar največjo pozornost bogoslužnim opravilom, zato

---

³⁹ Prim. Kongregacija za bogoslužje, *Lettera circolare sulla preparazione delle feste pasquali*, 55

⁴⁰ Prav tam, 56.

⁴¹ Prim. B 5; sv. Avguštin, *Enarratio in Psalmum 138*, 2: CCL 40, Tumholt 1956, str. 1991.

je treba vernikom pojasniti, da z vidika objektivnega presojanja nobena druga pobožna vaja ne sme nadomestiti liturgičnega obhajanja.

Prav tako je treba paziti, da ne bi med slovesnim bogoslužjem velikega petka opravljali procesije »umrlega Kristusa«, kar bi pomenilo popačeno mešanico praznovanja.

Predstavitev Kristusovega trpljenja

144. V času velikega tedna, zlasti na veliki petek, je v mnogih deželah navada predstavitve Kristusovega trpljenja (pasijonske igre). Velikokrat gre za prave »svete predstavitve«, ki jih smemo upravičeno prišteti med pobožne vaje. Te svete predstavitve imajo svoje korenine v liturgiji. Nekatero izmed njih, ki so nastale tako rekoč v meniških krogih, so bile deležne pravega dramaturškega razvoja in so pozneje prešle v cerkve.

V mnogih krajih je bila priprava in izvedba predstavitev Kristusovega trpljenja zaupana bratovščinam, njihovi člani pa so sprejeli posebne naloge v krščanskem življenju. Igralci in gledalci so v teh predstavitvah udeleženi z verskim dogajanjem in pristno pobožnostjo. Zaželeno je, da se predstavitve Gospodovega trpljenja ne bi oddaljile od čistih in podarjenih oblik pobožnosti, da ne bi prevzele značaja, ki je lasten folklorističnim predstavam, ki bolj nagovarjajo interes turistov kot pa verskega duha.

V zvezi s temi predstavitvami naj se vernikom pojasni globoka razlika med »predstavo«, ki je nekakšna posnemanje (mimesis), in »liturgičnim obredom«, ki je spomin (anamnesis), to je skrivnostna navzočnost trpljenja kot odrešenjskega dogodka.

Vsekakor pa je treba opustiti spokorno prakso, ki ponazarja križanje z žebli.

Spomin žalostne Matere Božje

145. Glede na versko in pastoralno pomembnost je priporočljivo praznovanje »žalostne Matere Božje« (spo-

min žalosti Device Marije).⁴² Ljudska pobožnost je sledeč evangelijskemu poročilu, naglašala povezanost Matere z odrešenjskim trpljenjem Sina (prim. Jn 19,25–27; Lk 2,34 sl.) in je priklicala k življenju razne pobožne vaje, med katerimi omenjamo:

– *Marijin jok (Planctus Mariae)*. Gre za globoko občutje bolečine, ki ga včasih podpirajo literarna in glasbena dela; Devica objokuje ne samo smrt svojega nedolžnega in svetega Sina, največjo dobroto, marveč tudi zablodo svojega ljudstva in grehe človeštva;

– *ura Zapuščene (Hora Desolatae)*. V njej verniki z izrazi občutene pobožnosti »delajo družbo« Gospodovi Materi, ki je po smrti edinega Sina ostala sama, potopljena v globoko žalost. V premišljevanju Device s Sinom v naročju – Sočutne (Pieta) – spoznavajo, da se v Mariji osredinja žalost vsega sveta zaradi Kristusove smrti. V Mariji vidijo podobo vseh mater, ki so v zgodovini človeštva objokovale smrt sina. Ta pobožna vaja, ki jo v nekaterih krajih Latinske Amerike imenujejo *kesanje (el pesame)*, se nikakor ne sme omejiti le na izražanje človeškega občutja ob zapuščeni materi, marveč mora izražati vero v vstajenje; pripevati mora k razumevanju veličine Kristusove odrešilne ljubezni in soudeležnosti njegove Matere pri njej.

Velika sobota

146. »Na veliko soboto se Cerkev ustavi ob Gospodovem grobu, premišljuje njegovo trpljenje in smrt, sestop v kraljestvo mrtvih ter v molitvi in postu čaka njegovo Vstajenje«. ⁴³

Ljudska pobožnost ne sme ostati ob strani posebnemu značaju velike sobote, zato naj navade in praznična izročila, povezana s tem dnevom, v katerem se je nekdanj pred-

---

⁴² Kongregacija za bogoslužje, *Littera circolare sulla preparazione e celebrazione delle feste pasquali*, 72

⁴³ Prav tam, 73.

časno obhajalo velikonočno praznovanje, ohranijo do velikonočne vigilijske in dneva.

Ura Matere

147. Po izročilu je v Mariji združeno vse telo Cerkve, ki je »zbor vseh verujočih« (»credentium collectio universa«).⁴⁴ Zato je Devica Marija, ki stoji ob grobu Sina, kot jo predstavlja cerkveno izročilo, podoba (ikona) deviške Cerkve, ki bedi ob grobu svojega Zaročenca, čakajoč na praznik vstajenja.

V takem doživljanju odnosa med Marijo in Cerkvijo se navdihuje pobožna vaja *ura Matere*. Medtem ko telo Sina počiva v grobu in se je njegova duša spustila v kraljestvo mrtvih, da bi prednikom naznanila čudovito osvoboditev iz kraljestva teme, Devica Marija, ki vnaprej ponazarja in poseblja Cerkev, z globoko vero čaka zmago Sina nad smrtjo.

Velikonočna nedelja

148. Tudi z velikonočno nedeljo, ki je največji praznik v liturgičnem letu, so povezane mnoge ljudske pobožnosti, ki vse po vrsti kot bogoslužni izraz povzdigujejo novo stvarnost in slavo vstalega Kristusa, prav tako Božjo moč, ki izvira iz njegove zmage nad grehom in smrtjo.

Srečanje Vstalega z Materjo

149. Ljudska pobožnost je doumela, da je povezanost Sina z Materjo nenehna tako v času bolečine in smrti kot v času veselja in vstajenja.

Liturgična trditev, po kateri je Bog Devico Marijo napolnil z veseljem ob vstajenju Sina,⁴⁵ je bila tako rekoč

---

⁴⁴ Rupertus di Deutz, *De glorificatione Trinitatis*, VII, 13: PL 169, 155D.

⁴⁵ Prim. *Molitveno bogoslužje*, Skupni prazniki Device Marije, 2. večernice, Prošnje; Maše v čast blažene Marije Device, I, formular 15: Blažena Devica Marija ob Gospodovem vstajenju, Hvalospev.

prevedena in predstavljena v ljudski pobožnosti v pobožni vaji *srečanja Matere in vstalega Sina*: na velikonočno jutro se srečata dve procesiji, ena noseč podobo žalostne Matere, druga nesoč vstalega Kristusa, da bi s tem označili, da je bila Devica prva in v polnosti deležna skrivnosti vstajenja svojega Sina.

Glede te pobožne vaje velja pripomba, ki je bila izražena glede procesije »umrlega Kristusa«: ta procesija ne sme imeti večje veljave kot bogoslužni obredi velikonočne nedelje in tudi ne sme dati prostora neumestnim mešanicam.⁴⁶

Blagoslov družinske mize

150. Celotno velikonočno bogoslužje preveva zavest novosti: nova je narava, kajti na severni polobli velika noč sovпада s prebujanjem pomladi; nova sta ogenj in voda; nova so srca kristjanov, prenovljena v zakramentu pokore in, kot je to zaželeno, v zakramentih krščanskega uvajanja; nova je tako rekoč tudi evharistija. Vse to je novost in stvarnost ter znamenje novega življenja, ki ga je pričel Kristus s svojim vstajenjem.

Med pobožnimi vajami, ki so v zvezi z velikonočnim dogodkom, je tradicionalni blagoslov pirhov kot znamenja življenja ter blagoslov družinske mize. Ta blagoslov, ki je v mnogih krščanskih družinah vsakdanja navada in ga je treba podpirati,⁴⁷ dobi na veliko noč poseben pomen: z vodo, blagoslovljeno na velikonočno vigilijo, ki jo verniki hvalevredno prinesejo na svoje domove, družinski oče ali kateri izmed članov domače družine blagoslovi praznično mizo.

Velikonočni pozdrav Materi Vstalega

151. V nekaterih krajih se ob koncu velikonočne vigilije ali po drugih večernicah velikonočne nedelje opravi

---

⁴⁶ Prim. zgoraj, št. 143.

kratka pobožna vaja: blagoslov rož, ki bodo razdeljene med vernike kot znamenje velikonočnega veselja ter počasti-tev podobe Žalostne Matere Božje, ki jo včasih med pre-pevanjem *Raduj se, Kraljica nebeška (Regina caeli laeta-re)* kronajo. Verniki, ki so se pridružili žalosti Device za-radi trpljenja njenega Sina, se tako želijo z njo veseliti vstajenjskega dogodka.

Ta pobožna vaja, ki nikakor ne sme biti vključena v bo-goslužno obhajanje, je v soglasju z velikonočno skrivnost-jo in je nadaljnji dokaz, kako je ljudska pobožnost razumela pridružitve Matere odrešenjskemu delu njenega Sina.

VELIKONOČNI ČAS

Vsakoletni blagoslov družin in bivališč

152. V velikonočnem času – ali v drugem času leta – se opravi vsakoletni blagoslov družin, ki jih duhovnik obišče na njihovih domovih. Ta navada, ki jo pastoralna skrb močno priporoča župnikom in njihovim sodelav-cem, je vernikom zelo ljuba in je dragocena priložnost, da v krščanskih družinah odmeva spomin na stalno nav-zočnost Božjega blagoslova, je poziv k življenju v skla-du z evangelijem, spodbuda staršem in otrokom k varo-vanju in pospeševanju skrivnosti biti »domača cerkev«. ⁴⁸

Pot luči

153. V novejšem času se je v raznih pokrajinah razši-rila pobožna vaja, imenovana *pot luči (Via lucis)*. Podob-no kakor pri križevem potu (*Via crucis*) verniki med potjo premišljujejo prikazovanja, v katerih je Kristus – od vstajenja do vnebohoda in pričakujoč njegov prihod (pa-ruzijo) – razodel svojo slavo učencem, ki so čakali obljub-ljenega Duha (prim. Jn 14,26; 16,13–15; Lk 24,49), jih potrdil v veri, dovršil oznanjevanje Božjega kraljestva ter poleg tega določil zakramentalno naravo in hierarhijo Cerkve.

V duhu pobožne vaje *poti luči* se verniki spominjajo osrednjega dogodka vere, to je Kristusovega vstajenja ter dejstva, da so kot njegovi učenci po krstu kot velikonočnem zakramentu prešli iz teme greha k svetlobi milosti (prim. Kol 1,13; Ef 5,8).

Dolga stoletja je *križev pot* vernikom omogočal soudeležbo pri trpljenju kot prvem dejanju velikonočnega dogodka in je tako prispeval k zaznavanju vsebin v zavesti ljudstva. Podobno more v našem času *pot luči* vernikom dejavno posredovati življenjsko razumevanje drugega dejanja Gospodove velike noči, to je vstajenja, vendar pod pogojem, da se ohranja zvestoba evangeljskemu sporočilu.

Pot luči lahko postane odlična vzgoja za vero, kajti rečeno je »po križu k luči« (»per cruce ad lucem«). Kot podoba potovanja *pot luči* dejansko od stvarnosti žalosti, ki v Božjem načrtu nikakor ni cilj življenja, vodi k upanju, da bomo dosegli resnični smoter človeka: svobodo, veselje in mir, ki so bistvene vrednote velike noči.

Pot luči je končno v družbi, ki pogosto s svojimi izrazi tesnobe in uničevanja ponuja podobo »kulture smrti«, spodbuda za vzpostavitev »kulture življenja«, to je kulture, odprte za pričakovanje upanja in gotovost vere.

Pobožnost k Božjemu usmiljenju

154. V povezavi z veliko nočjo se je v novejšem času in sledeč sporočilom redovnice Faustine Kowalske, razglašene za svetnico 30. aprila 2000, razširila posebna pobožnost k Božjem usmiljenju, ki ga naklanja umrli in vstali Kristus, izvir Duha, ki odpušča greh in vrača veselje odrešenosti. Ker liturgija druge velikonočne nedelje ali »nedelje Božjega usmiljenja«, kot jo sedaj imenujemo,⁴⁹ predstavlja naravni prostor, v katerem se izraža sprejemanje usmiljenja Odrešenika človeka, je treba vernike vzgajati, da bodo razumeli to pobožnost v luči liturgičnih praznikov velike noči. Kajti »velikonočni Kristus je do-

končno utelešenje usmiljenja, njegovo živo znamenje: odrešenjsko zgodovinsko in obenem eshatološko. V tem duhu nam bogoslužje velikonočnega časa polaga na usta besede psalma: »Gospodovo usmiljenje bom opeval na veke' (Ps 89,2)«. ⁵⁰

Binkoštna devetdnevica

155. Sveto pismo poroča, da so devet dni med vnebohodom in binkoštni apostoli »enodušno vztrajali v molitvi z ženami, z Marijo, Jezusovo materjo, in z njegovimi brati« (Apd 1,14) v pričakovanju, da »bodo prejeli moč od zgoraj« (Lk 24,49). Iz molitvenega premišljevanja o tem odrešenjskem dogodku se je rodila pobožnost binkoštna devetdnevica, močno razširjene med krščanskim ljudstvom.

V Rimskem misalu in molitvenem bogoslužju, zlasti v večernicah, je takšna »devetdnevica« že objavljena. Tako svetopisemska in evhološka besedila na razne načine spominjajo pričakovanje Tolažnika Svetega Duha. Zato naj bo, če je mogoče, binkoštna devetdnevica uvrščena v slovesno obhajanje večernic. Kjer pa takšna rešitev ni uresničljiva, naj binkoštna devetdnevica upošteva liturgične vsebine dni med vnebohodom in binkoštno vigilijo.

V nekaterih krajih se v tem času obhaja molitveni teden za edinost kristjanov. ⁵¹

---

⁴⁷ Prim. *Rimski obrednik*, De Benedictionibus, 782–784, 806–807.

⁴⁸ Prim. prav tam, *Ordo benedictionis annuae familiarum*, 68–89.

⁴⁹ Prim. Kongregacija za bogoslužje in disciplino zakramentov, *Notificazione* (5. 5. 2000).

⁵⁰ Janez Pavel II., *Okrožnica o Božjem usmiljenju*, Cerkevni dokumenti 0, Ljubljana 1981, 8.

⁵¹ Prim. Papeški svet za edinost kristjanov, *Ekumenski pravilnik*, Cerkevni dokumenti 53, Ljubljana 1994, 110.

Binkošti

Binkoštna nedelja

156. Velikonočni čas se konča na 50. dan po veliki noči, na binkoštno nedeljo, ki je spomin na izlitje Svetega Duha nad apostole (prim. Apd 2,1–4) v prvih začetkih Cerkve in začetkih njenega misijonskega poslanstva med vsemi jeziki, ljudstvi in narodi. Poseben pomen je dobilo zlasti v katedralnih in tudi v župnijskih cerkvah pozno v noč trajajoče obhajanje evharistije na vigilijo, ki je imelo značaj zaupne in nenehne molitve krščanskega občestva po vzoru apostolov, združenih v enodušni molitvi z Gospodovo Materjo.⁵²

Ko binkoštna skrivnost spodbuja k molitvi in soudeležbi pri misijonskem poslanstvu, razsvetljuje ljudsko pobožnost, ki je »nenehno izkazovanje navzočnosti Svetega Duha v Cerkvi. Sveti Duh namreč vžiga v srcih ljudi vero, upanje in ljubezen, vzvišene kreposti, ki dajejo vrednost krščanski pobožnosti. Isti Duh spodbuja mnoge in različne oblike, kako posredovati krščansko sporočilo glede na kulturo in običaje vsakega kraja in v vsakem času.«⁵³

Z znanimi obrazci, ki izhajajo iz praznovanja binkoštnega praznika (Pridi, Stvarnik Sveti Duh – Veni, creator Spiritus; Pridi, Sveti Duh – Veni, Sancte Spiritus),⁵⁴ in s kratkimi vzkliki (Pošlji svojega Duha – Emitte Spiritum tuum et creabuntur) imajo verniki navado klicati Svetega Duha zlasti ob začetku kake dejavnosti ali dela, prav tako tudi v posebnih časih negotovosti. Tudi rožni ve-

---

⁵² Prim. Kongregacija za bogoslužje, *Lettera circolare sulla preparazione e celebrazione delle feste pasquali*, 107; Vzorci, svetopisemska besedila in molitve za binkoštno vigilijo so že vneseni v nekatere izdaje Rimskega misala v raznih jezikih (glej: *Notitiae* 24, 1988, 156–159).

⁵³ Janez Pavel II., *Homilija* pri besednem bogoslužju v La Sereni (Čile), 2, v: *Insegnamenti* X/1 (1987), 1078.

⁵⁴ Prim. EI, *Aliae concessionones*, 26, 70–71.

nec nas v tretji veseli skrivnosti poziva k premišljevanju prihoda Svetega Duha. Verniki se dalje zavedajo, da so zlasti pri sv. birmi prejeli Duha modrosti in sveta, ki jih vodi v življenju, Duha moči in luči, ki jih razsvetljuje pri sprejemanju pomembnih odločitev in pri premagovanju življenjskih preizkušenj. Vedo, da je njihovo telo od krstnega dne naprej tempelj Svetega Duha, zato moramo telo spoštovati in ga imeti v časti tudi v umiranju; moč Svetega Duha bo to telo obudila k vstajenju poslednji dan.

Ko nas Sveti Duh v molitvi odpira za občestvo z Bogom, nas spodbuja k bližnjemu s čustvi srečevanja, sprave, pričevanja, prizadevanja za pravičnost in mir, prenovo mišljenja, resničnega družbenega razvoja in misijonske zavesti.⁵⁵ V tem duhu v nekaterih skupnostih obhajajo binkoštni praznik kot »dan trpljenja za misijone«.⁵⁶

ČAS MED LETOM

Praznik Svete Trojice

157. Na nedeljo po binkoštih Cerkev praznuje praznik Svete Trojice. V poznem srednjem veku, v dobi rastoče pobožnosti vernikov do skrivnosti enega in troedinega Boga, ki je imela od časa Karolingov odlično mesto v zasebni pobožnosti ter je bila izvir in izraz liturgične pobožnosti, je papež Janez XXII. leta 1334 razširil praznik Svete Trojice na vso Cerkev latinskega obreda. Ta dogodek je imel v svojem času določen vpliv pri nastajanju in razvoju nekaterih pobožnih vaj.

Glede na ljudsko pobožnost v čast vzvišene Svete Trojice, »ki je središčna skrivnost krščanske vere in krščanskega življenja«,⁵⁷ ne gre toliko za omembo posamezne

---

⁵⁵ Prim. Gal 5, 16.22; M 4; CS 26.

⁵⁶ Janez Pavel II., *Okrožnica Odrešenikovo poslanstvo*, Cerkveni dokumenti 46, Ljubljana 1991, 78.

⁵⁷ KKC, 234.

pobožne vaje, kolikor za poudarek, da mora biti vsaka pristna krščanska pobožnost nujno usmerjena k enemu in troedinemu Bogu, »vsemogočnemu Očetu in njegovemu Sinu in Svetemu Duhu«,⁵⁸ Takšna je skrivnost Boga, ki se nam je razodel v Kristusu in po Kristusu. Takšno je tudi njegovo razodevanje v zgodovini odrešenja, ki ni nič drugega »kakor zgodovina poti in sredstev, po katerih resnični in edini Bog, Oče, Sin in Sveti Duh razodeva ljudem samega sebe in jim podarja spravo ter jih zedinja s seboj, ko se odvrnejo od greha.«⁵⁹

Mnoge pobožne vaje imajo dejansko trinitarično podobo in razsežnost. Večina teh vaj se prične z znamenjem križa in z besedami »V imenu Očeta in Sina in Svetega Duha«, torej v isti obliki, s katero so bili krščeni Jezusovi apostoli (prim. Mt 28,19) in so začeli živeti v občestvu z Bogom kot otroci Očeta, bratje učlovečenega Sina in templji Duha. Druge pobožne vaje se v prilagajanju začetnih besed besedilom sedanjega molitvenega bogoslužja pričnejo s hvalospevom »Slava Očetu in Sinu in Svetemu Duhu«. Zopet druge se sklenejo z blagoslovom v imenu treh Božjih oseb. Ni malo tudi takih pobožnih vaj, katerih molitve se, sledeč značilni obliki liturgične molitve, obračajo na »Očeta po Kristusu v Svetem Duhu« in predstavljajo hvalilne (doksologične) oblike, ki se navdihujejo ob liturgičnih besedilih.

158. Kot je bilo rečeno v prvem delu tega Direktorija, je bogoslužno življenje dialog med Bogom in človekom po Kristusu v Svetem Duhu.⁶⁰ Zato mora biti trinitarična usmeritev stalna sestavina ljudske pobožnosti. Vernikom mora postati jasno, da imajo pobožne vaje v čast blažene Device, angelov in svetnikov za svoj poslednji cilj Očeta, od katerega vse prihaja in vse vodi k njemu; Sina,

---

⁵⁸ Prav tam, 233.

⁵⁹ Prav tam, 234.

⁶⁰ Prim. številke 76–80.

učlovečenega, umrlega in vstalega, ki je edini srednik (prim. 1 Tim 2,5), brez katerega ni mogoče priti do Očeta (prim. Jn 14,6); Svetega Duha, ki je edini izvir milosti in posvečenja. Pomembno je, da se izognemo nevarnosti, da bi gojili idejo o nekem »božanstvu«, ki bi zanikala obstoj Božjih oseb.

159. Med pobožnimi vajami, s katerimi se neposredno obračamo na enega in troedinega Boga, je poleg male doksologije (Slava Očetu in Sinu in Svetemu Duhu – Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto) ter velike doksologije (Slava Bogu na višavah – Gloria in excelsis Deo) vredno spomniti na svetopisemsko (Svet, Svet, Svet – Sanctus, Sanctus, Sanctus) in liturgično hvalnico (Sveti Bog, sveti močni, sveti nesmrtni, usmili se nas – Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis, miserere nobis), zelo razširjeno na Vzhodu ter v nekaterih drugih krajih, redovnih skupnosti in kongregacijah na Zahodu.

Liturgična hvalnica, ki se navdihuje pri drugih liturgičnih pesmih na osnovi svetopisemske hvalnice – kot je Svet (Sanctus) pri evharistični daritvi, pri Tebe, Boga, hvalimo (Te Deum) ter pri molitvah (improperia) pri obredu češčenja svetega križa na veliki petek, in so v svojem času nastale sledeč Izaiju (6,3) in Razodetju (4,8) – je pobožna vaja, v kateri molivci v občestvu z angeli nenehno častijo Svetega, Močnega, Nesmrtnega Boga z izrazi hvalnic, vzetih iz Svetega pisma in liturgije.

Praznik sv. Rešnjega telesa

160. V četrtek po prazniku Svete Trojice Cerkev obhaja praznik sv. Rešnjega telesa in krvi (Corpus Domini). Praznik, ki ga je papež Urban IV. leta 1264 razširil na vso latinsko Cerkev, je z ene strani odgovor vere in bogoslužja na heretične nauke o skrivnosti Kristusove stvarne navzočnosti v evharistiji, z druge strani pa je bil praznik krona prizadevanj za gorečo pobožnost do čudovitega oltarnega zakramenta.

Ljudska pobožnost je torej ugodno vplivala na nastanek praznika sv. Rešnjega telesa. S svoje strani je bil razlog in motiv za nastajanje novih oblik evharistične pobožnosti med Božjim ljudstvom.

V teku stoletij je bil praznik sv. Rešnjega telesa osrednji prostor zблиževanja ljudske pobožnosti in evharistije. V 16. in 17. stoletju pa sta vera, ki jo je zanikanje protestantskega gibanja glede te resnice spodbujalo k ureditvi, in kultura, kot so umetnost, literatura in folklor, skupno prispevali k prenovi in pomembnosti mnogih izrazov ljudske pobožnosti do evharistične skrivnosti.

161. V krščanskem ljudstvu močno ukoreninjena evharistična pobožnost mora biti vsekakor deležna vzgoje, da bi doumela dvojno temeljno resničnost:

– da je najpomembnejše izhodišče evharistične pobožnosti Gospodovo vstajenje, kajti velika noč je po učenjju cerkvenih očetov praznik evharistije z ene strani, kot je z druge tudi evharistija predvsem praznovanje velike noči, to je Jezusovega trpljenja, smrti in vstajenja;

– da imajo vse oblike evharistične pobožnosti notranjo povezavo z evharistično daritvijo bodisi zaradi tega, ker pripravlja njeno obhajanje, bodisi zaradi tega, ker nadaljuje bogoslužne in življenjske usmeritve, ki jih je evharistija spodbudila.

Zato Rimski misal opozarja: »Ko verniki častijo Kristusa, navzočega v presvetem zakramentu, naj se spominjajo, da njegova navzočnost izhaja iz daritve in nas usmerja k zakramentalnem in duhovnem obhajilu.«⁶¹

162. Procesija na praznik sv. Rešnjega telesa je tako rekoč značilna oblika (forma tipica) evharističnih procesij. Z njo se nadaljuje evharistično obhajanje: takoj po maši nesemo Najsvetejše, posvečeno med njenim ob-

---

⁶¹ Rimski obrednik, *De sacra communione et de cultu mysterii eucharistici extra Missam*, Typis Poliglottis Vicinis 1973, 80.

hajanjem, iz cerkve, da bi krščansko ljudstvo »javno izpričalo svojo vero in češčenje presvetega zakramenta«. ⁶²

Verniki razumejo in ljubijo vrednote, ki jih izraža procesija sv. Rešnjega telesa; čutijo se kot »Božje ljudstvo«, ki potuje s svojim Gospodom in izpoveduje vero vanj, ki je resnično postal »Bog z nami«.

Vendar moramo pri evharističnih procesijah upoštevati navodila, ki določajo njihovo izvedbo, ⁶³ zlasti tista, ki zagotavljajo dolžno dostojanstvo in spoštovanje Najsvetejšemu zakramentu. ⁶⁴ Prav tako je treba doseči, da značilne vsebine ljudske pobožnosti, kot so okrasitev poti in hišnih oken, okrasitev z rožami, oltarji, na katere bomo postavili Najsvetejše v času postanka, pesmi in molitve, »pomagajo vsem, da bodo izrazili svojo vero v Kristusa, pozorni edino na češčenje Gospoda« ⁶⁵ in jim bo tuje vsakršno tekmovanje.

163. Evharistično procesijo navadno sklenemo z blagoslovom z Najsvetejšim. Pri procesiji na praznik sv. Rešnjega telesa je blagoslov v nekaterih primerih sklepno dejanje celotnega obhajanja: namesto običajnega blagoslova, ki ga podeli duhovnik, se podeli blagoslov z Najsvetejšim.

Pomembno je, da verniki razumejo, da blagoslov z Najsvetejšim ni neka samostojna oblika evharistične pobožnosti, marveč je sklepno dejanje precej podaljšanega bogoslužnega opravila. Zato velja liturgično pravilo, naj se izogibamo »izpostavitve Najsvetejšega samo zaradi podelitve blagoslova«. ⁶⁶

---

⁶² Prav tam, 101; prim. ZCP, kan. 944.

⁶³ Prim. *Rimski obrednik*, De sacra communione et de cultu mysterii eucharistici extra Missam, 101–108.

⁶⁴ Prim. prav tam, 101–102.

⁶⁵ Prim. prav tam, 104.

⁶⁶ Prav tam, 81

Češčenje Najsvetejšega

164. Češčenje presvetelega zakramenta je zelo razširjen izraz evharističnega bogočastja, h kateremu Cerkev spodbuja pastirje in vernike.

Njeno prvotno obliko lahko vidimo v češčenju, ki na veliki četrtek sledi maši Gospodove večerje in shranjevanju Najsvetejšega. Izrazita je zlasti v povezavi med spominskim obhajanjem Gospodove žrtve in njeno stalno navzočnostjo pod posvečenima podobama. Shranjevanje svetih podob, ki ga spodbuja zlasti potreba, da bi nam bila kot popotnica na voljo v vsakem trenutku, je bilo razlog, da je med verniki nastala hvalevredna navada, da se zbirajo pred tabernakljem, da bi častili Kristusa, navzočega v zakramentu.⁶⁷

Dejansko »vera v resnično Gospodovo navzočnost kar sama po sebi vodi k zunanjemu in javnemu izražanju te vere... Pobožnost torej, ki priganja vernike, da prihajajo k sveti evharistiji, jih vabi, da bi bili na globok način deležni velikonočne skrivnosti in da bi s hvaležnim srcem odgovarjali na dar njega, ki s svojo človeško naravo neprenehoma izliva Božje življenje v ude svojega telesa. Ko se mudijo pri Kristusu Gospodui, se radujejo prisrčne zaupnosti z njim, pred njim izlivajo svoje srce ter molijo zase in za vse svoje, za mir in za zveličanje sveta. Vse svoje življenje darujejo s Kristusom Očetu v Svetem Duhu in iz teh čudovitih stikov s Kristusom zajemajo množitev vere, upanja in ljubezni. Tako dajejo hrano tistim pravim razpoloženjem, s kakršnimi morejo z res ustrezno pobožnostjo obhajati Gospodov spomin in pogosto prejemati tisti kruh, ki nam ga daje Oče.«⁶⁸

---

⁶⁷ Prim. Pij XII., Okrožnica *Srednik med Bogom in ljudmi (Mediator Dei et hominum)*, Ljubljana 1957 (ali v: AAS 39 / 1947/ 568–572; Pavel VI., *Okrožnica Mysterium fidei*, v: AAS 57 (1965) 769–772; Kongregacija svetih obredov, *Navodilo o češčenju evharistične skrivnosti*, 49–50; Rimski obrednik, *De sacra communione...*, 5.

⁶⁸ Kongregacija svetih obredov, *Navodilo o češčenju evharistične skrivnosti*, 49 in 50.

165. Češčenje Najsvetejšega zakramenta, v katerem se združujejo liturgične oblike in oblike ljudske pobožnosti, med katerimi ni vedno lahko videti meje, ima lahko različne oblike modalitete:⁶⁹

– preprost obisk Najsvetejšega v tabernaklju: gre za kratko srečanje s Kristusom, ki ga spodbuja vera v njegovo navzočnost; za tak obisk je značilna tiha molitev;

– češčenje Najsvetejšega, ki je izpostavljeno po liturgičnih predpisih v monštranci ali ciboriju (piksidi); gre za kratko ali daljše češčenje;⁷⁰

– tako imenovano 'vedno češčenje' in štiridesetno češčenje, ki ga opravlja redovna skupnost ali evharistična bratovščina in ustvarja priložnost za mnoge izraze evharistične pobožnosti.⁷¹

V teh priložnostih češčenja je treba vernikom pomagati, da bodo znali uporabljati Sveto pismo kot neprimerljivo knjigo molitve, izbirati pesmi in primerne odlomke besedil, da jim bodo postale domače nekatere preproste oblike molitvenega bogoslužja, da bodo sledili ritmu cerkvenega leta, da bodo znali vztrajati v tihi molitvi. Tako bodo postopoma razumeli, da med češčenjem Najsvetejšega ni primerno opravljati druge pobožne vaje v čast Devici Mariji ali svetnikom.⁷² Vendar pa zaradi tesne povezanosti med Marijo in Kristusom molitev rožnega venca tej molitvi lahko daje globoko kristološko usmeritev, v kateri premišljemo skrivnosti učlovečenja in odrešenja.⁷³

---

⁶⁹ Glede podeljenih odpustkov za evharistično češčenje in procesijo, prim. *El. Aliae concessionis*, 7, 54–55.

⁷⁰ Prim. *Rimski obrednik*, De sacra communione et de cultu mysterii eucharistici extra Missam, 82–90; ZCP, kan. 941.

⁷¹ Prim. ZCP, kan. 942.

⁷² Prim. Odgovor žad dubium' k št. 62 Instrukcije o češčenju evharistične skrivnosti, v: *Notitiae* 4 (1968) 133–134; glede rožnega venca pa prim. naslednjo opombo (73).

⁷³ Prim. Pavel VI., *Apostolska spodbuda o Marijinem češčenju*, 46; Pismo kongregacije za bogoslužje in disciplino zakramentov, v: *Notitiae* 34 (1998) 506–510; glej tudi reskript Apostolske Penitenciarije (8. marca 1996), v: *Notitiae* 34 (1998) 511.

Presveto srce Jezusovo

166. V petek po drugi nedelji po binkoštih Cerkev obhaja praznik Presvetega srca Jezusovega. Poleg liturgičnega praznovanja imajo še mnoge druge oblike pobožnosti Jezusovo srce za predmet češčenja. Brez dvoma je bila in je še vedno pobožnost k Zveličarjevemu srcu ena izmed najbolj razširjenih in priljubljenih oblik ljudske pobožnosti.

V luči Svetega pisma izraz »Kristusovo srce« označuje skrivnost samega Kristusa, celovitost njegovega bivanja, njegovo osebo v najbolj osebni in bistveni jedru: označuje Božjega Sina, neustvarjeno modrost; neskončno ljubezen, začetek odrešenja in posvečevanja vsega človeštva. »Kristusovo srce« je sam Kristus, učlovečena in zveličavna Beseda, ki v Svetem Duhu na znotraj objema Očeta in ljudi, svoje brate, z božjo-človeško neskončno ljubeznijo.

167. Rimski papeži so pogosto učili, da ima pobožnost v čast Jezusovemu srcu trdne temelje v Svetem pismu.⁷⁴

Jezus, ki je eno z Očetom (prim. Jn 10,30), kliče svoje učence, naj živijo v tesni povezanosti z njim, naj sprejmejo njegovo osebo in besedo za vodilo svojega ravnanja, in razodeva sebe kot učitelja »krotkega in ponižnega srca« (Mt 11,29). V nekem smislu smemo reči, da je pobožnost v čast Jezusovemu srcu prenos v bogoslužne oblike tistega pogleda, ki ga vsi krščanski rodovi glede na preoško in evangeljsko besedo usmerjajo k njemu, ki je bil

---

⁷⁴ Prim. Leon XIII, *Okrožnica Annum sacrum* (25. 5. 1899) glede posvetitve človeškega rodu Jezusovemu srcu, v: Leonis XIII Pontificis Maximi Acta, XIX, Roma 1900, 71–80; Pij XII., *Okrožnica Haurietis aquas in gaudio – O češčenju presv. Srca Jezusovega, Ljubljana 1958* (ali v: AAS 48 / 1956/ 311–329); Pavel VI., *Apostolsko pismo Investigabiles divitias Christi* (6. 2. 1965), v: AAS 57 (1965) 298–301; Janez Pavel II., *Poslanica ob 100 letnici posvetitve človeškega rodu srcu Jezusovemu* (11. 6. 1999), v: L'Osservatore Romano, 12. junija 1999.

preboden (prim. Jn 19,37; Zah 12,10), to je h Kristusovi strani, prebodeni s sulico, iz katere je pritekla kri in voda (prim. Jn 19,34) kot simbol »čudovitega zakramenta vse Cerkve«. ⁷⁵

Besedilo Janezovega evangelija, ki pripoveduje o rokah in strani, ki jo je Jezus pokazal učencem (prim. Jn 20,20), in poziv Tomažu, naj dene svojo roko v njegovo stran (prim. Jn 20,29), sta pomembno vplivala na začetek in razvoj cerkvene pobožnosti v čast Presvetemu srcu.

168. Ta in druga besedila, ki predstavljajo Kristusa kot zmagovalno, čeprav žrtvovano velikonočno jagnje (prim. Raz 5,6), so cerkveni očetje skrbno premišljevali. Odkrili so nam njihovo bogato versko vsebino, včasih so tudi pozivali vernike, naj se poglobijo v Kristusovo skrivnost prek odprtih vrat njegove strani. Tako sv. Avguštin pravi: »Dostop je odprt: Kristus je vrata. Tudi zate so se odprla, ko je bila njegova stran odprta s sulico. Spomni se, kaj je iz strani priteklo; torej tudi izberi pot, po kateri boš vstopil. Iz strani Gospoda, ki je visel in umrl na križu, je pritekla kri in voda, ko je bila njegova stran odprta s sulico. V vodi je tvoje očiščenje, v krvi tvoje zveličanje.« ⁷⁶

169. V srednjem veku je bila neka doba posebej rodovitna za razvoj pobožnosti v čast Jezusovemu srcu. Po svetosti in učenosti odlični ljudje, kot sv. Bernard (+1153), sv. Bonaventura (+1274), ter mistiki, kot sv. Lutgarda (+1246), sv. Matilda iz Magdeburga (+1282), sv. redovnici Matilda (+1299) in Gertruda (+1302) iz samostana Helfta, Ludvik iz Saksonije (+1378), sv. Katarina Sienska (+1380) so poglobili spoznanje skrivnosti Kristusovega srca, v katerem so videli »pribežališče«, kamor se človek za teče, sedež usmiljenja, prostor srečanja z njim, ki je izvir neskončne Gospodove ljubezni, studenec, iz katerega

---

⁷⁵ B 5; prim. sv. Avguštin, *Enarratio in Psalmum 138*, 2: CCL 40, 1991.

⁷⁶ Sv. Avguštin, *Sermo 311*, 3: PL 38, 1415.

priteka voda Duha, resnična obljubljená deželá in resnična nebesa.

170. V novejšem času je pobožnost do Jezusovega srca doživela nov razvoj. V času, ko je janzenizem oznanjal strogost Božje pravičnosti, je bila pobožnost v čast Jezusovemu srcu učinkovito nasprotje, ki je v vernikih prebujalo ljubezen do Gospoda in zaupanje v njegovo neskončno ljubezen, katerega poroštvo in znamenje je srce. Sv. Frančišek Saleški (+1622), ki je sprejel kot vodilo življenja in apostolata temeljno usmeritev Kristusovega srca, to je ponižnost in krotkost (prim. Mt 11,29), nežno in usmijeno ljubezen; sv. Marjeta Marija Alakok (+1690), kateri je Gospod razodel bogastvo svojega srca; sv. Janez Eudes (+1680), ki je bil pospeševalec liturgičnega češčenja Presvetega srca; sv. Klavdij la Colombiere (+1682), sv. Janez Bosko (+1888) ter drugi svetniki in svetnice so bili odlični apostoli pobožnosti v čast Presvetemu srcu.

171. Oblike pobožnosti v čast Odrešenikovemu srcu so zelo številne; nekatere je Apostolski sedež izrecno potrdil in pogosto priporočal. Med njimi velja omeniti:

– osebno posvetitev, ki je po besedah Pija XI. »brez dvoma prva med vsemi vajami v čast Presvetemu srcu«;⁷⁷

– posvetitev družine, po kateri je družinska skupnost, ki je v moči zakramenta sv. zakona že skrivnost edinosti in ljubezni med Kristusom in Cerkvijo, posvečena Gospodu, da bi on vladal v srcu vsakega njenega člana;⁷⁸

– litanije presvetega Jezusovega srca, potrjene za vesoljno Cerkev leta 1891, ki imajo izrazito svetopisemsko vsebino in so obdarjene z odpustki;

– dejanje zadoščevanja; to je oblika molitve, s katero verniki, spominjajoč se neskončne Kristusove dobrote,

---

⁷⁷ Pij XI., *Okrožnica Misserentissimus Redemptor*, v: AAS 20 (1928) 167.

⁷⁸ Prim. EI, *Aliae concessiones*, I, 50.

želijo doseči usmiljenje in popravo krivic, storjenih na tolikere načine presvetemu Jezusovemu srcu;⁷⁹

– obhajanje devetih prvih petkov v mesecu, ki ima začetke v »veliki obljudi«, ki jo je Jezus dal sv. Marjeti Mariji Alakok. V času, v katerem so verniki prejeli zakramentalno obhajilo zelo poredkoma, je obhajanje devetih prvih petkov v mesecu pomembno prispevalo k prenovi pogostnega prejemanja zakramentov pokore in evharistije. V našem času obhajanje devetih prvih petkov v mesecu, če jo pravilno pastoralno usmerimo, lahko brez dvoma rodi bogate duhovne sadove. Potrebno pa je, da so verniki pravilno poučeni glede dejstva, da ta praksa ne sme temeljiti na lahkovernem zaupanju, ki v redu odrešenja izniči nepogrešljive zahteve glede dejavne vere in prizadevanja za življenje po evangeliju. Prav tako naj bodo verniki poučeni glede prevladujoče vrednosti nedelje kot »prvega in glavnega praznika«, ⁸⁰ za katerega mora biti značilna največja udeležba vernikov pri evharistični daritvi.

172. Pobožnost v čast Jezusovemu srcu je pomemben zgodovinski odsev pobožnosti Cerkve do Kristusa, njenega Zaročenca in Gospoda. Od vernikov zahteva temeljno držo, izhajajočo iz spreobrnjenja in duha zadoščevanja, ljubezni in hvaležnosti, apostolskega prizadevanja in posvečenja nasproti Kristusu in njegovemu odrešilnemu delu. Zato jo Apostolski sedež in škofje priporočajo in pospešujejo njeno prenovitev, in sicer v liturgičnih in ikonografskih izrazih, v spoznavanju njenih svetopisemskih korenin in povezanosti z najpomembnejšimi resnicami vere, s priznanjem prvenstva ljubezni do Boga in bližnjega, kar je bistvena vsebina same pobožnosti.

---

⁷⁹ Prim. El. *Aliae concessionis*, 3, 51–53.

⁸⁰ B 106.

173. Ljudska pobožnost istoveti neko pobožnost z njeno ikonografsko podobo. To je normalen pojav, ki ima brez dvoma pozitivne vidike, vendar lahko odpira prostor tudi nekaterim nesporazumom. Ikonografska podoba, ki ne ustreza okusu vernikov, je lahko razlog za manjše spoštovanje samega predmeta pobožnosti, ne glede na njegovo teološko utemeljitev in zgodovinsko-odrešenjsko vsebino.

To se je zgodilo tudi s češčenjem Jezusovega srca. Nekatere oljne slike, včasih sladkobnega okusa in neprimerne za izražanje močne teološke vsebine, vernikom ne omogočajo razumevanja skrivnosti Odrešenikovega srca.

V našem času se z odobravanjem uveljavlja predstavitve presvetega Jezusovega srca v povezanosti s trenutkom križanja, v čemer je izražena najvišja oblika Kristusove ljubezni. Presveto srce je križani Kristus, z odprto stranjo, iz katere tečeta kri in voda (prim. Jn 19, 34).

Brezmadežno Marijino srce

174. Dan po prazniku presvetega Jezusovega srca Cerkev obhaja spomin Marijinega brezmadežnega srca. Bližina obeh praznikov je že sama po sebi liturgično znamenje njune tesne povezanosti: skrivnost Odrešenikovega srca se prenaša in odseva v srcu Marije, ki je Kristusova sopotnica in učenka. Kakor praznik Presvetega srca združuje Kristusove odrešenjske skrivnosti in jih usmerja k njihovemu izviru, natančno k srcu, tako je spomin Marijinega brezmadežnega srca vseobsegajoče obhajanje »srčne« pridružitve Matere k odrešenjskemu delu Sina: od učlovečenja, do smrti in vstajenja, do daru Svetega Duha.

Pobožnost k Marijinemu brezmadežnemu srcu se je močno razširila v času po prikazovanjih Device v Fatimi leta 1917. Ob 25. obletnici prikazovanj je leta 1942 Pij XII. posvetil Cerkev in človeštvo Marijinemu brezmadežnemu srcu, leta 1944 pa je bil praznik razširjen na vso Cerkev.

Izrazi pobožnosti do Marijinega srca posnemajo tiste, ki jih dajemo Kristusovemu srcu, čeprav upoštevajoč neskončne razlike med Sinom, ki je pravi Bog, in Materjo, ki je ustvarjeno bitje. Ti izrazi so: posvetitev posameznih vernikov, družin, redovnih skupnosti in narodov;⁸¹ zadoščevanje z molitvijo, premagovanjem, deli usmiljenja; pobožnost petih prvih sobot v mesecu.

Kar zadeva prejem zakramentov zaporedoma pet prvih sobot v mesecu, so veljavne opombe, navedene v zvezi z devetimi prvimi petki:⁸² izogibati se moramo vsake napačne razlage časovne opredelitve in prejem zakramentov pravilno postaviti v povezavo z obhajanjem evharistije ter pobožno vajo razumeti kot ugodno priložnost, da bi živeli poglobljeno in na način, navdihnjen ob zgledu Device Marije, velikonočno skrivnost, ki jo obhajamo v evharistiji.

Predragocena Kristusova kri

175. V svetopisemskem razodetju je bodisi na stopnji podobe v Stari zavezi bodisi na stopnji uresničitve in dopolnitve v Novi zavezi kri tesno povezana z življenjem in s smrtjo kot njenim nasprotjem, z izhodom in veliko nočjo, z duhovništvom in bogoslužnimi daritvami, z odrešenjem in zavezo.

Starozavezne podobe, ki se tičejo krvi in njene odrešenjske vrednosti, so se v polnosti uresničile v Kristusu, zlasti v njegovi veliki noči – v smrti in vstajenju. Zato je skrivnost Kristusove krvi v središču vere in odrešenja.

Na skrivnost odrešenjske krvi nas spominjajo in k njej nas vodijo:

---

⁸¹ Med posvetitvami Marijinemu brezmedežnemu srcu izstopa posvetitev človeškega rodu, ki jo je opravil Pij XII. 31. oktobra 1942 (prim. AAS 34, 1942, 318), ponovil pa Janez Pavel II. skupaj z vsemi škofi vesoljne Cerkve 25. marca 1984 (prim. Insegnamenti, VII/1, 1984, Citta del Vaticano 1984, 774–779).

⁸² Prim. zgoraj, člen št. 171.

– dogodek učlovečenja Besede (prim. Jn 1,14) in obred vključitve novorojenega Jezusa v ljudstvo Stare zaveze z obrezovanjem (prim. Lk 2,21);

– svetopisemska podoba Jagnjeta, tako bogata po vsebini in pomenih: »Jagnje Božje, ki odjemlje grehe sveta« (Jn 1, 9. 36), na katero vpliva podoba Izaijevega »trpečega služabnika« (prim. Iz 53), ki sprejema trpljenje in grehe človeštva (prim. Iz 53,4–5); »velikonočno jagnje« (prim. Ez 12,1; Jn 12,36) kot simbol odrešenja Izraela (prim. Apd 8,31–35; 1 Kor 5,7; 1 Pt 1, 8–20);

– »kri trpljenja«, o kateri govori Jezus in z njo opozarja na bližnjo odrešensko smrt, ko Zebedejeva sinova vprašuje: »Ali moreta piti kelih, ki ga bom jaz pil?« (Mt 20,22; prim. Mk 10,38) ter kelih smrtnega boja na Oljski gori (prim. Lk 22,42–43), ki ga spremlja krvavi pot (prim. Lk 22,44);

– evharistični kelih, ki v znamenju vina vsebuje kri nove in večne zaveze, prelite v odpuščanje grehov, in je spomin Gosподove velike noči (prim. 1 Kor 11,25), pijača odrešenja po Učiteljevih besedah: »Kdor je moje meso in pije mojo kri, ima večno življenje in jaz ga bom obudil poslednji dan« (Jn 6,54);

– dogodek smrti, kajti s krvjo, prelito na križu, je Kristus spraval nebo in zemljo (prim. Kol 1,20);

– udarec s sulico, ki je prebodel žrtvovano Jagnje, da je iz njegove odprte strani pritekla kri in voda (prim. Jn 19,34) kot potrditev uresničenega odrešenja in pokazatelj zakramentalnega življenja Cerkve: voda in kri, krst in evharistija kot simboli Cerkve, rojene iz Kristusa, spečega na križu.⁸³

176. Na skrivnost krvi se na poseben način navezujejo kristološki nazivi Odrešenika: Kristus nas je s svojo nedolžno in dragoceno krvjo osvobodil starega suženjstva (prim. 1 Pt 1,19) in nas »očiščuje vsakega greha« (1 Jn 1,7);

---

⁸³ Prim. B 5.

velikega Duhovnika »prihodnjih dobrin«, kajti Kristus »je stopil v svetišče enkrat za vselej, ne s krvjo kozlov in juncev, temveč s svojo krvjo in dosegel večno odrešenje« (Heb 9,11–12); zvesti Pričevalec (Raz 1,5), ki maščuje kri mučencev (prim. Raz 6,10), ki so bili »pomorjeni zaradi Božje besede in zaradi pričevanja, ki so ga bili dajali« (Raz 6,9); Kralja, kajti on, Bog, »kraljuje z lesa«, ogrnjen s škrlatom lastne krvi; Zaročenca in Božjega Jagnjeta, v njegovi krvi so člani cerkvenega občestva – njegove Zaročenke – oprali svoja oblačila (prim. Raz 7, 4; Ef 5,25–27).

177. Posebna pomembnost odrešenjske krvi je razlog, da ima spomin nanjo osrednje in bistveno mesto v obhajanju bogoslužne skrivnosti, najprej v samem središču evharistične skupnosti, v kateri Cerkev dviga k Bogu Očetu kot svojo zahvalo »blagoslovljeni kelih« (1 Kor 10,16; prim. številke 115–116, 13) in ga predlaga vernikom kot zakrament resnične »udeležbe pri Kristusovi krvi« (1 Kor 10,16); in dalje v času liturgičnega leta. Cerkev se dejansko spominja skrivnosti krvi ne samo na praznik sv. Rešnjega telesa in krvi (četrtek po prazniku Svete Trojice), marveč tudi ob mnogih drugih praznikih, tako da bogoslužni spomin krvi našega odrešenja (prim. 1 Pt 1,18) preveva celoten lok leta. Tako na primer v božičnem času v večernicah, obračajoč se na Kristusa, Cerkev prepeva: »Za tvoj slovesni rojstni dan / te zemlja in nebo slavi / in mi, ki nas oprala je / presveta tvoja rešnja kri«. ⁸⁴ Zlasti v velikonočnem tridnevju sta vrednost in odrešenjska učinkovitost Kristusove krvi predmet nenehnega in spoštljivega spomina. Na veliki petek med češčenjem svetega križa odmeva pesem: »Nežno so telo prebodli, kri z vodo mu vre iz ran, / zemljo, morje, zvezde, stvarstvo ta studenec je opral«, ⁸⁵ in na velikonočni praznik: »Za hrano daje

---

⁸⁴ *Molitveno bogoslužje*, Božični čas, Večernice – himna »Christe, Redemptor omnium«.

⁸⁵ *Rimski misal*, Veliki petek, Češčenje svetega križa, himna »Cruce fidelis«.

nam telo / in s svojo nas poji krvjo, / na križu darovani Bog / oživlja z Božjo nas močjo.«⁸⁶

V nekaterih deželah in krajevnih koledarjih obhajajo praznik presvete Kristusove krvi 1. julija. Na ta praznik se spominjajo nazivov, ki jih dajemo Zveličarju.

178. Iz liturgičnega bogoslužja presvete Kristusove krvi je prešlo češčenje na ljudsko pobožnost, v kateri je našlo zelo široko področje in dobilo mnoge oblike. Med njimi omenjamo:

– krona predragocene Kristusove krvi, pri kateri so predmet premišljevanja v svetopisemskih besedilih in molitvah »sedem izlitij Kristusove krvi«, izrecno ali vključno omenjenih v evangelijih: kri, prelita pri obrezovanju, na Oljski gori, pri bičanju, pri kronanju s trnjevo krono, na poti na Kalvarijo, pri križanju in pri prebadanju strani s sulico;

– litanije Kristusove krvi: sedanje besedilo, ki ga je odobril Janez XXIII. 24. februarja 1960,⁸⁷ se dogaja ob dramih, v kateri je zelo prepoznavno zgodovinsko-odrešenjsko dogajanje, številni pa so tudi svetopisemski navedki;

– ura češčenja predragocene Kristusove krvi ima zelo veliko različnih oblik, ki se sklenejo v istem namenu: v hvalnici in češčenju Kristusove krvi, navzoče v evharistiji; v zahvali za dobrine odrešenja, v priprošnji za usmiljenje in odpuščanje, v darovanju predragocene krvi v korist Cerkve;

– pot krvi (via sanguinis): gre za pobožno vajo novejšega izvora, ki ima glede na antropološke in kulturne motive svoj začetek v Afriki, kjer je danes močno razširjena med krščanskimi občestvi. Med potjo krvi verniki gredo od enega kraja do drugega kot pri križevem potu, podo-

---

⁸⁶ *Molitveno bogoslužje*, Velikonočni čas, Večernice, himna »Ad cenam Agni providi«. Podobno tudi v himni »O rex aeterne, Domine«.

⁸⁷ Besedilo je v AAS 52 (1960) 412–413; prim. El, *Aliae concessionis*, 22, 68.

življajo razne dogodke, v katerih je Gospod Jezus prelival svojo kri za naše odrešenje.

179. Češčenje Gospodove krvi, prelite za naše odrešenje, ter zavest njene neskončne vrednosti so pospeševale razširitev ikonografskih predstav, ki jih je Cerkev sprejela. Med njimi se bistveno razlikujeta dve obliki: prva, ki nas spominja na evharistični kelih, v katerem je kri nove in večne zaveze, druga pa postavlja v ospredje predstavitev Kristusa križanega, njegove roke, noge in stran, izvir odrešenjske krvi. Včasih Kristusova kri obilno napaja zemljo, kot potok milosti, ki nas opere grehov; drugič je zraven križa upodobljenih pet angelov, ki držijo pet kelihov, v katere zbirajo kri, ki izvira iz peterih ran. Ta naloga je včasih zaupana ženski podobi, ki predstavlja Cerkev, Jagnjetovo Zaročenko.

Vnebovzetje blažene Device Marije

180. V liturgičnem času med letom izstopa glede na mnoge teološke pomene praznik vnebovzetja blažene Device Marije (15. avgust). Gre za starodavni spomin na Gospodovo Mater, ki je znamenje in povzetek mnogih resnic vere. Dejansko se Devica v nebesa vzeta:

– predstavlja kot »najlepši sad odrešenja«,⁸⁸ kot najvišje pričevanje polnosti in učinkovitosti Kristusovega odrešenjskega dela (soteriološki pomen);

– je poroštvo prihodnje deležnosti vseh članov mističnega telesa pri velikonočni slavi Vstalega (kristološki vidik);

– je za vse ljudi »tolažbe polno zagotovilo, da se bo uredilo naše poslednje upanje. Takšno dovršeno poveljanje čaka vse tiste, ki jih je Kristus naredil za svoje brate, ko je postal deležen njih krvi in mesa« (Heb 2,14; prim. Gal 4,4)⁸⁹ (antropološki vidik);

---

⁸⁸ B 103.

⁸⁹ Pavel VI., *Apostolska spodbuda o Marijinem češčenju*, 6.

– je eshatološka podoba (ikona) tega, kar »vsa Cerkev želi in upa postati«⁹⁰ (ekleziološki vidik);

– je zagotovilo zvestobe Gospodu in njegovi obljudi: on pripravlja velikodušno povračilo svoji ponižni Dekli zaradi njene zvestobe Božjemu načrtu, to je dokončno polnost in blaženost, poveličanje brezmadežne duše in deviškega telesa, ki se v popolnosti upodablja vstalemu Kristusu (mariološki vidik).⁹¹

181. V ljudski pobožnosti je praznik Marijinega vnebovzeta zelo cenjen. V mnogih krajih je ta praznik zamenjave imena (antonomazije) Device: je »dan svete Marije«, tako kot je Brezmadežna za Španijo in Latinsko Ameriko.

V germanskih deželah je na 15. avgusta razširjena navada blagoslovitve dišečih trav. Takšen blagoslov, nekdanj uvrščen tudi v Rimski obrednik,⁹² je jasen dokaz pristne evangelizacije predkrščanskih obredov in verovanj: vere v Boga, na katerega besedo je »zemlja pognala zelenino, bilje, ki rodi seme po svoji vrsti, in drevje, ki rodi sad, katerega seme je v njem po njegovi vrsti« (1 Mz 1,12), se je potrebno obrniti, da bi dosegli to, kar so pogani želeli doseči z magičnimi obredi: zaježitev škode, povzročene s strupenimi travami, in pomnožitev učinkovitosti zdravilnih trav.

Takšni viziji se delno pridružuje starodavna navada, da so sveti Devici, sklicujoč se na Sveto pismo, pripisovali simbole in nazive, vzete iz rastlinskega sveta, kot so trta, klas, cedra in lilija, da so v njej videli dišeči cvet zaradi njenih kreposti in še več – »mladiko, ki je pognala iz Jesejeve korenike« (Iz 11,1), ki je rodila blagoslovljeni sad, Jezusa.

---

⁹⁰ B 103.

⁹¹ Prim. Pavel VI, *Apostolska spodbuda o Marijinem češčenju*, 6.

Teden molitve za edinost kristjanov

182. Zavedajoč se Kristusove molitve »Kakor si ti, Oče, v meni in jaz v tebi, da bodo tudi oni v nama eno, da bo svet veroval, da si me ti poslal« (Jn 17,21), Cerkev v vsaki evharistiji prosi za dar edinosti in miru.⁹³ Rimski misal med mašami za različne potrebe vsebuje tri mašne namene »za edinost kristjanov«. Takšen namen je tudi v prošnjah molitvenega bogoslužja.⁹⁴

Zaradi pozornosti do »ločenih bratov«⁹⁵ morajo imeti tudi izrazi ljudske pobožnosti pred očmi ekumensko razsežnost.⁹⁶ Dejansko »to spreobrnjenje srca in to svetost življenja skupaj z zasebnimi in javnimi molitvami za edinost kristjanov moramo imeti za dušo vsega ekumenskega gibanja; po pravici moremo to imenovati duhovni ekumenizem«. ⁹⁷ Poseben kraj srečevanja katoličanov s kristjani drugih krščanskih Cerkva in cerkvenih obče- stev je ravno skupna molitev kot prošnja za milosti edinosti, zaupanje potreb in skupnih skrbi Bogu, kot zahvala Bogu in prošnja za njegovo pomoč. »Skupna molitev je predvsem priporočljiva v času molitvene osmine za edino- st kristjanov in v času med vnebohodom in binkoš- mi.«⁹⁸ Molitev za edinost kristjanov je tudi obdarjena z odpustki.⁹⁹

---

⁹² Prim. *Rituale Romanum* Pauli V Pontificis Maximi iussu editum... SS.mi D.N. Pii Papae XII auctoritate auctum et ordinatum, Editio iuxta Typi- cam, Desclee, Romae 1952, 444–449.

⁹³ Prim. *Rimski misal*, Red maše, molitev »Gospod, Jezus Kristus« pred izmenjavo miru.

⁹⁴ Na primer: prošnje pri nedeljskih večernicah in ob ponedeljkih 1. tedna, v sredo 3. tretjega tedna; prošnje pri hvalnicah v sredo 4. tedna.

⁹⁵ Prim. E 3.

⁹⁶ Prim. Pavel VI., *Apostolska spodbuda o Marijinem češčenju*, 32–33.

⁹⁷ E 8.

⁹⁸ Papeški svet za edinost kristjanov, *Ekumenski pravilnik*, 110.

⁹⁹ Prim. EI, *Aliae concessionis*, 11, 58.

Peto poglavje

ČEŠČENJE GOSPODOVE MATERE MARIJE

Nekaj načel

183. Ljudska pobožnost v čast blaženi Devici, tako mnogovrstna v svojih oblikah in globoka v svojih utemeljitvah, je pomembno in univerzalno cerkvenostno dejstvo. Izvira iz vere in ljubezni Božjega ljudstva do Kristusa, Odrešenika človeštva, ter iz razumevanja odrešenjskega poslanstva, ki ga je Bog zaupal Mariji iz Nazareta. Zato Devica ni samo Gospodova in Odrešenikova Mati, ampak v redu milosti tudi Mati vseh ljudi.

»Verniki namreč brez težav razumejo življenjsko povezanost, ki združuje Sina z Materjo. Vedo, da je Sin sam Bog, in da je ona, Mati, tudi njegova mati. Razumejo svetost brezmadežne Device in čeprav jo častijo kot slavno nebeško kraljico, so prepričani, da ona, polna usmiljenja, prosi zanje, zato tudi z zaupanjem prosijo za njeno varstvo. Najbolj revni čutijo njeno posebno bližino. Vedo, da je bila revna tako, kot so oni, da je mnogo trpela, da je bila vztrajna in blaga. Čutijo z njo bolečino ob križanju in smrti Sina, z njo se veselijo Jezusovega vstajenja. Veseli obhajajo njene praznike, radi se udeležujejo procesij, se podajajo na romanja k svetiščem, ljubijo pesmi njej v čast in ji darujejo votivne darove. Ne dovolijo, da jo kdo žali in instinktivno so nezaupljivi do tistega, ki je ne časti.«¹

---

¹ Kongregacija za bogoslužje, *Lettera circolare Orientamenti e proposte per la celebrazione dell' Anno mariano*(3. 4. 1987), 67.

Cerkev spodbuja svoje otroke – duhovnike, redovnike in laike, naj gojijo osebno in občestveno pobožnost s pobožnimi vajami, ki jih sama potrjuje in priporoča.² Vendar pa liturgično češčenje, kljub objektivni vlogi in nenadomestljivi vrednosti ter vzorni učinkovitosti in normativnemu značaju, ne izčrpa vseh izraznih možnosti češčenja Božjega ljudstva svete Gospodove Matere.³

184. Razmerje med bogoslužjem in ljudsko marijansko pobožnostjo mora biti urejeno v luči načel in v tem dokumentu doslej večkrat omenjenih pravil.⁴ Vsekakor mora bogoslužje v odnosu do marijanske pobožnosti Božjega ljudstva predstavljati »vzorčno obliko«,⁵ izvir pobud, stalno izhodiščno točko in končni cilj.

185. Vendar je potrebno na kratko opozoriti na nekatere zahteve, ki jih je cerkveno učiteljstvo izrazilo v zvezi s marijanskimi pobožnimi vajami. Te zahteve moramo imeti pred očmi v času, ko se uvajajo nove pobožnosti ali se prenavljajo obstoječe⁶ ali jih preprosto obhajamo kot bogoslužno opravilo. Pozornost, ki jo pastirji posvečajo marijanskim pobožnostim, naj ustreza ravni njene pomembnosti. Pobožne vaje so sad in izraz marijanske pobožnosti naroda ali skupnosti vernikov z ene strani, z druge pa so razlog in pomemben dejavnik »marijanske fizionomije« vernikov, to je »podobe«, ki ga kaže pobožnost vernikov do blažene Device.

186. Osnovna zahteva cerkvenega učiteljstva v zadevi pobožnih vaj je, naj bodo znova vključene »v središče enega samega bogočastja, ki se po pravici imenuje krščan-

---

² Prim. C 67; D 18; DV 8; LA 4; ZCP, kan. 276 § 2, 5°; 663, § 2–4; 246, § 3.

³ Prim. KKC, 971. 2673–2679.

⁴ Prim. številke 47–59, 70–75.

⁵ Prim. Pavel VI., *Apostolska spodbuda o Marijinem češčenju*, 1.

⁶ Prim. Pavel VI., prav tam, 24.

sko. Kajti iz Kristusa dobiva svoj izvor in učinkovitost, v Kristusu ima celoten in poln izraz, po Kristusu v Svetem Duhu vodi k Očetu.⁷ To pomeni, da morajo marijanske pobožnosti, čeprav ne vse na enak način in v enaki meri:

– izražati trinitarični značaj, ki razlikuje in označuje bogočastje k Bogu novozaveznega razodetja, to je k Očetu, Sinu in Svetemu Duhu; kristološko sestavino, ki postavlja v ospredje edino in nujno Kristusovo sredništvo; pnevmatološko razsežnost, kajti izhaja iz Svetega Duha in je v njej izražen vsak pristen izraz pobožnosti; eklesialni značaj, po katerem so vsi krščeni sveto Božje ljudstvo, ki molijo združeni v Gospodovem imenu (prim. Mt 18,20) in v življenjskem prostoru občestva svetih;⁸

– se nenehno vračati k Svetemu pismu, kakor ga razume osrednje cerkveno izročilo. Pri tem ne smemo pozabiti, upoštevajoč celovitost izpovedovanja vere Cerkve, na zahteve ekumenskega gibanja; potrebno je upoštevati antropološke vidike bogočastnih izrazov, tako da bodo izražali pravilno razumevanje človeka in bodo upoštevane njegove zahteve; opozoriti je potrebno tudi na eshatološko napetost, ki je lastna evangeljskemu oznanilu, ter jasno pokazati misijonsko zavzetost in dolžnost pričevanja, ki sta naloga Gospodovih učencev.⁹

ČAS MARIJANSKIH POBOŽNOSTI

Obhajanje praznikov

187. Skoraj vse marijanske pobožnosti se povezujejo s kakim liturgičnim praznikom, ki ga navaja splošni koledar rimskega obreda ali posebni škofijski koledarji in koledarji redovnih skupnosti.

---

⁷ Prav tam, Uvod.

⁸ Prim. prav tam, 25–39; Kongregacija za bogoslužje, *Lettera circolare Orientamenti e proposte per la celebrazione dell' Anno mariano*, 8.

⁹ Prim. prav tam, 8.

V nekaterih primerih so te pobožnosti nastale pred vzpostavitvijo praznika (npr. rožni venec), drugič je praznik mnogo starejši od pobožnosti same (molitev Angel Gospodov – Angelus Domini). To dejstvo jasno razodeva povezavo med bogoslužjem in pobožnimi vajami, ki imajo svoj vrh v obhajanju praznika. Liturgično obhajanje praznika se nanaša na zgodovino odrešenja in se spominja nekega dogodka, ki povezuje Devico Marijo s Kristusovo skrivnostjo. Vendar je potrebno praznik obhajati tako, da upoštevamo liturgične določbe in spoštujemo hierarhijo »liturgičnih opravil« in z njo povezanih »pobožnih vaj«.

Vsak praznik blažene Device kot izraz ljudskega čutenja izraža antropološke vrednote, ki jih ne smemo prezreti.¹⁰

Sobota

188. Med dnevi, ki so posvečeni blaženi Devici, izstopa sobota, ki je povzdignjena na stopnjo *spomina svete Marije*.¹¹ Ta spomin gotovo sega v karolinško dobo (9. stoletje), niso pa znani nagibi, ki so privedli do izbire sobote za Mariji posvečen dan.¹² Pozneje so bile dane različne razlage,¹³ ki pa ljubiteljem zgodovinskega razvoja te pobožnosti ne dajejo zadovoljivega odgovora.

Če pustimo ob strani nejasen zgodovinski izvor, postavljamo danes v ospredje nekatere vrednote omenjenega spomina, na katere je »bolj pozorna sodobna duhovnost: da je sobota *spomin* blažene Device, njene materin-

---

¹⁰ Prim. člen št. 232.

¹¹ *Rimski misalv* vsebuje več oblik za obhajanje maše v čast blažene Device Marije za čas žmed letom'. Prim. Maše v čast blažene Device Marije, Predgovor 34–36. Prav tako prinaša molitveno bogoslužje 'Skupne molitve v čast Devici Mariji' (Bogoslužni molitvenik, I, Ljubljana 1976, 966–972).

¹² Prim. Alcuino, *Le sacramentaire gregorien*, II., J. Deshusses (ed.), Friburg 1988, 25–27 in 45; PL 101, 455–456.

¹³ Prim. Umberto de Romanis, *De vita regulari*, II. cap. XXIV, *Quare sabbatum attribuitur Beatae Virginis*, Typis A. Befani, Romae 1889, 72–75.

ske drže in drže učenke, ki je na veliko soboto, ko je Kristus ležal v grobu, močna edino v veri in upanju ter je edina med vsemi učenci čuječe pričakovala Gospodovo vstajenje»; *je preludij in uvod* v obhajanje nedelje kot glavni praznik in tedenski spomin na Kristusovo vstajenje; *je znamenje* vsakega tedna, da je »Devica nenehno navzoča in delujoča v življenju Cerkve.«¹⁴

Tudi ljudska pobožnost je pozorna na ovrednotenje sobote kot Mariji posvečenega dneva. V mnogih primerih pravila redovnih skupnosti in združenj vernikov določajo, naj vsako soboto opravijo posebne pobožnosti v čast Gospodovi Materi, včasih tudi s pobožnimi vajami, posebej pripravljenimi za ta dan.¹⁵

Marijanske tridnevnice, sedemdnevnic in devetdnevnic

189. Vsak praznik je vrhunec dogajanja, na katerega se zato pripravljamo s tridnevnicco, z osmino ali devetdnevnicco. Ti »časi in oblike ljudske pobožnosti« morajo biti v skladu z »liturgičnimi časi in oblikami«.

Taki dnevi so lahko primerna priložnost ne samo za pobožne vaje v čast blažene Device, ampak tudi za to, da je vernikom dan na voljo ustrezen pogled glede mesta, ki ga Marija zavzema v skrivnosti Kristusa in Cerkve ter glede vloge, ki jo ima v tej skrivnosti.

Pobožnim vajam ne smejo biti tuja nova spoznanja svetopisemskega in teološkega raziskovanja glede Gospodove Matere, ampak morajo celo postati – brez vsebinskih sprememb – katehetski pripomoček za pričevanje in njihovo razširitev.

Tridnevnicce, sedemdnevnicce in devetdnevnicce bodo rešnična priprava na obhajanje praznika, če bomo vernike

---

¹⁴ Kongregacija za bogoslužje, *Lettera circolare Orientamenti e proposte per la celebrazione dell' Anno mariano*, 5.

¹⁵ Gre za primer Felicitation sabbatina a Maria Inmaculada (Manuel Garcia Navarro, kartuzijan, +1903).

spodbudili k prejemu zakramentov pokore in evharistije ter k prenovi njihovega krščanskega prizadevanja po vzoru Marije, ki je prva in najbolj popolna Kristusova učenka.

V nekaterih krajih se vsakega 13. dne v mesecu verniki spominjajo fatimske Device in se zbirajo k marijanski molitvi.

»Marijini meseci«

190. V zvezi s prakso »Marijinega meseca«, ki je razširjena v raznih Cerkvah na Vzhodu in Zahodu,¹⁶ lahko spomnimo na nekatere bistvene usmeritve.¹⁷

Meseci, ki so na Zahodu posvečeni Devici in so nastali v času, ko je bila zelo skromna povezava z liturgijo kot vzorčno obliko krščanskega bogoslužja, so se razvili paralelno z liturgičnim bogočastjem. To je zbuvalo in še vedno zbuja nekaj liturgično-pastoralnih vprašanj, ki so vredna pozorne presoje.

191. V razmerju do zahodne navade praznovanja meseca maja kot »Marijinega meseca« (v nekaterih deželah avstralske hemisfere pa v novembru) je potrebno paziti na zahteve liturgije, pričakovanja vernikov in njihovega zorenja v veri ter študirati vprašanja, ki jih postavljajo »Marijini meseci« znotraj »celostne pastorale« krajevne Cerkve. Pri tem se je treba varovati pastoralnih nasprotij,

---

¹⁶ V bizantinskem obredu je liturgija v mesecu avgustu osredotočena na praznik Marijinega 'zaspanja' (Dormitio, 15. avgusta) in je od 13. stoletja pravi »Marijin mesec«. V koptskem obredu »Marijin mesec« bistveno sovpada z mesecem kiahk (december-januar) in se liturgično obhaja okrog božiča. Na Zahodu se prvič omenja maj kot mesec, posvečen Devici, proti koncu 16. stoletja. V 18. stoletju pa je »Marijin mesec« v sedanji obliki obhajanja že močno znan. Gre za obdobje, v katerem so pastirji Cerkve v pastoralnem delu – ob zakramentu pokore in evharistični daritvi – namenjali večjo pozornost pobožnim vajam kot pa liturgični pobožnosti ter so vernike k njim tudi usmerjali.

¹⁷ Prim. Kongregacija za bogoslužje, *Lettera circolare Orientamenti e proposte per la celebrazione dell' Anno mariano*, 64–65.

ki begajo vernike, kar bi se zgodilo na primer tedaj, ko bi odpravili »majsko pobožnost«.

Marsikdaj je najprimernejša rešitev v tem, da uskladiamo vsebine »Marijinega meseca« z vzporednim potekom liturgičnega leta. Tako morajo na primer v mesecu maju, ki večinoma sovпада s 50 dnevi po veliki noči, pobožne vaje postaviti v ospredje udeležbo Device pri velikonočni skrivnosti (prim. Jn 19,25–27) in binkoštnem dogodku (prim. Apd 1,14), ki začenja pot Cerkve. To je pot, ki jo Cerkev, deležna novosti vstajenja, hodi pod vodstvom Svetega Duha. Ker je teh 50 dni čas namenjen za obhajanje in mistagogijo zakramentov krščanskega uvajanja, lahko pobožne vaje meseca maja dajo koristen poudarek vlogi, ki jo v nebesih poveščana Devica opravlja na zemlji, »tu in sedaj«, v obhajanju zakramentov krsta, birme in evharistije.¹⁸

V vsakem primeru je treba skrbno upoštevati navodilo Konstitucije o svetem bogoslužju glede nujnosti, da se »morajo srca vernikov dvigati predvsem k praznikom Gospodovim, čigar zveličavne skrivnosti se med letom obhajajo«,¹⁹ in h katerim je bila gotovo pridružena tudi blažena Devica Marija.

Primerna kateheza bo vernike prepričala, da je nedelja kot tedenski spomin velike noči »poglavitni praznični dan«. Končno je treba ob upoštevanju, da v rimski liturgiji štiri adventne nedelje ustvarjajo marijanski čas, ki je harmonično vključen v liturgično leto, zato je treba vernikom primerno ovrednotiti številne omembe Gospodove Matere, ki jih ta ves ta čas prinaša.

NEKAJ POBOŽNOSTI, KI JIH CERKEV PRIPOROČA

192. Ni potrebe, da bi tu navajali seznam vseh marijanskih pobožnosti, ki jih priporoča cerkveno učiteljstvo.

¹⁸ Glede nekaterih pripomb o Mariji in zakramentih krščanskega uvajanja, glej prav tam 23–31.

¹⁹ B 108.

Omenjamo pa nekatere, ki zaslužijo posebno pozornost, da bi tako pokazali nekaj primerov glede izvedbe in morebiti spodbudili tudi kako izboljšavo.

Molitveno poslušanje Božje besede

193. Priporočilo koncila glede pospeševanje »svetih opravil Božje besede« v pomembnih časih liturgičnega leta²⁰ se lahko primerno uresniči tudi v bogočastnih opravilih v čast Materi učlovečene Besede. To v polnosti ustreza splošnemu navodilu glede krščanske pobožnosti²¹ in izraža prepričanje, da je odlično češčenje Device že v tem, da sprejemamo Božjo besedo po njenem vzoru (prim. Lk 2,19.51). Kakor v bogoslužnih opravilih tako morajo verniki tudi v pobožnih vajah Božjo besedo poslušati, jo sprejemati z ljubeznijo in jo ohraniti v srcu, jo v duhu premišljevati in z ustnicami oznanjati, jo uresničevati v življenju in po njej oblikovati vse življenje.²²

194. »Glede na svoje vsebinske in oblikovne možnosti, imajo opravila Božje besede mnoge sestavine za bogočastna srečanja, ki so hkrati izraz pristne pobožnosti in primeren trenutek za sistematično katehezo o Mariji. Izkušstvo uči, da opravila božje besede ne smejo imeti prvenstveno razumskega in izključno poučnega značaja. Nasprotno – s pesmijo, molitvenimi besedili, z načini udeležbe vernikov – naj dajejo možnost za izrazno preproste in družinske oblike ljudske pobožnosti, ki neposredno nagovarjajo človekovo srce.«²³

---

²⁰ Prim. B 35, 4.

²¹ Prim. Pavel VI., *Apostolska spodbuda o Marijinem češčenju*, 30

²² Prim. prav tam, 17; Maše v čast Devici Mariji, Uvod v berila, 10.

²³ Kongregacija za bogoslužje, *Orientamenti e proposte per la celebrazione dell' Anno mariano*, 60.

Angel Gospodov

195. *Angel Gospodov* (*Angelus Domini*) je tradicionalna molitev, s katero se verniki trikrat na dan, to je zjutraj, opoldne in zvečer spominjajo oznanjenja angela Gabrijele Mariji. Ta molitev je torej spomin odrešenjskega dogodka, po katerem je po Očetovem načrtu in v moči Svelega Duha Beseda postala človek v naročju Device Marije.

Molitev Angel Gospodov je močno zakoreninjena v pobožnosti krščanskega ljudstva in jo spodbujajo rimski papeži. V nekaterih okoliščinah spremenjene razmere niso naklonjene tej molitvi, v drugih primerih pa so ovire manjše, zato ne gre opustiti priložnosti, da bi pobožno navado ohranili pri življenju in jo razširjali, pri čemer se priporoča vsaj molitev treh zdravamarij. Molitev Angel Gospodov ima »preprosto zgradbo in svetopisemski značaj..., skoraj liturgični ritem, ki posvečuje določene dele dneva, nas spominja velikonočne skrivnosti ... in je tudi po mnogih stoletjih ohranila svojo vrednost in svežost.«²⁴

»Zaželeno je celo, da bi v nekaterih okoljih, zlasti v redovnih skupnostih, v svetiščih, posvečenih blaženi Devici, med nekaterimi srečanji Angel Gospodov ... proslavil na primer s petjem zdravamarij, z branjem evangelija oznanjenja«²⁵ in z zvonjenjem zvonov.

Raduj se, Kraljica nebeška

196. V velikonočnem času se po odredbi papeža Benedikta XIV. (20. aprila 1742) namesto *Angel Gospodov* moli znana antifona *Raduj se, Kraljica nebeška* (*Regina coeli, laetare*). Molitev je nastala verjetno v 10. ali 11. sto-

---

²⁴ Pavel VI., *Apostolska spodbuda o Marijinem češčenju*, 41.

²⁵ Kongregacija za bogoslužje, *Orientamenti e proposte per la celebrazione dell' Anno mariano*, 61.

letju²⁶ ter posrečeno združuje skrivnost učlovečenja Besede (Zakaj on /Kristus/, ki ga bila vredna nositi) z velikonočnim dogodkom (Je vstal, kakor je rekel) ter pozivom k veselju (Veseli in raduj se, Devica Marija). Molitev, ki jo krščansko občestvo dviga k Mariji zaradi vstajenja Sina, se povezuje in je odvisna od poziva k veselju (»Zdrava, milosti polna«; Lk 1,28), s katero se je angel Gabrijel obrnil k ponižni Gospodovi dekli, poklicani, da postane Odrešenikova Mati.

Podobno, kot je bilo predloženo glede molitve Angel Gospodov, je primerno tudi Raduj se, Kraljica nebeška, proslaviti bodisi s petjem bodisi z branjem evangelija vstajenja.

Rožni venec

197. Rožni venec ali psalterij Device Marije je ena izmed najbolj vzvišenih molitev h Gospodovi Materi.²⁷ Zato so »papeži ponovno spodbujali vernike k pogostni molitvi rožnega venca, molitvi, ki ima svetopisemski značaj, je osredotočena na premišljevanje odrešenjskih dogodkov Kristusovega življenja, kateremu je bila tesno pridružena Devica Marija. Obstajajo številna pričevanja pastirjev in ljudi svetniškega življenja glede vrednosti in učinkovitosti te molitve.«²⁸

Rožni venec je izrazito premišljevalna molitev, kajti »po svojem bistvu terja, da se odvija v mirnem ritmu molitve in poglobljenega duhovnega zrenja. Tako se molivec laže mudi v premišljevanju skrivnosti Kristusovega živ-

---

²⁶ Antifona je v Antifonariju (12. stoletje) Opatije sv. Lupa iz Beneventa. Prim. R. J. Hesbert (ur.), *Corpus Antiphonarium Officii*, vol. II, Herder, Roma 1965, XX–XXIV; vol. III, Herder, Roma 1968, 440.

²⁷ Glede odpustkov prim. EI, *Aliae concessionis*, 17, str. 62; Komentar k zdravamariji prim. KKC, 2676–2677.

²⁸ Kongregacija za bogoslužje, *Orientamenti e proposte per la celebrazione dell' Anno mariano*, 62.

ljenja.«²⁹ Izrecno se tudi priporoča za oblikovanje in duhovno življenje klerikov in redovnikov.³⁰

198. Cerkev izraža spoštovanje do molitve rožnega venca s tem, da daje poseben *blagoslov rožnega venca*.³¹ Blagoslov poudarja občestveni značaj molitve rožnega venca. Pri tem se blagoslov rožnega venca združuje z blagoslovom oseb, ki premišlujejo skrivnosti Gospodovega življenja, smrti in vstajenja, da »bi mogli vzpostaviti popolno soglasje med molitvijo in življenjem«.³²

Poleg tega bi bila lahko blagoslovitev rožnega venca, kakor svetuje obrednik *Blagoslovitve*, hvalevredno opravljena »z udeležbo ljudstva«, in sicer ob romanjih v marijanska svetišča, na praznike blažene Device, zlasti na praznik rožnovenske Matere Božje, ob sklepu meseca oktobra.³³

199. V nadaljevanju dajemo nekaj pobud, ki upoštevajoč naravo rožnega venca, lahko prispevajo k večjemu uspehu njegove molitve.

V nekaterih primerih ima lahko molitev rožnega venca slovesni značaj, in sicer »z oznanilom svetopisemskih odlomkov, lastnih vsaki skrivnosti, s prepevanjem nekaterih njegovih delov, z modro razdelitvijo raznih vlog, s slovesnim začetkom in sklepno molitvijo«.³⁴

200. Za tiste, ki molijo le en del rožnega venca, naveda svetuje za določene dneve tedna razne izbire skrivno-

---

²⁹ Pavel VI., *Apostolska spodbuda o Marijnim čiščenju*, 47.

³⁰ Prim. ZCP, kan. 246 § 3; 276, § 2, 5°; 663 § 4; Kongregacija za kler, *Direktorij za službo in življenje duhovnikov*, CD 56, Ljubljana 1994, 39.

³¹ Prim. *Rimski obrednik*, De benedictionibus, 1183–1207; slovenski prevod: *Blagoslovitve*, Ljubljana 1989, 1559–1579.

³² Prav tam.

³³ Prim. prav tam (slove. prevod), 1559–1560.

³⁴ Kongregacija za bogoslužje, *Orientamenti e proposte per la celebrazione dell' Anno mariano*, 62 a.

V slovenščini sta pripravila take vzorce Jože Smej in Ivan Likar. Prim. Jože Smej, *Sveti rožni venec*, Slomškova založba, Maribor 2003; Ivan Likar, *Sveti rožni venec*, Družina, Ljubljana 2002.

sti: veseli del v ponedeljek in četrtek, žalostni del v torek in petek, častitljivi del v sredo, soboto in nedeljo.

Opomba: V apostolskem pismu *Rožni venec Device Marije* (Cerkveni dokumenti 98, Ljubljana 2002, 52–53) Janez Pavel II. priporoča, naj bo »četrtek prost za premišljevanje svetlih skrivnosti«; vesele skrivnosti, doslej smo jih premišljevali ob ponedeljkih in četrtkih, pa naj premišljujemo poleg ponedeljka tudi ob sobotah.

Če se strogo držimo te razdelitve, pride včasih lahko do nasprotja med vsebino skrivnosti in liturgično vsebino dneva. Pomislimo na molitev žalostnega dela, če božič obhajamo v petek. V teh primerih lahko sodimo, da » liturgični značaj nekega dne prevlada nad njegovim mestom v tednu; prav tako ni v nasprotju z naravo rožnega venca, če v posebnih dneh liturgičnega leta izvršimo ustrezno zamenjavo skrivnosti, ki dovoljuje nadaljnje usklajevanje pobožne vaje z liturgičnim časom.«³⁵ Tako na primer prav ravnaajo verniki, ki na praznik Gospodovega razglašanja (6. januarja) molijo veseli del rožnega venca in kot peto skrivnost premišljujejo poklonitev modrih z Vzho-da namesto najdenje dvanajstletnega Jezusa v jeruzalemskem templju. Vsekakor je potrebno take zamenjave opraviti s premislekom v skladu s Svetim pismom in liturgičnimi značilnostmi.

201. Da bi spodbudili premišljevanje in bi se duh skladal z besedami,³⁶ so pastirji in raziskovalci večkrat predlagali obnovitev nekdanjega dostavka (klavzule), stare rožnovenske oblike, ki ni nikoli popolnoma izginila.

Ta dostavek, ki se dobro ujema s ponavljajočim in premišljevalnim značajem rožnega venca, obstaja v stavku, ki sledi imenu *Jezus* in ponavlja napovedano skrivnost. Pravilno izbran stavek, določen za vsako desetko, kratek v napovedi ter v skladu s Svetim pismom in liturgijo, je

---

³⁵ Prav tam, 62 b.

³⁶ Prim. B 90.

lahko zelo primeren pripomoček za premišljevalno molitev rožnega venca.

202. »Da bi vernikom približali vrednoto in lepoto rožnega venca, se je treba izogibati izrazov, ki zapostavljajo druge oblike molitve ali ne upoštevajo dovolj obstoj drugih marijanskih molitev, ki so enako potrjene od Cerkve«,³⁷ ali bi lahko povzročili občutek krivde pri tistih, ki ga ne molijo redno: »Rožni venec je gotovo odlična vrsta molitve, toda kristjan naj se čuti v odnosu do njega notranje svobodnega; naj ga predvsem notranja lepota rožnega venca nagiblje, da ga bo opravljal, in sicer v mirni zbranosti.«³⁸

Litanije Matere Božje

203. Med molitvenimi oblikami k Devici Mariji, ki jih priporoča cerkveno učiteljstvo, so tudi litanije. Litanije so v svojem bistvu podaljšana vrsta vzklikov k Devici, ki sledijo drug drugemu v enakem ritmu ter ustvarjajo molitveno reko, njena značilnost po sta vztrajna hvalnica in prošnja. Vzkliki so na splošno kratki in imajo dva dela: prvi je hvalnica (npr. *Devica milostljiva*), drugi je prošnja (*Prosi za nas*).

Dve litanijski obliki sta uvrščeni v liturgične knjige Rimskega obrednika: *Lavretanske litanije*, katerim so rimski papeži večkrat izražali svoje spoštovanje;³⁹ *Litanije pri kronanju podobe blažene Device Marije*,⁴⁰ ki lahko v nekaterih primerih uspešno nadomeščajo lavretansko obliko.⁴¹

---

³⁷ Kongregacija za bogoslužje, *Orientamenti e proposte per la celebrazione dell' Anno mariano*, 62 c.

³⁸ Pavel VI., *Apostolska spodbuda o Marjinem češčenju*, 55.

³⁹ Lavretanske litanije so bile prvič objavljene v Rimskem obredniku v Dodatku leta 1874. Glede podeljenih odpustkov prim. EI, *Aliae concessionnes*, 22, str. 68.

⁴⁰ Prim. *Ordo coronandi imaginem beatae Mariae Virginis*, Editio Typica, Typis Polyglottis Vaticanis 1981, št. 41, str. 27–29.

⁴¹ Prim. Kongregacija za bogoslužje, *Orientamenti e proposte per la celebrazione dell' Anno mariano*, 63 c.

S pastoralnega vidika ne bi bila koristna množitev litanjskih oblik;⁴² strogo omejevanje oblik pa bi z druge strani pomenilo, da ne upoštevamo dovolj bogastva nekaterih krajevnih Cerkva in redovnih skupnosti. Zato je Kongregacija za bogoslužje spodbudila, »naj pretehtamo nekatere stare in nove oblike, v rabi v krajevnih Cerkvah in redovnih skupnostih, ki so znane po svoji strukturalni resnosti in lepoti vzklikov.«⁴³ Gre za spodbudo, ki očitno zadeva predvsem določena krajevna okolja in občestva.

Upoštevajoč določbo Leona XIII., naj se molitev rožnega venca v oktobru sklene s petjem lavretanskih litanij, se je v mnogih vernikih ustvarilo zmotno prepričanje, da so litanije nekak dodatek rožnem vencu. V resnici so litanije samostojno bogočastno opravilo, ki so lahko pomemben dejavnik češčenja Device, so procesionalno petje ter del opravil Božje besede ali drugih bogočastnih oblik.

Posvetitev in izročitev Mariji

204. Ob spremljanju zgodovine pobožnosti se srečujemo z raznimi osebnimi in občestvenimi izkustvi »posvečenja, izročitve, zaupanja Devici« (oblatio, servitus, commendatio, dedicatio). Te oblike odmevajo v molitvenikih in v pravilih Marijinih družb, v katerih najdemo »posvetitve« in tovrstne molitve ali spomin nanje.

V odnosu do pobožnosti »posvetitve Mariji« niso tako redke navedbe priznanja rimskih papežev, prav tako so

---

⁴² V 16. stoletju so se množili litanjski vzorci, ki so bili pogosto zelo slabi in odsev nezrele pobožnosti. Da bi zajezil pretirano in nekontrolirano sestavljanje litanij, je papež Klemen VIII. 6. septembra 1601 naložil sv. Oficiju, naj objavi strog dekret *Quoniam multi*, po katerem so dopustne samo litanije starejšega izvora, ki so bile objavljene v brevirju, misalih, pontifikalih in obrednikih, ter lavretanske litanije (prim. Magnum Bullarium Romanum, III, Lugduni 1656, 1609).

⁴³ Kongregacija za bogoslužje, *Orientamenti e proposte per la celebrazione dell' Anno mariano*, 63 d.

znane oblike litanij, ki so jih sami javno molili.⁴⁴ Znani učitelj duhovnosti, prežete s takšno prakso, je bil sv. Ludvik Marija Grignon Montfortski, »ki je priporočal kristjanom posvetitev Kristusu po Marijinih rokah kot učinkovito sredstvo za zvesto življenje po krstnih obljubah.«⁴⁵

V luči Kristusove oporoke (prim. Jn 19,25–27) je taka »posvetitev« zavestno priznanje posebnega mesta, ki ga ima Marija iz Nazareta v skrivnosti Kristusa in Cerkve, vzorčne in univerzalne vrednosti njenega evangeljskega pričevanja, zaupanja v njeno priprošnjo in učinkovito varstvo, bogastvo materinske vloge, ki jo opravlja kot resnična mati v redu milosti⁴⁶ v korist vseh in vsakega izmed njenih otrok.

Vendar je treba reči, da se izraz »posvetitev« rabi v dokaj širokem in tudi manj prikladnem pomenu. Pravimo na primer, »da posvetimo otroke Materi Božji, ko dejansko želimo zaupati otroke varstvu Device in zanje prositi njen materinski blagoslov.«⁴⁷ Tako razumemo pobude, ki prihajajo iz raznih strani, da bi namesto izraza »posvetitev« uporabljali druge izraze, na primer »zaupati se« ali »se darovati«. Razvoj teologije na liturgičnem področju v našem času ter posledična zahteva glede strogo določene rabe ustreznih izrazov narekuje, da izraz »posvetitev« uporabljamo samo v pomenu darovanja sebe Bogu kot značilnost celovitosti in stalnosti, kot poroštvo zagovora Cerkve, kot temelj zakramentov krsta in birme.

Glede na to prakso je vsekakor potrebno poučiti vernike o naravi posvetitve. Čeprav ima posvetitev značilnosti celostne in trajne podaritve, je vendar zgolj primerjal-

---

⁴⁴ Prim. *Atto di affidamento alla Beata Vergine Maria*, kot ga je izrekel Janez Pavel II. v nedeljo, 8. oktobra 2000 skupaj s škofi, zbranimi v Rimu na Velikem jubileju.

⁴⁵ Janez Pavel II., *Okrožnica o Odrešenikovi Materi*, CD 34, Ljubljana 1987, 48.

⁴⁶ Pirm. C, 61; Janez Pavel II., *Okrožnica o Odrešenikovi Materi*, 40–44.

⁴⁷ Kongregacija za bogoslužje, *Orientamenti e propoposte per la celebrazione dell' Anno mariano*, 86.

na (analogna) s »posvetitvijo Bogu«. Posvetitev mora biti osebna, svobodna, zrela odločitev z vidika pravilnega gledanja na delovanje milosti, ne pa zgolj sad minljivega čustva. Izražena mora biti na pravilen način, se pravi v liturgični obliki, in sicer k Očetu po Kristusu v Svetem Duhu ter s prošnjo za posredovanje Marije, ki ji popolnoma zaupamo, da bi tako ohranili zvestobo krstnim obljubam in živeli v sinovskem razmerju do nje. Posvetitev moramo opraviti zunaj evharistične daritve, saj gre za pobožno opravilo, ki ga ne moremo primerjati z liturgijo. Izročitev Mariji je bistveno različna od drugih oblik liturgične posvetitve.

Karmelski škapulir in drugi škapulirji

205. V zgodovini marijanske pobožnosti se srečujemo s »pobožnostjo« raznih škapulirjev, med katerimi izstopa škapulir v čast blažene Device Marije z gore Karmel. Razširjenost te pobožnosti je resnično univerzalna in tudi njej se pripisujejo koncilске besede glede prakse in pobožnih vaj, ki jih je »v teku stoletij priporočalo cerkveno učiteljstvo«. ⁴⁸

Karmelski škapulir je skrčena oblika redovne obleke reda bratov blažene Device s Karmela. Pobožnost se je zelo razširila tudi brez povezave z življenjem in duhovnostjo karmeličanske družine, s katero škapulir ohranja neko obliko uglašenosti.

Škapulir je zunanje znamenje posebnega sinovskega in zaupnega odnosa, ki se vzpostavlja med Devico, Materjo in Kraljico Karmela, in pobožnimi verniki, ki se ji popolnoma zaupajo in prihajajo k njej polni zaupanja v njeno materinsko priprošnjo. Opozarja jih na prvenstvo duhovnega življenja in nujnost molitve.

---

⁴⁸ Prim. C 67; prim. Pavel VI., Pismo kard. Silvi Henriquesu, papeškemu legatu na mariološkem kongresu v San Domingu, v: AAS 57 (1965) 376–379.

Škapulir se sprejema s posebnim cerkvenim obredom, v katerem se izjavlja, da nas »spominja na krstne obljube, namreč obleči Kristusa, ob pomoči Device in Matere, ki skrbi za naše oblikovanje po Besedi, ki je postala človek, ter v čast Svete Trojice, da bomo s tem, ko nosimo svatovsko obleko, prispeli v nebeško domovino.«⁴⁹

Izročitev karmelskega škapulirja ali drugih škapulirjev »naj se opravi z resnobo njegovega nastanka: ne sme biti bolj ali manj improvizirano dejanje, marveč sklepno dejanje skrbne priprave, v kateri se vernik zave narave in namena družbe (bratovščine), h kateri pristopa, in življenjskih nalog, ki jih sprejema.«⁵⁰

Marijine svetinjice

206. Verniki zelo radi nosijo na sebi, najpogosteje okrog vratu, svetinje s podobo blažene Device Marije. Svetinjice so pričevanje vere, znamenje češčenja Gospodove Matere, izraz zaupanja v njeno materinsko varstvo.

Cerkev blagoslavlja te predmete marijanske pobožnosti in se spominja, da so »v službi obnove božje ljubezni in povečanja zaupanja v blaženo Devico«,⁵¹ hkrati pa vernike opozarja, naj ne pozabijo, da pobožnost do Jezusove Matere zahteva predvsem »primerno pričevanje življenja.«⁵²

Med marijanskimi svetinjicami izstopa po svoji izredni razširjenosti tako imenovana »čudodelna svetinja«. Začetek ima v prikazovanjih Device Marije skromni novinki Hčera ljubezni, pozneje svetnici sv. Katarini Laboure

---

⁴⁹ *Rimski obrednik*, De benedictionibus, Ordo benedictionis et impositionis scapularis, 1213. Prim. slov. prevod: Blagoslovitve 1580–1598.

⁵⁰ Kongregacija za bogoslužje, *Orientamenti e proposte per la celebrazione dell' Anno mariano*, 88.

⁵¹ *Rimski obrednik*, De benedictionibus, Ordo benedictionis rerum quae ad pietatem et devotionem exercendam destinatur, 1168. Prim. slov. prevod 158–1598.

⁵² Prav tam.

leta 1830. Medalja, skovana po naročilih, ki jih je dala Sveta Devica, in bogata po svoji simbolični vsebini, je bila imenovana »marijanski mikrokozmos« (marijanski mali svet). Spominja nas namreč na skrivnost odrešenja, na ljubezen Kristusovega srca in Marijino žalostno srce, na sredniško vlogo Device, skrivnost Cerkve, razmerje med nebom in zemljo, med časnim in večnim življenjem.

Nov polet razširjenju »čudežne svetinje« je dal sv. Maksimilijan Marija Kolbe (+1941) ter gibanja, ki so se ob njem razvila ali se pri njem navdihovala. Leta 1917 je namreč Kolbe prevzel »čudežno svetinjo« kot prepoznavno znamenje pobožne ustanove Vojske Brezmadežne, ki jo je ustanovil v Rimu kot mlad redovnik reda manjših bratov konventualcev.

Tako »čudežna svetinja« kot druge svetinjice blažene Device in drugi bogočastni predmeti niso vraževerno sredstvo (talisman) in ne smejo voditi v prazno lahkovernost.⁵³ Obljuba Device, »da bodo osebe, ki jo nosijo, deležne milosti«, zahteva od vernikov ponižno in trdno sprejemanje krščanskega oznanila, vztrajno in zaupno molitev ter temu primerno ravnanje v življenju.

»Akathistos«

207. Častitljiva himna na čast Materi Božji, imenovana *Akathistos* – ali kantata, ki jo molimo stoječ – je ena izmed najstarejših in najznamenitejših izrazov marijanske pobožnosti bizantinske tradicije. Kot literarni in teološki biser izraža v molitveni obliki to, kar je Cerkve skupaj s splošnim prepričanjem vernikov verovala o Mariji od svojih začetkov. Izviri za navdih himne so Sveto pismo, nauk, ki so ga opredelili ekumenski koncili v Niceji (325), Efezu (431) in Kalcedonu (451) ter razmišljanja vzhodnih cerkvenih očetov 4. in 5. stoletja. Him-

---

⁵³ Prim. C 67; Pavel VI., *Apostolska spodbuda o Marijinem češčenju*, 38; KKC 2111.

no Akathistos, ki jo slovesno obhajajo v vzhodnem liturgičnem letu peto soboto v postnem času, poleg tega prepevajo tudi ob mnogih drugih priložnostih in jo priporočajo klerikom, menihom in vernikom.

V zadnjih letih se je ta himna močno razširila med verniki in v občestvih latinskega obreda.⁵⁴ To je prispevalo k večjemu spoznanju nekaterih slovesnih marijanskih praznovanj, ki so se dogajala v Rimu v navzočnosti svetega očeta in so imela pomemben cerkvenostni odmev.⁵⁵ Ta bogati spev (himna),⁵⁶ ki predstavlja zreli sad najstarejše tradicije še ne razdeljene Cerkve v čast Marije, je klic in prošnja za edinost kristjanov pod vodstvom Gospodove Matere: »Takšno bogastvo hvaljenja, ki so ga nakopičile različne oblike velikega izročila Cerkve, bi nam moglo pomagati, da le-ta zopet globoko zadihava z 'obema pljučnima kriloma': to sta Vzhod in Zahod.«⁵⁷

---

⁵⁴ Poleg himne Akathistos so še druge molitve vzhodnega izročila, obdarjene z odpustki. Prim. *Aliae concessiones*, 23, str. 68–69.

⁵⁵ S prepevanjem himne Akathistos v baziliki sv. Marije Velike v Rimu (7. junija 1981) so zaznamovali obletnici koncilov v Carigradu (381) in Efezu (431). Himna je odmevala tudi ob 450 letnici prikazovanje Device v Gvadalupu v Mehiki (10.–12. decembra 1981). V Marijinem letu je Janez Pavel II. 25. marca 1988. v baziliki sv. Marije sopra Minerva vodil jutranji molitveni uri s himno Akathistos v bizanstinsko-slovanskem obredu. Himno Akathistos, ki je izrecno omenjena v buli *Incararnationis Mysterium* med molitvami za svetoletni odpustek (*Skrivnost učlovečenja*, Cerkevni dokumenti 79, Ljubljana 1999), so 8. decembra 2000 peli v grškem, staroslovanskem, madžarskem, ukrajinskem, romunskem in arabskem jeziku pri slovesnem bogoslužju v cerkvi sv. Marije Velike, ki ga je vodil Janez Pavel II., navzoči pa so bili tudi predstavniki vzhodnih katoliških Cerkva.

⁵⁶ Po anonimni tradiciji današnja znanstvena kritika postavlja njen nastanek v čas po kalcedonskem koncilu; latinsko inačico, ki je imela močan vpliv na zahodno srednjeveško pobožnost, redigiral pa jo je škof Kristofor iz Benetk okrog leta 800, pripisujejo Germanu iz Konstantinopla (+733).

⁵⁷ Janez Pavel II., *Okrožnica o Odrešenikovi Materi*, 34.

Šesto poglavje

ČEŠČENJE SVETNIKOV IN BLAŽENIH

NEKAJ NAČEL

208. Češčenje svetnikov, predvsem mučencev, ki je utemeljeno v Svetem pismu (prim. Apd 7,54–60; Raz 6,9–11; 7,9–17) in je z gotovostjo potrjeno v prvi polovici 2. stoletja,¹ je torej najzgodnejšega cerkvenega izvora. Cerkev je tako na Vzhodu kot na Zahodu vedno častila svetnike. Ko so se zlasti v času protestantizma pojavili ugovori proti nekaterim tradicionalnim oblikam njihovega češčenja, ga je Cerkev pogumno branila s tem, da je pokazala na teološke utemeljitve ter povezanost z verskim naukom. Uredila je bogočastno prakso tako v bogoslužju kot v ljudski pobožnosti ter poudarila pomen pričevanja odličnih Gospodovih učencev in učenk za pristno krščansko življenje.

209. Konstitucija o svetem bogoslužju v poglavju, posvečenem cerkvenemu letu, učinkovito opisuje cerkveno dejstvo in pomen češčenja svetnikov in blaženih: »Razen tega je Cerkev v letni krog vpletla spomine mučencev in drugih svetnikov, ki so po mnogovrstni božji milosti dosegli popolnosti in zdaj že uživajo blaženost ter pojejo Bogu v nebesih popolno hvalo in za nas prosijo. S svetniškimi godovi namreč Cerkev oznanja velikonočno skrivnost v svetnikih, ki so s Kristusom trpeli in so z njim po-

---

¹ Prim. Evzebij iz Cezareje; *Storia ecclesiastica*, V, xv, 42–47; SCh 31, Paris 952, 189–190.

veličani; postavlja pred vernike njihov zgled, ki naj jih po Kristusu potegne k Očetu; po njihovem zasluženju tudi prosi božjih darov.«²

210. Pravilno razumevanje cerkvenega nauka o svetnikih je mogoče samo v širšem pogledu na verske resnice:

– na Cerkev, ki je »ena, sveta, katoliška in apostolska«,³ je sveta zaradi navzočnosti »Jezusa Kristusa, ki je z Očetom in Svetim Duhom edini 'sveti'«,⁴ po nenehnem delovanju Duha svetosti;⁵ in je obdarovana s sredstvi posvečenja. Cerkev je namreč, čeprav ima v svoji sredi grešnike, »že na tem svetu odlikovana z resnično, čeprav nepopolno svetostjo«;⁶ je »sveto Božje ljudstvo«,⁷ njeni člani pa se po pričevanju Svetega pisma imenujejo »sveti« (prim. Apd 9,13; 1 Kor 6,1; 16,1);

– na »občestvo svetnikov«,⁸ za katerega Cerkev v nebesih, bodisi tista, ki pričakuje končno očiščenje »v stanju, ki ga imenujemo vice«,⁹ bodisi tista, ki še potuje na zemlji, pričujeta »združeni v isti ljubezni do Boga in do bližnjega«. ¹⁰ Vsi, ki so v Kristusu, imajo njegovega Duha in ustvarjajo eno samo Cerkev in so v njej združeni;

– na nauk o edinem sredništvu Kristusa (prim. 1 Tim 2,5), ki kljub temu ne izključuje drugih podrejenih sredniških vlog, ki se izvršujejo znotraj vseobsegajočega Kristusovega sredništva.¹¹

---

² B 104.

³ DS 150; *Rimski misal*, Red svete maše, Nicejsko-carigrajska veroizpoved.

⁴ Janez Pavel II., *Apostolska konstitucija Divinitus perfectionis magister*, v: AAS 75 (1983) 349.

⁵ Prim. C 4.

⁶ C 48.

⁷ Prav tam, 48.

⁸ *Apostolska veroizpoved*, v: DS 19.

⁹ KKC 1472.

¹⁰ C 49.

¹¹ Prim. Prav tam.

211. Nauk Cerkve in njena liturgija predlagata svetnike in blažene, ki že jasno zrejo »enega in troedinega Boga«;¹²

– kot zgodovinske pričevalce za splošno poklicanost k svetosti; ti so kot čudoviti sad Kristusovega odrešenja pokus in potrditev, ki jih Bog, v vseh časih in med vsemi ljudstvi, v najrazličnejših družbeno-kulturnih razmerah in različnih življenjskih stanjih, kliče kot svoje otroke k uresničenju popolne podobe Kristusa (prim. Ef 4,13; Kol 1,28);

– kot odlične Gospodove učence in zatorej vzornike evangeljskega življenja;¹³ v postopku za kanonizacijo Cerkev priznava herojsko stopnjo njihovih kreposti in jih predlaga nam v posnemanje;

– kot meščane nebeškega Jeruzalema, ki nenehno opevajo Božjo slavo in usmiljenje; v njihovem življenju se je že uresničil velikonočni prehod s tega sveta k Očetu;

– kot priprošnike in prijatelje vernikov, ki še potujejo na zemlji, kajti čeprav so svetniki potopljeni v božjo blaženost, poznajo težave svojih bratov in sester in spremljajo njihovo pot z molitvijo in priprošnjo;

– kot zavetnike krajevnih Cerkva; mnogokrat so bili njihovi ustanovitelji (na primer sv. Evzebij iz Vercelija) ali ugledni pastirji (sv. Ambrož v Milanu); zavetniki narodov in apostoli njihovega spreobrnjenja h krščanski veri (sv. Tomaž in sv. Bartolomej v Indiji) ali izraz njihove narodnostne identitete (sv. Patrik za Irsko); zavetniki združenj in poklicev (sv. Homobonus za krojače); zavetniki v posebnih okoliščinah – kot na primer pri porodu (sv. Ana, sv. Rajmund Nerojeni), v smrtni uri (sv. Jožef) ali za uslišanje posebnih prošenj (sv. Luka za ohranitev vida) in podobno.

Vse to Cerkev veruje, ko v zahvaljevanju Bogu Očetu izpoveduje: »Po tvoji volji nam je njihovo življenje zgled, občestvo z njimi vir upanja, njihova priprošnja pomoč.«¹⁴

---

¹² Fiorentinski koncil, *Decretum pro Graecis*, v: DS 1305.

¹³ Prim. *Rimski misal*, Hvalospev na praznik vseh svetih, 1. novembra.

¹⁴ Prav tam, Hvalospev pri maši svetnikov, I.

212. Končno je treba poudariti, da je poslednji cilj češčenja svetnikov Božja slava in posvečenje človeka z življenjem, ki je v polnosti v skladu z Božjo voljo in v posne-manju kreposti tistih, ki so bili odlični Gospodovi učenci.

Zato je potrebno v katehezi in ob drugih priložnostih posredovanja vere vernike poučiti, da moramo odnos do svetnikov razumevati v luči vere, kar »nikakor ne zmanjšuje najvišjega češčenja, ki ga izkazujemo Bogu Očetu po Kristusu v Svetem Duhu, temveč nasprotno, še močnejše ga bogati«, kajti »pravo češčenje svetnikov ni toliko v mnogovrstnosti zunanjih dejanj, ampak bolj v moči naše dejavne ljubezni«, ki se spremeni v prizadevanje za krščansko življenje.¹⁵

SVETI ANGELI

213. Z jasno in preudarno katehetsko govorico nas Cerkev uči, da je »obstoj duhovnih, netelesnih bitij, ki jih Sveto pismo navadno imenuje angeli, verska resnica. Pričevanje Svetega pisma je tako jasno kakor enodušnost izročila.«¹⁶

Po nauku Svetega pisma so angeli Gospodovi poslanci, ki »v silni moči izvršujejo njegova povelja, poslušni njegovi besedi« (Ps 13,20) in so postavljeni v službo njegovega odrešilnega načrta, »poslani, da strežejo tistim, ki bodo dobili zveličanje kot dediščino« (Heb 1,14).

214. Verniki ne smejo pozabiti mnogih primerov iz Stare in Nove zaveze, v katerih sveti angeli posredujejo. Vedo, da angeli zapirajo vrata zemeljskega paradiža (prim. 1 Mz 3,24), rešujejo Agar in njenega sina Izmaela (prim. 1 Mz 21,17), zadržujejo roko Abrahamu, ki hoče žrtvovati sina Izaka (prim. 1 Mz 22,11), oznanjajo čudežna rojstva (prim.

---

¹⁵ C 51.

¹⁶ KKC 328.

Sod 13,3–7), varujejo korake pravičnega (prim. Ps 91,11), nenehno hvalijo Gospoda (prim. Iz 6,1–4) in prinašajo predenj molitve svetih (prim. Raz 8,3–4). Spominjajo se angela, ki je posredoval za preroka Elija, ubežnika in izčrpanega (1 Kr 19,4–8), za Azarija in njegove tovariše, vržene v razbeljeno peč (prim. Dan 3,49–50), za Danijela, zaprtega v levnjak (prim. Dan 6, 23). Angelom je blizu Tobijevo življenje, v katerem Rafael, »eden izmed sedmih, ki stojijo pred Gospodom« (Tob 12,15) izpolnjujejo mnogovrstne službe v korist Tobija, njegovega sina Tobija in žene Sare.

Prav tako verniki vedo, da ni tako malo primerov iz Jezusovega življenja, v katerem angeli izvršujejo posebne naloge: angel Gabrijel oznani Mariji, da bo spočela in rodila Sina Najvišjega (prim. Lk 1,26–38), enako angel razodene Jožefu nadnaravni značaj materinstva Device (prim. Mt 1,18–25); angeli oznanijo pastirjem v Betlehemu veselo novico, da je rojen Odrešenik (prim. Lk 2,8–14); »Gospodov angel« varuje življenje Deteta Jezusa, ki ga ogroža Herod (prim. Mt 2,13–20); angeli strežejo Jezusu v puščavi (prim. Mt 4,11) in ga krepčajo v smrtnem boju (prim. Lk 22,23); oznanijo ženam, ki so prišle h Kristusovemu grobu, da je vstal (prim. Mt 16,1–8), ter so navzoči ob vnebohodu, da bi učencem pojasnili in oznanili: »Ta Jezus, ki je bil od vas vzet v nebo, bo tako prišel, kakor ste ga videli iti v nebo« (Apd 1,11).

Verniki niso prezrli Jezusovega opomina, naj ne zaničujejo nobenega izmed malih, ki vanj verujejo, zakaj »njihovi angeli v nebesih vedno gledajo obličje Očeta« (Mt 18,10) ter tolažilnih besed, ki govorijo, »da je veselje med Božjimi angeli nad vsakim grešnikom, ki se spokori« (Lk 15,10). Vedo tudi, »da pride Sin človekov v svoji slavi in vsi angeli z njim« (Mt 25,31), ko bo sodil žive in mrtve in dovršil zgodovino.

215. Cerkev, ki je od svojih začetkov uživala varstvo in obrambo angelov (prim. Apd 5,17–20; 12,6–11) in je neneh-

no doživljala »njihovo skrivnostno in krepko pomoč«,¹⁷ časti nebeške duhove ter z zaupanjem spodbuja njihovo priprošnjo.

V teku cerkvenega leta se Cerkev spominja vloge angelov v zgodovini odrešenja¹⁸ in slavi njihov spomin v nekaterih posebnih dneh, tako 29. septembra god nadangelov Mihaela, Gabrijela in Rafaela, 2. oktobra angelov varuhov; njim je posvečena posebna maša, pri kateri v hvalospevu izpoveduje, da »v angelih odseva Božja slava«;¹⁹ ob praznovanju božjih skrivnosti se pridružuje angelom in proslavlja slavo trikrat svetega Boga (prim. Iz 6,3)²⁰ in prosi za njihovo pomoč, da evharistične darove »tvoj sveti angel prinese na nebeški oltar pred tvoje božje veličanstvo«;²¹ v njihovi navzočnosti obhaja molitveno bogoslužje (prim. Ps 137,1);²² službi angelov zaupa molitve vernikov (prim. Raz 5,8; 8,3) in bolečino spokornikov,²³ obrambo nedolžnih proti napadom hudobnega duha;²⁴ prosi Boga, naj ob koncu dneva pošlje svoje angele, ki bodo molivce varovali v miru;²⁵ prosi, naj nebeški duhovi pridejo na pomoč umi-

---

¹⁷ Prav tam, 336.

¹⁸ Tako na primer ob največjem prazniku veliki noči in ob prazniku Gospodovega oznanjenja (25. marca), o božiču (25. decembra), vnebohodu, prazniku Brezmadežnega spočetja (8. decembra) in Marijinega vnebovzvetja (15. avgusta), ob godovih sv. Jožefa (19. marca), svetih Petra in Pavla (29. junija) in vseh svetih (1. novembra).

¹⁹ Prim. *Rimski misal*, Hvalospev pri mašah angelov.

²⁰ Prim. prav tam, Evharistična molitev – Svet.

²¹ Prav tam, Prva evharistična molitev (Vsemogočni Bog, ponižno te prosimo).

²² Prim. sv. Benedikt, *Pravilo* 19, 5; CSEL 75, Vindobonae 1960, 75.

²³ Prim. *Rimski obrednik, Sveta pokora - Obred sprave*, Ljubljana 1976, 54.

²⁴ Prim. *Molitveno bogoslužje*, 2. oktobra: Spomin svetih angelov, Večernice. Himna Custodes hominum psallimus angelos« (Danes proslavljamo angele varuhe).

²⁵ Prim. Prav tam, Sklepna molitev po 2. nedeljskih večernicah, Molitev »Vsemogočni Bog, obišči nas to noč... Tvoji sveti angeli naj bodo pri nas in nas varujejo v miru..«.

rajočim,²⁶ pri pogrebnem obredu pa vdano prosi, naj angeli spremljajo dušo umrlega v nebesa²⁷ in varujejo njegov grob.

216. V preteklih stoletjih so verniki našli izraze pobožnosti in verskega prepričanja glede nalog angelov: sprejeli so jih kot zavetnike mest in varuhe združenj. Njim v čast so zgradili znamenita svetišča, kot so Mont-Saint-Michel (Normandija, Francija), San Michele della Chiusa (Piemont, Italija) in San Michele al Gargano (Apulija) ter določili praznične dneve; zložili so tudi pesmi in druge pobožne vaje.

Ljudska pobožnost je na poseben način podpirala češčenje angela varuha. Že sv. Bazilij (+379) je učil, da ima »vsak vernik ob strani angela kot varuha in vodnika, ki ga vodi v življenju.«²⁸ Ta starodavni nauk je sčasoma utrdil svoje svetopisemske in patristične temelje in je bil začetek raznih oblik pobožnosti, dokler ni dobil v sv. Bernardu di Chiaravalle (+1153) velikega učitelja in odličnega apostola pobožnosti v čast angelom varuhom. Za sv. Bernarda so angeli dokaz, da »nebo ne opušča ničesar, kar bi nam bilo lahko v pomoč«, zato nam postavlja »ob stran nebeske duhove, da bi nas varovali, poučevali in vodili.«²⁹

Češčenje angelov varuhov ustvarja tudi življenjski slog, ki ga označujejo:

- iskrena hvaležnost do Boga, ki je postavil v službo ljudi duhove, velike po svetosti in dostojanstvu;
- duh zmernosti in pobožnosti, ki ga prebujata zavest, da nenehno živimo v navzočnosti božjih angelov;
- vedro zaupanje tudi tedaj, ko se srečujemo z zapletenimi razmerami, da Gospod vernika vodi in podpira na poti pravičnosti tudi po službi angelov.

²⁶ Prim. *Rimski obrednik, Previdevanje bolnikov*, Ljubljana 1974, 147.

²⁷ Prim. *Rimski obrednik, Krščanski pogreb*, Ljubljana 1970, 50.

²⁸ Sv. Bazilij iz Cezareje, *Adversus Eunomium*, III, 1: PG 29, 656.

²⁹ Sv. Bernard di Chiaravalle, *Sermo XII in Psalmum »Qui habitat«*, 3: Sancti Bernardi Opera, IV, Ed. Cistercienses, Romae 1966, 459.

Med molitvami v čast angelu varuhu je zlasti razširjen sveti angel (Angele Dei),³⁰ ki je v mnogih družinah del jutranje in večerne molitve, v mnogih krajih pa se dodaja tudi molitvi angelovega češčenja (Angelus Domini).

217. Ljudska pobožnost v čast svetim angelom, ki je zakonita in zveličavna, je lahko razlog tudi za stranpoti, tako:

– v primeru, ki se včasih dogaja, da se vtihotapi v za-vest vernikov napačno prepričanje, zaradi katerega menijo, da sta svet in življenje podvržena demonskim vplivom, nenehnemu boju med dobrimi in hudobnimi duhovi, med angeli in demoni, v katerem je človek podvržen silam, ki ga presegajo, proti njim pa ne more ničesar storiti. Takšno prepričanje, ki vernika oropa odgovornosti, je tuja pristnemu evangeljskemu razumevanju boja proti hudobnemu duhu, od Kristusovega učenca pa zahteva moralno prizadevanje, odločitev za evangelij ter ponižnost in molitev;

– v primeru, ko dogodke vsakdanjega življenja razume-mo ozko in poenostavljeno, skoraj otročje, in pripisujemo hudobnemu duhu tudi najmanjša protislovja; nasprotno pa angelu varuhu pripisujemo uspehe in uresničitve, ki nimajo nič ali le malo opraviti z uresničenjem človeka na njegovi poti za dosego zrelosti v Kristusu. Zavreči je treba tudi navado, da angelom pripisujemo posebna imena, z izjemo tistih, ki so navedena v Svetem pismu, in ta so Mihael, Gabrijel in Rafael.

SVETI JOŽEF

218. Bog je za uresničenje odrešenjskega načrta v svoji previdnostni modrosti določil Jožefu iz Nazareta, »pravičnemu človeku« (prim. Mt 1,19), ženinu Device

---

³⁰ Prim. El, *Normae et concessionis*, 18, str. 65.

Marije (prim, prav tam; Lk 1,27) posebno pomembno nalogo: zakonito uvesti Jezusa v Davidov rod, iz katerega se je po obljubi (prim. 2 Sam 7,5–16; 1 Kron 17,11–14) moral roditi Mesija, Odrešenik, ter imeti vlogo njegovega očeta in varuha.

V moči tega poslanstva je sv. Jožef dejavno posredoval v skrivnosti Odrešenikovega otroštva: od Boga je prejel razodetje o božanskem izvoru Marijinega materinstva (prim. Mt 1,20–21), bil je privilegirana priča Jezusovega rojstva v Betlehemu (prim. Lk 2,6–7), češčenja pastirjev (prim. Lk 2,15–16), poklonitve Modrih z vzhoda (prim. Mt 2,11). Izpolnil je svojo versko dolžnost, ko je Dete Jezusa z obrezovanjem uvedel v Abrahamovo zavezo (prim. Lj 2,21) in mu nadel ime Jezus (prim. Mt 1,21). Po predpisih postave je predstavil Dete Jezusa v templju in ga odkupil z darom revnih (prim. Lk 2,22–24; 2 Mz 13,2.12–13) ter poln začudenja poslušal preroško pesem Simeona (prim. Lk, 2,25–33). Mater in Sina je obvaroval pred Herodovim preganjanjem z begom v Egipt (prim. Mt 2,13–23), vsako leto se je podal v Jeruzalem z Materjo in Detetom za velikonočne praznike in je prestrašen doživel dogodek, ko se je dvanajstletni Jezus zgubil v templju (prim. Lk 2,43–50). Živel je v Nazaretu ter očetovsko skrbel za Jezusa, ki mu je bil pokoren (prim. Lk 2,51), ter ga poučeval v postavi in opravljanju tesarskega dela.

219. Zlasti v zadnjih stoletjih je versko premišljevanje postavilo v ospredje kreposti sv. Jožefa, med katerimi izstopajo: vera, ki se pri njem kaže kot popolno in pogumno sprejemanje Božjega odrešenjskega načrta; prizadevna in tiha pokorščina znamenjem Božje volje; ljubezen in zvesto izpolnjevanje postave, iskrena pobožnost ter trdnost v preizkušnjah; deviška ljubezen do Marije, dolžno izpolnjevanje očetovstva ter skrita delavnost.

220. Ljudska pobožnost razume veljavo in univerzalnost varstva sv. Jožefa, kateremu je »kot zvestemu varuhu

Bog zaupal prve začetke odrešenja človeškega rodu³¹ in svoje »najdragocenejše zaklade«,³² Varstvu sv. Jožefa so zaupani: vesoljna Cerkev, ki jo je blaženi Pij IX. želel postaviti pod posebno varstvo svetega patriarha,³³ tisti, ki se posvetijo Bogu in izberejo neporočenost zaradi nebeškega kraljestva (prim. Mt 19,12), imajo »v sv. Jožefu vzor in branitelja deviške integritete«,³⁴ delavci in obrtniki, katerim je ponižni tesar iz Nazareta poseben vzornik;³⁵ umirajoči, kajti po pobožnem izročilu je sv. Jožef umrl v navzočnosti Jezusa in Marije.³⁶

221. Ko v bogoslužju obhajamo skrivnosti Odrešenikovega življenja, zlasti njegovo rojstvo in otroštvo, se pogosto spominjamo podobe in vloge sv. Jožefa: v adventnem³⁷ in božičnem času, zlasti na praznik sv. Družine; na praznik sv. Jožefa, 19. marca, na praznik sv. Jožefa, delavca, 1. maja.

Ime sv. Jožefa se spominja v molitvi »V občestvu z vso Cerkvijo« v Rimskem kanonu in v litanijah vseh svetnikov.³⁸ V priporočanju umirajočih se spodbuja prošnja

³¹ *Rimski misal*, Praznik sv. Jožefa (19. marca), glavna mašna prošnja.

³² Kongregacija svetih obredov; *Dekret Quemadmodum Deus*, v: Pii IX Pontificis Maximi Acta, Pars I, vol. V, Graz 1971, 282; prim. Janez Pavel II., *Apostolska spodbuda Redemptoris Custos*, I, v: AAS 82 (1990) 6.

³³ Izjava je bila objavljena 8. decembra 1870 z dekretom *Quemadmodum Deus* (glej opomba 32).

³⁴ Leon XIII., *Okrožnica Quamquam pluries*, v: Leonis XIII Pontificis Maximi Acta, IX, Romae 1890, 180.

³⁵ Prim. Pij XII., Nagovor članom A.C.L.I, 1. maja 1955, v: AAS 47 (1955) 402–407; Janez Pavel II., *Apostolska spodbuda Redemptoris Custos*, 22–24.

³⁶ Prim. Sv. Bernardin Sienski, *De sancto Joseph sponso beatæ Virginis*, art. II, cap. III, v: S. Bernardini opera omnia, t. VII, Ad Claras Aquas 1959, 28.

³⁷ Zlasti v dneh, ko je osrednja tema liturgije rodovnik Odrešenika (Mt 1,1–17; 17. decembra) ali angelovo oznanjenje Jožefu (Mt 1,18–24; 18. decembra). Oba odlomka želita poudariti, da je Jezus Mesija in »Davidov sin« (Mt 1,1) ravno po Jožefu, ki je bil iz Davidovega rodu (prim. Mt 1,20; Lk 1,27–32).

³⁸ Prim. *Rimski koledar*, Litanie Sanctorum, 1969, 33–39.

k svetemu patriarhu³⁹ in v istih okoliščinah občestvo verujočih moli, da bi duša umirajočega ob odhodu s tega sveta našla »mir v svetem Jeruzalemu z Devico Marijo, Božjo Materjo, s sv. Jožefom, z vsemi angeli in svetniki.«⁴⁰

222. Tudi v ljudski pobožnosti ima češčenje sv. Jožefa širok odmev, in sicer v mnogih oblikah pristnega ljudskega izročila (folklore); v navadi, ki se je uveljavila vsaj od 17. stoletja dalje, da je sreda posvečena češčenju sv. Jožefa, torej navadi, po kateri so se oblikovale posamezne pobožne vaje, kot na primer sedem sred njemu v čast; v pobožnih vzklilih, ki so pogosto na ustnicah vernikov;⁴¹ v molitvenih obrazcih, kot je obrazec, ki ga je sestavil Leon XIII. »K tebi, o sveti Jožef, pribežimo v svojih stiskah«, ki ga mnogi verniki molijo vsak dan;⁴² v litanijah sv. Jožefa, ki jih je odobril sv. Pij X;⁴³ v pobožni vaji krone Sedem skrbi in sedem radosti sv. Jožefa.

223. Dejstvo, da praznik sv. Jožefa (19. marca) obhajamo v postnem času, ko vsa Cerkev doživlja krstno pripravo in spomin na Gospodovo trpljenje, povzroča tudi nekaj težav glede usklajevanja liturgije in ljudske pobožnosti. Zato morajo biti praktična izročila glede »meseca sv. Jožefa« vključena v liturgični čas. Liturgična prenova je poglobila v vernikih zavest o pomenu postnega časa. Ko smo opravili dolžnostne prilagoditve izrazov ljudske pobožnosti, lahko pospešujemo in razširjamo pobožnost v čast sv. Jožefa, nenehno pa imamo pred očmi »čudovit zgled ..., ki presega posamezne življenjske stanove in ima pred očmi celotno krščansko družbo, kakršne koli so že razmere in naloge posameznih vernikov.«⁴⁴

³⁹ Prim. *Rimski obrednik, Previdevanje bolnikov*, 145.

⁴⁰ Prav tam, 146.

⁴¹ Prim. *El, Piae invocationes*, 83.

⁴² Prim. prav tam, 19, str. 66.

⁴³ Prim. prav tam, 22, str. 68.

⁴⁴ Janez Pavel II., *Apostolska spodbuda Redemptoris Custos*, 1.

SVETI JANEZ KRSTNIK

224. Med Staro in Novo zavezo se dviga podoba Janeza Krstnika, enega izmed največjih sinov zgodovine odrešenja, sina Zaharija in Elizabete, ki sta bila »pravična pred Bogom« (Lk 1,6). Ko je bil še v materinem naročju, je Janez spoznal Odrešenika, ki ga je nosila v svojem naročju Devica Marija (prim. Lk 1,57–45). Njegovo rojstvo so spremljala velika znamenja (prim. Lk 1,56–66), rasel je v puščavi, kjer je živel strogo in spokorno (prim. Lk 1,80; Mt 3,4); bil je »prerok Najvišjega« (Lk 1,76), nadenj je prišla Božja beseda (prim. Lk 3,2); »prehodil je vso jordansko pokrajino in oznanjal krst pokore za odpuščanje grehov« (Lk 3,3); kot novi Elija, ponižen in krepak, je pripravljaj ljudstvo za Gospoda (prim. Lk 1,17); po Božjem načrtu je krstil v vodah Jordana samega Odrešenika sveta (prim. Mt 3,13–16); svojim učencem je predstavil Kristusa kot »Jagnje Božje« (Jn 1,29), kot »Očetovega Sina« (Jn 1,34), kot zaročenca novega mesijanskega občestva (prim. Jn 3,28–30); zaradi herojskega pričevanja za resnico (prim. Jn 5,53) ga je Herod vrgel v ječo in dal obglaviti (prim. Mr 6,14–29); tako je postal Gospodov predhodnik v nasilni smrti, kot je bil to v čudežnem rojstvu in preroškem oznanjevanju. Jezus mu je dal veličastno priznanje, rekoč: »Med rojenimi od žena ni večjega preroka, kakor je Janez Krstnik« (Lk 7,28).

225. Od davnine je bilo češčenje sv. Janeza Krstnika živo v krščanskem svetu, v katerem je kmalu dobilo tudi ljudski značaj. Poleg spominskega dneva svetnikove smrti (29. avgusta), kar je običajno pri vseh svetnikih, obhajamo tudi rojstni dan edino še Janeza Krstnika (24. junija), tako kot pri Kristusu in sveti Devici.

Glede na vlogo Janeza Krstnika pri Jezusovem krstu so svetniku posvečene mnoge krstilnice, njegova podoba krstitelja je upodobljena na številnih krstnih kamnih; zaradi strogega zapora in nasilne smrti je zavetnik tistih, ki trpijo v ječah, obsojeni na smrt ali na hudo trpljenje zaradi vere.

Po vsej verjetnosti je bil rojstni dan sv. Janeza Krstnika določen glede na Kristusovo učlovečenje (25. marca) in njegovo rojstvo (25. decembra) ter znamenje, ki ga je dal angel Gabrijel, ko je Marija spočela Odrešenika, da je mati njegovega predhodnika že v šestem mesecu nosečnosti (prim. Lk 1,26.36). Praznik 24. junija je vsekakor povezan s sončnim ciklom severne poloble. Ta se slavi tedaj, ko se sonce obrne na jug proti zodiaku in se začne spuščati. To dejstvo postane simbol Janezove podobe, ki v razmerju do Kristusa izjavi: »On mora rasti, jaz pa se manjšati« (Jn 3,30).

Poslanstvo Janeza Krstnika, ki je prišel, da bi pričeval o luči (prim. Jn 1,7), je bilo začetek ali je dalo krščanski smisel kresovom, ki se prižigajo v noči 23. junija: Cerkev jih blagoslavlja in prosi, da bi verniki po izginotju temin sveta prispeli k Bogu, ki je »neugasljiva luč«.⁴⁵

ČEŠČENJE SVETNIKOV IN BLAŽENIH

226. Medsebojni vplivi bogoslužja in ljudskih pobožnosti so postali pomembni in posebej močni v oblikah češčenja svetnikov in blaženih. Zato se zdi primerno na kratko spomniti glavne na oblike češčenja, ki ga Cerkev namenja svetnikom v liturgiji; te morajo osvetljevati in voditi tudi izraze ljudske pobožnosti.

Prazniki svetnikov

227. Praznik v čast nekemu svetniku, podobno velja 'servatis servandis' tudi za blaženega, je brez dvoma odličen izraz češčenja, ki mu ga namenja cerkvena skupnost, in navadno obsega tudi obhajanje evharistije. Določitev »prazničnega dne« je pomembno in včasih celo zapleteno bogočastno dejanje, kajti v njem so združeni zgo-

---

⁴⁵ Prim. *Rituale Romanum* Pauli V Pontificis Maximi iussu editum ... Pii XII auctoritate ordinatum et auctum, Tit. IX, cap. III, 13: Benedictio rogī in Vigilia Nativitatis S. Joannis Baptistae.

dovinski, liturgični in kulturni dejavniki, ki jih ni lahko uskladiti.

V rimski Cerkvi in v drugih krajevnih Cerkvah se praznik mučencev obhaja na obletnico njihove smrti, to je dan njihove najpopolnejše pridružitve Kristusu, dan njihovega rojstva za nebesa.⁴⁶ Dalje je praznik *ustanovitelja Cerkve (conditor Ecclesiae)*, torej škofov, ki so jo postavili, ali drugih pomembnih pričevalcev vere, prav tako obletnica posvetitve stolne cerkve, sčasoma prispeval k oblikovanju krajevnih (cerkvenih) koledarjev, v katerih so bili omenjeni kraj in dan smrti posameznih svetnikov ali svetniških skupin.

Iz krajevnih koledarjev so pozneje nastali splošni sezname mučencev (martirologiji), kot so sirski martirologij (5. stoletje), Hijeronimov martirologij (*Martyrologium Hieronymianum*, 6. stoletje), martirologij sv. Beda (8. stoletje) ter Lionski, Usardski in Adonski martirologij (vsi iz 9. stoletja).

Papež Gregor XIII. je 14. januarja 1584 razglasil tipično izdajo *Rimskega martirologija (Martyrologium Romanum)*, namenjenega za liturgično rabo. Janez Pavel II. je razglasil prvo tipično izdajo tega martirologija po 2. vatikanskem koncilu.⁴⁷ Sklicuje se na rimsko izročilo in zajema podatke iz drugih zgodovinskih martirologijev ter prinaša imena mnogih svetnikov in blaženih ter je tako izredno bogato pričevanje o mnogovrstnih oblikah svetosti, ki jo Gospodov Duh prebuja v Cerkvi vseh časov in vseh krajev.

228. Z zgodovino martirologija je tesno povezana tudi zgodovina *rimskega koledarja*, ki določa dan in stopnjo praznika v čast svetnikom.

---

⁴⁶ Izročilo imenuje »rojstni dan« (dies natalis) dan mučenčeve smrti. Izraz sega vsaj v 5. stoletje. Prim. sv. Avguštin, *Sermo 310*, 1: PL 38, 1412–1413.

⁴⁷ *Martyrologium Romanum ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Ioannis Pauli II PP. promulgatum*, Editio Typica, Typis Vaticanis 2001.

Sedanji *Splošni rimski koledar*⁴⁸ glede na navodila 2. vatikanskega koncila omenja samo spomin svetnikov, ki so »zares vseobčega pomena«,⁴⁹ medtem ko prepušča posebnim koledarjem, kot so narodnostni, pokrajinski, škofijski, redovnih družin, označitev spomina drugih svetnikov.

Primerno je, da tu spomnimo na razloge za zmanjšanje števila svetniških praznikov ter potrebno upoštevanje tega v pastoralni praksi. Zmanjšanje je bilo opravljeno z namenom, da »godovi svetnikov ne bi prevladali nad prazniki, posvečenimi zveličavnim skrivnostim«.⁵⁰ V teku stoletij je »množica praznikov, vigilij in osmin, prav tako tudi rastoča zapletenost raznih delov cerkvenega leta... pogosto navajala vernike k posebnim pobožnostim, tako da je bil vtis, da se oddaljujemo od temeljnih skrivnosti božjega odrešenja.«⁵¹

229. Z dejavniki, ki so določali izvor, razvoj in razne prilagoditve *Splošnega rimskega koledarja*, so povezana nekatera navodila, ki imajo pomembno pastoralno korist. Zato:

– je potrebno vernike poučiti o povezavi med svetniškimi prazniki in praznovanjem Kristusove skrivnosti. Svetniški prazniki, če jih gledamo z vidika njihovega najbolj notranjega obstoja, nas opozarjajo na življenjsko uresničenje Božjega odrešenjskega načrta in »oznanjajo čudovita Kristusova dela v njegovih služabnikih«;⁵² prazniki svetnikov, udov, so dejansko prazniki Glave, Kristusa;

– je primerno, da se verniki naučijo razlikovati vrednost in pomen praznikov svetnikov, ki so imeli posebno poslanstvo v zgodovini odrešenja in edinstven odnos z Gospo-

---

⁴⁸ *Calendarium Romanum Generale* je izdal Pavel VI. 14. februarja 1969 z Apostolskim pismom *Mysterii paschalis*, v: AAS 61 (1969) 222–226.

⁴⁹ B 111.

⁵⁰ Prav tam, 111.

⁵¹ Pavel VI., *Apostolsko pismo Mysterii paschalis*, 1: AAS 61 (1969) 222.

⁵² B 111.

dom Jezusom, kot so na primer sv. Janez Krstnik (24. junija), sv. Jožef (19. marca), sveta Peter in Pavel (29. junija), drugi apostoli in evangelisti, sv. Marija Magdalena (22. julija), sv. Marta iz Betanije (29. julija), sv. Štefan (26. decembra);

– je potrebno vernike spodbuditi, da bodo posebno ljubili tiste svetnike, ki so imeli milostno vlogo v krajevni Cerkvi bodisi kot zavetniki bodisi kot tisti, ki so kot prvi oznanjali veselo novico nekdanji cerkveni skupnosti;

– je prav tako koristno, da se vernikom primerno predstavi »univerzalni« pomen svetnikov, ki so v Splošnem koledarju, ter pomen stopnje liturgičnega praznovanja: slovesni praznik, praznik ter obvezni ali neobvezni god.

Praznični dan

230. Praznični dan svetnika (slovensko: farni praznik, žegnanje, shod, šagra) ima velik pomen tako z vidika bogoslužja kot z vidika ljudske pobožnosti. V kratkem časovnem razponu se dogajajo številni bogočastni izrazi, zdaj liturgični zdaj ljudski, ki oblikujejo »svetnikov dan«, vendar ne brez nevarnosti določenega nasprotja.

Morebitna nasprotja je potrebno reševati v duhu navodil *Rimskega misala* in *Splošnega rimskega koledarja* o stopnji svetniškega praznika, ki je določen glede na razmerje do krščanskega občestva (glavni krajevni zavetnik, zavetnik cerkve, ustanovitelj redovne družine ali glavni zavetnik). Upoštevati moramo tudi pogoje glede morebitnega prenosa svetniškega praznika na nedeljo v nekaterih posebnih časih cerkvenega leta.⁵³

Navodila moramo upoštevati ne samo v duhu pokorščine liturgični avtoriteti Svetega sedeža, ampak predvsem kot izraz spoštovanja do Kristusove skrivnosti in soglasja z duhom liturgije.

---

⁵³ Prim. *Calendarium Romanum*, Normae universales, 58–59; Kongregacija za bogoslužje, *De Calendariis particularibus*, 8–12, v: AAS 62 (1970) 653–654.

Zlasti se je treba izogibati temu, da bi v pastoralni praksi izničili razloge, ki so določali prestavitev nekaterih svetniških praznikov, na primer s postnega časa na čas med letom. Če obhajamo svetniški praznik v liturgičnem času po novem datumu in bi tako tudi nadaljevali v duhu ljudske pobožnosti glede na nekdanji datum, ne samo da hudo prizadenemo skladnost med bogoslužjem in ljudsko pobožnostjo, marveč povzročamo nejasnost in zmedo, ker se stvari podvajajo.

231. Svetniški praznik je potrebno skrbno pripraviti in ga obhajati v liturgičnem in pastoralnem duhu.

To predvsem pomeni pravilno predstavitev pastoralnega pomena češčenja svetnikov, to je češčenja Boga, ki je »čudovit v svojih svetih«. ⁵⁴ Gre za prizadevanje, da bi življenje oblikovali po nauku in vzoru Kristusa; svetniki so namreč odlični člani njegovega skrivnostnega telesa.

Poleg tega je potrebno pravilno predstaviti podobo svetnika. Glede na zdrav čut (občutek) današnjega časa mora biti ta predstavitev pozorna ne toliko na legendarne vsebine, ki kdaj zameglijo svetnikovo življenje, tudi ne na njegove čudežne moči, marveč na pomen njegovega krščanskega življenja, veličino njegove svetosti in učinkovito evangeljsko pričevanje, na osebno karizmo, s katero je obogatil Cerkev.

232. Svetnikov god ima tudi pomembno antropološko vrednost: je praznik. Kot je znano, praznik ustreza življenjski potrebi človeka in pogloblja njegove korenine v presežno, transcendentno hrepenenje. V izrazih veselja in praznovanja se razodevata vrednost življenja in stvarjenja. Praznik pomeni prenehanje vsakdanje enoličnosti, njenih običajnih oblik, vpetosti v pridobivanje dobrin za preživetje, zato je praznični dan izraz neokrnjene svobo-

---

⁵⁴ *Molitveno bogoslužje*, Sveti možje, Ura bogoslužnega branja – Povabilo.

de, pričakovanje popolne sreče, poveličevanje čiste podarjenosti. Kot kulturno pričevanje praznik postavlja v ospredje poseben duh (značaj) nekega naroda, njegove značilne vrednote, najbolj pristne izraze njegovih ljudskih običajev (folklore). Kot čas socializacije pa je praznik priložnost za razširitev družinskih vezi in odprtosti za nove medčloveške odnose.

233. Vendar ni tako malo stvari, ki ogrožajo pristnost praznovanja godu svetnika bodisi z verskega bodisi z antropološkega vidika.

Z verskega vidika se svetniški praznik ali praznik župnijskega zavetnika, če mu odvzamemo specifično krščanske vsebine, ki so njegov izvor, – to je češčenje Kristusa v enem izmed njegovih članov – , spremeni v zgolj družbeno in ljudsko (folklorno) praznovanje, v najboljšem primeru pa le v priložnost za srečanje in pogovor med člani neke skupnosti.

Z antropološkega vidika je potrebno reči, kar se neredko dogaja, da skupine ali posamezniki mislijo, da je praznik to, kar se v resnici ali v samem poteku oddaljuje od njegovega pristnega pomena. Praznik je dejansko soudeležba človeka na gospostvu Boga nad stvarstvom in njegovim dejavnim »počitkom«, ne pa neučinkovito brezdelje; je manifestacija preprostega in drugim razodevajočega veselja, ne pa nenasitna žeja po sebičnem uživanju; je izraz resnične svobode, ne pa iskanje takih oblik dvoumnega razvedrila, ki ustvarjajo nove in prefinjene oblike suženjstva. Z gotovostjo lahko rečemo: če prestopimo etična pravila, to ne nasprotuje samo Gospodovim zapovedim, marveč prizadene antropološko tkivo samega praznika.

Svetniški praznik in obhajanje evharistije

234. Praznik svetnikov ali blaženih ni edini način, v katerem so ti navzoči v bogoslužju. Obhajanje evharistije je poseben trenutek občestva s svetniki v nebesih.

V bogoslužju Božje besede berila iz Stare zaveze pogosto predstavijo podobe velikih patriarhov, prerokov in drugih odličnih oseb zaradi njihovih kreposti in ljubezni do Gospodovih zapovedi. Berila iz Nove zaveze pa imajo pogosto za protagoniste apostole in druge svetnike, ki so uživali zaupnost in prijateljstvo z Gospodom. Poleg tega življenje nekaterih svetnikov tako močno izžareva evangelijski nauk, da že samo oznanilo Božje besede priklič v spomin njihovo podobo.

Nenehen odnos med Svetim pismom in življenjem krščanskih svetnikov je bil vzrok, da so se v sklopu evharistične daritve oblikovale skupne maše, v katerih so v organski povezavi predložena svetopisemska besedila, ki osvetljujejo življenje svetnikov. V razmerju do te tesne povezave je bilo ugotovljeno, da Sveto pismo usmerja in zaznamuje pot svetnikov nasproti polnosti ljubezni, medtem ko so svetniki sami živa razlaga Božje besede.

V evharističnem bogoslužju so svetniki imenovani ob raznih trenutkih. V prinašanju žrtve se spominjamo darov »pravičnega Abela, našega očeta Abrahama, svete in čiste daritve tvojega velikega duhovnika Melkizedeka.«⁵⁵ Tudi sama evharistična molitev postane trenutek in kraj, kjer izražamo občestvo s svetniki, da tako častimo njihov spomin in prosimo za njihovo priprošnjo, kajti »v občestvu z vso Cerkvijo se spominjam vseh tvojih svetih. Slavimo najprej častitljivo vedno Devico Marijo, mater našega Boga in Gospoda Jezusa Kristusa, njenega moža svetega Jožefa, svete apostole in mučence Petra in Pavla, Andreja ... in vse svetnike. Po njihovem zasluženju in prošnjah nas vedno in povsod varuj in brani.«⁵⁶

---

⁵⁵ *Rimski misal*, Prva evharistična molitev (»Milostno in dobrotno pogled na te darove...«).

⁵⁶ Prav tam (»V občestvu z vso Cerkvijo«). Prostor za omembo svetnika dneva ali zavetnika je predviden v 3. evharistični molitvi.

Svetniški praznik v litanijah vseh svetnikov

235. S petjem litanij vseh svetnikov, ki imajo razgibano liturgično, preprosto in ljudsko obliko, izpričano že od začetka 7. stoletja v Rimu,⁵⁷ se Cerkev obrača na svetnike v nekaterih velikih zakramentalnih obredih in ob drugih trenutkih, v katerih je njena prošnja toliko bolj goreča: pred blagoslovitvijo krstnega studenca na velikonočno vigilijo, ob podelitvi svetega reda škofovstva, duhovništva in diaconata, pri obredu posvetitve devic in pri redovnih zaobljubah, pri posvetitvi cerkve in oltarja, v prošnjih dnevih, stacionalnih mašah in spokornih procesijah, ko želi odvrniti hudobnega duha v eksorcizmih in tedaj, ko umirajoče priporoča božjemu usmiljenju.

Litanije vseh svetnikov, v katerih so izražene vsebine tradicionalnega bogočastja in hkrati ljudske pobožnosti, so izraz zaupanja Cerkve v priprošnjo svetnikov in njeno izkustvo v življenjskem občestvu med Cerkvijo novega Jeruzalema in Cerkvijo, potujočo na zemlji. V litanijah vseh svetnikov lahko navedemo tudi imena blaženih, ki so vpisana v škofijskih liturgičnih koledarjih in v koledarjih redovnih ustanov.⁵⁸ Nikakor pa ne smemo vnašati v litanije imen oseb, ki jim ni priznano javno češčenje.

Relikvije svetnikov

236. Drugi vatikanski koncil priznava, da »po izročilu Cerkev časti svetnike ter izkazuje čast njihovim resničnim ostankom in podobam.«⁵⁹ Izraz »ostanki svetnikov« (relikvije) označuje predvsem telesne ostanke ali večje dele

---

⁵⁷ Prim. *Ordo Romanus XXI*, v: A. Andrieu (ur.), *Les »Ordines Romani« du Haut Moyen-Age*, III, *Spicilegium Sacrum Lovaniense*, Louvain 1951, 249. Glede odpustkov prim. *El. Aliae concessionis*, 22, str. 68.

⁵⁸ Prim. Kongregacija za bogoslužje in disciplino zakramentov, *Notificatio de cultu Beatorum*, 13, v: *Notitiae* 35 (1999) 446.

⁵⁹ B, 111. Prim. Tridentinski koncil, *Decretum de invocatione, veneratione et reliquiis Sanctorum et sacris imaginibus* (3. decembra 1563), v: DS 1822.

telesa tistih, ki so sedaj v nebeški domovini, v zemeljskem življenju pa so bili zaradi herojske svetosti pomembni udje Kristusovega skrivnostnega telesa in živi templji Svetega Duha (prim 1 Kor 3,16; 6,19; 2 Kor 6,16).⁶⁰ Tudi predmeti, ki so pripadali svetnikom, kot so oprava, obleka, rokopisi, ali predmeti, ki so bili v dotiku z njihovimi telesi ali njihovimi grobovi, kot so olja, obleke iz platna (brandea) ali tudi z njihovimi podobami, danimi v češčenje.

237. Prenovljeni *Rimski misal* predpisuje »navado, da se postavijo pod oltar, ki bo posvečen, ostanki (relikvije) svetnikov, čeprav niso mučenci.«⁶¹ Relikvije, postavljene pod oltar, označujejo, da ima žrtev udov svoj izvor in pomen v daritvi Glave, Kristusa,⁶² in so simboličen izraz občestva vse Cerkve z edino daritvijo Kristusa, Cerkve, ki je poklicana tudi s krvjo potrjevati zvestobo svojemu Zaročencu in Gospodu.

Tej bogočastni in hkrati izrazito liturgični obliki se pridružujejo tudi mnoge druge oblike ljudskega značaja. Verniki dejansko izražajo spoštovanje relikvijam. Vendar si bo modra pastorala glede češčenja relikvij prizadevala:

– zagotoviti njihovo pristnost; kjer obstaja dvom, je potrebno relikvije z dolžno previdnostjo umakniti češčenju vernikov;⁶³

– preprečiti pretirano drobljenje relikvij, ki ni v skladu z dostojanstvom človeškega telesa; liturgične določbe namreč opozarjajo, da morajo biti relikvije »takšne velikosti, da je prepoznavno, da gre za dele človeškega telesa«;⁶⁴

– opozoriti vernike, naj se ne dajo premotiti zgrešenemu zbiranju relikvij; to je imelo v preteklosti obžalovanja vredne posledice;

---

⁶⁰ Prim. prav tam.

⁶¹ Kongregacija za bogoslužje in disciplino zakramentov, *Splošna ureditev Rimskega misala*, Cerkveni dokumenti 94, Ljubljana 2002, 302.

⁶² Prim. *Rimski pontifikal*, *Ordo dedecationis ecclesiae et altaris*, Ed. Typica, Typis Polyglottis Vaticanis 1977, cap. IV, Praenotanda, 5.

⁶³ Prim. prav tam, cap. II, Praenotanda, 5.

⁶⁴ Prav tam.

– budno paziti, da bo odstranjena vsaka prevara in vsakršna oblika trgovanja⁶⁵ ter praznovernna izrojenost (degeneracija).

Razne oblike ljudskega češčenja relikvij svetnikov, kot je poljub relikvij, okrasitev z lučmi in rožami, blagoslov z relikvijami, procesija z relikvijami, tudi navada, da jih prinesemo bolnikom, da bi jih potolažili in okrepili s prošnjo za ozdravitev, morajo biti opravljene spoštljivo in iz resnično verskega nagiba. Vedno se je treba izogibati, da bi relikvijske svetnikov izpostavili na oltarni mizi: ta je namenjena samo telesu in krvi Kralja mučencev.⁶⁶

Svete podobe

238. Zlasti 2. nicejski koncil je »zvest od Boga navdihnjenemu nauku naših svetih očetov in izročilu katoliške Cerkve« vneto branil češčenje svetih podob in je »z vso gotovostjo in pravilnostjo določil, da morajo biti vse častitljive in svete podobe, kakor tudi upodobitve dragocenega in oživljajočega križa – naj bodo naslikane, izdelane v mozaiku ali iz katerekoli druge primerne snovi – nameščene v svetih božjih cerkvah, na svetih predmetih in oblačilih, na stenah in ploskvah, po hišah in ob poteh, in prav tako tudi podoba našega Gospoda, Boga in Zveličarja, Jezusa Kristusa, in podoba Gospe, prečiste in presvete božje Matere, svetih angelov, vseh svetnikov in pravičnikov.«⁶⁷

Sveti očetje priznavajo v skrivnosti Kristusa, učlovečene Besede, »podobi nevidnega Boga« (Kol 1,15), temelj dolž-

---

⁶⁵ Prim. ZCP, kan. 1190.

⁶⁶ Prim. Sv. Ambrož, *Epistula LXXVII*, 13; CSEL 82/3, Vindobonae 1982, 134–135; *Pontificale Romanum*, Ordo dedecationis ecclesiae et altaris, cap. IV, Praenotanda, 10.

⁶⁷ Drugi nicejski koncil, *Definitio de sacris imaginibus* (23. oktobra 787), v: DS 600; Tridentinski koncil, *Decretum de invocatione, veneratione et reliquiis Sanctorum, et sacris imaginibus* (3. decembra 1563), v: DS 1821–1825; B 111.

nega češčenja svetih podob: »učlovečenje Božjega Sina je namreč začetek nove 'ekonomije' svetih podob.«⁶⁸

239. Češčenje svetih podob, kot so slike, kipi, reliefi ali druge upodobitve, ima poleg liturgičnega pomena tudi pomembno mesto v ljudski pobožnosti. Verniki pred njimi molijo bodisi v cerkvah bodisi v domovih. Krasijo jih s cvetjem, lučmi in okraski, pozdravljajo jih z različnimi oblikami verskega spoštovanja, nosijo jih v procesijah, v njihovi bližini obešajo votivne slike (ex-voto) kot znamenje zahvale; postavljajo jih v niše ali na znamenja na poljih in ob poteh.

Kljub temu je češčenje svetniških podob lahko vzrok za stranpoti, če ga ne podpira jasna teološka misel. Zato je pomembno, da vernikom pojasnimo nauk Cerkve, kakor ga razlagajo ekumenski koncili⁶⁹ in Katekizem katoliške Cerkve glede češčenja svetih podob.⁷⁰

240. Po nauku Cerkve so svete podobe:

– ikonografski zapis evangeljskega sporočila, v katerem se podoba in razodeta beseda med seboj osvetljujeja; cerkveno izročilo dejansko zahteva, da »krščanska ikonografija podaja s podobo evangeljsko oznanilo«;⁷¹

– sveta znamenja, ki imajo tako kot vsa liturgična znamenja Kristusa kot zadnji primerjalni cilj; podobe svetnikov namreč »naznačujejo Kristusa, ki je v njih povečičan«;⁷²

---

⁶⁸ Prim. KKC, 1161.

⁶⁹ Prim. Drugi nicejski koncil, *Definitio de sacris imaginibus*, v: DS 600–603; Tridentinski koncil, *Decretum de invocatione, veneratione et reliquiis Sanctorum, et sacris imaginibus* (3. decembra 1563), v: DS 1821–1825; B, 111.

⁷⁰ Prim. KKC, 1159–1162.

⁷¹ Drugi nicejski koncil, *Definitio de sacris imaginibus*, v: Conciliorum Oecumenicorum Decreta, 135.

⁷² KKC, 1161.

– spomin svetih bratov, »ki so še nadalje udeleženi pri odreševanju sveta in s katerimi smo zedinjeni zlasti v obhajanju zakramentov«;⁷³

– pomoč v molitvi; zrenje svetih podob dejansko omogoča molitev in spodbuja hvalnico Bogu zaradi čudovite milosti, delujoče v njegovih svetnikih;

– spodbuda k posnemanju, kajti »čim bolj pogosto se oči zazrejo v te podobe, tem bolj se v tistem, ki jih zre, poživlja in raste spomin in hrepenenje po tistih, ki so v njih upodobljeni«;⁷⁴ vernik si želi vtisniti v srce to, kar gleda z očmi; gre za »resnično podobo novega človeka«, prenovljenega v Kristusu po delovanju Duha in v zvestobi lastni poklicnosti;

– oblika kateheze, kajti »po zgodovini skrivnosti našega odrešenja, kakor je izražena v podobah in na druge načine, je verno ljudstvo poučeno in potrjeno v veri ter sprejema sredstva za spominjanje in vztrajno premišljevanje členov vere.«⁷⁵

241. Predvsem je potrebno, da verniki prav razumejo krščansko čiščenje svetnikov. Ne častimo podobe, marveč tistega, katerega predstavlja. Zato moramo podobam »izkazovati dolžno spoštovanje in čiščenje, ne zaradi tega, ker bi verovali, da predstavljajo neko božanstvo ali moč, ki bi opravičila tako čiščenje, ali ker bi te podobe nekaj prosili ali bi zaupali vanje, kot so to delali pogani, ki so svoje zaupanje izkazovali malikom, marveč zato, ker se čast, ki jo izkazujemo, nanaša na pralik, ki ga predstavljajo.«⁷⁶

242. V luči tega nauka se bodo verniki izogibali, da bi zašli v zmoto, ki jo včasih srečujemo: da bi delali primer-

---

⁷³ Prav tam.

⁷⁴ Drugi nicejski koncil, *Definitio de sacris imaginibus*, v: DS 601.

⁷⁵ Tridentinski koncil, *Decreta de invocatione, veneratione et reliquiis Sanctorum et sacris imaginibus*, v: DS 1824.

⁷⁶ Prav tam, 1823.

jave med svetimi podobami. Dejstvo, da so nekatere podobe predmet posebnega češčenja tako, da postanejo simbol verske in kulturne identitete nekega naroda, mesta ali skupine, je treba razlagati v luči milostnega dogajanja, ki je na začetku bogočastja, ki jim ga priznavamo, ter zgodovinsko-družbenih dejavnikov, ki so k temu prispevali. Razumljivo je, da se ljudstvo pogosto in s hvaležnostjo spominja tega dogodka, zato utrjuje svojo vero, povečuje Boga, ohranja lastno kulturno identiteto, z zaupanjem dviga svoje nenehne prošnje, ki jim Gospod po svoji besedi obljublja izpolnitev (prim. Mt 7,7; Lk 11,9; Mr 11,24). Tako se pomnožuje vera, razširja upanje in raste duhovno življenje krščanskega ljudstva.

243. Po svoji naravi svete podobe pripadajo tako področju svetih znamenj kot področju umetnosti. »Te podobe so največkrat velike umetnine ter razodevajo globoko duhovnost in plemenito preprostost. Zato so izraz lepote, ki prihaja od Boga in se k njemu vrača.«⁷⁷ Vendar vloga svetih podob ni prvenstveno estetsko doživljanje, marveč uvajanje v skrivnost. Včasih ima sicer estetski vidik premoč, tako da sveta podoba postane bolj umetniški »predmet« kot pa nosilka duhovnega sporočila.

Ikonografska dejavnost na Zahodu, tipološko sicer zelo mnogovrstna, ni tako strogo določena s svetimi in starodavnimi predpisi (kanoni) kot na Vzhodu. To ne pomeni, da je latinska Cerkev opustila čuječnost nad ikonografsko dejavnostjo. Večkrat je prepovedala, da bi v cerkvah izpostavljali podobe, ki so tuje verskemu čutu, neprimerne ali take, ki bi zavajale v zmoto ali so izraz neživljenjske in razčlovečene abstrakcije. Nekatere podobe so dejansko bolj primer antropocentričnega humanizma kot pa pristne duhovnosti. Prav tako je treba zavreči težjo, da bi iz svetih

---

⁷⁷ *Rimski obrednik*, De Benectionibus, 985 (Prim: slovenski prevod, *Blagoslovitve*, 1394).

krajev odstranili svete podobe, kar bi povzročilo hudo škodo pobožnosti vernikov.

Ljudska pobožnost ljubi podobe, ki kažejo oblike domače kulture, kot so realistične upodobitve, osebe, ki jih je mogoče lahko prepoznati, upodobitve, v katerih odseva človeško življenje: rojstvo, trpljenje, poroka, delo, smrt. Vendar je treba paziti, da se ljudska religiozna umetnost ne bi omejila zgolj na cenene podobe. Obstaja namreč povezava (korelacija) med ikonografijo ter liturgično umetnostjo in krščansko umetnostjo glede na kulturna obdobja.

244. Cerkev blagoslavlja podobe svetnikov glede na njihov bogoslužni pomen, zlasti podobe, ki so namenjene javnemu češčenju,⁷⁸ in zahteva, da bomo razsvetljeni z zgledom svetnikov »hodili po Gospodovih stopinjah, ... da tako pridemo do popolnega človeka, do svoje polne doraslosti v Kristusu.«⁷⁹ Cerkev je prav tako izdala razne določbe o namestitvi podob v svetih stavbah in mestih, ki jih je treba skrbno upoštevati.⁸⁰ Tako ne smemo na oltar postavljati ne kipov ne slik svetnikov; prav tako ne smemo postavljati na oltar relikvij, ki so izpostavljene v češčenje vernikom.⁸¹ Naloga ordinarija je, da bedi nad tem, da ne bodo izpostavljene v češčenje podobe, ki tega niso vredne ali zavajajo v zмотo ali v praznoverje.

Procesije

245. Pri procesijah, ki imajo univerzalni bogočastni ter mnogovrsten religiozni in družbeni značaj, dobi odnos med liturgijo in ljudsko pobožnostjo poseben pomen. Cer-

---

⁷⁸ *Rimski obrednik*, De Benedictionibus 1018–1031 (Prim. slovenski prevod, Blagoslovitve, 1431–1443).

⁷⁹ Prav tam, 1027 (Prim. slovenski prevod, Blagoslovitve, 1439)

⁸⁰ Prim. ZCP, kan. 1188; *Splošna ureditev Rimskega misala*, 318. Prim. Pontificale Romanum, Ordo dedicationis ecclesiae et altaris, cap. IV, Praenotanda, 10.

⁸¹ Prim. *Pontificale Romanum*, Ordo dedicationis ecclesiae et altaris, cap. IV, Praenotanda, 10.

kev, ki se navdihuje ob svetopisemskih vzorcih (prim. 2 Mz 14,8–13; 2 Sam 6,12–19; 1 Kor 15,25; 16,3), je uzakonila nekatere liturgične procesije, ki izražajo zelo raznoliko tipologijo:

– nekatere nas spominjajo odrešenjskih dogodkov, ki so povezani s Kristusom. Med njimi so: procesija 2. februarja, ki spominja na Gospodovo darovanje v templju (prim. Lk 2,22–38); procesija na cvetno nedeljo, ki je spomin na Jezusov mesijanski vhod v Jeruzalem (prim. Mt 21,1–10; Mk 11,1–11; Lk 119,28–38; Jn 12,12–16); procesija pri velikonočni vigiliji kot liturgični spomin Kristusovega »izhoda« iz teme groba k slavi vstajenja, kar je povzete in vrhunec vseh izhodov, uresničenih od nekdanjega Izraela dalje, ter nujni uvod v zakramentalne »izhode«, ki jih uresničuje Kristusov učenec, zlasti v krstnem obredu in ob pogrebu;

– druge procesije so zaobljubljene (votivne), kot je evharistična procesija na praznik sv. Rešnjega telesa in krvi. Ko z Najsvetejšim hodimo sredi človeških bivališč, to v vernikih prebuja izraze hvaležne ljubezni, ki od njih zahteva vero in češčenje, ter je izvir blagoslova in milosti (prim. Apd 10, 38).⁸² Procesija prošnjih dni, ki so javna prošnja za Božji blagoslov polj in človeškega dela, ima tudi spokorni značaj, njen datum pa določa škofovsko konferenca; procesija na pokopališču 2. novembra je spomin na verne rajne;

– nekatere druge procesije so dopolnitev bogoslužnih opravil. Take so: procesije na postne dni, pri katerih se bogoslužno občestvo odpravi od zbirnega kraja za molitev h končni postaji (cerkvi, statio); procesija v župnijsko cerkev, kjer bomo na veliki četrtek pri krizmeni maši prevzeli krizmo in sveta olja; procesija s češčenjem svetega križa pri bogoslužju velikega petka; procesija pri krstnih večerih na velikonočni dan, med katero se »med petjem psal-

---

⁸² Prim. *Rimski obrednik*, De sacra communione et de cultu mysterii eucharistici extra Missam, 101; ZCP, kan. 944; glej št. 162.

mov podamo h krstnemu studentu«;⁸³ procesije, ki pri evharističnem bogoslužju spremljajo nekatere trenutke, kot so vhod duhovnika s strežniki, oznanilo evangelija, prinašanje darov, obhajilo s sv. Rešnjim telesom in krvjo; procesija s sveto popotnico bolnikom, kjer je še v navadi; žalni sprevod, v katerem spremljamo telo umrlega od hiše v cerkev in na pokopališče; procesija ob prenosu svetih relikvij.

246. Ljudska pobožnost je zlasti od srednjega veka dalje močno pomnožila zaobljubljene (votivne) procesije, ki so doživele razcvet v času baroka. Ob češčenju svetih zavetnikov mest ali naselij ali družb so nosili v procesiji po mestnih ulicah relikvije ali kip ali podobo.

V preprostih oblikah so procesije izraz vere ljudstva, pogosto so kulturna znamenja, ki so sposobna prebuditi verski čut vernikov. Pod vidikom krščanske vere pa so »zaobljubljene procesije v čast svetnikom«, podobno kot druge pobožne vaje, izpostavljene tveganju in nevarnostim, kot so: prevlada ljudskih pobožnosti pred zakramenti, ki so tako postavljeni na drugo mesto; so bolj zunanje manifestacije kot pa izraz notranjega razpoloženja; dalje razumevanje procesije kot višek praznika; predstavitev krščanstva v očeh slabo poučenih vernikov kot »religijo svetnikov«; razvrednotenje same procesije s tem, da namesto pričevanja vere prevlada zgolj predstava ali folkloristična parada.

247. Da bi procesija ohranila značaj verskega pričevanja, je potrebno vernike poučiti o njeni naravi s teološkega, liturgičnega in antropološkega vidika.

S teološkega vidika je potrebno postaviti v ospredje procesijo kot znamenje položaja Cerkve, ki je Božje ljudstvo na poti, ki s Kristusom in za njim, v zavesti, da na tem sve-

---

⁸³ *Splošna ureditev molitvenega bogoslužja*, 213.

tu nimamo stalnega bivališča (prim. Heb 13,14), potuje po poteh zemeljskega mesta nasproti nebeškemu Jeruzalemu; je znamenje pričevanja vere, ki jo mora krščansko občestvo dati svojemu Gospodu sredi struktur civilne družbe; je končno znamenje misijonske naloge Cerkve, ki se je od njenih začetkov po Gospodovem naročilu (prim. Mt 28,19–20) zavzemala, da bo po poteh sveta oznanjala evangelij odrešenja.

Z liturgičnega vidika je potrebno usmerjati procesije, tudi tiste, ki imajo bolj ljudski značaj, k liturgičnemu obhajanju s tem, da pot od ene cerkve do druge predstavimo kot pot občestva, živečega v svetu, naproti nebeškemu občestvu; da je procesija pod cerkvenim vodstvom, s čimer se izognemo neprimernim in izprijenim manifestacijam; da jo pričnemo z začetno molitvijo in z oznanilom Božje besede; da ovrednotimo petje, po možnosti petje psalmov in sodelovanje glasbenih instrumentov; da priporočamo, naj verniki med potjo nosijo v rokah goreče sveče ali luči; da predvidimo postaje, ki se izmenjujemo s hojo, in tako nakažemo podobo življenja kot poti; da procesijo sklenemo z molitvijo v čast Svete Trojice (doksologijo), ki je izvir svetosti, ter z blagoslovom škofa oziroma duhovnika ali diakona.

Končno je *z antropološkega vidika* potrebno pokazati pomen procesije kot »skupno prehojene poti«: zbrani v skupnem molitvenem duhu, združeni v petju in usmerjeni k istemu cilju so verniki solidarni drug z drugim in pripravljani v življenju uresničevati krščanske naloge, o katerih so med procesijo premišljevali.

Sedmo poglavje

MOLITVE ZA RAJNE

VERA V VSTAJENJE MRTVIH

248. »Vpričo smrti postane uganka človeškega bivanja najtežja.«¹ Vendar vera v Kristusa spreminja uganko v življenjsko gotovost brez konca. Kristus v resnici izjavlja, da je poslan od Očeta, 'da bi se nihče, kdor veruje vanj, ne pogubil, ampak imel večno življenje' (Jn 3,16), in na drugem mestu: 'To je namreč volja mojega Očeta, da bi vsakdo, kdor vidi Sina in veruje vanj, imel večno življenje, in jaz ga bom obudil poslednji dan.' (Jn 6,40). Zato v nicejsko-carigrajski veroizpovedi Cerkev izpoveduje vero v večno življenje: 'Pričakujem vstajenja mrtvih in življenje v prihodnjem veku.'²

Na temelju Božje besede Cerkev trdno veruje in upa, da »kakor je Kristus resnično vstal od mrtvih in živi na veke, tako bodo pravični po smrti za večno živeli z vstelim Kristusom.«³

249. Vera v vstajenje mrtvih je bistvena vsebina krščanskega oznanila, ki vključuje posebno gledanje na neizogibni in skrivnostni prihod smrti.

---

¹ CS 18.

² DS 150; *Rimski misal*, Red svete maše, Nicejsko-carigrajska veroizpoved.

³ KKC, 989.

⁴ Sv. Ambrož, *De excessu fratris* I, 70: CSEL 73, Vindobonae 1955, 245.

Smrt je konec zemeljskega življenja, »ne pa našega bivanja«,⁴ kajti človek ima neumrljivo dušo. »Naše življenje je podvrženo meri časa, v katerem se spreminjamo, se staramo in smrt se – kakor pri vseh zemeljskih živih bitjih – zdi normalni konec življenja.«⁵ Z vidika vere je smrt tudi »konec človekovega zemeljskega romanja, časa milosti in usmiljenja, ki mu ga Bog podarja zato, da bi uresničil svoje zemeljsko življenje po božjem načrtu in izvršil odločitev glede svoje dokončne usode.«⁶

Če je z ene strani telesna smrt nekaj naravnega, se kaže z druge strani kot »plačilo za greh« (Rim 6,23). Cerkevno učiteljstvo kot verodostojen razlagalec svetopisemskih trditev (prim. 1 Mz 2,17; 3,3; 3,19; Mdr 1, 3; Rim 5,12; 6,23) »učí, da je smrt prišla na svet zaradi človekovega greha.«⁷

Tudi Jezus, Božji Sin, »rojen iz žene, podrejen postavi« (Gal 4, 4), je pretrpel smrt, kakršna je lastna človekovemu stanju. Čeprav je pred smrtjo doživljal grozo (prim. Mr 14,33–34; Heb 5,7–8), »jo je sprejel v dejanju popolne in svobodne podreditve volji svojega Očeta. Jezusova pokorščina je preoblikovala prekletstvo smrti v blagoslov.«⁸

Smrt je prehod k polnosti resničnega življenja, zato Cerkev v nasprtoju z logiko in načrtovanjem tega sveta naziva dan kristjanove smrti *rojstni dan* (*dies natalis*), to je dan njegovega rojstva za nebesa, kjer »ni več smrti ne žalovanja ne vpitja ne bolečine, zakaj kar je bilo prej, je minilo« (Raz 21,4). Je torej na nov način nadaljevanje življenja, kajti kot pravi liturgija: »Tvojim vernikom, Gospod, se življenje konča, ne pa uniči; in ko nam razpade šotor našega bivanja na zemlji, se pripravlja večno bivališče v nebesih.«⁹

---

⁵ KKC, 2007

⁶ KKC, 1013.

⁷ Prav tam, 1008; prim. Tridentinski koncil, *Decretum de peccato originali*, v: DS 1511.

⁸ KKC, 1009.

⁹ *Rimski misal*, Hvalospev pri maši za rajne, 1.

Smrt kristjana je končno milostni dogodek, ker ima v Kristusu in po Kristusu pozitivno vrednost in pomen. To je utemeljeno na Svetem pismu: »zakaj življenje je meni Kristus in smrt dobiček« (Flp 1,21); »Zanesljiva je beseda: Če smo z njim umrli, bomo z njim tudi živeli« (2 Tim 2,11).

250. Cerkev veruje, da se je »smrt s Kristusom« pričela že s krstom; v njem je Gospodov učenec na zakramentalni način že »umrl s Kristusom«, da bi živel novo življenje. In če umrje v Kristusovi milosti, telesna smrt zapečati to »umiranje s Kristusom« in človeka popelje k njegovi dovršitvi, ko ga v polnosti in za vedno pridruži Kristusu Odrešeniku.

Poleg tega Cerkev v svoji prošnji molitvi za duše rajnih prosi za večno življenje ne samo za Kristusove učence, ki so umrli v njegovem miru, marveč tudi za vse umrle, katerih vero pozna edino Bog.¹⁰

POMEN MOLITVE ZA RAJNE

251. V smrti se pravični sreča z Bogom, ki ga kliče k sebi, da bi bil deležen božjega življenja. Vendar ne more biti nihče sprejet v prijateljstvo in domačnost z Bogom, če ga ni Bog sam prej očistil osebnih posledic vse njegove krivde. »To poslednje očiščevanje izvoljenih, ki je docela različno od kazni pogubljenih, imenuje Cerkev vice. Verski nauk o vicah je Cerkev formulirala predvsem na florentinskem in tridentinskem koncilu.«¹¹

Od tod izvira pobožna navada molitve za rajne duše v vicah, ki je goreča prošnja k Bogu, naj bo milostljiv vernim rajnim, naj jih očisti z ognjem svoje ljubezni in jih sprejme v svoje kraljestvo luči in življenja.

Molitve za rajne so bogočastni izraz vere v občestvo svetnikov. »V globoki zavesti medsebojne povezanosti

¹⁰ Prim. prav tam, 4. evharistična molitev, spomin rajnih.

¹¹ KKC, 1031; prim. DS 1204, 1820, 1580.

celotnega skrivnostnega telesa Jezusa Kristusa je potujoča Cerkev že od prvih časov krščanske vere z veliko pobožnostjo gojila spomin na rajne in je zanje darovala tudi spravno–prosilna dela, ker je 'sveta in zveličavna misel moliti za rajne, da bi bili grehov očiščeni' (2 Mkb 12,46).¹² Ta spravno–prosilna dela so v prvi vrsti mašna daritev,¹³ dalje druge oblike ljudskih pobožnosti, kot so molitev, miloščina, dela usmiljenja,¹⁴ pridobitev odpustkov v korist dušam v vicah.¹⁵

KRŠČANSKI POGREB

252. V rimski liturgiji so tako kot v drugih latinskih in vzhodnih liturgijah molitve za rajne pogostne in zelo različne.

Krščanski pogreb po izročilu obsega tri sestavine, čeprav se pogosto, glede na globoke življenjske spremembe v velikih mestnih okoljih, skrčijo na dve ali eno samo:¹⁶

– *molitvena vigiliya* v hiši rajnega ali na drugem primernem kraju, kjer se domači, prijatelji in verniki zberejo, da bi dvigali svoje prošnje za rajne k Bogu, poslušali »besede večnega življenja« in bi v tej luči presegli gledanja tega sveta ter svoje misli obrnili k resničnim pogledom vere v vstalega Kristusa; da bi ponudili tolažbo domačim umrlega; da bi izrazili krščansko solidarnost po besedah apostola Pavla: »Jokajte z jokajočimi« (Rim 12,15);¹⁷

---

¹² C 50.

¹³ Prim. Drugi lionski koncil, *Professio fidei Michaelis Paleologi*, v: DS 856; sv. Ciprijan, Epistula I, 2: CSEL 3/2, Vindobonae 1871, 466–467; sv. Avguštin, *Izpovedi*, IX, 12, 32.

¹⁴ Prim. sv. Avguštin, *De cura pro mortuis gerenda*, 6: CSEL 41, Vindobonae 1900, 629–631; sv. Janez Krizostom, *Homiliae in primam ad Corinthios* 41, 5; PG 61, 494–495; KKC 1032.

¹⁵ Prim. EI, *Normae de Indulgentiis*, 3, str. 21; Aliae concessiones 29, 74–75.

¹⁶ Prim. *Rimski obrednik, Krščanski pogreb*, Ljubljana 1970, Predgovor, 4.

¹⁷ Takšna vigiliya, ki jo anglosaksonske dežele imenujejo »wake« in se je njen zgodovinsko-teološki pomen povsem izgubil, je izraz vere v

– *evharistična daritev*, ki je najbolj zaželena, če je to mogoče. V njej krščansko občestvo posluša »Božjo besedo, ki oznanja velikonočno skrivnost in daje upanje na ponovno snidenje v božjem kraljestvu. Uči nas spoštljivega odnosa do rajnih in nas spet in spet spodbuja k pričevanju krščanskega življenja«. ¹⁸ Tisti, ki vodi obred, oznanja Božjo besedo po vzoru homilije in skrbi, da to ne bo običajni pogrebni govor v hvalo rajnemu. ¹⁹ V evharistični daritvi »Cerkev izraža svoje dejavno občestvo z rajnim; ko daruje Očetu v Svetem Duhu daritev Kristusove smrti in vstajenja, ga prosi, naj bi bil njegov otrok očiščen svojih grehov in njegovih posledic in pripuščen k velikonočni polnosti mize božjega kraljestva.« ²⁰ Globoko razumevanje pogrebne maše nam pomaga razumeti, kako liturgija v evharistični daritvi vidi eshatološko gostijo, resnično krščansko okrepčilo umrlemu;

– *obred slovesa, pogrebni sprevod in pokop*: slovo je odhod rajnega k Bogu (Addio – Ad Deum), priporočilo Bogu, »ki ga daje Cerkev«, je »zadnje slovo, ko krščansko občestvo pozdravi svojega člana, preden ga odnesejo ali pokopljejo.« ²¹ V pogrebnem sprevodu Cerkev kot mati, ki je na zakramentalni način v svojem naročju nosila kristjana v času njegovega zemeljskega potovanja, spremlja telo umrlega na kraj njegovega počitka, čakajoč dan vstajenja (prim. 1 Kor 15,42–44).

253. Vsaka izmed omenjenih sestavin krščanskega pogreba mora biti opravljena dostojanstveno in z verskim čutom. Zato je potrebno, da telo, ki je bilo tempelj Svetega Duha, obravnavamo z velikim spoštovanjem; pogrebna

---

vstajenje mrtvih, je posnemanje vigilije pobožnih žena iz evangelija, ki so prinesle dišav za maziljenje Gospodovega telesa in so tako postale prve pričevalke njegovega vstajenja.

¹⁸ *Rimski obrednik, Krščanski pogreb*, Predhodna navodila, 11.

¹⁹ Prav tam, 41.

²⁰ KKC, 1689.

²¹ *Rimski obrednik, Krščanski pogreb*, Predhodna navodila, 11.

oprema naj bo dostojanstvena, brez razkazovanje in razkošja; liturgična znamenja, kot so križ, velikonočna sveča, blagoslovljena voda in kadilo je treba uporabljati zelo spoštljivo.

254. Ljudska pobožnost, ki so ji tuji mumifikacija, balzamiranje ali upepelitev (kremiranje), v katerih se včasih prikriva prepričanje, da je smrt popolno uničenje človeka, je sprejela položitev telesa umrlega v zemljo kot obliko pokopa vernika. Ta z ene strani spominja na zemljo, iz katere je človek narejen (prim. 1 Mz 2,6) in v katero se vrača (prim. 1 Mz 3,19; Sir 17,1), z druge strani spominja na Kristusov pokop, na zrno semena, ki je padlo v zemljo in je obrodilo oblilo sadu (prim. Jn 12,24).

V našem času se je tudi zaradi spremenjenih krajevnih in življenjskih razmer uveljavila praksa upepelitve (kremiranja) telesa umrlega. V tej zvezi cerkvena zakonodaja pravi: »Tiste, ki so določili, naj bo njihovo telo upepeljeno, lahko cerkveno pokopljemo, razen če je znano, da so si to izbrali iz razlogov, ki so nasprotni krščanskemu nauku.«²² V primeru, da so izbrali upepelitev, je treba vernike spodbuditi, naj pepela svojih rajnih ne hranijo na domu, ampak naj ga po običaju pokopljejo, dokler ne bo Bog poklical k vstajenju iz zemlje tiste, ki v njej počivajo in bo morje vrnilo svoje mrtvece (prim. Raz 20,13).

DRUGE MOLITVE

255. Cerkev daruje evharistično daritev za rajne ne samo ob njihovem pokopu, ampak tudi tretji, sedmi in trideseti dan, prav tako na obletnico smrti. Mašna daritev kot prošnja za duše rajnih je krščanski način, s katerim se spominjamo in v Gospodu nadaljujemo obče-

---

²² Prav tam, 15; Kongregacija sv. Oficija, *Instrukcija De cadaverum crematione*, 2–3, v: AAS 56 (1964) 822–823; ZCP, kan. 1184, § 1, 2°.

stvo s tistimi, ki so prestopili prag smrti. Prav tako Cerkev 2. novembra vedno znova daruje sveto daritev za vse verne rajne, za katere opravlja tudi molitveno bogoslužje.

Vsak dan tako v evharistični daritvi kot v dnevnih večernicah Cerkev nikoli ne opušča svoje ponižne prošnje, da bi Gospod dal vsem vernim, »ki so odšli pred nami v večnost z namenjem vere in počivajo v miru .... in vsem umrlim v Kristusu življenje, luč in mir.«²³

Pomembno je torej vzgajati čut vernikov v luči evharističnega bogoslužja, v katerem Cerkev prosi, naj bodo vstalemu Gospodu pridruženi v slavi vsi verni rajni, vseh časov in krajev, pri čemer se je treba varovati nevarnosti posesivnega ali partikularističnega razumevanja maše za »našega« rajnega.²⁴ Maša z molitvami za rajne je tudi priložnost za katehezo o poslednjih rečeh.

SPOMIN RAJNIH V LJUDKI POBOŽNOSTI

256. Kakor liturgija tako je tudi ljudska pobožnost zelo pozorna na spomin rajnih in nas spodbuja, naj dvigamo zanje svoje molitve.

Pri »spominu rajnih« mora biti odnos med liturgijo in ljudsko pobožnostjo urejen modro in s pastoralnim občutkom, bodisi kar zadeva doktrinalne vidike bodisi usklajevanje med liturgičnimi opravili in pobožnimi vajami.

257. Predvsem je potrebno, da je ljudska pobožnost deležna razsvetljenja s strani načel krščanske vere, kot so: velikonočni pomen smrti tistih, ki so bili po krstu včlenjeni v skrivnost Kristusove smrti in vstajenja (prim. Tim 6,3–10); neumrljivost duše (prim. Lk 23,43); občestvo svetnikov, zaradi česar »se zedinjenje potnikov z brati, ki so zaspali v Kristusovem miru, nikakor ne pretrga, temveč

---

²³ *Rimski misal*, Prva evharistična molitev – Spomin rajnih.

²⁴ Prim. *Splošna ureditev Rimskega misala*, 355.

se, kakor uči stalna vera Cerkev, s skupno deležnostjo pri duhovnih dobrinah še okrepi«;²⁵ »naša molitev zanje jim more ne le pomagati, marveč tudi napraviti njihovo priprošnjo za nas učinkovito«;²⁶ vstajenje mesa; slavno razodetje Kristusa, »ki bo prišel soditi žive in mrtve«;²⁷ plačilo vsakemu po njegovih delih; večno življenje.

V navadah in izročilih nekaterih narodov v zvezi s »kultom mrtvih« se na novo poudarjajo vsebine, ki so globoko ukoreninjene v kulturi in posebnih antropoloških glediščih. Te vsebine želijo pogosto nadaljevati družinske in družbene vezi s pokojnimi. V raziskovanju in vrednotenju takih navad je potrebno ravnati previdno in se varovati, če le niso taka prepričanja odkrito v nasprotju z evangelijem, da bi jih kar na hitro razlagali kot ostanke poganstva.

258. Kar zadeva doktrinalne vidike, se je treba varovati:

- nevarnosti ohranjanja nesprejemljivih vsebin ali vidikov poganškega kulta prednikov v ljudski pobožnosti;
- klicanja umrlih z vedeževalnimi metodami;
- da bi pripisovali sanjam, ki se nanašajo na umrle osebe, pomene in navidezne učinke, ki zaradi strahu vplivajo na človekovo ravnanje;
- nevarnosti, da se pritaknejo razne oblike verovanja v reinkarnacijo;
- nevarnosti, da bi zanikali neumrljivost duše in bi ločevali dejstvo smrti od perspektive vstajenja, tako da krščanska vera, tako rekoč, dobi videz religije mrtvih;
- uporabe zemeljsko-časovnih kategorij glede stanja umrlih.

---

²⁵ C 49.

²⁶ KKC, 958.

²⁷ DS 150; *Rimski misal*, Red sv. maše – Nicejsko-carigrajska veroizpoved.

259. V današnji družbi je zelo razširjena doktrinalna in pastoralna zmota »zakrivanja smrti in njenih znamenj«, kar ima pogosto škodljive posledice.

Zdravniki, bolniško osebje in domači se čutijo pogosto dolžni skrivati bližajočo se smrt bolnikom, ki zaradi vse bolj razširjene hospitalizacije večinoma umirajo zdoma.

Večkrat je bilo poudarjeno, da v velikih mestih ni prostora za mrtve. V skromnih mestnih stanovanjih ni na voljo »prostora za vigilijo ob umrlem«; na ulicah niso dovoljeni počasni pogrebni sprevodi, ki ovirajo gost promet; v mestnih četrtih ni pokopališč, ki so bila včasih, vsaj v podeželskem okolju, okrog cerkve ali v njeni bližini, torej v resnici sveti prostor in znamenje občestva v Kristusu med živimi in umrlimi, sedaj pa se selijo na obrobje, vedno dlje od mesta, da z razvojem mesta pokopališče ne bi spet postalo njegov del.

Sodobna družba zavrača »navzočnost smrti«, zato tudi zavrača njena znamenja. Od tod izvira beg pred smrtjo (tanatopraksis), že razširjen v določenih deželah, ki s kemičnim procesom ohranja naravno podobo rajnega: umrli ne sme izgledati kot mrtvec, marveč mora ohraniti videz življenja.

Kristjan, ki mu mora biti misel na smrt domača in vedra, se v svoji duši ne sme sprijazniti z dejstvom »nestrpnosti nasproti umrlim«, ki oropa umrle vsakršnega prostora v življenju nekega mesta, tudi ne sme pristati na zavračanje »navzočnosti smrti«, ko nestrpnost in zavračanje diktirata neodgovoren beg pred stvarnostjo, ali na materialistični pogled na svet, ki je oropan upanja, odtujen veri v umrlega in vstalega Kristusa.

Prav tako se mora kristjan krepko upirati vsem številnim oblikam »trgovanja s smrtjo«, ki izrablja čutenje vernikov ter skrbi samo za čezmeren in sramoten zaslužek.

260. Ljudska pobožnost se v odnosu do rajnih ter glede na kraje in izročila izraža v mnogih oblikah:

– z devetdnevnico za rajne kot pripravo ali osmino kot nadaljevanje spomina mrtvih 2. novembra; obe obliki je treba obhajati v skladu z liturgičnimi navodili;

– z obiskom pokopališča; obisk se v nekaterih okoliščinah opravi skupno, na primer na spomin vseh vernih rajnih, ob koncu ljudskega misijona, ko novi župnik prevzema župnijo; drugič se obisk opravi zasebno, ko se verni zberejo ob grobu svojih dragih, ko skrbijo za urejenost, okrasitev s cvetjem in z lučmi; takšni obiski morajo biti izraz resnične povezanosti med umrlim in njegovimi domačimi, ne pa zgolj izraz dolžnosti, zaradi česar bi jih bilo strah ali bi se celo vdajali praznoverju, če tega niso opravili;

– s članstvom v bratovščinah in drugih pobožnih zvezah, ki skrbijo za »pokop umrlih« v duhu krščanskega gledanja na smrt, prav tako v molitvi za rajne in v dejanski solidarnosti z domačimi rajnega;

– s pogostnimi molitvami, o katerih je že bil govor, ko z miloščino in drugimi deli usmiljenja, posta, podaritve odpustkov in zlasti molitve, kot so molitev psalma »*Iz globočine kličem k tebi, Gospod*« (*De profundis*), kratke molitve »*Gospod, daj jim večni pokoj*« (*Requiem aeternam dona eis Domine*), ki pogosto spremlja molitev *angelovega češčenja*, ko molimo rožni venec ali blagoslavljamo družinsko mizo.

Osmo poglavje

BOŽJEPOTNA SVETIŠČA IN ROMANJA

261. Božjepotno svetišče, pa naj je posvečeno Sveti Trojici, Kristusu, blaženi Devici, angelom, svetnikom ali blaženim, je kraj, v katerem prihaja najpogosteje in najočitneje do stikov med bogoslužjem in ljudsko pobožnostjo. »V božjepotnih svetiščih naj se vernikom obilneje oskrbijo sredstva odrešenja, ko se skrbno oznanja Božja beseda, primerno goji liturgično življenje zlasti z obhajanjem evharistije in svete pokore, in negujejo odobrene oblike ljudske pobožnosti.«¹

V tesnem razmerju z božjepotnim svetiščem je romanje, ki je tudi samo pogosten in značilen izraz ljudske pobožnosti.

Kljub sekularizaciji zanimanje za obiskovanje božjepotnih svetišč in udeležba na romanjih v našem času ne upada, nasprotno, pri vernikih uživa vedno večjo naklonjenost.

Zato se zdi primerno, da v skladu z nameni tega dokumenta nakažemo nekatere smernice, da bi pastoralna dejavnost v božjepotnih svetiščih in ob romanjih vzpostavila in spodbujala pravilno razmerje med bogoslužnimi opravili in ljudskimi pobožnostmi.

---

¹ ZCP, kan. 1234, § 1.

BOŽJEPOTNO SVETIŠČE

NEKAJ NAČEL

262. Po krščanskem razodetju je najvišje in zadnje svetišče vstali Kristus (prim. Jn 2,18–21; Apd 21,22), okrog katerega se zbira in srečuje občestvo njegovih učencev, ki so sedaj nova Gospodova hiša (prim. 1 Pt 2,5; Ef 2,19–22).

S teološkega stališča je božjepotno svetišče, ki je pogosto zraslo iz pobožnega ljudskega gibanja, dejavno znamenje odrešilne Gospodove navzočnosti v zgodovini in kraj postanka, kjer si božje ljudstvo med romanjem skozi zemeljsko življenje proti večni domovini (prim. Heb 13,14) nabira novih moči za nadaljevanje poti.²

263. Božjepotno svetišče, tako kot vsaka cerkev, ima namreč velik simbolični pomen: je podoba (ikona) »božjega bivališča med ljudmi« (Apd 21,3) in nas usmerja k »skrivnosti svetišča«, ki se je dopolnilo v Kristusovem telesu (prim. Jn 1,14; 2,21), v cerkvenem občestvu (prim. 1 Pt 2,5) in v posameznih vernikih (prim. Kor 3,16–17; 6,19; 2 Kor 1,16).

V luči vere so božjepotna svetišča:

– po svojem izviru včasih spomin na dogodek, ki so ga imeli za nekaj izjemnega in je sprožil začetek dolgotrajne pobožnosti, ali pa priča pobožnosti in hvaležnosti nekega naroda za prejete dobrote;

– zaradi pogostnih znamenj usmiljenja, ki se tu razodevajo, so posebni kraji Božje pomoči in posredovanja blažene Device, svetnikov ali blaženih;

– zaradi svoje pogosto vzvišene in odmaknjene lege, zaradi zdaj stroge zdaj prikupne lepote krajev, v katerih so postavljena, so znamenje vesoljne skladnosti in odsev Božje lepote;

---

² Prim. Pontificio Consiglio della Pastorale per i Migranti e gli Itineranti, *Il Santuario. Memoria, presenza e profezia del Dio vivente* (8. maja 1999), Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 1999.

– zaradi oznanjevanja, ki tu odmeva, so učinkovit klic k spreobrnjenju, vabilo k življenju v duhu ljubezni ter poživitvi del usmiljenja, spodbuda k zvesti hoji za Kristusom;

– zaradi zakramentalnega življenja, ki se tu dogaja, so kraji verskega utrjevanja in milostne rasti, ob preizkušnjah pa kraji zavetja in upanja;

– zaradi evangeljskega sporočila, ki ga izražajo, so posebna značilna razlaga Božje besede in v nekem smislu njeno podaljšanje;

– zaradi eshatološke naravnosti so spodbuda k vzgoji občutka za presežno in za usmerjanje časnega življenja k nebeškemu svetišču (prim. Heb 9,11; Apd 21,3).

»Krščanska svetišča so bila ali so želela vedno in povsod biti znamenja Boga, njegovega vstopanja v zgodovino. Vsako od njih je spominjanje skrivnosti učlovečenja in odrešenja.«³

KANONIČNO RIZNANJE

264. »Božjepotno svetišče se imenuje cerkev ali drug svet kraj, kamor zaradi posebne pobožnosti z odobritvijo krajevnega ordinarija romajo številni verniki.«⁴

Prvi pogoj, da je neki svet kraj kanonično priznan za škofijsko, narodno ali mednarodno svetišče, je ustrezno priznanje krajevnega škofa, škofovske konference ali Svetega sedeža. Kanonična potrditev pomeni uradno priznanje svetega kraja in njegovega posebnega namena, ki je sprejemanje Božjega ljudstva, ki gre na romanje, da bi častilo Očeta, izpovedovalo vero, se spravilo z Bogom, s Cerkvijo in z brati in se zatekalo h Gospodovi materi ali svetniku.

---

³ Janez Pavel II., *Allocuzione ai rettori dei santuari francesi* (22.1.1981), v: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II, IV/1*(1981), Libreria Vaticana, Città del Vaticano 1981, 138.

⁴ ZCP, kan. 1230. Za prejem odpustkov prim. EI, *Aliae concessionnes*, 33, § 1, 4°, str. 77.

Ne smemo pa pozabiti, da imajo tudi številni drugi, pogosto skromni kraji – cerkvice po mestih ali na podeželju – na ožjem krajevnem območju, četudi so brez kanoničnega priznanja, podobno nalogo kakor božjepotna svetišča. Tudi ti kraji sestavljajo »zemljevid« vere in pobožnosti Božjega ljudstva,⁵ občestvo, ki prebiva na določenem ozemlju in v veri potuje proti nebeškemu Jeruzalemu (prim. Apd 21).

BOŽJEPOTNO SVETIŠČE – KRAJ BOGOČASTJA

265. Božjepotno svetišče ima vzvišeno bogočastno nalogo. V njem se zbirajo verniki predvsem zato, da bi se udeležili bogoslužnih obredov in pobožnosti, ki se tu opravljajo. Ta priznana bogočastna naloga božjepotnega svetišča seveda ne sme zatemniti v zavesti vernikov evangeljskega nauka, po katerem sam kraj ni najbolj pomemben za pristno češčenje Gospoda (prim. Jn 4,20–24).

Zgled obhajanja obredov

266. Upravitelji božjepotnih svetišč naj ravnajo tako, da bo bogoslužje, ki se pri njih odvija, vzorec kakovostnega obhajanja obredov: »Med nalogami, ki jih tudi Zakonik cerkvenega prava priznava božjepotnim svetiščem, je tudi ta, da spodbujajo bogoslužja. Tega ne smemo razumeti kot povečevanje števila bogočastnih dejanj, marveč kot utrjevanje njihove kakovosti. Upravitelji božjepotnih svetišč se dobro zavedajo odgovornosti za dosego teh namenov. Razumejo namreč, da se morajo verniki, ki prihajajo v božjepotno svetišče iz najrazličnejših krajev, zaradi primernege oznanjevanja odrešenjskega sporočila, zaradi plemenitih preprostih obredov, ki se v njem opravljajo, zaradi doslednega spoštovanja bogoslužnih načel, vrniti duhovno okrepljeni in polni spodbud. Poleg tega vedo, da se

---

⁵ Prim. Janez Pavel II., *Okrožnica o Odrešenikovi materi*, 28.

učinki zglednih bogoslužnih opravil ne smejo omejevati na slovesnost, ki se opravi v božjepotnem svetišču. Vsi, duhovniki in zvesti romarji, morajo namreč pomembne bogočastne izkušnje, ki so jih doživeli v božjepotnem svetišču, prenesti v kraje, iz katerih izhajajo.«⁶

Obhajanje zakramenta sprave

267. Za številne vernike je obisk božjepotnega svetišča ugodna, pogosto iskana priložnost za prejem zakramenta sprave. Zato je potrebno poskrbeti za različne okoliščine, ki pospešujejo obhajanje tega zakramenta. Tako:

– *kraj obhajanja*: poleg običajnih spovednic, ki so v cerkvi določene za spovedovanje, priporočamo, da imajo najbolj obiskana božjepotna svetišča prostor, ki je namenjen obhajanju pokore in ga je mogoče izkoristiti tudi za občestveno pripravo in za spokorna opravila, ter – ob spoštovanju kanonskih načel in zahtev, ki jih zahteva narava zakramenta – omogoča spovedancu možnost za pogovor s spovednikom;

– *pripravo na zakrament pokore*: v mnogih primerih si verniki želijo pomoči pri dejanjih, ki sestavljajo zakrament, zlasti, da bi se z iskrenim spreobrnjenjem obrnili k Bogu, »kajti resničnost pokore je odvisna od iskrenosti kesanja«.⁷ Zato je potrebno pripraviti srečanja, namenjena pripravi na spoved, kakršna predlaga *Sveta pokora – Obred sprave*,⁸ ki bodo vernikom pomagala, da bodo ob poslušanju in premišljevanju Božje besede uspešno obhajali zakrament; ali da bodo verniki imeli na voljo vsaj primerne pripomočke, ki jim bodo pomagali ne samo pri priznanju grehov, marveč predvsem k doživetju iskrenega kesanja;

– *izbiro obrednega dejanja*, ki bi vernike privedla do spoznanja cerkvenostne (občestvene) narave zakramenta sprave. V tej luči ne bi smela biti nikakršna izjema,

⁶ Kongregacija za bogočastje, *Lettera circolare Orientamenti e propositi per la celebrazione dell' Anno mariano*, 75.

⁷ *Rimski obrednik, Sveta pokora – Obred sprave*, 6 a.

marveč nekaj samoumevnega, ustrezno organizirano in pripravljeno obhajanje obreda sprave več spokornikov s posamično spovedjo in odvezo (drugi obrazec), saj ga predvidevajo zlasti nekateri časi in okoliščine bogoslužnega leta. Kajti »skupno obhajanje jasneje razodeva cerkvenostni značaj pokore.«⁹ Sprava brez celovite osebne izpovedi (priznanja) grehov in splošna odveza je nekaj povsem izjemnega in izrednega, česar ni mogoče zamenjati z drugima dvema rednima oblikama, in je ni mogoče opravičiti zaradi navzočnosti velikega števila spovedancev, do kakršnega pride ob velikih praznikih in množičnih romanjih.¹⁰

Obhajanje evharistije

268. »Obhajanje evharistije je vrhunec in jedro vsega pastoralnega delovanja v božjepotnih svetiščih.«¹¹ Zato ji je treba nameniti največjo pozornost, da bi postala vzor obrednega dogajanja in bi lahko vodila vernike h globokemu srečanju s Kristusom.

Pogosto se primeri, da želi obhajati evharistijo več skupin ob istem času, vendar ločeno druga od druge. To se ne sklada z cerkvenostnim značajem evharistične skrivnosti, saj se v takšnem primeru obhajanje evharistije namesto v enotnost in v bratsko skupnost spreminja v partikularizem, ki ne odseva duha občestvenosti in cerkvene vesoljnosti.

Preprosto razmišljanje o naravi obhajanja evharistije, ki je »zakrament usmiljenja, znamenje edinosti, vez ljubezni«,¹² bi moralo vedno nagibati duhovnike, ki vodijo romanja, da spodbujajo stike med različnimi skupinami k skupnemu obhajanju evharistije, ki naj bo skrbno obliko-

---

⁸ Prim. prav tam, Dodatek – Vzorci spokornih opravil, 158–187.

⁹ Prav tam, Predhodna navodila, 22.

¹⁰ Prim. ZCP, kan. 961 § 2.

¹¹ *Zbirka maš v čast blaženi Devici Mariji*, Predgovor 30.

¹² B 47

vana, in če so navzoči člani različnih jezikov, tudi večjezična. Ko se shajajo verniki različnih narodnosti, je primereno, da se vsaj nekateri deli maše, zlasti vera in očenaš, pojejo latinsko in po kakšnem lažjem napevu.¹³ Takšna maša odseva pristno naravo Cerkve in evharistije, za romarje pa je priložnost, da drug drugega sprejemajo in se med seboj bogatijo.

Zakrament bolniškega maziljenja

269. Obrednik bolniškega maziljenja in pastoralna skrb predvidevata občestveno obhajanje zakramenta bolniškega maziljenja v božjepotnih svetiščih, zlasti ob romanju bolnikov.¹⁴ To se kar najbolj sklada z naravo zakramenta in z nalogo božjepotnega svetišča. Prav je, da je tam, kjer je prošnja za Gospodovo usmiljenje najbolj goreča, bolj skrbno tudi materinsko dejanje Cerkve v korist njenih otrok, ki so se zaradi bolezni in starosti znašli v nevarnosti.¹⁵

Obred naj se opravi po navodilih *obrednika*, ki pravi: »Če je na voljo več duhovnikov, vsak položi roke na nekaj bolnikov in jih mazili ter pri tem izgovarja zakramentalno besedilo. Druge molitve pa moli samo duhovnik, ki vodi opravilo.«¹⁶

Podeljevanje drugih zakramentov

270. V božjepotnih svetiščih se poleg obhajanja evharistije, zakramenta pokore in občestvenega prejemanja bolniškega maziljenja bolj ali manj pogosto delijo tudi drugi zakramenti. To zahteva, da upravitelji božjepotnih svetišč še bolj spoštujejo predpise krajevnega škofa. Zato:

– naj (upravitelji svetišč) skrbijo za iskren dogovor in koristno sodelovanje med božjepotnim svetiščem in župnijskim občestvom;

¹³ Prim. Splošna ureditev Rimskega misala, 41.

¹⁴ Prim. prav tam, 83.

¹⁵ Prim. ZCP, kan. 1004.

¹⁶ *Rimski obrednik, Bolniško maziljenje*, 90.

– naj bodo pozorni na naravo posameznega zakramenta; na primer na zakramente krščanskega uvajanja, ki zahtevajo daljšo pripravo in včlenjujejo krščenca v cerkveno občestvo, zato bi jih po pravilu morali obhajati v domači župniji;

– naj se prepričajo, ali je bilo pred vsako podelitvijo zakramenta poskrbljeno za primerno pripravo; upravitelji božjepotnega svetišča ne smejo pristopiti k obhajanju poroke, če niso prej dobili dovoljenja ordinarija ali župnika;¹⁷

– naj pozorno presodijo številne in nepredvidljive okoliščine, za katere ni mogoče vnaprej določiti strogih načel.

Obhajanje molitvenega bogoslužja

271. Postanek v božjepotni cerkvi, čas in kraj, ki sta primerna za osebno in skupno molitev, so posebna priložnost, da verniki vzljubijo lepoto molitvenega bogoslužja in se pridružijo hvalnici, ki jo Cerkev dan za dnem na svojem zemeljskem popotovanju dviga k Očetu po Kristusu v Svetem Duhu.¹⁸

Rektorji božjepotnih svetišč naj zato ustrezno uvrstijo primerne in praznične dele molitvenega bogoslužja (brevirja), zlasti hvalnice in večernice, med romarske pobožnosti, pri tem naj občasno priporočijo tudi kakšno votivno molitveno bogoslužje bodisi v celoti bodisi delno.¹⁹

Med romanjem ali ko se romanje približuje polovici, naj duhovniki ne pozabijo povabiti vernikov, ki jih spremljajo, da bi skupaj opravili vsaj del molitvenega bogoslužja (brevirja).

Delitev zakramentalov

272. Od najstarejših časov je v Cerkvi navada blagoslovitve oseb, krajev, hrane in predmetov. Dandanes pa je

---

¹⁷ Prim ZCP, kan.1115.

¹⁸ Prim. Splošni uvod v molitveno bogoslužje, 27.

¹⁹ Prim. prav tam, 245.

praksa blagoslovov zaradi zastarelih oblik in globoko zakoreninjene miselnosti nekaterih vernikov postala vprašljiva. Vendar postaja podeljevanje blagoslovov v božjepotnih cerkvah, kjer verniki prosijo za Gospodovo milost in pomoč, se priporočajo Materi usmiljenja ali svetnikom, zelo tehtno pastoralno vprašanje. Prav tu verniki pogosto prosijo duhovnike za najrazličnejše blagoslove. Da bi se zakramentalna pastoralna odvijala čimbolj pravilno, naj upravitelji božjepotnih svetišč:

– potrpežljivo in postopno izvajajo načela, ki jih določa *Rimski obrednik*;²⁰ ta načela v temelju določajo, da so zakramentali pristni izrazi vere v Boga, delivca vsega dobrega;

– kolikor mogoče pravično sledijo dvema »tipičnima sestavinama« vsakega blagoslova: oznanjevanju Božje besede, ki razlaga pomen svetega znamenja, in molitvi, s katero Cerkev časti Boga in prosi za njegove darove.²¹ To izraža tudi znamenje križa, ki ga naredi posvečeni delivec;

– dajejo prednost skupnemu pred posameznim in zasebnim obhajanjem zakramentalov in spodbujajo vernike k dejavnemu in zavestnemu sodelovanju.²²

273. Zato je primerno, da rektorji božjepotnih cerkva v obdobjih, ko je obisk romarjev večji, določijo ure za delitev zakramentalov;²³ tako bodo verniki ob tem bogoslužnem dejanju, ki naj ga označujeta pristnost in dostojanstvo, bolje razumeli pravi smisel blagoslovov pa tudi čutili dolžnost spoštovati Božjo zapoved, ki jo vsebuje »prošnja za podelitev blagoslova«.²⁴

---

²⁰ Prim. *Rimski obrednik*, De benedictionibus, Prenotanda, 1–34.

²¹ Prim. prav tam, 22–24.

²² Prim. prav tam, 24 a.

²³ Prim. prav tam, 30.

²⁴ Prim. prav tam, 15.

BOŽJEPOTNO SVETIŠČE – KRAJ EVANGELIZACIJE

274. Številna središča družbenega obveščanja iz dneva v dan širijo najrazličnejše novice in sporočila; božjepotno svetišče pa je kraj, v katerem se neprestano oznanja sporočilo življenja: »Božji evangelij« (Mr 1,14; Rim 1,1) ali »evangelij Jezusa Kristusa« (Mr 1,1), to je veselo oznanilo, ki prihaja od Boga in govori o Jezusu Kristusu: on je Odrešenik vseh ljudi, po njegovi smrti in vstajenju sta se za vedno spravila nebo in zemlja.

Verniku, ki gre na božjo pot, je treba neposredno ali pa posredno predstaviti temeljne vsebine evangeljskega oznanila: programski govor na gori, veselo oznanilo Božje dobrote in Božjega očetovstva, pa tudi njegove ljubeče previdnosti, zapoved ljubezni, odrešilnega pomena križa in presežnosti človeškega življenja.

Številna božja pota so učinkoviti kraji oznanjevanja evangelija. Kristusovo oznanilo se tu na različne načine posreduje vernikom kot spodbuda k spreobrnjenju, povabilo k hoji za Gospodom, spodbuda k vztrajnosti, klic k pravičnemu ravnanju, kot beseda tolažbe in miru.

Ne smemo pozabiti na sodelovanje, kateremu se pridružujejo številna božjepotna svetišča, ki na različne načine podpirajo zunanje misijone (»ad gentes«) in tako prispevajo k evangeljskemu poslanstvu Cerkve.

BOŽJEPOTNO SVETIŠČE – KRAJ DOBRODELNOSTI

275. Božjepotno svetišče ima izreden vpliv tudi pri izvrševanju dobrodelnosti. Vsaka božjepotna cerkev je, kolikor povečuje Gospodovo usmiljeno navzočnost, vzor in priprošnjo Device ter svetnikov, »sama po sebi ognjišče, ki izžareva svetlobo in toploto dobrodelnosti.«²⁵ Po splošnem prepričanju in v jeziku ponižnih »je dobrodelnost ljube-

---

²⁵ Comitato centrale per l'Anno Mariano, *I santuari mariani*, 4 (Lettera circolare del 7. 10. 1987).

zen, ki se izraža v Božjem imenu»,²⁶ V praksi se izraža kot sprejemanje in usmiljenje, kot solidarnost in sočustvovanje, kot pomoč in dar.

Zaradi darežljivosti vernikov in gorečnosti odgovornih so številna božjepotna središča posredniki med Božjo ljubeznijo in bratsko darežljivostjo na eni strani ter človekovimi potrebami na drugi strani. V njih cveti Kristusova darežljivost in se nadaljujeta Marijina materinska tolažba in solidarna bližina svetnikov, na primer:

– z ustanavljanjem in stalnim vzdrževanjem središč za socialno pomoč, kot so bolnišnice, ustanove za vzgojo socialno ogroženih otrok ter domovi za ostarele;

– »s sprejemanjem in gostoljubnostjo do romarjev, zlasti do najbolj revnih, ki jim je v skladu z možnostmi, prostorom in notranjim ustrojem omogočeno, da se za nekaj časa odpočijejo;

– s skrbjo in pozornostjo do starejših, bolnih in prizadetih romarjev, ki so potrebni posebne pozornosti in primernih mest v svetišču; zanje naj bodo obredi ob urah, ki jim najbolj ustrezajo, vendar jih pri tem ne ločimo od drugih vernikov, upoštevamo pa njihovo stanje; zanje naj se vzpostavi učinkovito sodelovanje z ustanovami, ki velikodušno skrbijo za njihov prevoz;

– s pripravljenostjo in velikodušno pomočjo do vseh, ki prihajajo v božjepotno svetišče: z izobraženimi in neizobraženimi verniki, z revnimi in bogatimi, s predstavniki istega naroda in s tujci.»²⁷

BOŽJEPOTNO SVETIŠČE – KRAJ KULTURE

276. Božjepotno svetišče je velikokrat že samo po sebi »kulturna dobrina«. V njem so pogosto razne zbirke, številni primerki kulture okoliškega ljudstva: zgodovinski in

---

²⁶ Prav tam.

²⁷ Kongregacija za bogoslužje, *Lettera circolare Orientamenti e proposte per la celebrazione dell'Anno mariano*, 76.

umetniški vzorci, značilni jezikovni in literarni obrazci, značilni glasbeni izrazi.

V tem smislu je božjepotno svetišče pogosto resnično izhodišče za določitev kulturne istovetnosti nekega naroda. V božjepotnem središču se poleg tega uresničuje harmonično spajanje narave in milosti, pobožnosti in umetnosti, ki se lahko ob poglobljanju v Božjo lepoto kaže kot *pot lepote (via pulchritudinis)*, kot skrivnost *vsega lepega (tota pulchra)*, kot podoba čudovitega življenja svetnikov.

Poleg tega se vedno bolj uveljavlja težnja, da bi iz božjepotnega svetišča naredili posebno »kulturno središče«, kraj, v katerem se odvijajo študijski tečaji in konference, kjer se porajajo zanimive založniške pobude in odvijajo religiozne predstave, koncerti, razstave in druge umetniške in literarne prireditve.

Kulturna dejavnost božjepotnih svetišč pomeni pomembno postransko dopolnitev k človekovi promociji, ki se koristno pridružuje prvenstveni vlogi kraja, ki je božje češčenje, evangelizacija in izvrševanje dobrodelnosti. V tem smislu naj upravitelji božjepotnih cerkva skrbijo, da ne bo kulturna razsežnost zasenčila bogočastne.

BOŽJEPOTNO SVETIŠČE – KRAJ EKUMENSKEGA PRIZADEVANJA

277. Božjepotno središče je kot kraj oznanjevanja Božje besede, vabila k spreobrnjenju, molitve za Božjo pomoč, poglobljenega bogoslužnega življenja, dobrodelnosti, v določeni meri po navodilih *Ekumenskega pravilnika* »duhovna dobrina«,²⁸ ki si jo je mogoče deliti tudi z brati in sestrami, ki niso v polnem občestvu s katoliško Cerkvijo.

V tej luči mora biti božjepotno svetišče kraj ekumenskega prizadevanja, pozorno na resne in žgoče zahteve

---

²⁸ Prim. Papeški svet za edinstvo kristjanov, *Ekumenski pravilnik*, CD 53, Ljubljana 1994 (ali v: AAS 85/1993/1039–1119).

po edinosti vseh, ki verujejo v Kristusa, edinega Gospoda in Odrešenika.

Zato naj upravitelji teh svetišč pomagajo romarjem, da se bodo zavedali pomena »duhovnega ekumenizma«, o katerem govorita koncilski *Odlok o ekumenizmu*²⁹ in *Ekumenski pravilnik*,³⁰ po katerem morajo imeti kristjani pri molitvi, evharistični daritvi in v vsakdanjem življenju vedno pred očmi tudi krščansko edinost.³¹ Zato je treba v božjepotnih svetiščih ob nekaterih posebnih časih, v katerih se spominjamo jeruzalemske skupnosti, združene v molitvi in v pričakovanju prihoda Svetega Duha, na primer med molitveno osmino za edinost kristjanov, ob prazniku Gospodovega vnebohoda in ob binškošnih, okrepiti molitev, ki bi Cerkev utrdila v edinosti in vesoljnem poslanstvu.³²

Poleg tega naj upravitelji božjepotnih središč vedno, ko se ponudi priložnost, pripravijo molitveno srečanje med kristjani različnih veroizpovedi. Ob takšnih srečanjih, ki naj bodo skupno in skrbno pripravljena, morajo biti v ospredju Božja beseda in molitve, ki jih molijo različne verske skupnosti.

V skladu z okoliščinami bo včasih primerno nameniti nekaj pozornosti tudi članom drugih verstev. Božjepotne cerkve namreč obiskujejo tudi nekristjani, in v njih občudujejo vrednote, ki so lastne krščanstvu. Vsa bogočastna dejanja, ki se odvijajo v božjepotni cerkvi, pa se morajo skladati s katoliško istovetnostjo in ne smejo nikoli zakrivati tega, kar predstavlja vero Cerkve.

278. Ekumensko prizadevanje pa ima posebno nalogo, ko gre za svetišča, ki so posvečena blaženi Devici. V *nadnaravnem redu* namreč Marija, ki je rodila Odrešenika

---

²⁹ Prav tam, 8.

³⁰ Prav tam, 85.

³¹ Prim. prav tam, 27.

³² Prim. prav tam, 110.

vseh ljudi in bila njegova prva in odlična učenka, zanesljivo opravlja poslanstvo združevanja in edinosti med učenci svojega Sina. Zato jo katoliška Cerkev tudi pozdravlja kot *Mater edinosti (Mater unitatis)*;³³ na zgodovinski ravni pa je bila podoba Marije zaradi številnih različnih razlag njene vloge v zgodovini odrešenja pogosto predmet nasprotovanja in delitve med kristjani. Kljub temu moramo priznati, da ekumenski dialog danes že rodi svoje sadove tudi na marijanskem področju.

ROMANJE

279. Romanje kot univerzalno versko izkustvo³⁴ je značilna oblika ljudske pobožnosti. Ta je zelo tesno povezana z božjepotnim svetiščem in ustvarja nepogrešljivo sestavino njenega življenja.³⁵ Romar potrebuje božjepotno svetišče, božjepotno svetišče pa romarja.

SVETOPISEMSKA ROMANJA

280. V Svetem pismu so zaradi verske simbolike posebej poudarjena romanja očakov Abrahama, Izaka in Jakoba v Sihem (prim. 1 Mz 12,6–7; 33,18–20), Betel (prim. 1 Mz

---

³³ Prim. *Maše v čast Blažene Device Marije*, form. 39: »Marija, Mati edinosti«; Sv. Avguštin, *Sermo* 192,2: PL 38, 1013; Pavel VI., *Homilija* na praznik Jezusovega darovanja v templju (2. 2. 1965), v: *Insegnamenti di Paolo VI*, III (1965), Tipografia Poliglotta Vaticana, Cittá del Vaticano 966, 68; Janez Pavel II., *Homilija* v Marijinem na Jasni Gori (4. 6. 979), v: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, II/1, 1979, Libreria Editrice Vaticana, Cittá del Vaticano 1979, 1418; Isti, Nagovor ob angelovem čiščenju (12. 6. 1988) v: *Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, X/2, 1988, Libreria Editrice Vaticana, Cittá del Vaticano 1989, str. 1997.

³⁴ Prim. Papeški svet za pastoralo migrantov in potnikov, *Il Pellegrinaggio nel Grande Giubileo del 2000* (25. 4. 1998), Libreria Editrice Vaticana, Cittá del Vaticano 1998.

³⁵ Po ZCP so romanja sestavni del božje poti: »Božjepotno svetišče se imenuje cerkev ali drug svet kraj, kamor zaradi posebne pobožnosti z odobritvijo krajevne ordinarija romajo številni verniki« (kan. 1230).

28,10–35, 1–15) in Mamre (1 Mz 13,18; 18,1–15), kjer se jim je Bog prikazoval in se zavezal, da jim bo dal »obljubljeno deželo«.

Za rodove, ki so izšli iz Egipta, postane Sinaj kot gora, na kateri se je Bog prikazal Mojzesu (prim. 2 Mz 19,20), svet kraj in potovanje skozi sinajsko puščavo ima pomen dolge poti v obljubljeno sveto deželo. Ta pot je blagoslovljena od Boga, ki v skrinji zaveze (prim. 4 Mz 10,33–36) in v tabernaklju (prim. 2 Sam 7,6) kot znamenjih njegove navzočnosti hodi s svojim ljudstvom, ga vodi in z oblakom varuje (prim. 4 Mz 9,15–23).

Ko je Jeruzalem postal sedež svetišča in skrinje zaveze, je postal za Jude sveto mesto in vzvišen cilj zelene »svete poti« (Ps 84,6), v katerem romar hodi »med radostnim in hvalnim petjem v prazničnem zboru (Ps 42,5), dokler ne « pride do 'božje hiše' in se pokaže pred njegovim obličjem (prim. Ps 42,5).³⁶

Trikrat na leto so morali izraelski možje priti »pred Gospodovo obličje« (prim. 2 Mz 23,17), kar pomeni napotiti se v jeruzalemski tempelj. Ta tri romanja so se odvijala ob prazniku opresnikov (pasha), žetve (binkošti) in šotorskem prazniku. Vsaka pobožna izraelska družina, tudi Jezusova (prim. Lk 2,41), je vsako leto za veliko noč poromala v sveto mesto. Med javnim delovanjem je navadno romal v Jeruzalem tudi Jezus (prim. Jn 11,55–56). Znano je, da tudi evangelist Luka popisuje Jezusovo odrešilno delovanje kot skrivnostno romanje (prim. Lk 9,51–19, 45), katerega končni cilj je mesijansko mesto Jeruzalem, kraj njegove velikonočne daritve in njegovega odhoda k Očetu. »Izšel sem od Očeta in prišel na svet, spet zapuščam svet in grem k Očetu« (Jn 16,28).

In prav med nekim takšnim romarskim srečanjem »pobožnih mož iz vseh narodov pod nebom« (Apd 2,5), ki

---

³⁶ Pomembno pričevanje romanja v Jeruzalem so psalmi (od 120 do 134), namenjeni tistim, ki so odhajali v sveto mesto. Po krščanski razlagi opevajo veselje Cerkve, ki kot romarica na zemlji potuje proti nebeškemu Jeruzalemu.

so v Jeruzalemu obhajali binkošti, je Cerkev začela svoje misijonsko poslanstvo.

KRŠČANSKO ROMANJE

281. Odkar je Jezus v svojem telesu dopolnil skrivnost templja (prim. Jn 2,22–23) in je odšel s tega sveta k Očetu (prim. Jn 13,1) ter s tem na sebi uresničil končni prehod, nimajo njegovi učenci nobenega obveznega romanja več: vse njihovo življenje je potovanje v nebeško svetišče, in tudi Cerkev se zaveda, da je »romarica na zemlji«.³⁷

Vsekakor je Cerkev v skladu s Kristusovim naukom in z duhovnimi vrednotami romanja ne samo ohranila zakoni-to obliko pobožnosti, ampak jo je skozi dolga stoletja tudi spodbujala.

282. V prvih treh stoletjih – z nekaj izjemami – romanje v krščanstvu ni imelo bogočastnega pomena. Cerkev se je namreč bala okuženja z judovsko in pogansko versko prakso. Pri obeh je bilo romanje zelo priljubljeno.

Vsekakor pa so se v teh stoletjih postavili temelji za vno-vično obuditev romanj s krščanskim predznakom. Če-ščenje mučencev, na grobove katerih so odhajali kristja-ni, da bi počastili posmrtno ostanke odličnih Kristusovih prič, je postopno in samoumevno poiskalo prehod od »pobožnega obiska« do »zaobljubljenega romanja«.

283. Po sklenitvi Konstantinovega edikta (leta 313) in po odkritju krajev in najdenju relikvij Gospodovega trplje-nja je doživelo krščansko romanje preobrat. Tako postane zaradi svojih »svetih krajev« vsa Palestina, začeniši z Jeruzalemom, Sveta dežela. O tem pričajo poročila slavnih romarjev, na primer *Itinerarium Burdigalense* in *Itinerarium Egeriae* (španska romarica Egerija), obe iz 4. stoletja.

V »svetih krajih« zidajo bazilike, kot sta na primer *Ana-stasis* (Anastaza), sezidana nad božjim grobom, in *Mar-*

---

³⁷ *Rimski misal*, Tretja evharistična molitev, Prošnje.

tyrium na Kalvariji, ki sta postali zgovorni vabili za romarje. Romarski cilji so postali tudi kraji Odrešenikove mladosti, njegovega javnega delovanja in celo sveti kraji Stare zaveze, na primer gora Sinaj.

284. Srednji vek je bil zlato obdobje romanj. Poleg odličnega verskega pomena so imela romanja izjemen pomen tudi pri utrjevanju zahodnega krščanstva. Bila so sredstvo povezovanja med narodi, priložnost za izmenjavo vrednot med različnimi evropskimi kulturami.

Veliko je romarskih središč. Na prvem mestu je Jeruzalem, ki kljub muslimanski zasedbi z veliko duhovno močjo še naprej privlači romarje. Bil je celo povod za začetek križarskih vojn, ki jih je navdihnila iskrena želja, da bi lahko verniki še naprej obiskovali Kristusov grob. Tudi relikvije Gospodovega trpljenja, na primer *suknja*, *sveto obličje*, *svete stopnice*, *mrtvaški prt* so privabljale množice vernikov in romarjev. V Rim so odhajali »romarji« (Roma!), da bi počastili spomin apostolov Petra in Pavla (*ad limina Apostolorum*), obiskali katakombe in bazilike, priznali službo Petrovega naslednika v korist vesoljne Cerkve (*ad Petri sedem*). Med najbolj obiskovanimi romarskimi središči je od 9. do 16. stoletja, pa tudi še danes, Santiago de Compostela, kamor se iz številnih dežel stekajo različna »pota«, nastala v skladu z romarsko zamisljivo, ki je tudi verska, družbena in dobrodelna. Med drugimi naj omenimo Tours, kjer je grob sv. Martina, češčenega ustanovitelja tamkajšnje Cerkve; Canterbury, kjer je sv. Tomaž Becket prestal mučeništvo, ki je zelo odmevalo po vsej Evropi; Monte Gargano v Apuliji, san Michele dela Chiusa v Piemontu, Mont Saint-Michel v Normandiji, vsa tri posvečena nadangelu Mihaelu; tudi Walsingham, Rocamadour in Loreto so kraji slavnih marijanskih božjepotnih svetišč.

285. V poznejšem času so zaradi sprememb kulturnega ozračja ter zaradi uspehov protestantskega gibanja in zaradi razsvetljenstva romanja stopila nekoliko v ozadje.

»Pot v daljno deželo« se je spremenila v »duhovno romanje«, v »notranjo pot« ali »simbolično procesijo«, ki je bila zvedena na kratko pot, na primer na *križev pot*.

Z začetkom druge polovice 19. stoletja je opaziti občutno povečevanje števila romanj, deloma pa se spremeni njihova zunanja podoba. Za cilj imajo božja svetišča, ki so na poseben način izraz verske in kulturne istovetnosti nekega naroda. Takšna središča so na primer Altötting, Antipolo, Aparecida, Assisi, Caacupé, Chartres, Coromoto, Čenstohowa, Ernakulam-Angamaly, Fatima, Guadalupe, Kevelaer, Knock, La Vang, Loreto, Lurd, Mariazell, Marienberg, Montevergine, Montserrat, Nagasaki, Namugongo, Padova, Pompei, San Giovanni Rotondo, Washington, Yamoussoukro itd.

ROMARSKA DUHOVNOST

286. Kljub spremembam, ki so jih prinesla stoletja, vsebuje romanje tudi v našem času bistvene poteze, ki opredeljujejo njegovo duhovnost

Gre najprej za *eshatološko razsežnost*, ki je za romanje bistvena in izvirna. Romanje kot »pot v božje svetišče« je trenutek in prispodoba potovanja naproti božjemu kraljestvu. Romanje namreč kristjanu pomaga, da se zave eshatoloških perspektiv, h katerim se – med temino vere in žejo po videnju, med skopo odmerjenim časom in težnjo po življenju brez konca, med naporom potovanja in pričakovanjem počitka, med jokom izgnanstva in hrepenenjem po veselju domovine, med zasoplim naprezanjem in hrepenenjem po jasnem zrenju³⁸ – pomika kot *popotnik* (*homo viator*).

Beg iz Egipta ter potovanje Izraela v obljubljeni deželo odsevata tudi iz romarske duhovnosti. Romar se zaveda, da »tu nimamo stalnega bivališča« (Heb 13,14). Zato tedaj,

---

³⁸ Prim. Sv. Avguštin, *Tractatus CXXIV in Iohannis Evangelium*, 5: CCL 36, Turnholti 1954, 685.

ko doseže neposredni cilj – božjepotno svetišče, nadaljuje potovanje skozi puščavo življenja proti nebesom, ki so prava obljubljen dežela.

Dalje gre za *spokorniško razsežnost*, to je romanje kot »pot spreobrnjenja«. Na potovanju k božjepotnemu svetišču romar sledi pot, po kateri stopa, zavedajoč se svojega greha in vezi, ki ga vežejo na minljive in nekoristne stvari, dokler ne doseže notranje svobode in spoznanja o globokem pomenu življenja.

Rekli smo že, da je za številne vernike obisk božjepotne cerkve ugodna, pogosto zelo zaželena priložnost za prejem zakramenta sprave,³⁹ pa tudi samo romanje so v preteklosti – in v našem času – pogosto dojemali in predstavljali kot spokorno dejanje.

Če je torej romanje potekalo v pristnem ozračju, se vernik z božje poti vrne z namenom, da bo »spremenil življenje«, ga določneje usmeril k Bogu in mu dal še jasnejšo presežno perspektivo.

Praznična razsežnost se na romanju tesno prepleta s spokorno razsežnostjo. Tudi ta je navzoča v romarjevem srcu, v katerem naletimo na številne antropološke motive praznovanja.

Veselje ob krščanskem romanju je podaljšana radost pobožnega izraelskega romarja: »Veselil sem se, ko so mi rekli: 'V hišo Gospodovo pojdemo'« (Ps 122,1); je počitek zaradi prekinitve vsakdanje enoličnosti z nečim novim; je olajšanje teže vsakdanjega življenja, ki je za številne, zlasti za revne, težko breme; je priložnost za izkazovanje krščanskega bratstva, možnost za uživanje trenutkov druženja in prijateljstva, za svobodno izražanje pogosto zatrte spontanosti.

Bogočastna razsežnost pove, da je romanje po svojem bistvu bogočastno dejanje. Romar potuje v božjepotno svetišče, da bi se srečal z Bogom, da bi stopil predenj, mu izkazal spoštovanje s češčenjem in mu odprl svoje srce.

---

³⁹ Prim. zgoraj, člen št. 267.

V božjepotnem svetišču opravi romar številna dejanja bogočastja, ki jih prištevamo bodisi k bogoslužju bodisi med ljudske pobožnosti. Romarjeva molitev ima različne oblike: *hvali* in *časti* Gospoda zaradi njegove dobrote in svetosti; *zahvaljuje se mu* za prejete darove; *izpolnjuje zaobljubo*, za katero se je bil obvezal pred Gospodom; *prosi za milosti*, potrebne za življenje; *prosi odpuščanja* za svoje grehe.

Romarjeva molitev se pogosto obrača k blaženi Devici, k angelom in svetnikom, ki jih ima za pomembne priprošnike pred Najvišjim. Podobe, ki jih častijo v božjepotni cerkvi, so tudi znamenje navzočnosti Matere in svetnikov pri poveličanem Gospodu, »ker vedno živi, da posreduje« (Heb 25,7) za ljudi in je vedno navzoč v občestvu, ki je zbrano v njegovem imenu (prim. Mt 18,20; 28,20). Božjepotna sveta podoba, pa naj predstavlja Kristusa, Devico, angele ali svetnike, je sveto znamenje Božje navzočnosti in Božje previdnostne ljubezni; je priča molitve, ki se je iz roda v rod dvigala k njej kot ponižna prošnja v potrebi, ječanje potrtega, veselo prepevanje tistega, ki je prejel milost in usmiljenje.

Apostolska razsežnost pojasnjuje, da je romarsko popotovanje v določeni smislu ponavlja hojo Jezusa in njegovih učencev po Palestini, ko so oznanjali evangelij odrešenja. V tej luči je romanje oznanjevanje vere in romarji postajajo »potujoči Kristusovi glasniki«. ⁴⁰

Občestvena razsežnost pove, da romar, ki gre na božjo pot, ni v občestvu vere in dejavne ljubezni samo s tovariši, s katerimi opravlja »sveto potovanje« (prim Ps 84,6), marveč tudi z Gospodom, ki potuje z njim, kakor je z učenecema potoval v Emavs (prim. Lk 24,13–35). Potuje z domačim občestvom in po njej s Cerkvijo, ki biva v nebesih in roma na zemlji; z verniki, ki so stoletja molili v (tej) božjepotni cerkvi; z naravo, ki obdaja svetišče in katere lepoto občuduje ter se čuti povabljenega, da jo spoštuje; s

---

⁴⁰ LA 14.

človeštvom, katerega trpljenje in upanje se na različne načine kaže v božjepotnem središču, katerega ustvarjalni duh in umetnost sta v njem pustila številna znamenja.

POTEK ROMANJA

287. Kakor je božjepotno svetišče kraj molitve, je tudi romanje pot molitve. Na vsaki njegovi postaji bi ga morala navduševati molitev in Božja beseda bi mu morala biti za luč in vodnica, hrana in opora.

Dober uspeh romanja, ki želi biti bogočastno dejanje, in duhovne sadove, ki jih od njega pričakujemo, zagotavljata urejena organizacija bogoslužja in primerno poudarjanje njegovih različnih stopenj.

Odhod na romanje naj primerno pospremi molitev, ki jo opravimo v župnijski ali drugi primerni cerkvi; lahko je maša, del molitvenega bogoslužja (brevirja)⁴¹ ali kakšen značilen blagoslov romarjev.⁴²

Zadnji del poti naj spremlja bolj zavzeta molitev. Priporočamo, da bi na zadnjem delu, ko je že videti božjepotno svetišče, šli peš, v procesiji, z molitvijo in s pesmijo, se ustavili ob kapelicah ali znamenjih, ki so morda postavljena ob poti.

Sprejem romarjev je lahko neke vrste »vstopno bogoslužje«, ki pomeni srečanje romarjev z varuhi svetišča, naj bo izbrano in v duhu vere; kjer je mogoče, bodo slednji šli naproti romarjem, da bi z njimi opravili zadnji del poti.

Čas zadrževanja v svetišču mora pomeniti najbolj močne trenutke romanja, za katere je značilno prizadevanje za spreobrnjenje, primerno potrjeno z zakramentom sprave; posebne vrste molitve, kot so zahvalna, častilna ali prosilna, značilna glede na izbrano romarsko središče

---

⁴¹ Prim. *Rimski obrednik*, De benedictionibus, Ordo ad benedicendos peregrinos, nav. 407 (Prim. slovenski prevod, Blagoslovi, 717).

⁴² Prim. prav tam, 409–419 (Prim. slovenski prevod, Blagoslovi, 719–732).

ali namen romanja; obhajanje evharistije, ki je vrhunec samega romanja.⁴³

Sklep romanja naj prav tako spremlja molitev, ki jo opravimo v samem svetišču ali v cerkvi, iz katere smo odšli na pot.⁴⁴ Verniki se bodo zahvalili Bogu za dar romanja in prosili Gospoda potrebne pomoči, da bi, ko se vrnejo domov, bolj zavzeto živeli svojo krščansko poklicanost.

Od najstarejših časov si romar želi, da bi odnesel s seboj »spominke« na božjo pot, ki jo je obiskal. Poskrbeti je treba, da bodo ti predmeti, podobe, knjige odsevali pristnega duha svetega kraja. Vrhu tega naj prodajna mesta ne bodo v božjepotnem svetišču in naj ne dajejo vtisa trgovine.

SKLEP

288. Ta Direktorij v dveh delih prinaša mnoge napotke, predloge in usmeritve za spodbujanje in osvetlitev pisane stvarnosti ljudske pobožnosti in vernosti v harmoniji z bogoslužjem.

Sklicujoč se na različna izročila in razmere, prav tako na pobožne vaje in pobožnosti zelo različnega značaja in narave, želi Direktorij oskrbeti osnovne smernice, spomniti na navodila in dati spodbude za uspešno pastoralno delo.

Naloga škofov je, da v sodelovanju s svojimi najbližjimi sodelavci, zlasti z rektorji božjepotnih svetišč, določijo pravila in dajo praktična navodila. Pri tem naj upoštevajo krajevna izročila in posebne izraze ljudske vernosti in pobožnosti.

---

⁴³ Prim. zgornje navedbe, št. 265–273.

⁴⁴ Prim. *Rimski obrednik*, De benedictionibus, Ordo benedictionis peregrinorum ante vel post reditum, op. 420–430 (Prim. slovenski prevod, Blagoslovi, 733–748).

STVARNO KAZALO

advent: adventna liturgija 96–105, adventni venec 98, procesije 99, čas 100, spomin Device Marije 101–102, 191, božična devetdnevnic 103, jaslice 104, adventni duh in pobožnost 105.

Akathistos: himna k Devici Mariji 207.

angel Gospodov: povezava z označenjem 187, pomen in oblika 195, pri molitvi za rajne 260.

ange om 232–233, pomen procesij 247.

binkošti: devetdnevnic 155, nedelja 156.

birma: dar Svetega Duha 156, krst in birma kot temelj posvetitve Bogu 204.

blagoslov: razvoj obreda 32–33, družine 152, družinske mize 68, 109, 150, 260, hiš 118, matere 121, ognja 225, otrok 112, v božjepotnih svetiščih 272–273, relikvij 237, romarjev 287, sveč 120, pirhov 150, rož 181, rožnega venca 198, svetinjic 206, svetih podob 244, z Najsvetejšim 163.

blaženi: spomin v litanijah 235. Glej: Svetniki.

Bog: skrivnost očetovstva 79–80.

bolniki: sveta popotnica 246, božjepotna svetišča 276, bolniško maziljenje 269.

božič: božično drevo 109, izvor praznika 25, 27, liturgični čas 106–119, duhovnost praznika 108, polnočna maša 111, jaslice 104, 109.

Božja beseda: branje v družini 68, v ljudski pobožnosti 87–89, branje Gospodovega trpljenja 130, v marijanski pobožnosti 193–194, pri blagoslovih 272. Glej: Sveto pismo.

Božje usmiljenje: nedelja 154.

bratovščine: razvoj 31, 41, nosilke ljudske pobožnosti 69, ljudske pobožnosti v bratovščinah 72, predstave Kristusovega trpljenja 144, molitve za rajne 260.

Cerkev: Božje ljudstvo 44, bogoslužno občestvo 81–86, cerkveno učiteljstvo 2, 60–75, 185–186, eklesiološko načelo 84, dolžnost prejeti obhajilo enkrat v letu 125, himna Akathistos in vera prve Cerkve 207, ljudska pobožnost pripada Cerkvi 1, 50, Marija podoba Cerkve 147, 180, nauk o svetnikih 208–212, angelih 213–214, svetih podobah 240, priznanje privatnih razodetij 90, upodobitev Cerkve - neveste 179, vera in molitev 16, vera v večno življenje 248.

cerkveno leto: prednost pred pobožnostmi 11, 94–182, usklajevanje marijanskih mesecev in cerkvenega leta 191, češčenje svetnikov 209. Glej: advent, binkošti, božič, časi, nedelja, post, veliki teden, velika noč.

cerkveno učiteljstvo: o liturgiji in ljudski pobožnosti 60–75, o nevarnostih za ljudske pobožnosti 61–64, 65–66, potrditev pobožnosti 72, in ljudske pobožnosti 70–74, 192–207, marijanske pobožnosti 185–186, prenova ljudske pobožnosti 75.

cvetna nedelja: procesija s palmovimi vejami 139.

čas: in ljudske pobožnosti 20, sveti časi 25, odnos do cerkvene-

ga leta 32, zimski časi 100; čas med letom 57–182.

češčenje – *evharistično*: v srednjem veku 32, zadnji dan v letu 114, na veliki četrtek 141, namen in oblike 164–165, vedno češčenje 165.

češčenje Kristusove krvi: ura molitve in namen 178.

delo: prošnja k Svetemu Duhu 156, sv. Jožef vzor delavca 220.

devetdnevnica v srednjem veku 32, navada bratovščin 69, za rajne 260, v čast Brezmadežne 101–102, pred Marijinimi prazniki 189, božična 103, binkoštna 155.

devotio moderna – sodobna pobožnost: 34–35.

diakoni: mesto v ljudski pobožnosti 1, tudi njim je namenjen Direktorij 5.

družbe - *katoliške*: nastanek 31, nosilke pobožnosti 69, 72, marijanske sobote 188, posvetitev Mariji 204, sv. Družine 112, molitve za rajne 260, skrb za romarje 275. Glej: bratovščine.

družina: subjekt ljudske pobožnosti 68, 72, praznik sv. Družine 112, blagoslov družinske mize 68, 109, 150, 260, blagoslov hiše 152, posvetitev Jezusovemu srcu 68, 171, branje Božje besede 68, poroka, obnovitev obljub 112.

duhovnik: pozoren na ljudske pobožnosti 1, njim namenjen Direktorij 5.

duhovništvo – *skupno*: 85–86.

edinost kristjanov: molitvena osmina 155, 182, v himni Akathistos 207, pomen romarskih svetišč 277–278.

ekorcizmi: v litanijah 235.

ekumenizem: molitvena osmina

182, binkoštna devetdnevnica 155, ekumenska merila 182, marijanske pobožnosti 186, himna Akathistos 207, božjepotna svetišče kot prostor ekumenizma 277–278.

evangelizacija: v 15. in 16. stoletju 36, in ljudske pobožnosti 2, 21, 64, 66, 80, in romarsko svetišče 274.

evharistija: pobožnosti izven liturgije 13, spomin Kristusove daritve 81, splošno duhovništvo 85, pomen 160–163, zapoved prejeti enkrat v letu 125, procesije 162–165, prejem ob prvih petkih in sobotah 171, 174, znamenje edinosti in miru 182, tridnevnice 189, praznik svetnikov 227, 234, rajni 251–255, v romarskih svetiščih 268, ob začetku romanja 287.

Fatima: 174, mesečni spomin 189, svetišče 285.

harmonizacija: liturgije in ljudske pobožnosti 4, izogibanje nasprotjem 50, 58, 74.

hudobni duh: 217.

glasba: izraz čutenja 17, pomen 80.

inkulturacija: zgodovina 24–27, 36, 43, merila 58, ljudske pobožnosti 91–92.

izrazosloje: 6–10.

Janez Krstnik: v liturgiji in ljudski pobožnosti 224–225, 229.

Janez XXII.: praznik Svete Trojice 157.

Janez XXIII.: odobritev litanij Jezusove krvi 178.

Janez Pavel II.: družina 68, križev pot 139, posvetitev Marijinemu srcu 174, 204, himna Akathistos

207, nagovor rektorjem romarskih svetišč 263; okrožnice-apostolska pisma: Pastora Bonus 3, 21, o katehezi 2, 6, 51, 64, Redemptoris custos 220, 223, Vicesimus quintus annus 2, 6, 21, 59, 66, Gospodv dan 95, Bog, bogat v usmiljenju 154, Odrešenikova Mati 204, 207, 264, Odrešenikovo poslanstvo 156.

Janzenizem: vpliv na liturgijo 42, pobožnost k Jezusovemu srcu 170.

jaslice: božični značaj 104, žive 109.

jezik - ljudski: v srednjem veku 32, zahteve po uvedbi 37, dovoljena raba Svetega pisma 42.

Jezus Kristus: središče bogoslužja 77–80, mladost 34, 79, 108, darovanje 120–123, spomin imena 107, trpljenje in smrt 34, 41, 62, 79, 80, 124, 127, 129, 130, 142, 144, češčenje križa 127–129, 142–143, 159, vstali Kristus 149, Srce Jezusovo 42, 166–173, 206, pobožnost k Presveti krvi 175–179, umiranje v skrivnosti Jezusa Kristusa 250, križev pot 131–135, predstavitev trpljenja 32, 144.

Jezusovo srce: cerkveni očetje 168, drugi avtorji 168–170, čudodelna svetinja 206, ikonografija 173, pobožnost in oblike pobožnosti 43, 171–172, praznik 166–173, svetopisemski temelji 167.

Jožef sv.; praznik 112, v bogoslužju 211, 218–223, 229, varstvo 220, vzor delavcem 220, priporočanje ob smrtni uri 220–221, molitev Leona XIII. 222, praznik v postu 223.

judovstvo: oblike ljudskih pobožnosti 23, romanja 282.

karizma: odnos med službo in karizmo 84.

kateheza: češčenje svetnikov 212–213, kateheza in ljudske pobož-

nosti 36, kateheza odraslih v času protireformacije 42, ljudska pobožnost kot sredstvo kateheze 189, molitve za rajne in poslednje reči 255, o nedelji 95, pomanjkanje kateheze ogroža krščansko bogoslužje 33, svete podobe 239, vloga 'katekizma za župnike' 39, zdrav odnos med liturgijo in ljudsko pobožnostjo 49.

Katekizem katoliške Cerkve: angeli 213, 215, Ave Marija 197, marijanska pobožnost 183, molitve za rajne 252, 252, 257, nevarnosti praznoverja 206, privatna razodetja 90, skrivnost Svete Trojice 157, smrt 249, svete podobe 238–240, vice 210, 251, vstajenje mrtvih 248,

knjige - liturgične: rimski brevir 39, koledar 95, 221, 228, 230, Marijine maše 149, 184, 188, 193, 268, 278, splošni uvod v Rimski misal 237, 244, 255, 268, Rimski misal 39, 40, 79, 80, 115, 116, 124, 177, 182, 188, 210, 211, 215, 220, 234, 248, 249, 250, 255, 257, 281, molitveno bogoslužje 113, 149, 177, 188, 215, 231, blagoslovi 112, 121, 150, 152, 198, 205, 206, 243, 244, 272, 287, sveto obhajilo in češčenje eucharistije izven maše 161–165, 245, Rimski martirologij 227, obred kronanja podobe BDM 203, obred posvetitve cerkve 237, 244, pogrebni obred 215, 252, 254, sveta spoved 215, 267, bolniško maziljenje 130, 215, 221, 269, Rimski obrednik 181, 225.

koledar: češčenje svetnikov 227–229, marijanske pobožnosti in splošni ter posebni koledarji 187, pravila glede češčenja svetnikov 229.

koncil: 1. carigrajski 207, efeški 207, florentinski 210, 251, 4. lateranski

38, 2. lionski 251, kalcedonski 207, 3. kartaginski 26, 1. nicejski 207, 2. nicejski 238, tridentinski 38, 39, 251, 2. vatikanski 1, 2, 12, 46, 60, 70, 227, 228, 236 (posamezni dokumenti: B 7, 11, 18, 46, 50–59, 67, 70–73, 81, 83, 94–95, 171, 175, 180, 201, 209, 228–229, 237, 268; BR 76, 87, 88; C 5, 70, 83, 183, 204, 205, 207, 210, 212, 251, 257; CS 100, 156, 248; D 183; DV 183; E 182, 277; LA 183, 286; M 156; Š 5).

kongregacije - sveti: za bogoslužje: 66, 73, 138–146, 156, 183, 184, 186, 188, 190, 191, 200, 202–205, 231, 266, 275; za bogoslužje in za zakramente: 6, 12, 21, 66, 72, 91, 92, 236, 262; za duhovnike: 2, 59, 197; za obrede 2, 141, 143, 164, 220; za verski nauk: 57, 254; za škofo: 5, 75; svet za edinost kristjanov 155, 182, 277.

kretnje: kot znamenje 15.

Kristusovo telo in kri (sv. Rešnjé telo in kri): praznik 160–163, 177, procesija 162–163, 245; svetopi-semska utemeljitev in češčenje 175–179, v liturgiji in ljudski pobožnosti 177–178, ikonografija 179.

križ: češčenje 127–128, 149, uvod v molitev 157, znamenje in blagoslovitev 128; Križani: 127–129, znamenje blagoslova 272.

križev pot: poznanje Svetega pisma 89, pobožnost 131–135, na veliki petek 142, odnos do 'poti luči' ('via lucis') 135.

krst: Jezusov 119, krst in posvetitev Mariji 204, smrt s Kristusom 250.

kultura: srečanje z evangelijem 63, 91–92, prepoznavanje vrednot 95, 243, svete podobe in kultura 257, romarsko svetišče kot kraj kulture 276.

kraji – sveti: romanja v svete kraje 32, 283, kraji ljudskih pobožnosti 19, zgodovinski razvoj 25, posvetitev 33.

leto: sklep leta 114.

litanje: Jezusovega srca 171, Pre-svete krvi 178, Device Marije 203, sv. Jožefa 222, vseh svetnikov 235.

liturgično gibanje: 46.

liturgija: povezanost z ljudskimi pobožnostmi 2, 47–58, prvenstvo liturgije 11, vzroki za napetosti 48–49, nauk cerkvenega učiteljstva glede povezanosti 60–75, pobožne vaje 73–74, Cerkev kot bogoslužno občestvo 81–82.

ljubezen: Kristusova ljubezen 166, in oblike pobožnosti 6, kot vrednota ljudske pobožnosti 61, družbe in bratovščine 69, do otrok 113, romarsko svetišče kot kraj ljubezni (karitas) 263, 275.

ljudske pobožnosti: v potridentiskem času 39–41, v novejšem času 34–43, liturgija in ljudske pobožnosti 44–46, angeli 213–217, cerkveno leto 94–182, potrditev besedil 16, blagoslovi 272–273, glasba 17, Cerkev 81–84, Konstitucija o svetem bogoslužju 50–58, kultura 63, Jezusovo srce 166–173, rajni 248–260, ekumenizem 12, 155, 182, 277–278, evharistija 160–165, evangelizacija 2, 21, 66, 80, družina 68, oblikovanje 59, podobe in ikonografija 18, 238–244, inkulturacija 58, 66, 91–92, jezik 14–20, liturgija 2, 13, 47–58, 94, kraji 19, 33, cerkveno učiteljstvo 60–75, Devica Marija 183–207, Božja beseda 87–89, romanja 279–287, nevarnosti 65–66, osebna pobožnost 23, pobožnosti (pobožne vaje) 70–74, teološka načé-

la 11–13, 76–92, procesije 245–247, apostolski sedež in škofovske konference 2, relikvije 236–237, odgovornost 21, privatna razodetja 90, prenova 12, 75, 76–92, skupno duhovništvo 85–86, predmet 67–69, zgodovina 23–27, 44–46, 34–43, 28–33, časi 20, 32, izrazoslovje 6, 9, besedila 16, Sveta Trojica 76–80, 157–159, vrednote 61–64, vrednotenje 12.

magija: nezdržljivost z ljudskimi pobožnostmi 12.

maj (šmarnice): pobožnosti 190–191.

Marija: v adventu 101–102, Brezmadežno spočetje 102, 181, dormitio 23, 190, vnebovzetje 180–181, sedem žalosti 136, Karmelska 205, 'Ave Marija' 195, Angel Gospodov 31, 195, češčenje 183–207, Akathistos 207, Fatima 174, 189, 285, Guadalupe 102, 285, ikonografija 23, poslušanje Božje besede 193–194, posvetitev 174, 204, pomen posvetitve 204, rožni venec 197; Marijino brezmadežno srce: liturgični spomin in pobožnost 174, 206, čudodelna svetinja 206, šmarnice 190–191, ekumenski pomen pobožnosti 207, 278, evharistija 165, litanije 203, praznik Božje Matere 115–117, svetinjice 206, Marijini meseci 190–191, devetdnevne 189, Planctus Marije (veliki petek) 145, ura Marije (velika sobota) 147, velika noč 149, 151, 191, marijanske pobožnosti in oblike 23, 32, 41, 185–186, 192–207, časi 187–191, marijanski meseci 190–191, Svečnica 120–121, Raduj se, kraljica nebeška (Regina coeli) 196, rožni venec 197–202, marijanska sobota 188, Marijina

svetišča 284–285, škapulir 205, tridnevne 189, Marijina pot (Via Matris) 136–137.

martirologij: napoved Gospodovega rojstva 111, knjiga 227.

milosčtna: 251.

mir: molitev za mir 117.

misijoni: 'ad gentes' 36, ljudski 41–42, in kultura 43, misijonski značaj Gospodovega razglašanja 118, pobožnosti in misijonska zavzetost 186, romarska središča kot kraji evangelizacije 274.

molitev: stare oblike 23, priročniki 41, zasebna 82–83, navdih Svetega Duha 156, pred Najsvetejšim 165, pred svetimi porobami 240, v romarskih svetiščih 286.

molitveno bogoslužje: molitev Cerkve 81, ura bogoslužnega branja na sveti večer 110, povezanost z evharističnim češčenjem 165, za rajne 255, v romarskih svetiščih 271, na začetku romanja in med njim 271, 287.

mučenci: 23, spomin 25, romanja na grobove 32, 282, češčenje 208, 227.

navada: in ljudske pobožnosti 72.

nedelja: novozavezni izvor 25, v ljudski pobožnosti 95, 171, kateheza 95, 191, prenos praznikov 95, 230, sobota kot priprava 188, tiha in cvetna 139, velikonočna 149–151, binškošna 156.

novo leto: običaji, molitev 116–117.

obisk: Najsvetejšega 165.

obleka: posebna 15, razpoznavno znamenje 69, škapulir 205.

oblikovanje: duhovnikov in vernikov 11, za ljudske pobožnosti 59.

obred – vzhodni: Marijin spomin v adventu 101, v avgustu 190, him-

na Akathistos 207; koptski 101, 190; rimski 5, prenova 39.

odpustki: in ljudske pobožnosti, v korist rajnih 251.

oltar: položitev relikvij v oltar 237, prepoved postavljanja relikvij in slik na oltar 237, 244.

otročci: nedolžni 113.

Papeži: Pij IX. 220, Pij X. 46, 222, Pij XI. 171, Pij XII. 46, 46, 174, 220, 167, 46, 164, Janez XXIII., Leon Veliki 27, Urban IV. 160.

pepelnica: 125

petek (veliki, prvi): spomin Jezusovega trpljenja 130, v ljudski pobožnosti 142–145, procesija umrlega Kristusa 142–143, predstavitev trpljenja 144, spomin Žalostne Matere Božje 145, očitanja 159; devet prvih petkov 42, 171.

petje: zgodovina 45, pomen, vloga in ritem telesa 17.

ples: kot religiozni izraz 17.

pobožne vaje – pobožnosti: pomen 7, opis 70–72, odpustki 72, liturgija 73–74, prenova 75, prilagoditev 92, marijanske 185–186, 192–207, časi 187–191.

podobe - svete: poljub, dotik 15, varovanje pristnosti 18, ikonoklastični boji 28, vpliv apokrifne literature 30, bratovščine 41, Srce Jezusovo 172–173, Jezusova kri 179, svetniki 244, Marijine podobe 203, nauk Cerkve 238–244, procesija in češčenje 239, pravilnost češčenja 241–242, umetniški in kulturni značaj 243, izdelava 243, blagoslovitev in umestitev 244, v božjepotnih svetiščih 286.

pogreb - krščanski: 215, 245, 252–254.

pokopališče: obisk 260, procesije 2. novembra, pokop rajnega 245.

pokora - dejanja, zakrament: spokorni značaj posta 125, zapoved spovedati se grehov 125, ob prvih petkih 171, tridnevnic in devetdnevnic 189, obhajanje zakramenta 267, spokorni značaj romanja 286.

post: v svetih časih 25, v postu 126.

postni čas: liturgija 124–139, branje trpljenja 130, pepelnica 125, češčenje Križanega 127, križev pot 131–135, Materina pot (via Matris) 136–137, veliki teden 138–139, praznik sv. Jožefa 223, prazniki svetnikov 230.

posvetitev: Jezusovemu srcu – osebna, družine 68, 171, sv. Družini 112, Marijinemu Srcu 174, pomen posvetitve 204.

praznik: čas praznovanja 20, 33, marijanski prazniki 187, priprava 189, svetniški prazniki 227, 230–234, verski in antropološki pomen 232–233.

praznoverje: nedopustnost v ljudskih pobožnostih 12, čuječnost glede pristnosti svetih podob 244.

predstave (pasijonske igre): v srednjem veku 32, Jezusovega trpljenja 144.

prenova - ljudskih pobožnosti: merila 12, 75, 76–92.

prenova - katoliška: 41–43.

prikazovanja: privatna 90, fatimska 174 in 189.

prilagoditev: liturgičnih opravil in pobožnosti v 4. stoletju 24, prilagoditev in inkulturacija 92.

procesije: pomen in oblike 245–247, v adventu 99, na svečnico 120, v velikem t4ednu 138, na cvetno nedeljo 139, na veliki četrtek 141, na veliki petek 142, 143, 245, na veliko noč 149, evharistične 162–163, 245, z relikvijami 237, 245, s

svetimi podobami 239, s svetimi olji 245, na prošnje dneve 245, v postnem času 245, pri krstnih večernicah 245, s sveto popotnico 245, na pokopališče 245, zaobljubljene 246.

prošnji dnevi: 245.

protestantizem: nastanek 38, razvoj 41, ugovori 208.

psalmi: Iz globočine 260,

rajni: sledi v ljudskem izročilu 23, v srednjem veku 32, v liturgiji in ljudski pobožnosti 248–260, molitve 248–260, pomen raznih oblik 251, 255.

razglašenje Gospodovo: izvor praznika 25, povezanost z vstajenjem 27 in ljudsko pobožnostjo 118.

razodetje – privatno: 90.

razsvetljenstvo: 42.

redovne ustanove: in Direktorij 5, pobožnosti v njih 72, Marijin spomin ob sobotah 188, marijanske litanije 203, predstojniki 5, njihove pristojnosti 92.

rinkarnacija: 258.

relikvije: češčenje 15, 238–267, procesija 245, spomin trpljenja 283–284.

romanja: v srednjem veku 32, izročilo, pomen in potek 279–287, romarska središča 284, duhovnost 286, molitveno bogoslužje 271, svetopisemsko in krščansko izročilo 280–285.

romarska svetišča: kraji ljudske pobožnosti 19, razvoj 45, v čas angelom 216, pomen 261–279, kraji krščanske karitas 275, kraji bogoslužja 265–273 (evharistije 261, 268, krščanskega uvajanja 270, molitvenega bogoslužja 271, sklepanja zakona 270, obhajanja po-

kore 261, 267, zakramentov 270, zakramentalov 272, bolniškega maziljenja 269), kultura 276, ekumenizem 277–278, vere in religiozne istovetnosti 285, evangelizacija 274, cerkveno priznanje 264, spominski predmeti 287, teološki pomen 262–263, sprejem in slovo romarjev 287.

rožni venec: v srednjem veku 32, povezanost s Svetim pismom 89, češčenje Najsvetejšega 165, pomen in vrednost 197–202, blagoslovitev 98, 198, ni privesek k litanijam 203.

sekte: nasprotovanje ljudskim pobožnostim 1, zdrava religioznost nasprotuje sektam 64.

smrt: krščanski smisel 248–250, zakrivanje smrti 259.

sobota – prva: marijanska pobožnost 174, Marijin spomin 188.

spiritizem: nezdružljivost z ljudsko pobožnostjo 12.

srednji vek: 28–33.

starejši: bolniško maziljenje 269, sprejem v božjepotnih svetiščih 275.

svečnica: 122.

Sveta Trojica: praznik 157–159, značaj bogočastja 76–80.

sveta popotnica: 141, 164, procesija 245.

Sveti Duh: vloga v bogočastju 78–80, 85, v zakramentih 79, v ljudski pobožnosti 80, 83, 156, himna Pridi, Sveti Duh 156.

svetinjice: navada nošenja 15, znamenje pripadnosti 69, marijanske (čudodelna svetinja) 206.

svetniki: razvoj praznikov 27, bratovščine 41, nauk 208–212, v bogoslužju in ljudski pobožnosti 226–247, obhajanje praznikov 227–229, god 230–233, evharistič-

no praznovanje 234, litanije 235, podobe 236, relikvije 236–237, procesije 245–247, romarska svetišča 284.

Sveto pismo: pomanjkljivosti poznanja v srednjem veku 30, čas katoliške preнове 41, navzočnost v ljudski pobožnosti 87, 186, v obhajanju evharistije 165, utemeljenost češčenja Jezusovega srca in predragocene krvi 167, 175, odnos do življenja svetnikov 234. Glej: Božja beseda.

sveto Rešnje telo in krvi: praznik 160–163, procesija 162–163, 245, začetek 160,

sv. Jožef: molitev 'K tebi, o sv. Jožef' 222, sedem žalosti in veselj 222.

škapulir: pomen in pobožnost 205.

škof: odgovoren za ljudske pobožnosti 1, 3, 5, 18, 21, 92, potrditev besedil ljudskih pobožnosti 16, določa romarska svetišča 264, 279, dolžnost bedeti nad češčenjem svetih podob 244 in krajevnim izročilom 288.

škofovske konference: navodila glede ljudske pobožnosti 2, 92, pristojnost glede prošnjih dni 245, priznanje narodnostnega svetišča 264; Italijanska: 74; Latinsko-ameriška: (dokumenti iz Pueble) 2, 58, 61, 63, 64, 66, 74; (Santo Domingo) 2; Španska: 2.

tridnevnice: posvečeno posebnim pobožnostim 32, priprava na marijanske praznike 189.

umetnost: dediščina 18, barok 41, inkulturacija 92, svete podobe 243, v božjepotnih svetiščih 276.

umirajoči: priporočanja sv. Jožefu 220–221, svetnikom 235.

upepelitev: kanonske določbe 254.

velika noč: oznanilo na Gospodovo razglašenje 118, v ljudski pobožnosti 148–151, krstne večernice 245.

velika sobota: 141, 164

veliki teden: in ljudske pobožnosti 138–139.

vice: očiščevanje 210, 251.

voda blagoslovljena: pokropitev pri nedeljski maši 119, blagoslov na velikonočno vigilijo 150, pri pogrebu 254.

ustajenje mrtvih: vera 248–250.

vzhod: vzhodna liturgija, ikonografija 28, Marija na krščanskem vzhodu 101, praznik Hypapante 120, marijanski meseci 190, himna Akathistos 207, češčenje svetnikov 208, ikonografija 243.

zahvalna pesem – Te Deum: ob sklepu leta 114, himna 159.

zakramentali: pomen 81, v romarskih svetiščih 272.

zakramenti: delo Svetega Duha 79, zakramentalna oikonomija 81, obhajanje v romarskih svetiščih 267–270.

zakramenti uvajanja: 85, v postnem času 124, v velikonočnem času 191.

zaročenci: izmenjava obljub 112.

zavetniki – farni: v bratovščinah 31, 118, zavetniki mest in družb 216, obhajanje 229, v redovni skupnosti 230, procesije v čast 246.

zgodovina: ljudskih pobožnosti 22–26, zgodovina odrešenja 76, razvoj romanj 281–285.

žalostna Mati Božja: sedem žalosti 136–137, spomin Marijinih žalosti 145, pobožnosti 145, spomin v žudodelni svetinji 206.

KRATICE

1. Drugi vatikanski vesoljni cerkveni zbor (1962-1965)

AA – LA	Apostolicam actuositatem – Odlok o laiškem apostolatu (1965).
AG – M	Ad gentes – Odlok o misijonski dejavnosti Cerkve (1965).
CD – Š	Christus Dominus – Odlok o škofovski službi (1965).
DV – BR	Dei Verbum – Dogmatična konstitucija o božjem razodetju (1964).
GS – CS	Gaudium et spes – Pastoralna konstitucija o Cerkvi v sedanjem svetu (1965).
LG – C	Lumen gentium – Dogmatična konstitucija o Cerkvi (1964).
OT – DV	Optatam totius – Odlok o duhovniški vzgoji (1965).
PO – D	Presbyterorum ordinis – Odlok o duhovniškem delu in življenju (1965).
SC – B	Konstitucija Sacrosanctum Concilium – Konstitucija o svetem bogoslužju (1964).
UR – E	Unitatis redintegratio – Odlok o ekumenizmu (1965).

2. Drugi dokumenti

AAS	Acta Apostolicae Sedis.
CCL	Corpus Christianorum (Series Latina).
CIC – ZCP	Codex Iuris Canonici – Zakonik cerkvenega prava, Ljubljana 1883.
CSEL	Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum.
CT – OK	Janez Pavel II., Catechesi tradendae – Apostolska spodbuda o katehezi, CD 5, Ljubljana 1980.
DD – GD	Janez Pavel II., Dies Domini – Apostolsko pismo Gospodov dan, CD 78, Ljubljana 1998.
DGC – SPK	Dirretorio generale per la Catechesi – Splošni pravilnik za katehezo, CD 75, Ljubljana 1998.
DS	H. Denzinger – A. Schoenmetzer, Enchiridion Symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum.
DM – BU	Janez Pavel II., Dives in misericordia – Okrožnica o božjem usmiljenju, CD 10, Ljubljana 1981.
DPME – DPSŠ	Directorium de pastorali ministerio episcoporum, Typis Polyglottis Vaticanis 1973.
EI	Enchiridion Indulgentiarum. Normae et concessionnes (1999).
EN – OE	Pavel VI., Evangelii nuntiandi – Apostolska spodbuda o evangelizaciji, Ljubljana 1976.

EU – NES	Eucharisticum mysterium – Navodilo o češčenju evharistične skrivnosti, Ljubljana 1967.
FC – OD	Janez Pavel II., Familiaris consortio – Apostolska spodbuda o družini, CD 16, Ljubljana 1982.
KKC	Katekizem katoliške Cerkve, Ljubljana 1993.
LH – MB	Liturgia horarum – Bogoslužni molitvenik: Molitveno bogoslužje, Ljubljana 1977.
MC – MČ	Pavel VI., Marialis cultus – Apostolska spodbuda o Marijinem češčenju, Ljubljana 1974.
MDH – SBL	Pij XII., Mediator Dei et hominum – Okrožnica Srednik med Bogom in ljudmi, Ljubljana 1957.
MF	Pavel VI. Okrožnica Mysterium fidei, v: AAS 57 (1965) 769–772.
MP – VS	Pavel VI., Mysterii paschalis – Apostolsko pismo o velikonočni skrivnosti, v: AAS 61 (1969).
MR – RM	Missale Romanum – Rimski misal, Ljubljana 1975.
OP – SP	Ordo penitentiae (1974) – Sveta pokora. Obred sprave, Ljubljana 1976.
PC – PK	Per una pastorale della cultura – Za pastoralo kulture, CD 85, Ljubljana 2000.
RMa – OM	Janez Pavel II., Redemptoris Mater – Okrožnica o odrešenikovi materi, CD 34, Ljubljana 1987.
RM – OP	Janez Pavel II., Redemptoris missio – Okrožnica o Odrešenikovem poslanstvu, CD 46, Ljubljana 1991.
RR – RO	Rituale Romanum – Rimski obrednik: Ordo exequiarum (1969) – Krščanski pogreb, Ljubljana 1970; Ordo unctionis infirmorum (1972) – Bolniško maziljenje in pastoralna skrb za bolnike, Ljubljana 1974; De Benedictionibus (1985) – Blagoslovi, Ljubljana 1989.

KAZALO

Rafko Valenčič, Bogoslužje in ljudske pobožnosti – navdih Božjega duha	5
Kongregacija za bogoslužje in zakramente, DIREKTORIJ ZA LJUDSKE POBOŽNOSTI IN BOGOSLUŽJE	9
UVOD	11
Narava in značaj	13
Naslovniki	14
Terminologija	15
Pobožna vaja	16
Pobožnosti	16
Ljudska pobožnost	17
Ljudska vernost	17
Nekatera načela	18
Prvenstvo liturgije	18
Vrednotenje in prenova	19
Razločevanje in usklajevanje z liturgijo	20
Govorica ljudskih pobožnosti	20
Kretnje	21
Besedila in obrazci	21
Petje in glasba	21
Svete podobe	22
Kraji	23
Časi	23
Odgovornost in pristojnost	24

1. del

POGLAVITNE SMERI, KI JIH KAŽEJO ZGODOVINA, CERKVENO UČITELJSTVO IN TEOLOGIJA

1. pogl.: LITURGIJA IN LJUDSKE POBOŽNOSTI	
V ZGODOVINSKI LUČI	25
Liturgija in ljudske pobožnosti v teku stoletij	25
Prva doba krščanstva	25
V srednjem veku	30
V novem veku	34
V našem času	42

Liturgija in ljudske pobožnosti: sedanja problematika	45
Zgodovinski mejniki: vzroki za porušeno ravnotežje	45
V luči konstitucije o svetem bogoslužju	47
Pomen vzgoje in oblikovanja	52
2. pogl.: LITURGIJA IN LJUDSKE POBOŽNOST V NAUKU	
CERKVENEGA UČITELJSTVA	55
Vrednote ljudske pobožnosti	55
Nevarnosti in stranpoti v ljudski pobožnosti	58
Subjekti ljudske pobožnosti	59
Pobožne vaje	61
Liturgija in pobožne vaje	62
Splošna pravila za prenovo pobožnih vaj	63
3. pogl.: TEOLOŠKA NAČELA ZA VREDNOTENJE	
IN PRENOVO LJUDSKE POBOŽNOSTI	65
Bogoslužno življenje - občestvo z Očetom, po Kristusu	
in v Svetem Duhu	65
Cerkev – občestvo, ki obhaja	69
Splošno duhovništvo in ljudska pobožnost	71
Božja beseda in ljudska pobožnost	72
Ljudska pobožnost in zasebna razodetja	74
Inkulturacija in ljudska pobožnost	74

II.del
NAVODILA ZA PRILAGAJANJE LJUDSKE
POBOŽNOSTI LITURGIJI

UVOD	77
4. pogl.: CERKVENO LETO IN LJUDSKA POBOŽNOST	79
Nedelja	79
Adventni čas	80
Adventni venec	81
Adventne procesije	81
Zimski čas	82
Devica Marija v adventu	82
Božična devetdnevica	84
Jaslice	84
Ljudske pobožnosti in adventni čas	85
Božični čas	85
Božični večer	87
Praznik svete Družine	88
Praznik nedolžnih otrok	89

Sklep starega leta	90
Praznik svete Božje matere	91
Praznik Gospodovega razglašenja (Sveti trije kralji)	92
Praznik Jezusovega krsta	94
Praznik Gospodovega darovanja (Svečnica)	94
Postni čas	96
Češčenje Kristusa, križanega	98
Branje Gospodovega trpljenja	99
Križev pot	100
Pot Matere	103
Veliki teden	104
Cvetna nedelja	105
Palmove in oljčne veje ter veje drugih dreves	105
Velikonočno tridnevje	105
<i>Veliki četrtek</i>	106
Obisk kraja shranjevanja Najsvetejšega	106
Veliki petek	107
Procesija velikega petka	107
Predstavitel Kristusovega trpljenja	108
Spomin žalostne Matere Božje	108
Velika sobota	109
Ura Matere	110
Velikonočna nedelja	110
Srečanje Vstalega z Materjo	110
Blagoslov družinske mize	111
Velikonočni pozdrav Materi Vstalega	111
Velikonočni čas	112
Vsakoletni blagoslov družin in bivališč	112
Pot luči	112
Pobožnost k Božjemu usmiljenju	113
Binkoštna devetdnevica	114
Binkošti - Binkoštna nedelja	115
Čas med letom	116
Praznik Svete Trojice	116
Praznik sv. Rešnjega telesa	118
Češčenje Najsvetejšega	121
Presveto srce Jezusovo	123
Brezmadežno Marijino srce	127
Predragocena Kristusova kri	128
Vnebovzetje blažene Device Marije	132
Teden molitve za edinost kristjanov	134

5. pogl.: ČEŠČENJE GOSPODOVE MATERE MARIJE	135
Nekaj načel.....	135
Čas Marijanskih pobožnosti	137
Obhajanje praznikov	137
Sobota	138
Marijanske tridnevnice	139
Marijini meseci	140
Nekaj pobožnosti, ki jih Cerkev priporoča	141
Molitveno poslušanje Božje besede	142
Angel Gospodov	143
Raduj se, Kraljica nebeška	143
Rožni venec	144
Litanije Matere Božje	147
Posvetitev in izročitev Mariji	148
Karmelski škapulir in drugi škapulirji	150
Marijine svetinjice	151
»Akathistos«	152
6. pogl.: ČEŠČENJE SVETNIKOV IN BLAŽENIH	155
Nekaj načel.....	155
Sveti angeli.....	158
Sveti Jožef.....	162
Sveti Janez Krstnik	166
Češčenje svetnikov in blaženih	167
Prazniki svetnikov	167
Praznični dan	170
Svetniški praznik in obhajanje evharistije	172
Svetniški praznik v litanijah vseh svetnikov	174
Relikvije svetnikov	174
Svete podobe	176
Procesije	180
7. pogl.: MOLITVE ZA RAJNE	185
Vera v vstajenje mrtvih	185
Pomen molitve za rajne	187
Krščanski pogreb	188
Druge molitve	190
Spomin rajnih v ljudski pobožnosti	191
8. pogl.: BOŽJEPOTNA SVETIŠČA IN ROMANJA	195
BOŽJEPOTNO SVETIŠČE	196
Nekaj načel.....	196
Kanonično priznanje	197
Božjepotno svetišče - kraj božočastja	198

Zgled obhajanja obredov	198
Obhajanje zakramenta sprave	199
Obhajanje evharistije	200
Zakrament bolniškega maziljenja	201
Podeljevanje drugih zakramentov	201
Obhajanje molitvenega bogoslužja	202
Delitev zakramentalov	202
Božjepotno svetišče - kraj evangelizacije	204
Božjepotno svetišče – kraj dobrodelnosti	204
Božjepotno svetišče – kraj kulture	205
Božjepotno svetišče – kraj ekumenskega prizadevanja	206
ROMANJA	208
Svetopisemska romanja	208
Krščansko romanje	210
Romarska duhovnost	212
Potek romanja	215
SKLEP	216
Stvarno kazalo	217
Kratice	225
Kazalo	227

Zbirka CERKVENI DOKUMENTI

1. Papeški govori v Mehiki. Poslanica škofov iz Pueble (1979)
2. Janez Pavel II., Okrožnica Človekov Odrešenik (1979)
3. Papež Janez Pavel II., Na Poljskem (1979)
4. Veselje in veličina življenja (1980)
5. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o katezezi (1980)
6. Janez Pavel II., Na Irskem in v ZDA (1980)
7. Janez Pavel II., Afriški govori (1980)
8. Janez Pavel II., Govor v UNESCO (1980)
9. Janez Pavel II., Sveti Benedikt (1981)
10. Janez Pavel II., Okrožnica o božjem usmiljenju (1981)
11. Janez Pavel II., V ZR Nemčiji (1981)
12. Janez Pavel II., Na daljnem Vzhodu (1981)
13. Janez Pavel II., Okrožnica o človeškem delu (1981)
14. Mednarodno leto prizadetih (1982)
15. Redovniki v Cerkvi (1982)
16. Janez Pavel II., Apostolsko pismo o družini (1982)
17. Janez Pavel II., Sveto leto odrešenja (1983)
18. Duhovni poklici (1983)
19. Nemški in francoski škofje o miru (1984)
20. Janez Pavel II., V Avstriji (1984)
21. Janez Pavel II., Apostolsko pismo o odrešenjskem trpljenju (1984)
22. Smernice za vzgojo človeške ljubezni (1984)
23. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o redovništvu (1984)
24. Navodilo o teologiji osvoboditve (1984)
25. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o pokori in spravi (1985)
26. Janez Pavel II., Apostolsko pismo vsem mladim sveta (1985)
27. Janez Pavel II., Okrožnica apostola Slovanov (1985)
28. Dostojanstvo človeka, Bioetika (1985)
29. VI. simpozij evropskih škofov (1986)
30. Škofovska sinoda: 20 let koncila (1986)
31. Navodila o krščanski svobodi in osvoboditvi (1986)
32. Janez Pavel II., Okrožnica o Svetem Duhu (1986)
33. Kristološka vprašanja (1987)
34. Janez Pavel II., Okrožnica o Odrešenikovi Materi (1987)
35. Ekleziološka vprašanja (1987)
36. Navodilo o daru življenja (1987)
37. Janez Pavel II., Okrožnica o skrbi za socialno vprašanje (1988)
38. Tisoč let krščanstva v Rusiji (1988)
39. Veselo oznanilo evangelija in vzgoja v veri (1989)
40. Janez Pavel II., Apostolsko pismo o dostojanstvu žene (1989)
41. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda o krščanskih laikih (1989)
42. Mir v pravičnosti (1989)
43. Škofje ZDA - Papeški svet: AIDS (1990)
44. O meditaciji: Študij cerkvenih očetov (1990)
45. Janez Pavel II., Okrožnica Ob stoletnici (1991)
46. Janez Pavel II., Okrožnica Odrešenikovo poslanstvo (1991)
47. MSK: Kateheza odraslih v krščanski skupnosti (1991)

48. Janez Pavel II., Apostolska spodbuda Dal vam bom pastirjev (1992)
49. Škofovska sinoda o Evropi: Katoličani v Evropi (1992)
50. Papeški svet za družbeno obveščanje: Na pragu novih časov (1992)
51. Mednarodna teološka komisija: Eshatološka vprašanja (1993)
52. Janez Pavel II., Okrožnica Sijaj resnice (1994)
53. Ekumenski pravilnik (1994)
54. Janez Pavel II., Pismo družinam (1994)
55. Carlo Maria Martini, Cerkev in javna glasila (1994)
56. Direktorij za službo in življenje duhovnikov (1994)
57. Bratsko življenje v skupnosti (1994)
58. Janez Pavel II., Apostolsko pismo V zarji tretjega tisočletja (1995)
59. Cerkev in kultura (1995)
60. Janez Pavel II., Okrožnica Evangelij življenja (1995)
61. Komisija Pravičnost in mir pri SŠK, Izjave (1995)
62. Mednarodno leto žensk (1996)
63. Janez Pavel II., Okrožnica Da bi bili eno (1996)
64. Janez Pavel II., Govori v Sloveniji (1996)
65. Janez Pavel II., Posinodalna apost. spodbuda Posvečeno življenje (1996)
66. Papeški svet za družino, Človeška spolnost – resnica in pomen (1996)
67. Janez Pavel II., Govor na 50. generalni skupščini OZN (1996)
68. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Luč z Vzhoda (1996)
69. Papeški odbor za medn. evhar. kongrese: Evharistija in svoboda (1997)
70. Janez Pavel II., Papeški svet za družino, Zakrament sprave (1997)
71. Papeški svet za družino, Priprava na zakon (1997)
72. Papeški svet za družbeno obveščanje, Etika oglaševanja (1997)
73. CEI, Direktorij družinske pastorale za Cerkev v Italiji (1997)
74. Navodilo o sodelovanju laikov pri službi duhovnikov (1998)
75. Splošni pravilnik za katehezo (1998)
76. Novi duhovni poklici za novo Evropo (1998)
77. Spominjamo se: Premišljevanje o holokavstu (1998)
78. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Gospodov dan (1998)
79. Janez Pavel II., Skrivnost učlovečenja (1999)
80. Janez Pavel II., Okrožnica Vera in razum (1999)
81. CEI, Načrtovanje novih cerkva in Preureditev cerkva (1999)
82. Janez Pavel II., Pismo umetnikom (1999)
83. Papeški svet za laike, Dostojanstvo starejših ljudi (1999)
84. Janez Pavel II., Pismo starejšim (1999)
85. Papeški svet za kulturo, Za pastoralo kulture (2000)
86. Kongregacija za duhovščino, Duhovnik za tretje tisočletje (2000)
87. Papeška bilična komisija, Interpretacija Svetega pisma v Cerkvi (2000)
88. Papeški svet za past. zdravstvenih delavcev, Listina zdravstvenih delavcev (2000)
89. Papeški svet za družbeno obveščanje, Etika v družbenem obveščanju (2000)
90. Izjava socialne komisije francoskih škofov, Rehabilitirati politiko (2001)
91. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Ob začetku novega tisočletja (2001)
92. Kongregacija za nauk vere, Navodilo o molitvi za ozdravljenje (2001)
93. Papeški svet za družino, Zakon, družina in zunajzakonske skupnosti (2001)

94. Kongregacija za bogoslužje, Splošna ureditev rimskega misala (2002)
95. CEL, Kako oznanjati evangelij v svetu, ki se spreminja (2002)
96. Papeški svet za službeno obveščanje, Cerkev in internet (2002)
97. Papeška komisija za kulturne dobrine, Cerkev in kulturne dobrine (2002)
98. Janez Pavel II., Apostolsko pismo Rožni venec device Marije (2002)
99. Kongregacija za duhovščino, Duhovnik, pastir in voditelj župnijskega občestva (2002)
100. Kongregacija za ustanove posvečenega življenja, Znova začeti pri Kristusu (2003)
101. Janez Pavel II., Okrožnica, Cerkev iz Evharistije (2003)
102. Kongregacija za bogoslužje in za zakramente, Direktorij za ljudske pobožnosti in bogoslužje (2003)